

The European Agricultural Fund for Rural Development:
Europe investing in rural areas

Roczne sprawozdanie z wdrażania

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Roczne sprawozdanie z wdrażania	
Okres	01/01/2016 - 31/12/2016
Wersja	2016.0
Status – Bieżący węzeł	Otwarte - Polska
Krajowy numer referencyjny	
Data zatwierdzenia przez komitet monitorujący	

Obowiązująca wersja programu	
CCI	2014PL06RDNP001
Rodzaj programu	Program rozwoju obszarów wiejskich
Kraj	Polska
Region	PL - National
Okres programowania	2014 - 2020
Wersja	3.1
Nr decyzji	C(2016)8568
Data decyzji	09/12/2016
Instytucja zarządzająca	Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Spis treści

1. NAJWAŻNIEJSZE INFORMACJE NA TEMAT REALIZACJI PROGRAMU I JEGO PRIORYTETÓW.....	8
1.a) Dane finansowe.....	8
1.b) Ogólne i specyficzne dla programu wskaźniki oraz ujęte ilościowo wartości docelowe.....	8
1.b1) Tabela przeglądowa.....	8
1.c) Kluczowe informacje nt. realizacji PROW na podstawie danych zawartych w a) i b) w podziale na cele szczegółowe.....	13
1.d) kluczowe informacje nt. postępów w realizacji celów pośrednich określonych w ramach wykonania w oparciu o tabelę F	38
1.e) pozostałe elementy specyficzne dla PROW [fakultatywnie].....	43
2. POSTĘPY W REALIZACJI PLANU EWALUACJI.....	44
2.a) opis wszelkich zmian wprowadzonych do planu ewaluacji w PROW w ciągu roku wraz z ich uzasadnieniem.....	44
2.b) opis ewaluacji działań podjętych w ciągu roku (w związku z sekcją 3 planu ewaluacji)	44
2.c) opis działań podjętych w zakresie dostarczania danych i zarządzania nimi (w odniesieniu do sekcji 4 planu ewaluacji).....	45
2.d) wykaz zakończonych ewaluacji, w tym odniesienia do tego, gdzie zostały opublikowane na stronie internetowej.....	46
2.e) streszczenie przeprowadzonych ewaluacji skupiające się na ustaleniach z ewaluacji	47
2.f) opis działań komunikacyjnych podjętych w celu opublikowania ustaleń z ewaluacji (w odniesieniu do sekcji 6 planu ewaluacji)	48
2.g) opis działań następczych podjętych w następstwie ewaluacji (w odniesieniu do sekcji 6 planu ewaluacji).....	50
3. KWESTIE MAJĄCE WPŁYW NA WYKONANIE PROGRAMU I PODJĘTE DZIAŁANIA	52
3.a) Opis kroków poczynionych w celu zapewnienia jakości i skuteczności realizacji programu.....	52
3.b) Skuteczne mechanizmy wykonawcze wysokiej jakości.....	56
4. KROKI PODEJMOWANE W CELU WDROŻENIA POMOCY TECHNICZNEJ I WYMOGÓW DOTYCZĄCYCH REKLAMOWANIA PROGRAMU	58
4.a) Podjęte działania i stan ich realizacji odnośnie do utworzenia krajowej sieci obszarów wiejskich i realizacji jej planu działania	58
4.a1) Podjęte działania i stan ich realizacji odnośnie do utworzenia krajowej sieci obszarów wiejskich (struktura zarządzania i jednostka wsparcia sieci)	58
4.a2) Podjęte działania i stan ich realizacji odnośnie do realizacji planu działania	60
4.b) Kroki powzięte w celu rozpowszechnienia informacji o programie (art. 13 rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 808/2014)	69
5. DZIAŁANIA PODJĘTE W CELU SPEŁNIENIA WARUNKÓW WSTĘPNYCH	72
5.a) Niespełnione kryteria ogólnych warunków wstępnych	72
5.b) Działania podjęte w celu spełnienia mających zastosowanie ogólnych warunków wstępnych.....	73
5.c) Niespełnione kryteria związanych z priorytetem warunków wstępnych.....	75

5.d) Działania podjęte w celu spełnienia mających zastosowanie związanych z priorytetem warunków wstępnych.....	76
5.e) (fakultatywne) dodatkowe informacje uzupełniające informacje przekazane do tabeli „podjęte działania”	77
6. OPIS WYKONANIA PODPROGRAMÓW	78
7. OCENA INFORMACJI I POSTĘPY POCZYNIONE NA DRODZE OSIĄGNIĘCIA CELÓW PROGRAMU.....	79
7.a) CEQ01-1A - W jakim stopniu interwencje w ramach PROW wspierają innowacje, współpracę i rozwój bazy wiedzy na obszarach wiejskich?.....	79
7.b) CEQ02-1B - W jakim stopniu interwencje w ramach PROW wspierają wzmocnienie powiązań między rolnictwem, produkcją żywności i leśnictwem a badaniami i innowacją, w tym do celów ulepszonego zarządzania środowiskiem i lepszych wyników?	79
7.c) CEQ04-2A - W jakim stopniu interwencje w ramach PROW przyczyniają się do poprawy wyników gospodarczych, restrukturyzacji i modernizacji wspieranych gospodarstw, w szczególności poprzez zwiększenie ich udziału w rynku i zróżnicowania produkcji rolnej?	79
7.c1) Wykaz środków dotyczących wkładu do celu szczegółowego	80
7.c2) Związek między kryteriami oceny, wspólnymi i dodatkowymi wskaźnikami rezultatu, zastosowanymi do odpowiedzi na wspólne pytania ewaluacyjne	80
7.c3) Zastosowane metody.....	80
7.c4) Wartości ilościowe wskaźników i źródła danych	81
7.c5) Napotkane problemy mające wpływ na ważność i wiarygodność wniosków z ewaluacji	82
7.c6) Odpowiedź na pytanie ewaluacyjne	83
7.c7) Wnioski i zalecenia.....	84
7.d) CEQ05-2B - W jakim stopniu interwencje w ramach PROW wspierają wejście rolników posiadających odpowiednie umiejętności do sektora rolnictwa, a w szczególności wymiany pokoleń?.....	84
7.e) CEQ06-3A - W jakim stopniu interwencje w ramach PROW przyczyniają się do poprawy konkurencyjności objętych wsparciem producentów rolnych poprzez lepsze ich zintegrowanie z łańcuchem rolno-spożywczym poprzez systemy jakości, dodawanie wartości do produktów rolnych, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy producentów oraz organizacje międzybranżowe?.....	84
7.e1) Wykaz środków dotyczących wkładu do celu szczegółowego	85
7.e2) Związek między kryteriami oceny, wspólnymi i dodatkowymi wskaźnikami rezultatu, zastosowanymi do odpowiedzi na wspólne pytania ewaluacyjne	85
7.e3) Zastosowane metody.....	86
7.e4) Wartości ilościowe wskaźników i źródła danych	86
7.e5) Napotkane problemy mające wpływ na ważność i wiarygodność wniosków z ewaluacji.....	88
7.e6) Odpowiedź na pytanie ewaluacyjne	88
7.e7) Wnioski i zalecenia.....	90
7.f) CEQ07-3B - W jakim stopniu interwencje w ramach PROW wspierają zapobieganie ryzyku i zarządzanie nim w gospodarstwach rolnych?.....	91
7.g) CEQ08-4A - W jakim stopniu interwencje w ramach PROW wspierają odbudowę, zachowanie i zwiększanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach Natura 2000, obszarach z	

ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami, oraz rolnictwo o wysokiej wartości przyrodniczej i stan europejskich krajobrazów?	91
7.g1) Wykaz środków dotyczących wkładu do celu szczegółowego	92
7.g2) Związek między kryteriami oceny, wspólnymi i dodatkowymi wskaźnikami rezultatu, zastosowanymi do odpowiedzi na wspólne pytania ewaluacyjne	92
7.g3) Zastosowane metody	93
7.g4) Wartości ilościowe wskaźników i źródła danych.....	94
7.g5) Napotkane problemy mające wpływ na ważność i wiarygodność wniosków z ewaluacji.....	95
7.g6) Odpowiedź na pytanie ewaluacyjne	95
7.g7) Wnioski i zalecenia.....	98
7.h) CEQ09-4B - W jakim stopniu interwencje w ramach PROW wspierają poprawę gospodarki wodnej, w tym gospodarkę nawozami i pestycydami?.....	100
7.h1) Wykaz środków dotyczących wkładu do celu szczegółowego	101
7.h2) Związek między kryteriami oceny, wspólnymi i dodatkowymi wskaźnikami rezultatu, zastosowanymi do odpowiedzi na wspólne pytania ewaluacyjne	101
7.h3) Zastosowane metody	101
7.h4) Wartości ilościowe wskaźników i źródła danych.....	103
7.h5) Napotkane problemy mające wpływ na ważność i wiarygodność wniosków z ewaluacji.....	104
7.h6) Odpowiedź na pytanie ewaluacyjne	104
7.h7) Wnioski i zalecenia.....	105
7.i) CEQ10-4C - W jakim stopniu interwencje w ramach PROW wspierają zapobieganie erozji gleby i poprawę gospodarowania glebą?	106
7.i1) Wykaz środków dotyczących wkładu do celu szczegółowego	107
7.i2) Związek między kryteriami oceny, wspólnymi i dodatkowymi wskaźnikami rezultatu, zastosowanymi do odpowiedzi na wspólne pytania ewaluacyjne	107
7.i3) Zastosowane metody	108
7.i4) Wartości ilościowe wskaźników i źródła danych.....	110
7.i5) Napotkane problemy mające wpływ na ważność i wiarygodność wniosków z ewaluacji.....	111
7.i6) Odpowiedź na pytanie ewaluacyjne	111
7.i7) Wnioski i zalecenia.....	113
7.j) CEQ11-5A - W jakim stopniu interwencje w ramach PROW wspierają poprawę efektywności korzystania z zasobów wodnych w rolnictwie?.....	115
7.k) CEQ12-5B - W jakim stopniu interwencje w ramach PROW wspierają poprawę efektywności wykorzystania energii w rolnictwie i przetwórstwie spożywczym?.....	115
7.l) CEQ13-5C - W jakim stopniu interwencje w ramach PROW wspierają dostawy i wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii, produktów ubocznych, odpadów i pozostałości oraz innych surowców niespożywczych, dla celów biogospodarki?.....	115
7.m) CEQ14-5D - W jakim stopniu interwencje w ramach PROW wspierają ograniczenie emisji gazów cieplarnianych i amoniaku z rolnictwa?	115
7.n) CEQ15-5E - W jakim stopniu interwencje w ramach PROW wspierają ochronę węgla i pochłanianie dwutlenku węgla w rolnictwie i leśnictwie?.....	115
7.n1) Wykaz środków dotyczących wkładu do celu szczegółowego	116

7.n2) Związek między kryteriami oceny, wspólnymi i dodatkowymi wskaźnikami rezultatu, zastosowanymi do odpowiedzi na wspólne pytania ewaluacyjne	116
7.n3) Zastosowane metody	116
7.n4) Wartości ilościowe wskaźników i źródła danych.....	118
7.n5) Napotkane problemy mające wpływ na ważność i wiarygodność wniosków z ewaluacji.....	119
7.n6) Odpowiedź na pytanie ewaluacyjne	120
7.n7) Wnioski i zalecenia.....	120
7.o) CEQ16-6A - W jakim stopniu interwencje w ramach PROW wspierają różnicowanie działalności, zakładanie i rozwój małych przedsiębiorstw, a także tworzenie miejsc pracy?	123
7.p) CEQ17-6B - W jakim stopniu interwencje w ramach PROW wspierały lokalny rozwój na obszarach wiejskich?.....	123
7.p1) Wykaz środków dotyczących wkładu do celu szczegółowego	124
7.p2) Związek między kryteriami oceny, wspólnymi i dodatkowymi wskaźnikami rezultatu, zastosowanymi do odpowiedzi na wspólne pytania ewaluacyjne	124
7.p3) Zastosowane metody	124
7.p4) Wartości ilościowe wskaźników i źródła danych.....	125
7.p5) Napotkane problemy mające wpływ na ważność i wiarygodność wniosków z ewaluacji.....	126
7.p6) Odpowiedź na pytanie ewaluacyjne	127
7.p7) Wnioski i zalecenia.....	127
7.q) CEQ18-6C - W jakim stopniu interwencje w ramach PROW wspierają zwiększanie dostępności technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT) na obszarach wiejskich oraz podnoszą poziom korzystania z nich i przyczyniają się do poprawy ich jakości?	129
7.r) CEQ19-PE - W jakim stopniu synergie między priorytetami a celami szczegółowymi zwiększają skuteczność programów rozwoju obszarów wiejskich?	129
7.r1) Synergie programowe i efekt horyzontalny	130
7.r2) Zastosowane metody	130
7.r3) Ustalenia ilościowe oparte na obliczeniu wkładu dodatkowego operacji w cele szczegółowe	131
7.r4) Napotkane problemy mające wpływ na ważność i wiarygodność wniosków z ewaluacji	131
7.r5) Odpowiedź na pytanie ewaluacyjne.....	131
7.r6) Wnioski i zalecenia	133
7.s) CEQ20-TA - W jakim stopniu pomoc techniczna przyczynia się do osiągnięcia celów, o których mowa w art. 59 ust. 1 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013 i w art. 51 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013?	133
7.s1) Wsparcie na pomoc techniczną (inne niż krajowa sieć obszarów wiejskich).....	134
7.s2) Związek między kryteriami oceny, wspólnymi i dodatkowymi wskaźnikami rezultatu, zastosowanymi do odpowiedzi na wspólne pytania ewaluacyjne	134
7.s3) Zastosowane metody.....	135
7.s4) Wartości ilościowe wskaźników i źródła danych	135
7.s5) Napotkane problemy mające wpływ na ważność i wiarygodność wniosków z ewaluacji.....	136
7.s6) Odpowiedź na pytanie ewaluacyjne.....	136
7.s7) Wnioski i zalecenia	138
7.t) CEQ21-RN - W jakim stopniu krajowa sieć obszarów wiejskich przyczyniła się do osiągnięcia celów, o których mowa w art. 54 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013?.....	139

7.t1) Logika interwencji krajowej sieci obszarów wiejskich.....	140
7.t2) Związek między kryteriami oceny, wspólnymi i dodatkowymi wskaźnikami rezultatu, zastosowanymi do odpowiedzi na wspólne pytania ewaluacyjne	140
7.t3) Zastosowane metody	141
7.t4) Wartości ilościowe wskaźników i źródła danych.....	141
7.t5) Napotkane problemy mające wpływ na ważność i wiarygodność wniosków z ewaluacji.....	142
7.t6) Odpowiedź na pytanie ewaluacyjne	143
7.t7) Wnioski i zalecenia.....	143
7.u) PSEQ01-FA - Pytanie w ramach ewaluacji specyficzne dla programu powiązane z celami szczegółowymi specyficznymi dla programu	144
7.v) PSEQ02-FA - Pytanie w ramach ewaluacji specyficzne dla programu powiązane z celami szczegółowymi specyficznymi dla programu	144
7.w) PSEQ03-FA - Pytanie w ramach ewaluacji specyficzne dla programu powiązane z celami szczegółowymi specyficznymi dla programu	145
7.x) PSEQ04-FA - Pytanie w ramach ewaluacji specyficzne dla programu powiązane z celami szczegółowymi specyficznymi dla programu	145
7.y) PSEQ05-FA - Pytanie w ramach ewaluacji specyficzne dla programu powiązane z celami szczegółowymi specyficznymi dla programu	145
7.z) PSEQ01-TOPIC - Pytanie w ramach ewaluacji specyficzne dla programu powiązane z tematami ewaluacji specyficznymi dla programu.....	145
7.aa) PSEQ02-TOPIC - Pytanie w ramach ewaluacji specyficzne dla programu powiązane z tematami ewaluacji specyficznymi dla programu.....	145
7.bb) PSEQ03-TOPIC - Pytanie w ramach ewaluacji specyficzne dla programu powiązane z tematami ewaluacji specyficznymi dla programu.....	145
7.cc) PSEQ04-TOPIC - Pytanie w ramach ewaluacji specyficzne dla programu powiązane z tematami ewaluacji specyficznymi dla programu.....	145
7.dd) PSEQ05-TOPIC - Pytanie w ramach ewaluacji specyficzne dla programu powiązane z tematami ewaluacji specyficznymi dla programu.....	145
7.ee) CEQ03-1C - W jakim stopniu interwencje w ramach PROW wspierają uczenie się przez całe życie oraz szkolenie zawodowe w sektorach rolnym i leśnym?	145
8. REALIZACJA DZIAŁAŃ MAJĄCYCH NA CELU UWZGLĘDNIENIE ZASAD OKREŚLONYCH W ART. 5, 7 I 8 ROZPORZĄDZENIA (UE) NR 1303/2013	146
8.a) Propagowanie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (art. 7 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013)	146
8.b) Zrównoważony rozwój (art. 8 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013)	148
8.c) Rola partnerów, o których mowa w art. 5 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013, w realizacji programu	149
9. POSTĘP OSIĄGNIĘTY W CELU ZAPEWNIENIA ZINTEGROWANEGO PODEJŚCIA DO KORZYSTANIA Z EFRROW I INNYCH UNIJNYCH INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH..	151
10. SPRAWOZDANIE Z WDRAŻANIA INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH (ART. 46 ROZPORZĄDZENIA (UE) NR 1303/2013)	152
11. TABELY SŁUŻĄCE KODOWANIU OGÓLNYCH I SPECYFICZNYCH DLA PROGRAMU WSKAŹNIKÓW ORAZ UJĘTYCH ILOŚCIOWO WARTOŚCI DOCELOWYCH	153

Annex II	154
Annex III.....	162
Dokumenty.....	165

1. NAJWAŻNIEJSZE INFORMACJE NA TEMAT REALIZACJI PROGRAMU I JEGO PRIORYTETÓW

1.a) Dane finansowe

Zob. załączone dokumenty

1.b) Ogólne i specyficzne dla programu wskaźniki oraz ujęte ilościowo wartości docelowe

1.b1) Tabela przeglądowa

Cel szczegółowy 1A						
Nazwa wskaźnika celu	Okres	Based on approved (when relevant)	Absorpcja (%)	Realised	Absorpcja (%)	Cel 2023
T1: procent wydatków w ramach artykułów 14, 15 i 35 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 w odniesieniu do ogółu wydatków poniesionych w ramach PROW (cel szczegółowy 1A)	2014-2016					1,40
	2014-2015					

Cel szczegółowy 1B						
Nazwa wskaźnika celu	Okres	Based on approved (when relevant)	Absorpcja (%)	Realised	Absorpcja (%)	Cel 2023
T2: łączna liczba operacji współpracy otrzymujących wsparcie w ramach działania dotyczącego współpracy (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013) (grupy, sieci/klastry, projekty pilotażowe...) (cel szczegółowy 1B)	2014-2016					90,00
	2014-2015					

Cel szczegółowy 1C						
Nazwa wskaźnika celu	Okres	Based on approved (when relevant)	Absorpcja (%)	Realised	Absorpcja (%)	Cel 2023
T3: łączna liczba uczestników szkolenia na podstawie art. 14 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 (cel szczegółowy 1C)	2014-2016					261 811,00
	2014-2015					

Cel szczegółowy 2A							
Nazwa wskaźnika celu	Okres	Based on approved (when relevant)	Absorpcja (%)	Realised	Absorpcja (%)	Cel 2023	
T4: procent gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich na inwestycje związane z restrukturyzacją lub modernizacją (cel szczegółowy 2A)	2014-2016	0,19	6,39			2,97	
	2014-2015						
Działanie	Wskaźnik produktu	Okres	Committed	Absorpcja (%)	Realised	Absorpcja (%)	Zaplanowane na 2023 r.
M01	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016					34 800 782,00
M02	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016					75 002 515,00
M04	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016	250 634 075,53	9,50	479 002,14	0,02	2 639 059 226,00
M06	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016	1 842 521,07	0,16			1 117 550 218,00
M16	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016					28 999 865,00
Ogółem	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016	252 476 596,60	6,48	479 002,14	0,01	3 895 412 606,00

Cel szczegółowy 2B							
Nazwa wskaźnika celu	Okres	Based on approved (when relevant)	Absorpcja (%)	Realised	Absorpcja (%)	Cel 2023	
T5: procent gospodarstw rolnych korzystających z planów rozwoju działalności gospodarczej/inwestycji dla młodych rolników otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich (cel szczegółowy 2B)	2014-2016	0,38	19,94			1,91	
	2014-2015						
Działanie	Wskaźnik produktu	Okres	Committed	Absorpcja (%)	Realised	Absorpcja (%)	Zaplanowane na 2023 r.
M06	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016	127 993 859,91	17,83			717 997 734,00
Ogółem	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016	127 993 859,91	17,83			717 997 734,00

Cel szczegółowy 3A							
Nazwa wskaźnika celu		Okres	Based on approved (when relevant)	Absorpcja (%)	Realised	Absorpcja (%)	Cel 2023
T6: procent gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie w ramach systemów jakości, rynków lokalnych i krótkich cykli dostaw oraz grup/organizacji producentów (cel szczegółowy 3A)		2014-2016	1,10	26,67	1,10	26,67	4,12
		2014-2015					
Działanie	Wskaźnik produktu	Okres	Committed	Absorpcja (%)	Realised	Absorpcja (%)	Zaplanowane na 2023 r.
M01	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016					8 700 301,00
M03	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016	2 363 854,14	8,44	2 103 955,81	7,51	28 004 179,00
M04	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016	56 318 766,62	8,13	0,00	0,00	693 070 461,00
M07	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016					74 966 634,00
M09	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016	28 794 343,15	7,15	26 947 904,53	6,69	402 987 547,00
M16	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016					28 999 865,00
Ogółem	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016	87 476 963,91	7,07	29 051 860,34	2,35	1 236 728 987,00

Cel szczegółowy 3B							
Nazwa wskaźnika celu		Okres	Based on approved (when relevant)	Absorpcja (%)	Realised	Absorpcja (%)	Cel 2023
T7: procent gospodarstw rolnych uczestniczących w systemach zarządzania ryzykiem (cel szczegółowy 3B)		2014-2016					0,01
		2014-2015					
Liczba beneficjentów w ramach inwestycji zapobiegających zniszczeniu potencjału produkcji rolnej (-)		2014-2016					990,00
		2014-2015					
Działanie	Wskaźnik produktu	Okres	Committed	Absorpcja (%)	Realised	Absorpcja (%)	Zaplanowane na 2023 r.
M01	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016					2 899 959,00
M05	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016					314 981 968,00
Ogółem	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016					317 881 927,00

Priorytet P4							
Nazwa wskaźnika celu		Okres	Based on approved (when relevant)	Absorpcja (%)	Realised	Absorpcja (%)	Cel 2023
T12: procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarowania glebą i/lub zapobiegania erozji gleby (cel szczegółowy 4C)		2014-2016			11,65	61,03	19,09
		2014-2015					
T10: procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarki wodnej (cel szczegółowy 4B)		2014-2016			8,72	60,68	14,37
		2014-2015					
T9: procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie wspierających różnorodność biologiczną lub krajobrazu (cel szczegółowy 4A)		2014-2016			9,01	61,11	14,74
		2014-2015					
Działanie	Wskaźnik produktu	Okres	Committed	Absorpcja (%)	Realised	Absorpcja (%)	Zaplanowane na 2023 r.
M01	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016					11 600 260,00
M04	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016	988 847,76	1,00	0,00	0,00	99 276 000,00
M10	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016	210 115 363,60	15,37	207 771 034,16	15,20	1 366 715 491,00
M11	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016	77 179 429,62	11,03	78 403 694,10	11,20	699 961 515,00
M13	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016	467 633 755,76	23,58	470 119 085,77	23,70	1 983 345 943,00
Ogółem	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016	755 917 396,74	18,17	756 293 814,03	18,18	4 160 899 209,00

Cel szczegółowy 5E							
Nazwa wskaźnika celu		Okres	Based on approved (when relevant)	Absorpcja (%)	Realised	Absorpcja (%)	Cel 2023
T19: procent gruntów rolnych i leśnych objętych umowami o zarządzanie przyczyniającymi się do pochłaniania dwutlenku węgla i ochrony węgla (cel szczegółowy 5E)		2014-2016			0,30	86,95	0,35
		2014-2015			0,01	2,90	
Działanie	Wskaźnik produktu	Okres	Committed	Absorpcja (%)	Realised	Absorpcja (%)	Zaplanowane na 2023 r.
M08	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016	27 253 474,02	9,05	27 349 124,23	9,09	300 997 069,00
Ogółem	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016	27 253 474,02	9,05	27 349 124,23	9,09	300 997 069,00

Cel szczegółowy 6A

Cel szczegółowy 6A							
Nazwa wskaźnika celu		Okres	Based on approved (when relevant)	Absorpcja (%)	Realised	Absorpcja (%)	Cel 2023
T20: miejsca pracy stworzone w ramach projektów objętych wsparciem (cel szczegółowy 6A)		2014-2016					16 550,00
		2014-2015					
Działanie	Wskaźnik produktu	Okres	Committed	Absorpcja (%)	Realised	Absorpcja (%)	Zaplanowane na 2023 r.
M06	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016					479 370 115,00
Ogółem	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016					479 370 115,00

Cel szczegółowy 6B

Cel szczegółowy 6B							
Nazwa wskaźnika celu		Okres	Based on approved (when relevant)	Absorpcja (%)	Realised	Absorpcja (%)	Cel 2023
T23: miejsca pracy stworzone w ramach projektów objętych wsparciem (LEADER) (cel szczegółowy 6B)		2014-2016					5 943,00
		2014-2015					
T22: procent ludności wiejskiej korzystającej z ulepszonych usług/infrastruktury (cel szczegółowy 6B)		2014-2016			0,10	1,85	5,41
		2014-2015					
T21: procent ludności wiejskiej objętej strategiami lokalnego rozwoju (cel szczegółowy 6B)		2014-2016			72,38	124,38	58,19
		2014-2015					
Działanie	Wskaźnik produktu	Okres	Committed	Absorpcja (%)	Realised	Absorpcja (%)	Zaplanowane na 2023 r.
M07	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016	490 871 748,00	49,09	3 051 043,05	0,31	1 000 000 049,00
M19	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016	133 356 763,43	18,14	9 994 286,86	1,36	734 999 913,00
Ogółem	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016	624 228 511,43	35,98	13 045 329,91	0,75	1 734 999 962,00

1.c) Kluczowe informacje nt. realizacji PROW na podstawie danych zawartych w a) i b) w podziale na cele szczegółowe

Format sprawozdania oraz zawartych w nim tabel wynika z wytycznych Komisji Europejskiej i jest generowany automatycznie przez system SFC (Wspólny System Dzielonego Zarządzania Funduszami), z czego wynika także zamieszczenie w nim rozdziałów niemających zastosowania do niniejszego sprawozdania.

Ewentualne niespójności pomiędzy wersją językową zastosowaną dla poszczególnych elementów sprawozdania, w szczególności tytułów rozdziałów, wynikają z ustawień systemu.

WSTĘP

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (PROW 2014-2020) został opracowany na podstawie przepisów Unii Europejskiej, w szczególności rozporządzeń Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr:

- *1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylającego rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 oraz*
- *1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 roku ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące EFRR, EFS, FS, EFRROW oraz EFMiR,*

a także aktów delegowanych i wykonawczych Komisji Europejskiej. Program jest wkomponowany w całościowy system polityki rozwoju kraju, w szczególności poprzez mechanizm Umowy Partnerstwa.

Podstawą prawną funkcjonowania PROW 2014-2020 w Polsce są: *ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 (Dz. U. 2015 poz. 349, z późn. zm.) oraz ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. 2015 poz. 378, z późn. zm.).*

PROW 2014-2020 został przyjęty decyzją wykonawczą Komisji Europejskiej z dnia 12 grudnia 2014 r.

PROW 2014-2020 jest finansowany z budżetu UE (Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich - EFRROW) i z krajowych środków publicznych. Łączna kwota dofinansowania ze środków publicznych w ramach Programu to ponad 13,6 mld euro. Alokacja środków z budżetu UE wynosi ok. 8,7 mld euro. Udział krajowych środków publicznych wynosi ponad 4,9 mld euro.

Z budżetu PROW 2014-2020 finansowane są również zobowiązania podjęte w ramach Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2004-2006 i Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

INFORMACJA NA TEMAT DANYCH ZAWARTYCH W PODROZDZIAŁACH I.A i I.B

W podrozdziale I.A (w załączniku) zawarte zostały tabele dotyczące finansowej realizacji PROW 2014-2020, zawierające kwoty wydatków zadeklarowanych przez agencję płatniczą do Komisji Europejskiej.

W tabelach wykazane są wydatki w ujęciu kwartalnym, w podziale na poszczególne działania oraz priorytety i cele szczegółowe PROW 2014-2020.

W podrozdziale I.B zamieszczona została automatycznie wygenerowana tabela zawierająca podstawowe informacje o stanie realizacji Programu, w tym poziom osiągnięcia wskaźników celu oraz informacje dotyczące finansowej realizacji Programu – środki zakontraktowane i wypłacone w kontekście planowanych wartości docelowych. Tabela opracowana jest w układzie priorytetów i celów szczegółowych Programu.

Zawarte w tabeli zakładane wartości wskaźników celu oraz planowanych wydatków dla poszczególnych priorytetów i celów szczegółowych dotyczą wartości wykazanych w rozdziale 11 Programu - *Plan wskaźników*.

Tabela zamieszczona w podrozdziale I.B jest generowana na podstawie danych dotyczących wskaźników rzeczowych i finansowych realizacji PROW 2014-2020, zawartych w tabelach A-G, znajdujących się w rozdziale 11 sprawozdania. Tabele te obejmują dane w podziale według działań, priorytetów oraz celów szczegółowych:

Opis i wyjaśnienia dotyczące wybranych wartości wykazanych w tabelach oraz szczegółowe informacje dotyczące stanu realizacji Programu zostały zawarte w dalszej części niniejszego podrozdziału.

REALIZACJA PROGRAMU

Ogółem w ramach PROW 2014-2020 do dnia 31 grudnia 2016 r. złożono 1 751 353 wniosków o przyznanie pomocy finansowej.

Zatwierdzono do realizacji 1 391 330 operacji. Do końca 2016 r. zakontraktowano ponad 21% budżetu Programu[1].

Do końca okresu sprawozdawczego zrealizowano płatności w kwocie 4 988 427 518 zł (3 060 461 856 euro), co stanowi ponad 8% budżetu Programu, na rzecz 852 729 beneficjentów.

Program realizuje wszystkie sześć priorytetów unijnej polityki rozwoju obszarów wiejskich na lata 2014-2020.

PRIORYTET 1. Ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie i leśnictwie oraz na obszarach

wiejskich (P1) sprawdź zakres działań wchodzących w fokusy

Priorytet 1 jest priorytetem horyzontalnym. Dla tego priorytetu nie został wydzielony odrębny budżet w ramach Programu.

Cele do osiągnięcia w ramach Priorytetu 1 zostały określone w oparciu o planowane wartości wydatków oraz efektów realizacji wybranych działań zaprogramowanych w ramach innych priorytetów.

Cele szczegółowe realizowane w ramach Priorytetu 1:

1A) Wspieranie innowacyjności, współpracy i rozwoju bazy wiedzy na obszarach wiejskich

Wskaźnik celu *Procent wydatków w ramach artykułów 14, 15 i 35 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 w odniesieniu do ogółu wydatków poniesionych w ramach PROW 2014-2020 do końca 2016 roku* został osiągnięty na poziomie 0%. W ramach ww. artykułów (tj. działań 1, 2 i 16 Programu) nie zakończono realizacji żadnej operacji.

Działania realizujące cel 1A

- M01 - *Transfer wiedzy i działalność informacyjna*
- M02 - *Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem rolnym i usługi z zakresu zastępstw*
- M16 - *Współpraca*

Do końca okresu sprawozdawczego nie ogłoszono naborów w ramach ww. działań.

1B) Wzmacnianie powiązań między rolnictwem, produkcją żywności i leśnictwem a badaniami i innowacją, w tym do celów ulepszonych zarządzania środowiskiem i lepszych wyników

Wskaźnik celu *Łączna liczba operacji współpracy otrzymujących wsparcie w ramach działania dotyczącego współpracy (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013) (grupy, sieci/klastry, projekty pilotażowe...)* do końca 2016 roku został osiągnięty na poziomie 0%. W ramach przedmiotowego działania nie zakończono realizacji żadnej operacji.

Działanie realizujące cel 1B

- M16 - *Współpraca*

Do końca okresu sprawozdawczego nie ogłoszono naborów w ramach działania.

1C) Wspieranie uczenia się przez całe życie oraz szkolenia zawodowego w sektorach rolnictwa i leśnictwa

Wskaźnik celu *Łączna liczba uczestników szkolenia na podstawie art. 14 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013* do końca 2016 roku został osiągnięty na poziomie 0%. W ramach przedmiotowego artykułu (działanie M01) nie zakończono realizacji żadnej operacji.

Działanie realizujące cel 1C

- M01 - *Transfer wiedzy i działalność informacyjna*

Do końca okresu sprawozdawczego nie ogłoszono naborów w ramach działania.

PRIORYTET 2. Zwiększenie rentowności gospodarstw i konkurencyjności wszystkich rodzajów rolnictwa we wszystkich regionach oraz promowanie innowacyjnych technologii w gospodarstwach i zrównoważonego zarządzania lasami (P2)

Limit środków na Priorytet 2: środki EFRROW **2 935 435 559** euro, środki ogółem **4 613 288 636** euro.

Środki zakontraktowane do końca 2016 r.: **8%**

Środki wypłacone do końca 2016 r.: **1%**

Cele szczegółowe realizowane w ramach Priorytetu 2:

2A) Poprawa wyników gospodarczych wszystkich gospodarstw oraz ułatwienie restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw, szczególnie z myślą o zwiększeniu uczestnictwa w rynku i zorientowania na rynek, a także zróżnicowania produkcji rolnej

Limit środków na cel szczegółowy 2A: środki EFRROW **2 478 585 757** euro, środki ogółem **3 895 310 006** euro.

Środki zakontraktowane do końca 2016 r.: **6%**

Środki wypłacone do końca 2016 r.: **0,06%**

Wskazana w PROW wartość docelowa dla wskaźnika celu *Procent gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich na inwestycje związane z restrukturyzacją lub modernizacją* została zdefiniowana na poziomie 2,97%. Do końca 2016 r. wskaźnik *Procent gospodarstw rolnych (...)* został osiągnięty na poziomie 0,001%.

W ramach typu operacji *Modernizacja gospodarstw rolnych* (poddziałanie 4.1), stanowiącego podstawę do obliczenia stopnia realizacji ww. wskaźnika, do końca 2016 r. płatności końcowe otrzymało 21 gospodarstw

rolnych.

Jednocześnie na poziomie operacji zatwierdzonych do realizacji (tj. zawartych umów) poziom realizacji ww. wskaźnika wynosi 0,19%.

Działania realizujące cel 2A

- M01 - *Transfer wiedzy i działalność informacyjna* – wybrane operacje w ramach poddziałań 1.1 *Wsparcie dla działań w zakresie kształcenia zawodowego i nabywania umiejętności* i 1.2 *Wsparcie dla projektów demonstracyjnych i działań informacyjnych*

Do końca okresu sprawozdawczego nie ogłoszono naborów w ramach działania.

- M02 - *Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem rolnym i usługi z zakresu zastępstw* - całe działanie

Do końca okresu sprawozdawczego nie rozpoczęto wdrażania działania.

- M04 - *Inwestycje w środki trwałe* - poddziałanie 4.1 typ operacji *Modernizacja gospodarstw rolnych*

Limit środków na typ operacji – środki EFRROW - **1 590 748 704** euro (środki ogółem **2 499 997 963** euro).

Środki zakontraktowane (EFRROW): **6%**

Środki wypłacone: **0,1%**

W ramach typu operacji *Modernizacja gospodarstw rolnych* do końca okresu sprawozdawczego zostały przeprowadzone dwa nabory wniosków o przyznanie pomocy, w tym w 2016 r. nabór przeprowadzono w terminie 31.03.2016 r. - 29.04.2016 r. Łącznie złożono 32 994 wnioski o przyznanie pomocy na kwotę 6 mld 950 mln zł. W ramach typu operacji rolnicy mogą ubiegać się o pomoc na operacje dotyczące rozwoju produkcji prosiąt (obszar A), mleka krowiego (obszar B), bydła mięsnego (obszar C) oraz na operacje związane z racjonalizacją technologii produkcji (obszar D). Największym zainteresowaniem wśród rolników cieszył się obszar związany z racjonalizacją technologii produkcji (90% liczby złożonych wniosków).

Do końca 2016 r. w ramach *Modernizacji gospodarstw rolnych* podpisano z 2 857 właścicielami gospodarstw rolnych 2 827 umów na łączną kwotę 711 696 237 zł, w tym 1 566 umów związanych z racjonalizacją technologii produkcji. W przypadku właścicieli gospodarstw rolnych, którzy podpisali umowy na operacje związane z racjonalizacją technologii produkcji, większość umów (91%) dotyczyła zwiększenia uczestnictwa w rynku.

Pozostałe umowy dotyczyły operacji związanych z rozwojem produkcji mleka krowiego (862),

rozwojem produkcji bydła mięsnego (268) i wsparciem obszaru związanego z rozwojem produkcji psziąt (131).

Spośród wszystkich podpisanych umów 50 dotyczyło wspólnego wnioskowania.

Największą część wspieranych gospodarstw stanowią jednostki o powierzchni 20-50 ha (51% umów), 50-100 ha (22%) oraz 10-20 ha (16%).

Najczęściej wspierane były gospodarstwa o wielkości ekonomicznej (SO) od 25 tys. do 50 tys. euro oraz od 50 tys. do 75 tys. euro – odpowiednio 26% i 23% wszystkich wspartych gospodarstw.

Do końca okresu sprawozdawczego zrealizowano płatności[1] związane z dofinansowaniem 59 operacji na łączną kwotę 10 425 600 zł.

Natomiast do końca 2016 r. zakończono realizację 20 operacji i z tego tytułu przekazano pomoc w kwocie 2 107 860 zł.

- M04 - poddziałanie 4.3 *Wsparcie na inwestycje związane z rozwojem, modernizacją i dostosowywaniem rolnictwa i leśnictwa* (typ operacji *Scalanie gruntów*)

Limit środków na typ operacji – środki EFRROW - **88 440 000** euro (środki ogółem **138 991 042** euro).

Środki zakontraktowane (EFRROW): **65%**

Środki wypłacone: **0%**

Nabory wniosków o przyznanie pomocy były przeprowadzane oddzielnie w poszczególnych województwach. Pierwsze nabory wniosków zostały uruchomione w marcu 2016 r. Do 31 grudnia 2016 r. po jednym naborze przeprowadzono w trzynastu województwach. Łącznie złożono 79 wniosków o przyznanie pomocy na kwotę blisko 673 mln zł.

Podpisano 46 umów na kwotę 398 587 654 zł. Operacje zatwierdzone do realizacji obejmują 11 317 gospodarstw rolnych. Na podstawie zawartych umów szacuje się, że projektami scaleniovymi objętych zostanie 82 416 działek ewidencyjnych położonych na gruntach o powierzchni 50 458 ha.

Największą powierzchnioowo część gruntów planowanych do scalania stanowią użytki rolne (83%).

- M06 - *Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej* - poddziałanie 6.3 *Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw*

Do końca okresu sprawozdawczego nie ogłoszono naborów w ramach poddziałania.

- M06 - poddziałanie 6.4 *Wsparcie inwestycji w tworzenie i rozwój działalności pozarolniczej (typ operacji Rozwój przedsiębiorczości - rozwój usług rolniczych)*

Limit środków na typ operacji – środki EFRROW - **41 358 000** euro (środki ogółem **64 997 643** euro).

Środki zakontraktowane – (EFRROW): **0%**

W okresie sprawozdawczym został przeprowadzony pierwszy nabór wniosków (w dniach 31.10.2016 r. -29.11.2016 r.). Złożono 1 898 wniosków na kwotę ponad 809 mln zł (kwota ta przekroczyła dostępny limit środków). W chwili zakończenia okresu sprawozdawczego trwała obsługa złożonych wniosków.

- M06 - poddziałanie 6.5 *Płatności na rzecz rolników kwalifikujących się do systemu dla małych gospodarstw, którzy trwale przekazali swoje gospodarstwo innemu rolnikowi*

Limit środków na typ operacji – środki EFRROW - **19 087 000** euro (środki ogółem **29 996 857** euro).

Środki zakontraktowane – (EFRROW) – **6%**

Środki wypłacone: **0%**

W okresie sprawozdawczym został przeprowadzony pierwszy nabór wniosków. Złożono 505 wniosków o przyznanie pomocy.

Wydano 420 decyzji przyznających pomoc na szacowaną kwotę 8 162 184 zł. Łącznie przekazano gospodarstwa o powierzchni 1 929 ha. Dominującą grupę wśród przekazywanych gospodarstw stanowią gospodarstwa mieszczące się w przedziale od 3 ha do 6 ha (58%).

W wyniku przejścia gruntów powiększone gospodarstwa osiągały najczęściej powierzchnię w przedziale 10-20 ha (45% operacji) oraz 20-50 ha (43% operacji).

Wśród rolników przekazujących swoje gospodarstwa dominowały osoby powyżej 40 roku życia (86% wszystkich beneficjentów). Wśród osób przejmujących gospodarstwa największą grupę (65%) stanowiły osoby w przedziale wiekowym 25-40 lat.

- M16 - *Współpraca* - wybrane operacje

Do końca okresu sprawozdawczego nie ogłoszono naborów w ramach działania.

2B) Ułatwianie wejścia rolników posiadających odpowiednie umiejętności do sektora rolnictwa, a w

szczegółności wymiany pokoleń

Limit środków na cel szczegółowy 2B: środki EFRROW **456 849 802** euro, środki ogółem **717 978 630** euro.

Środki zakontraktowane do końca 2016 r.: **18%**

Środki wypłacone do końca 2016 r.: **5%**

Wskaźnik celu *Procent gospodarstw rolnych korzystających z planów rozwoju działalności gospodarczej/ inwestycji dla młodych rolników otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich* do końca 2016 roku został osiągnięty na poziomie 0%.

W ramach poddziałania 6.1 *Pomoc w rozpoczęciu działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników* nie zakończono realizacji żadnej operacji.

Jednocześnie na poziomie operacji zatwierdzonych do realizacji (tj. wydanych decyzji) poziom realizacji ww. wskaźnika wynosi 0,38%.

Działanie realizujące cel 2B

- M06 - *Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej* - poddziałanie 6.1 *Pomoc w rozpoczęciu działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników* (typ operacji *Premie dla młodych rolników*)

W ramach typu operacji *Premie dla młodych rolników* do końca okresu sprawozdawczego zostały przeprowadzone dwa nabory wniosków o przyznanie pomocy, w tym jeden w 2016 r. Łącznie złożono 6 903 wnioski o przyznanie pomocy na kwotę 690 300 000 zł.

Do końca 2016 r. wydano 5 670 decyzji przyznających pomoc na kwotę 567 milionów zł.

Dominującym kierunkiem produkcji w gospodarstwach, którym przyznano pomoc były:

- uprawy polowe – 36%,
- produkcja mieszana (uprawy i hodowla) – 24%,
- chów i hodowla krów mlecznych – 18%.

Pod względem powierzchni gospodarstw, którym przyznano pomoc, dominującą grupę stanowią gospodarstwa mieszczące się w przedziale od 10 ha do 20 ha (51%).

Najczęściej wspierane były gospodarstwa o wielkości ekonomicznej (SO) od 15 tys. do 25 tys. euro oraz od 10 tys. do 15 tys. euro – odpowiednio 35% i 29% wszystkich wspartych podmiotów.

Do końca okresu sprawozdawczego zrealizowano płatności na rzecz 1 874 młodych rolników na łączną kwotę 149 920 000 zł. W ramach poddziałania nie zrealizowano dotychczas żadnych płatności końcowych.

PRIORYTET 3. Wspieranie organizacji łańcucha żywnościowego, w tym przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, dobrostanu zwierząt oraz zarządzania ryzykiem w rolnictwie (P3)

Limit środków na Priorytet 3: środki EFRROW **989 170 825** euro, środki ogółem **1 554 566 752** euro.

Środki zakontraktowane do końca 2016 r. łącznie z zobowiązaniami z poprzedniego okresu programowania: **10%**

Środki wypłacone do końca 2016 r.: **2%**

Cele szczegółowe realizowane w ramach Priorytetu 3:

3A) Poprawa konkurencyjności producentów rolnych poprzez lepsze ich zintegrowanie z łańcuchem rolno-spożywczym poprzez systemy jakości, dodawanie wartości do produktów rolnych, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy producentów oraz organizacje międzybranżowe

Limit środków na cel szczegółowy 3A: środki EFRROW **786 909 630** euro, środki ogółem **1 236 695 944** euro.

Środki zakontraktowane do końca 2016 r. łącznie z zobowiązaniami z poprzedniego okresu programowania: **13%**

Środki wypłacone do końca 2016 r.: **3%**

Wskazana w PROW 2014-2020 wartość docelowa dla wskaźnika celu *Procent gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie w ramach systemów jakości, rynków lokalnych i krótkich cykli dostaw oraz grup/organizacji producentów* została zdefiniowana na poziomie 4,12%. Do końca 2016 roku wskaźnik *Procent gospodarstw rolnych (...)* został osiągnięty na poziomie 1,1%.

W ramach działań 3 i 9, stanowiących podstawę do obliczenia stopnia realizacji ww. wskaźnika, do końca 2016 r. wsparcie otrzymało 15 847 podmiotów.

Działania realizujące cel 3A

- M01 - *Transfer wiedzy i działalność informacyjna* – wybrane operacje w ramach poddziałań 1.1 *Wsparcie dla działań w zakresie kształcenia zawodowego i nabywania umiejętności* i 1.2 *Wsparcie dla projektów demonstracyjnych i działań informacyjnych*

Do końca okresu sprawozdawczego nie ogłoszono naborów w ramach działania.

- M03 - *Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych* - całe działanie

Limit środków dla działania – środki EFRROW - **17 818 500** euro (środki ogółem **28 003 300**

euro).

Środki zakontraktowane do 2023 r. – łącznie z zobowiązaniami z poprzedniego okresu programowania (EFRROW): **26%**

Środki wypłacone, łącznie z zobowiązaniami z poprzedniego okresu programowania (EFRROW): **8%**

Poddziałanie 3.1 Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości

W ramach poddziałania zostały przeprowadzone dwa nabory wniosków o przyznanie pomocy (pierwszy nabór został przeprowadzony na przełomie 2015 i 2016 r., a drugi w listopadzie – grudniu 2016 r.). Łącznie złożono 2 278 wniosków.

Do końca 2016 r. wydano 739 decyzji o przyznaniu pomocy na kwotę 5 891 076 zł, które dotyczą wniosków złożonych w I naborze. Zdecydowana większość wydanych decyzji, tj. ponad 68% dotyczyła uczestników systemu integrowana produkcja roślin.

Do końca okresu sprawozdawczego wydano 302 decyzje o przyznaniu płatności na kwotę 435 160 zł i zrealizowano płatności dla 62 beneficjentów na kwotę 71 583 zł. Największy odsetek wydanych decyzji o przyznaniu płatności (53%) dotyczył producentów owoców. Ponadto, pomoc najczęściej przyznawana była producentom zbóż– 29% oraz warzyw - 11%.

W ramach realizacji zobowiązań z PROW 2007-2013, łączna kwota środków zagospodarowanych wynikająca z wydanych decyzji w sprawie przyznania pomocy w ramach działania przewidziana do wypłat z budżetu PROW 2014-2020 do 2020 r. wynosi 26 027 193 zł. W 2016 r. wydano 8 696 decyzji o przyznaniu płatności na kwotę 10 036 478 zł. Największy odsetek decyzji (94%) dotyczył wytwarzania produktów z grupy: owoce, warzywa i zboża świeże lub przetworzone. Do końca 2016 r. zrealizowano płatności na rzecz 7 228 różnych beneficjentów na kwotę 9 123 083 zł.

Do końca okresu sprawozdawczego w ramach realizacji zobowiązań 2007-2013 zakończono realizację 7 809 operacji. Na podstawie informacji przekazanych przez beneficjentów działania, którzy otrzymali płatności końcowe szacuje się, że wartość produkcji wytwarzanej w ramach systemów jakości żywności wyniosła 493 431 488 zł, w tym 68% stanowiła integrowana produkcja roślin.

Poddziałanie 3.2 Wsparcie działań informacyjnych i promocyjnych realizowanych przez grupy producentów na rynku wewnętrznym

W terminie 30.09.2016 r. - 31.10.2016 r. przeprowadzono pierwszy nabór wniosków o przyznanie pomocy. Łącznie złożono 84 wnioski o przyznanie pomocy.

- M04 - Inwestycje w środki trwałe - poddziałanie 4.2 Wsparcie inwestycji w przetwarzanie produktów

rolnych, obrót nimi lub ich rozwój (typ operacji Przetwórstwo i marketing produktów rolnych)

Limit środków na typ operacji – środki EFRROW - **440 989 000** euro (środki ogółem **693 052 019** euro).

Środki zakontraktowane (EFRROW): **8%**

Środki wypłacone: **0,4%**

W ramach typu operacji *Przetwórstwo i marketing produktów rolnych* zostały przeprowadzone dwa nabory wniosków o przyznanie pomocy, w tym jeden w 2016 r. Łącznie złożono 1 127 wniosków o przyznanie pomocy na kwotę ponad 1,5 mld zł. Pierwszy nabór wniosków o przyznanie pomocy skierowany był wyłącznie do przedsiębiorców prowadzących działalność polegającą na przetwarzaniu lub wprowadzaniu do obrotu produktów rolnych, a drugi do rolników, ich małżonków lub domowników, podejmujących wykonywanie działalności gospodarczej, tj. tzw. nabór tematyczny.

Według stanu na dzień 31.12.2016 r. podpisano 159 umów na kwotę 249 486 504 zł. Najwięcej umów zostało podpisanych z przedsiębiorcami prowadzącymi działalność w zakresie przetwarzania i konserwowania owoców i warzyw – 38 umów, produkcji wyrobów z mięsa – 26 umów oraz przetwórstwa mleka i wyrobu serów – 25 umów.

Główną grupę beneficjentów stanowią średnie przedsiębiorstwa (81 umów).

Beneficjenci w ramach wspartych operacji zakładają realizację inwestycji o łącznej wartości 550,7 mln zł.

Do końca okresu sprawozdawczego zrealizowano płatności[2] związane z dofinansowaniem 12 operacji na łączną kwotę 12 159 672 zł. Do końca 2016 r. nie zakończono realizacji żadnej operacji.

- M07 - *Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich* - poddziałanie 7.4 typ operacji *Inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów*

Do końca okresu sprawozdawczego nie ogłoszono naborów w ramach ww. typu operacji.

- M09 - *Tworzenie grup producentów i organizacji producentów* - całe działanie

Limit środków dla działania – środki EFRROW - **256 414 153** euro (środki ogółem - **402 976 824** euro).

Środki zakontraktowane do czerwca 2019 r., wyłącznie zobowiązania z poprzedniego okresu programowania (EFRROW): **24%**

Zrealizowane płatności, wyłącznie zobowiązania z poprzedniego okresu programowania (EFRROW): **7%**

W 2016 r. przeprowadzono pierwszy nabór wniosków o przyznanie pomocy. W ramach naboru złożono 145 wniosków o przyznanie pomocy. Do końca okresu sprawozdawczego nie wydano żadnych decyzji przyznających pomoc.

Na koniec okresu sprawozdawczego występowały zobowiązania z poprzedniego okresu programowania wynikające z wydanych decyzji o przyznaniu pomocy w ramach działania 142 PROW 2007-2013. Zarejestrowane grupy producentów po otrzymaniu decyzji o przyznaniu pomocy w ramach PROW 2007-2013 mają prawo do składania pięciu wniosków o płatność, na podstawie których wydawane są decyzje o przyznaniu płatności, w oparciu o które otrzymują wsparcie.

Do końca okresu sprawozdawczego wydano 769 decyzji o przyznaniu płatności na kwotę 128 210 475 zł.[3]

Do końca 2016 r. zrealizowano płatności dla 674 grup producentów na kwotę 117 650 623 zł. Grupy te obejmują łącznie 8 557 członków.

Średnio każda grupa producentów, która otrzymała płatność w ramach PROW 2014-2020 liczyła 13 członków.

Wśród grup, które otrzymały płatności w ramach PROW 2014-2020, największą część stanowią grupy zorganizowane w ramach następujących kategorii produktów:

- świnie żywe, prosięta, warchlaki, mięso wieprzowe: świeże, chłodzone, mrożone – 169 grup ,
 - drób żywy, mięso lub jadalne podroby drobiowe: świeże, chłodzone, mrożone – 163 grupy,
 - ziarna zbóż i nasiona roślin oleistych – 129 grup,
 - mleko krowie, owcze lub kozie – 68 grup.
-
- M16 - *Współpraca* – wybrane operacje

Do końca okresu sprawozdawczego nie ogłoszono naborów w ramach działania.

3B) *Wspieranie zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem w gospodarstwach*

Limit środków na cel szczegółowy 3B: środki EFRROW **202 261 195** euro, środki ogółem **317 870 808** euro.

Środki zakontraktowane do końca 2016 r.: **0%**

Wskazana w PROW 2014-2020 wartość docelowa dla wskaźnika celu *Procent gospodarstw rolnych uczestniczących w systemach zarządzania ryzykiem* została zdefiniowana na poziomie 0,01%.

W ramach poddziałania 5.1 stanowiącego podstawę do obliczenia stopnia realizacji ww. wskaźnika nie zakończono realizacji żadnej operacji (wskaźnik celu został osiągnięty na poziomie 0%).

Działania realizujące cel 3B

- M01 - *Transfer wiedzy i działalność informacyjna* – wybrane operacje w ramach poddziałania 1.1 *Wsparcie dla działań w zakresie kształcenia zawodowego i nabywania umiejętności*

Do końca okresu sprawozdawczego nie ogłoszono naborów w ramach działania.

- M05 - *Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych* - całe działanie

Limit środków dla działania – środki EFRROW - **200 416 000** euro (środki ogółem **314 970 926** euro).

Środki zakontraktowane: **0%**

Poddziałanie 5.1 *Wsparcie inwestycji w środki zapobiegawcze, których celem jest ograniczanie skutków prawdopodobnych klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof*

Do końca okresu sprawozdawczego nie ogłoszono naborów w ramach poddziałania.

Poddziałanie 5.2 *Wsparcie inwestycji w odtwarzanie gruntów rolnych i przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof*

W grudniu 2016 r. rozpoczęto nabór wniosków o przyznanie pomocy, który zakończył się już w 2017 roku. Do dnia 31.12.2016 r. złożono 114 wniosków na kwotę 7 728 910 zł.

PRIORYTET 4. Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów związanych z rolnictwem i leśnictwem (P4)

Limit środków na Priorytet 4: środki EFRROW **2 683 618 081** euro, środki ogółem **4 160 791 136** euro.

Środki zakontraktowane do końca 2016 r. - łącznie ze zobowiązaniami z poprzednich okresów programowania: **29%**

Środki wypłacone do końca 2016 r. - łącznie ze zobowiązaniami z poprzednich okresów programowania: **18%**

Wskaźnik rezultatu *Grunty rolne objęte umowami o zarządzanie przyczyniającymi się do poprawy różnorodności biologicznej (ha) (cel szczegółowy 4A) + poprawy gospodarki wodnej (ha) (cel szczegółowy 4B) + poprawy gospodarowania glebą i/zapobieganiu erozji gleby (ha) (cel szczegółowy 4C)* realizowany

jest przez wsparcie w ramach działań M10 i M11.

Założono, że wsparciem zostanie objęta powierzchnia 2 504 000 ha, z czego do końca 2016 roku wsparciem objęto 1 610 471 ha, co wpłynęło na realizację ww. wskaźnika na poziomie 64%.

Cele szczegółowe realizowane w ramach Priorytetu 4:

4A) Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach Natura 2000 i obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami, oraz rolnictwa o wysokiej wartości przyrodniczej, a także stanu europejskich krajobrazów

Wskazana w PROW wartość docelowa wskaźnika celu *Procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie wspierających różnorodność biologiczną lub krajobrazy* wynosi 14,74% (co odpowiada powierzchni 2 130 000 ha). Do końca 2016 r. wartość tego wskaźnika wyniosła 9,01% (wsparciem objęto powierzchnię 1 301 221 ha gruntów rolnych).

Działania realizujące cel 4A

- M01 - *Transfer wiedzy i działalność informacyjna* – wybrane operacje w ramach poddziałań 1.1 i 1.2

Do końca okresu sprawozdawczego nie ogłoszono naborów w ramach działania.

- M04 - *Inwestycje w środki trwałe* - poddziałanie 4.1 typ operacji *Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach Natura 2000*

Do końca okresu sprawozdawczego nie ogłoszono naborów w ramach typu operacji.

- M10 - *Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne* - całe działanie

Limit środków dla działania: środki EFRROW **869 617 927** euro, środki ogółem **1 366 679 125** euro.

Środki zakontraktowane do 2023 r., łącznie ze zobowiązaniami z poprzednich okresów programowania (EFRROW): **40%**

Zrealizowane płatności, łącznie ze zobowiązaniami z poprzednich okresów programowania (EFRROW): **15%**

W ramach działania przeprowadzono dwie kampanie naboru wniosków, w których złożono łącznie 38 966 w ramach zobowiązań z PROW 2014-2020 i 110 559 w ramach zobowiązań z PROW 2007-2013, w tym w kampanii 2016 r. 11 920 wniosków nowych, 13 033 wniosków kontynuacyjnych w ramach PROW 2014-2020 oraz 52 104 wniosków kontynuacyjnych w ramach PROW 2014-2020 i PROW 2007-2013 (część kampanii 2015 sfinansowana z budżetu PROW 2014-2020).

Do 31 grudnia 2016 r. łączna kwota wynikająca z wydanych decyzji przyznających płatność w ramach PROW 2014-2020 w tym wniosków kontynuacyjnych w ramach PROW 2007-2013 wyniosła 922 049 250 zł.

Do końca okresu sprawozdawczego łączna kwota zrealizowanych płatności wyniosła 911 755 235 zł i została przekazana 68 796 beneficjentom. Zdecydowana większość zrealizowanych płatności - 92% (842 386 625 zł), została przekazana gospodarstwom w ramach poddziałania M10.1.

Łącznie na podstawie wydanych decyzji przyznających płatność wsparciem objęta została:

- powierzchnia 1 318 330 ha użytków rolnych (możliwe sumowanie powierzchni objętej jednoczesnym wsparciem w ramach niewykluczających się pakietów w ramach PROW 2007-2013), podczas gdy wielkość fizycznego obszaru objętego wsparciem wyniosła 1 187 815 ha,
- średnia liczba zwierząt w gospodarstwach - 65 886 sztuk fizycznych.

Spośród wspieranej powierzchni w ramach działania 22% stanowi powierzchnia użytków rolnych położonych na obszarach Natura 2000, a 10% stanowi powierzchnia użytków rolnych w gospodarstwach będących w systemie rolnictwa ekologicznego.

Do dnia 31 grudnia 2016 r. w ramach:

- pakietu 1 Rolnictwo zrównoważone PROW 2014-2020 i PROW 2007-2013 - zrealizowano płatności na kwotę 252 218 085 zł dla 21 271 gospodarstw, wsparciem objęto powierzchnię 656 640 ha,
- pakietu 2 Ochrona gleb i wód PROW 2014-2020 i pakiet 8 Ochrona gleb i wód PROW 2007-2013 - zrealizowano płatności na kwotę 114 452 552 zł dla 22 551 gospodarstw, wsparciem objęto powierzchnię 225 256 ha,
- pakietu 3 Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych PROW 2014-2020 - zrealizowano płatności na kwotę 319 807 zł dla 215 gospodarstw, wsparciem objęto powierzchnię 164 ha,
- pakietu 4 Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 PROW 2014-2020 i pakietu 5 Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych na obszarach Natura 2000 PROW 2007-2013 - zrealizowano płatności na kwotę 259 321 408 zł dla 17 887 gospodarstw, wsparciem objęto powierzchnię 197 905 ha,
- pakietu 5 Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 - zrealizowano płatności na kwotę 190 541 639 zł dla 16 351 gospodarstw, wsparciem objęto powierzchnię 152 545 ha,
- pakietu 6 Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie PROW 2014-2020 i PROW 2007-2013 - zrealizowano płatności na kwotę 28 420 832 zł dla 3 087 gospodarstw, wsparciem objęto powierzchnię 41 082 ha,
- pakietu 7 Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie PROW 2014-2020 i PROW 2007-2013 - zrealizowano płatności na kwotę 40 947 778 zł dla 2 541 gospodarstw, wsparciem objęto średnio 65 886 zwierząt w gospodarstwach (sztuk fizycznych),
- pakietu 3 Ekstensywne trwałe użytki zielone PROW 2007-2013 - zrealizowano płatności na kwotę 25 441 884 zł dla 8 349 gospodarstw, wsparciem objęto

powierzchnię 44 727 ha,

- pakietu 9 Strefy buforowe PROW 2007-2013 - zrealizowano płatności na kwotę 91 250 zł dla 21 gospodarstw, wsparciem objęto powierzchnię 11 ha.

W ramach działania, 48 143 (70%) beneficjentów realizuje jeden pakiet, 17 125 (25%) beneficjentów realizuje dwa pakiety, 2 794 (4%) beneficjentów realizuje trzy pakiety. Pozostali beneficjenci (351) realizują od 5 do 7 pakietów.

- M13 - *Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami* - całe działanie (tylko w odniesieniu do zrealizowanych płatności)

Limit środków dla działania: środki EFRROW **1 261 969 444** euro, środki ogółem **1 983 293 170** euro.

Środki zakontraktowane (EFRROW): **23%**

Zrealizowane płatności (EFRROW): **24%** (wartość uwzględnia wszystkie zrealizowane płatności, w tym kwoty podlegające windykacji oraz kwoty dobrowolnych zwrotów i jest wyższa od wysokości środków zakontraktowanych, która uwzględnia wyłącznie decyzje czynne)

W ramach działania M13, obejmującego wsparcie z tytułu gospodarowania na obszarach górskich (obszar ONW typu górskiego), obszarach innych niż obszary górskie charakteryzujących się znaczącymi ograniczeniami naturalnymi (obszary ONW typu nizinnej strefy I i II) oraz innych obszarach charakteryzujących się szczególnymi ograniczeniami (obszary ONW typu ze specyficznymi utrudnieniami) zostały uruchomione dwie kampanie w 2015 i 2016 roku. Łącznie złożono ponad 1,5 miliona wniosków, z czego 752 090 w ramach kampanii 2016 r.

Do 31 grudnia 2016 r. wydano 1 268 090 decyzji o przyznaniu płatności ONW na kwotę 2 046 200 819 zł, w tym w ramach kampanii 2016 wydano 532 293 decyzji o przyznaniu płatności ONW na kwotę 750 064 932 zł, co stanowi 71% liczby złożonych wniosków w ramach tej kampanii.

Do końca okresu sprawozdawczego łączna kwota zrealizowanych płatności w ramach działania M13 z PROW 2014-2020 oraz z tytułu zobowiązań z PROW 2007-2013 wyniosła 2 035 251 911 zł. Kwota ta została przekazana dla 765 682 beneficjentów. Wsparciem w ramach działania na podstawie wydanych decyzji objętych zostało 7 048 820 ha użytków rolnych. Pomoc finansowa została skierowana głównie (89%) do gospodarstw położonych na obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania typu nizinnego (stref nizinnych I i II), 6% zrealizowanego wsparcia finansowego trafiło do gospodarstw zakwalifikowanych do obszarów ze specyficznymi utrudnieniami, a pozostałe 5% zrealizowanej kwoty płatności przekazano gospodarstwom znajdującym się na gruntach wyznaczonych jako ONW typu górskiego.

Spośród wspieranej powierzchni w ramach działania 14% stanowi powierzchnia użytków rolnych położonych na obszarach Natura 2000, a 5% stanowi powierzchnia użytków rolnych w

gospodarstwach ekologicznych.

Średnia kwota wsparcia na gospodarstwo dla wszystkich typów powierzchni zakwalifikowanych do obszarów o niekorzystnych warunkach gospodarowania wyniosła 2 663 zł, natomiast na hektar powierzchni użytków rolnych – 193 zł.

4B) Poprawa gospodarki wodnej, w tym nawożenia i stosowania pestycydów

Wskazana w PROW 2014-2020 wartość docelowa dla wskaźnika celu *Procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarki wodnej* wynosi 14,37% (co odpowiada powierzchni 2 076 000 ha). Do końca 2016 r. wartość tego wskaźnika wyniosła 8,72% (wsparciem objęto powierzchnię 1 260 283 ha gruntów rolnych).

Działania realizujące cel 4B

- M01 - *Transfer wiedzy i działalność informacyjna* – wybrane operacje w ramach poddziałań 1.1 i 1.2,

Do końca okresu sprawozdawczego nie ogłoszono naborów w ramach działania.

- M04 - *Inwestycje w środki trwałe* - poddziałanie 4.1 typ operacji *Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach OSN*

Limit środków na typ operacji – środki EFRROW i ogółem - **37 604 545** euro.

Środki zakontraktowane (EFRROW): **3%**

Środki wypłacone: **0%**

W 2016 r. przeprowadzono pierwszy nabór wniosków o przyznanie pomocy, w którym złożono 280 wniosków na kwotę 11,3 mln zł.

Podpisano 112 umów na kwotę 4 380 497 zł.

Najwięcej umów dotyczyło gospodarstw, w których głównym kierunkiem produkcji jest: chów i hodowla krów mlecznych - 41% umów, produkcja mieszana - 31% oraz chów i hodowla trzody chlewnej - 19%.

Największą część wspieranych gospodarstw stanowią te, w których powierzchnia użytków rolnych położonych na OSN wynosi 20-50 ha (46% umów).

Pod względem wielkości ekonomicznej (SO) dominują gospodarstwa w przedziale od 25 tys. do 50 tys. euro - 28% umów, oraz od 50 tys. do 75 tys. euro - 27%.

- M10 - *Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne* - wybrane pakiety

Opis stanu wdrażania ww. działania został zamieszczony pod celem szczegółowym 4A.

4C) Zapobieganie erozji gleby i poprawa gospodarowania glebą

Wskazana w PROW wartość docelowa dla wskaźnika celu *Procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarowania glebą i/lub zapobiegania erozji gleby* wynosi 19,09% (co odpowiada powierzchni 2 758 000 ha). Do końca 2016 r. wartość tego wskaźnika wyniosła 11,65% (wsparciem objęto powierzchnię 1 682 869 ha gruntów rolnych).

Działania realizujące cel 4C

- M01 - *Transfer wiedzy i działalność informacyjna* – wybrane operacje w ramach poddziałań 1.1 i 1.2,

Do końca okresu sprawozdawczego nie ogłoszono naborów w ramach działania.

- M10 - *Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne* - wybrane pakiety,

Opis stanu wdrażania ww. działania został zamieszczony pod celem szczegółowym 4A.

- M11 - *Rolnictwo ekologiczne* - całe działanie.

Limit środków dla działania: środki EFRROW **445 373 661** euro, środki ogółem **699 942 890** euro.

Środki zakontraktowane do 2023 r., łącznie ze zobowiązaniami z poprzednich okresów programowania (EFRROW): **31%**

Zrealizowane płatności, łącznie z zobowiązaniami ze poprzednich okresów programowania (EFRROW): **11%**

W ramach działania przeprowadzono dwie kampanie naboru wniosków, w których złożono łącznie 11 915 wniosków w ramach zobowiązań PROW 2014-2020 i 30 656 wniosków w ramach zobowiązań PROW 2007-2013, w tym w kampanii 2016 – 3 518 wniosków nowych, 4 032 wniosków kontynuacyjnych w ramach PROW 2014-2020 oraz 12 959 wniosków kontynuacyjnych w ramach PROW 2007-2013.

Do 31 grudnia 2016 r. łączna kwota z wydanych decyzji przyznających płatność ekologiczną dla złożonych wniosków w ramach PROW 2014-2020 oraz wniosków kontynuacyjnych w

ramach pakietu 2. Rolnictwo ekologiczne Programu rolnośrodowiskowego PROW 2007-2013 wyniosła 341 897 155 zł. Do końca okresu sprawozdawczego łączna kwota zrealizowanych płatności w ramach działania M11 z PROW 2014-2020 oraz z tytułu ww. zobowiązań z PROW 2007-2013 wyniosła 344 070 399 zł i została przekazana 21 282 beneficjentom. Zdecydowana większość zrealizowanych płatności 88% (303 200 752 zł) została przekazana gospodarstwom po okresie konwersji.

Łącznie na podstawie wydanych decyzji przyznających płatność ekologiczną wsparciem objęta została powierzchnia 423 277 ha użytków rolnych. Wielkość fizycznego obszaru objętego wsparciem - 422 900 ha.

Do dnia 31 grudnia 2016 r. w zakresie:

- upraw rolniczych, w okresie oraz po okresie konwersji (PROW 2014-2020 pakiet 1. i 7. oraz PROW 2007-2013 wariant 2.1. i 2.2.), zrealizowano płatności na kwotę 227 346 969 zł dla 17 672 gospodarstw, wsparciem objęto powierzchnię 289 141 ha,
- upraw warzywnych, w okresie oraz po okresie konwersji (PROW 2014-2020 pakiet 2. i 8. oraz PROW 2007-2013 wariant 2.5. i 2.6.), zrealizowano płatności na kwotę 40 686 888 zł dla 5 691 gospodarstw, wsparciem objęto powierzchnię 30 842 ha,
- upraw zielarskich, w okresie oraz po okresie konwersji (PROW 2014-2020 pakiet 3. i 9. oraz PROW 2007-2013 wariant 2.7. i 2.8.), zrealizowano płatności na kwotę 1 483 731 zł dla 182 gospodarstw, wsparciem objęto powierzchnię 1 255 ha,
- podstawowych upraw sadowniczych i jagodowych, w okresie oraz po okresie konwersji (PROW 2014-2020 wariant 4.1.1, 4.1.2., 10.1.1. i 10.1.2. oraz PROW 2007-2013 wariant 2.9. i 2.10.), zrealizowano płatności na kwotę 44 591 767 zł dla 4 474 gospodarstw, wsparciem objęto powierzchnię 28 586 ha,
- ekstensywnych upraw sadowniczych, w okresie oraz po okresie konwersji (PROW 2014-2020 wariant 4.2 i 10.2 i PROW 2007-2013 wariant 2.11. i 2.12), zrealizowano płatności na kwotę 1 358 675 zł dla 499 gospodarstw, wsparciem objęto powierzchnię 2 017 ha,
- upraw paszowych na gruntach ornych, w okresie oraz po okresie konwersji (PROW 2014-2020 pakiet 5. i 11.), zrealizowano płatności na kwotę 15 288 611 zł dla 1 752 gospodarstw, wsparciem objęto powierzchnię 24 439 ha,
- trwałych użytków zielonych, w okresie oraz po okresie konwersji (PROW 2014-2020 pakiet 6. i 12. oraz PROW 2007-2013 wariant 2.3 i 2.4), zrealizowano płatności na kwotę 13 313 758 zł dla 8 109 gospodarstw, wsparciem objęto powierzchnię 46 997 ha.

PRIORYTET 5. Promowanie efektywnego gospodarowania zasobami i wspieranie przechodzenia w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu (P5)

Limit środków na Priorytet 5: środki EFRROW **191 519 339** euro, środki ogółem **300 989 060** euro.

Środki zakontraktowane do końca 2016 r. - łącznie ze zobowiązaniami z poprzednich okresów programowania: **64%**

Środki wypłacone do końca 2016 r. - łącznie ze zobowiązaniami z poprzednich okresów programowania:

9%

Wskaźnik rezultatu *Grunty rolne i leśne objęte umowami o zarządzanie przyczyniającymi się do pochłaniania CO₂ i ochrony pochłaniaczy CO₂ (ha) (cel szczegółowy 5E) + Grunty rolne objęte umowami o zarządzanie w celu redukcji emisji gazów cieplarnianych lub amoniaku (ha) (cel szczegółowy 5D) + Grunty nawadniane, na których wprowadza się bardziej efektywne systemy nawadniające (ha) (cel szczegółowy 5A)* realizowany jest przez wsparcie w ramach działań M08.

Założono, że wsparciem zostanie objęta powierzchnia 82 000 ha, z czego do końca 2016 roku wsparciem objęto 71 243 ha, co wpłynęło na realizację ww. wskaźnika na poziomie 87%.

Cel szczegółowy realizowany w ramach Priorytetu 5:

5E) Promowanie ochrony pochłaniaczy dwutlenku węgla oraz pochłaniania dwutlenku węgla w rolnictwie i leśnictwie

Wskazana w PROW 2014-2020 wartość wskaźnika celu *Procent gruntów rolnych i leśnych objętych umowami o zarządzanie przyczyniającymi się do pochłaniania dwutlenku węgla i ochrony węgla* została zdefiniowana na poziomie 0,35% (co odpowiada powierzchni 82 000 ha). Do końca 2016 r. wartość tego wskaźnika wyniosła 0,30% (wsparciem objęto powierzchnię 71 243 ha gruntów).

Działanie realizujące cel 5E

- M08 - *Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów – poddziałanie Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych*

W ramach działania M08 z PROW 2014-2020 realizowane jest tylko poddziałanie *Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych*. Przeprowadzono dwie kampanie naboru wniosków, w których złożono:

- w kampanii 2015 – 1 094 wnioski o przyznanie wsparcia na zalesienie oraz 15 784 wniosków o wypłatę pomocy/płatności na zalesianie w ramach zobowiązań kontynuacyjnych z PROW 2004-2006 (część kampanii 2015 sfinansowana z budżetu PROW 2014-2020 i PROW 2007-2013,
- w kampanii 2016 – 895 wnioski o przyznanie wsparcia na zalesienie, 69 wniosków o przyznanie pierwszej premii pielęgnacyjnej do gruntów z sukcesją naturalną, 772 wnioski kontynuacyjne o przyznanie premii pielęgnacyjnej i premii zalesieniowej oraz 23 412 wniosków o wypłatę pomocy/płatności na zalesianie w ramach zobowiązań kontynuacyjnych z PROW 2004-2006 i PROW 2007-2013.

Dodatkowo w ciężar budżetu działania M08 przeszły 74 wnioski o przyznanie pomocy na zalesianie oraz 239 wniosków o wypłatę pomocy na zalesianie złożonych w kampanii 2014 roku w ramach PROW 2007-2013, przewidziane do finansowania z budżetu PROW 2014-2020.

Do końca 2016 r. w ramach działania wydano 806 decyzji (dotyczą tylko nowych wniosków, tj. o wsparcie na zalesienie w ramach PROW 2014-2020) w sprawie przyznania wsparcia na zalesienie w ramach kampanii 2015 roku. Ponadto zostały wydane 52 decyzje w sprawie

przyznania pomocy na zalesianie w ramach wniosków złożonych w ramach PROW 2007-2013 w kampanii 2014 roku przewidzianych do finansowania z budżetu PROW 2014-2020.

Na podstawie wydanych decyzji oraz wniosków kontynuacyjnych zrealizowano płatności w kwocie 119 318 064 zł dla 15 331 beneficjentów, w tym w ramach zobowiązań:

- PROW 2014-2020 wypłacono łączną kwotę 8 576 602 zł,
- PROW 2004-2006 i PROW 2007-2013 wypłacono łączną kwotę 110 741 462 zł.

Spośród zrealizowanych płatności w ramach działania 92% (109 947 965 zł) dotyczyło premii na utrzymanie zalesionych powierzchni (płatności związane z premią pielęgnacyjną i premią zalesieniową), 8% (9 370 099 zł) dotyczyło płatności związanych ze wsparciem na zalesienie.

Do dnia 31 grudnia 2016 r. w ramach poszczególnych Programów wsparto grunty o powierzchni 71 243,06 ha, w tym w ramach:

- zobowiązań PROW 2004-2006 – 54% (38 119,08 ha),
- zobowiązań PROW 2007-2013 – 45% (32 118,75 ha),
- zobowiązań PROW 2014-2020 – 1% (1 005,23 ha).

Zgodnie z informacjami zawartymi w złożonych wnioskach, podział upraw leśnych założonych w ramach PROW 2004-2006, PROW 2007-2013 i PROW 2014-2020, przedstawiał się następująco:

- uprawy mieszane – 63%,
- uprawy iglaste (z ponad 75% udziałem gatunków iglastych) – 25%,
- uprawy liściaste (z ponad 75% udziałem gatunków liściastych) – 12%.

PRIORYTET 6. Promowanie włączenia społecznego, zmniejszania ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich (P6)

Limit środków na Priorytet 6: środki EFRROW **1 408 967 296** euro, środki ogółem **2 214 312 896** euro.

Środki zakontraktowane do końca 2016 r.: **28%**

Środki ogółem wypłacone do końca 2016 r.: **2%**

Środki EFRROW wypłacone do końca 2016 r.: **1%**

Cele szczegółowe realizowane w ramach Priorytetu 6:

6A) Ułatwianie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw, a także tworzenia miejsc pracy

Limit środków na cel szczegółowy 6A: środki EFRROW **305 016 196** euro, środki ogółem **479 359 101** euro.

Środki zakontraktowane do końca 2016 r.: **0%**

Wskazana w PROW 2014-2020 wartość docelowa dla wskaźnika celu *Miejsca pracy stworzone w ramach projektów objętych wsparciem* została zdefiniowana na poziomie 16 550 miejsc pracy. W ramach poddziałania 6.2, stanowiącego podstawę do obliczenia wartości tego wskaźnika, nie zakończono realizacji żadnej operacji (nie utworzono żadnego miejsca pracy), co oznacza, że do końca 2016 roku ww. wskaźnik celu został osiągnięty na poziomie 0.

Działanie realizujące cel 6A

- M06 - *Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej - poddziałanie 6.2 Pomoc na rozpoczęcie pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich*

Do końca okresu sprawozdawczego nie ogłoszono naborów w ramach poddziałania.

6B) Wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich

Limit środków na cel szczegółowy 6B: środki EFRROW **1 103 951 100** euro, środki ogółem **1 734 953 795** euro.

Środki zakontraktowane do końca 2016 r.: **36%**

Środki ogółem wypłacone do końca 2016 r.: **3%**

Środki EFRROW wypłacone do końca 2016 r.: **1%**

Wskazane w PROW wartości docelowe dla wskaźników celu:

- *Procent ludności wiejskiej objętej strategiami lokalnego rozwoju* został zdefiniowany na poziomie 58,19%. Do końca okresu sprawozdawczego wskaźnik ten został osiągnięty na poziomie 72,38%. LGD zakładają, że wybrane do realizacji strategie rozwoju lokalnego będą dotyczyły obszaru zamieszkałego przez 20 051 420 osób.
- *Procent ludności wiejskiej korzystającej z ulepszonych usług / infrastruktury* został zdefiniowany na poziomie 5,41%. Wskaźnik celu *Procent ludności wiejskiej (...)* do końca 2016 roku został osiągnięty na poziomie 0,1%. Szacuje się, że z ulepszonej infrastruktury w ramach operacji zakończonych w działaniu 7 korzystać będzie 26 759 osób.
- *Miejsca pracy stworzone w ramach projektów objętych wsparciem (LEADER)* został zdefiniowany na poziomie 5 943 miejsc pracy. Do końca 2016 roku został osiągnięty na poziomie 0. W ramach poddziałania 19.2, stanowiącego podstawę do obliczenia wartości tego wskaźnika, nie zakończono realizacji żadnej operacji (nie utworzono żadnego miejsca pracy)

Działania realizujące cel 6B

- M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich - poddziałanie 7.2 Wsparcie inwestycji związanych z tworzeniem, ulepszaniem lub rozbudową wszystkich rodzajów małej infrastruktury (...)

Typ operacji *Budowa lub modernizacja dróg lokalnych*

Limit środków na typ operacji – środki EFRROW - **335 762 655** euro (środki ogółem **527 679 797** euro).

Środki zakontraktowane – (EFRROW): **93%**

Środki wypłacone: **1%**

Nabory wniosków o przyznanie pomocy są przeprowadzane oddzielnie w poszczególnych województwach. Do 31 grudnia 2016 r. po jednym naborze przeprowadzono we wszystkich szesnastu województwach. Łącznie złożono 4 537 wniosków o przyznanie pomocy na kwotę 3,35 mld zł ze środków EFRROW (wnioskowana kwota znacząco przekroczyła dostępny limit środków). Podpisano 1 923 umowy na kwotę środków EFRROW wynoszącą 1 383 617 868 zł (kwota łączna środków kwalifikowalnych, wraz z środkami własnymi, wyniosła 2 174 512 756 zł).

Pomoc na operacje związane z budową lub modernizacją dróg lokalnych została przyznana 1 103 różnym jednostkom samorządowym, w tym 923 gminom i 180 powiatom.

Beneficjenci w ramach zatwierdzonych do realizacji operacji planują:

- budowę dróg lokalnych o łącznej długości 202 km,
- przebudowę dróg lokalnych o łącznej długości 2 997 km,
- zmianę nawierzchni dróg o długości 83 km.

Do końca okresu sprawozdawczego zrealizowano płatności^[1] związane z dofinansowaniem 40 operacji na łączną kwotę 18 658 009 zł, w tym 11 872 090 zł ze środków EFRROW.

Zakończono realizację 31 operacji, w ramach których wypłacono łącznie 13 514 079 zł, w tym 8 599 008 zł z EFRROW.

Typ operacji *Gospodarka wodno-ściekowa*

Limit środków na typ operacji – środki EFRROW - **223 286 963** euro (środki ogółem **350 914 605** euro).

Środki zakontraktowane – (EFRROW): **0%**

Nabory wniosków o przyznanie pomocy są przeprowadzane oddzielnie w poszczególnych województwach. Do 31 grudnia 2016 r. nabory wniosków zostały uruchomione w jedenastu województwach. Łącznie złożono 1 020 wniosków o przyznanie pomocy.

- M07 - *Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich* - poddziałanie 7.4 - typy operacji *Inwestycje w obiekty pełniące funkcje kulturalne i Kształtowanie przestrzeni publicznej*

Do końca okresu sprawozdawczego nie ogłoszono naborów w ramach ww. typów operacji.

- M07 - *Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich* - poddziałanie 7.6 *Wsparcie badań i inwestycji związanych z utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, krajobrazu wiejskiego i miejsc o wysokiej wartości przyrodniczej (...)*

Do końca okresu sprawozdawczego nie ogłoszono naborów w ramach poddziałania.

- M19 - *Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER* - całe działanie

Limit środków dla działania – środki EFRROW - **467 668 000** euro (środki ogółem - **734 980 355** euro).

Środki zakontraktowane (EFRROW): **18%**

Zrealizowane płatności (ogółem): **7%**

Zrealizowane płatności (EFRROW): **1%**

Poddziałanie 19.1 *Wsparcie przygotowawcze*

Nabory wniosków o przyznanie pomocy zostały przeprowadzone we wszystkich województwach w lipcu 2015 r. Łącznie LGD złożyły 301 wniosków o przyznanie pomocy na kwotę 37,4 mln zł.

Podpisano 299 umów na kwotę 37 180 000 zł.

Do końca 2016 r. zakończono realizację poddziałania. Zrealizowano płatności końcowe na kwotę 37 156 680 zł dla 299 LGD. Środki te zostały przeznaczone na koszty związane z bieżącą obsługą lokalnej społeczności przez poszczególne LGD w początkowym okresie wdrażania Programu (do dnia ogłoszenia konkursów na wybór strategii rozwoju lokalnego).

Wybór strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność

W ostatnim kwartale 2015 r. we wszystkich województwach ogłoszone zostały konkursy na wybór strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność. Do konkursów o wybór lokalnych strategii rozwoju wyłącznie w zakresie strategii realizowanych poprzez PROW 2014-2020 przystąpiło 300 LGD. Rozstrzygnięcie konkursów i zawarcie umów z lokalnymi grupami nastąpiło w 2016 r. Umowy o warunkach i sposobie realizacji lokalnych strategii rozwoju lokalnego kierowanych przez społeczność (umowy ramowe) w zakresie strategii realizowanych

poprzez PROW 2014-2020 zawarto z 290 LGD, w tym z 271 już istniejącymi i 19 nowoutworzonymi grupami.

Na realizację operacji wspierających realizację wybranych lokalnych strategii rozwoju w umowach ramowych przewidziano 708 092 178 euro, w tym 81% na poddziałanie 19.2. LGD będą realizowały lokalne strategie rozwoju na łącznym obszarze 2 230 gmin zamieszkałym przez około 20,1 mln ludzi.

Poddziałanie 19.2 Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność

Pierwsze nabory wniosków o przyznanie pomocy zostały uruchomione przez LGD w II połowie 2016 r. (terminy naborów wniosków ustalane są odrębnie przez poszczególne LGD). Do końca 2016 r. złożono 2 604 wnioski o przyznanie pomocy na łączną kwotę 373,4 mln zł.

Do końca 2016 r. podpisano 1 umowę na kwotę 177 089 zł.

Ponadto w ramach zobowiązań z PROW 2007-2013 zrealizowano płatności końcowe związane z dofinansowaniem 63 operacji na łączną kwotę 5 046 681 zł.

Poddziałanie 19.3 Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania

Nabór wniosków o przyznanie pomocy w ramach poddziałania rozpoczął się w październiku 2016 r. i ma charakter ciągły. Do końca 2016 r. złożono 1 wniosek o przyznanie pomocy i podpisano 1 umowę na kwotę 12 063 zł.

Ponadto w ramach zobowiązań z PROW 2007-2013 zrealizowano płatności końcowe związane z dofinansowaniem 4 operacji na łączną kwotę 970 158 zł.

Poddziałanie 19.4 Wsparcie na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji

W II kwartale 2016 r. zostały przeprowadzone nabory wniosków o przyznanie pomocy we wszystkich województwach. Do końca 2016 r. podpisano 272 umowy na kwotę 124 592 711 euro (tj. około 550,3 mln zł) ze wszystkimi LGD, które złożyły wnioski o przyznanie pomocy.

W ramach poddziałania zrealizowano płatności (łącznie z płatnościami zaliczkowymi) związane z dofinansowaniem 272 operacji na łączną kwotę 179 546 958 zł.

[1] Łącznie płatności zaliczkowe, częściowe i końcowe.

[2] Łącznie płatności zaliczkowe i częściowe.

[3] Liczba i kwota decyzji przyznających płatność uwzględnia decyzje wydane dla wniosków o płatność złożonych do końca 2015 r., dla których płatności realizowane są z budżetu PROW 2014-2020.

1.d) kluczowe informacje nt. postępów w realizacji celów pośrednich określonych w ramach wykonania w oparciu o tabelę F

Wskaźniki ram wykonania, tzw. „milestones”, są wskazane na poziomie UE, a ich wartości docelowe zostały oszacowane i zawarte w rozdziale 7 PROW 2014-2020 „Opis ram wykonania”. Należy podkreślić, że zgodnie z zaleceniami Komisji Europejskiej wartość tych wskaźników mierzona jest w odniesieniu do operacji zakończonych (z wyjątkiem działań wieloletnich, dla których wartości mierzone są w odniesieniu do zrealizowanych płatności).

W ramach **Priorytetu 2: Zwiększenie rentowności gospodarstw i konkurencyjności wszystkich rodzajów rolnictwa we wszystkich regionach oraz promowanie innowacyjnych technologii w gospodarstwach i zrównoważonego zarządzania lasami** określono w Programie dwa wskaźniki.

1. Liczba gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich (PROW) na inwestycje w restrukturyzację lub modernizację (2A) + liczba gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie z PROW 2014-2020 na rzecz planu rozwoju działalności/inwestycji dla młodych rolników (2B)

Cel końcowy na 2023 r. - **73 515**

Cel pośredni na 2018 r. - **6 535**

Wartość osiągnięta na koniec 2016 r. – **21 (0,3% celu pośredniego)**

Na wskaźnik ten składają się gospodarstwa wsparte w ramach operacji typu: *Modernizacja gospodarstw rolnych oraz Premie dla młodych rolników*.

2. Całkowite wydatki publiczne P2 (w EUR)

Cel końcowy na 2023 r. - **4 613 410 340**

Cel pośredni na 2018 r. - **541 614 374**

Wartość osiągnięta na koniec 2016 r. – **479 002 (0,1% celu pośredniego)**

Na wskaźnik ten składają się całkowite wydatki publiczne w ramach operacji typu:

- *Modernizacja gospodarstw rolnych;*
- *Restrukturyzacja małych gospodarstw;*
- *Premie dla młodych rolników;*
- *Płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa;*
- *Scalanie gruntów;*
- *Rozwój przedsiębiorczości - rozwój usług rolniczych;*

oraz w nieznacznym stopniu w ramach działań: *Transfer wiedzy i działalność informacyjna i Współpraca.*

W ramach **Priorytetu 3: Wspieranie organizacji łańcucha żywnościowego, w tym przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, dobrostanu zwierząt oraz zarządzania ryzykiem w rolnictwie** ustanowiono 3 wskaźniki ram wykonania, w tym jeden alternatywny.

1. Całkowite wydatki publiczne P3 (w EUR)

Cel końcowy na 2023 r. - **1 554 610 914**

Cel pośredni na 2018 r. - **344 346 317**

Wartość osiągnięta na koniec 2016 r. – **29 051 860 (8,4% celu pośredniego)**

Na wskaźnik ten składają się przede wszystkim całkowite wydatki publiczne w ramach operacji typu:

- *Tworzenie grup producentów i organizacji producentów (z uwzględnieniem wydatków na zobowiązania z PROW 2007-2013);*
- *Przetwórstwo i marketing produktów rolnych;*
- *Inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów*

oraz w ramach działań:

- *Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych;*
- *Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych;*
- *Transfer wiedzy i działalność informacyjna;*
- *Współpraca.*

2. Liczba gospodarstw rolnych uczestniczących w programach zarządzania ryzykiem (cel szczegółowy 3B)

Cel końcowy na 2023 r. - **180**

Cel pośredni na 2018 r. – **18**

Wartość osiągnięta na koniec 2016 r. – **0 (0% celu pośredniego)**

Na wskaźnik ten składają się gospodarstwa rolne w ramach operacji typu *Inwestycje zapobiegające zniszczeniu potencjału produkcji rolnej*.

3. Liczba operacji zakończonych w ramach działań / poddziałań / typów operacji: Przetwórstwo i marketing produktów rolnych, Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych, Tworzenie grup i organizacji producentów, Podstawowe usługi i odnowa miejscowości na obszarach wiejskich - Inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów (3A) – wskaźnik alternatywny

Cel końcowy na 2023 r. - **69 045**

Cel pośredni na 2018 r. – **32 154**

Wartość osiągnięta na koniec 2016 r. – **8 571 (26,7% celu pośredniego)**

Na wskaźnik ten składają się przede wszystkim operacje realizowane w ramach działania *Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych* oraz *Tworzenie grup producentów i organizacji producentów* (z uwzględnieniem operacji dla których wypłacane są zobowiązania z PROW 2007-2013) oraz w nieznacznym stopniu w ramach typów operacji *Przetwórstwo i marketing produktów rolnych* oraz *Inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów*.

W ramach **Priorytetu 4: Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów związanych z rolnictwem i leśnictwem** określono w Programie trzy wskaźniki, w tym jeden alternatywny, który osiągnął zakładany cel pośredni na 2018 r.

1. Całkowite wydatki publiczne P4 (w EUR)

Cel końcowy na 2023 r. - **4 160 899 209**

Cel pośredni na 2018 r. - **1 668 104 493**

Wartość osiągnięta na koniec 2016 r. – **756 293 814 (45,3% celu pośredniego)**

Na wskaźnik ten składają się przede wszystkim całkowite wydatki publiczne w ramach działań:

- *Działanie rolno- środowiskowo- klimatyczne;*

- *Rolnictwo ekologiczne;*

- *Płatności ONW*

i uwzględniają one wydatki na zobowiązania z PROW 2007-2013.

W niewielkim stopniu na wskaźnik ten wpływają wydatki publiczne w ramach typów operacji: *Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach OSN* oraz *Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach Natura 2000* i w ramach działania *Transfer wiedzy i działalność informacyjna*.

2. Grunty rolne objęte umowami o zarządzanie przyczyniającymi się do poprawy różnorodności biologicznej (ha) (cel szczegółowy 4A) + poprawy gospodarki wodnej (ha) (cel szczegółowy 4B) + poprawy gospodarowania glebą i/zapobieganiu erozji gleby (ha) (cel szczegółowy 4C)

Cel końcowy na 2023 r. - **2 504 000**

Cel pośredni na 2018 r. - **1 752 800**

Wartość osiągnięta na koniec 2016 r. - **1 610 471 (91,9% celu pośredniego)***.

Na wskaźnik ten składają się wsparte grunty rolne w ramach działań:

- *Działanie rolno- środowiskowo- klimatyczne;*

- *Rolnictwo ekologiczne*

(z uwzględnieniem gruntów rolnych wspartych w ramach zobowiązań z PROW 2007-2013).

*W tabeli F podana wartość 1 927 331,64 określa powierzchnię gruntów rolnych w roku sprawozdawczym, do której wypłacono pomoc, przy czym powierzchnie, dla których dokonano płatności za kampanie 2015 i 2016 w roku 2016 liczone są dwukrotnie. Wartość wskaźnika 1 610 471 nie uwzględnia ww. podwójnego liczenia powierzchni oraz (zgodnie z zaleceniami KE w zakresie monitoringu) określa sumę całkowitej powierzchni fizycznej gruntów, do których wypłacono płatności w ramach budżetu działania DRŚK i RE (poddziałanie 11.1 i 11.2), a więc także powierzchni wspieranej w roku 2015, dla której zakończono 5-letnie zobowiązania. Ww. metoda była zastosowana do wyliczenia celu pośredniego i celu końcowego w polskim PROW.

3. Fizyczna powierzchnia użytków rolnych objętych umowami zapewniającymi zachowanie różnorodności biologicznej (4A) w ramach działania „Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (art. 31)” – wskaźnik alternatywny

Cel końcowy na 2023 r. - **7 296 652**

Cel pośredni na 2018 r. - **5 837 322**

Wartość osiągnięta na koniec 2016 r. - **7 040 789 (120,6% celu pośredniego)**

Na wskaźnik ten składają się wsparte grunty rolne w ramach działania *Płatności ONW* (z uwzględnieniem gruntów rolnych wspartych w ramach zobowiązań z PROW 2007-2013).

W ramach **Priorytetu 5: Promowanie efektywnego gospodarowania zasobami i wspieranie przechodzenia sektorach rolnym, spożywczym i leśnym na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu** określono w Programie dwa wskaźniki, z których jeden dotyczący powierzchni gruntów został już

osiągnięty.

1. Całkowite wydatki publiczne P5 (w EUR)

Cel końcowy na 2023 r. - **300 997 069**

Cel pośredni na 2018 r. - **90 299 121**

Wartość osiągnięta na koniec 2016 r. – **27 349 124 (30,3% celu pośredniego)**

Na wskaźnik ten składają się całkowite wydatki publiczne w ramach działania *Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych* i uwzględniają one wydatki na zobowiązania z PROW 2007-2013 oraz z PROW 2004-2006.

2. Grunty rolne i leśne objęte umowami o zarządzanie przyczyniającymi się do pochłaniania CO₂ i ochrony pochłaniaczy CO₂ (ha) (cel szczegółowy 5E) + Grunty rolne objęte umowami o zarządzanie w celu redukcji emisji gazów cieplarnianych lub amoniaku (ha) (cel szczegółowy 5D) + Grunty nawadniane, na których wprowadza się bardziej efektywne systemy nawadniające (ha) (cel szczegółowy 5A)

Cel końcowy na 2023 r. - **82 000**

Cel pośredni na 2018 r. - **57 400**

Wartość osiągnięta na koniec 2016 r. – **71 243 (124,1% celu pośredniego)***

*wartość 71 243 różni się od wartości 1 005,23 wskazanej w tabeli F, która zdaniem Polski błędnie przelicza wartość osiągniętego celu, gdyż uwzględnia tylko nowe zobowiązania i nie uwzględnia powierzchni wspieranej z budżetu PROW 2014-2020 w ramach zobowiązań kontynuacyjnych podjętych w PROW 2004-2006 i PROW 2007-2013, która łącznie na koniec 2016 roku wyniosła 71 243.

Na wskaźnik ten składają się wsparte grunty w ramach działania *Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych* (z uwzględnieniem zobowiązań z PROW 2007-2013 i PROW 2004-2006) i zakładany cel pośredni został już osiągnięty.

W ramach **Priorytetu 6: Promowanie włączenia społecznego, zmniejszania ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich** określono w Programie trzy wskaźniki, z których jeden dotyczący liczby ludności na obszarze lokalnej grupy działania został już osiągnięty.

1. Całkowite wydatki publiczne P6 (w EUR)

Cel końcowy na 2023 r. - **2 214 370 077**

Cel pośredni na 2018 r. - **369 135 492**

Wartość osiągnięta na koniec 2016 r. – **13 045 330 (3,5% celu pośredniego)**

Na wskaźnik ten składają się całkowite wydatki publiczne w ramach działania:

- *Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich;*

- *Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER* (z uwzględnieniem wydatków na zobowiązania z PROW 2007-2013);

- oraz w ramach typu operacji *Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej*.

2. Liczba operacji wspieranych w celu poprawy podstawowych usług i infrastruktury na obszarach wiejskich (cele szczegółowe 6B i 6C)

Cel końcowy na 2023 r. - **2 740**

Cel pośredni na 2018 r. - **638**

Wartość osiągnięta na koniec 2016 r. – **31 (4,9%** celu pośredniego)

Na wskaźnik ten składają się zrealizowane operacje w ramach działania *Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich*.

3. Ludność objęta lokalną grupą działania (cel szczegółowy 6B)

Cel końcowy na 2023 r. - **16 120 000**

Cel pośredni na 2018 r. - **16 120 000**

Wartość osiągnięta na koniec 2016 r. – **20 051 423 (124,4%** celu pośredniego).

Wskaźnik dotyczący liczby ludności na obszarze lokalnej grupy działania został już osiągnięty.

1.e) pozostałe elementy specyficzne dla PROW [fakultatywnie]

--

2. POSTĘPY W REALIZACJI PLANU EWALUACJI

2.a) opis wszelkich zmian wprowadzonych do planu ewaluacji w PROW w ciągu roku wraz z ich uzasadnieniem

W roku 2016 nie wprowadzono żadnych zmian w Planie Ewaluacji zawartym w rozdziale 9 Programu.

2.b) opis ewaluacji działań podjętych w ciągu roku (w związku z sekcją 3 planu ewaluacji)

Ze względu na początkowy etap wdrażania PROW 2014-2020 i brak wymiernych rezultatów realizacji Programu, prace z zakresu ewaluacji w 2016 roku dotyczyły badań z zakresu oceny wybranych elementów systemu instytucjonalnego PROW 2014-2020. Prowadzone badania ewaluacyjne miały na celu ocenę przyjętych rozwiązań systemowych. Plan ewaluacji na 2016 rok został przygotowany przez komórkę organizacyjną odpowiedzialną za ewaluację programu oraz zatwierdzony przez Grupę Zarządzającą Ewaluacją PROW 2014-2020.

Zgodnie z przyjętym planem ewaluacji w 2016 roku:

1. Zrealizowano badanie ewaluacyjne „Ocena systemu monitorowania i ewaluacji PROW 2014-2020”.

Badanie realizowane było w terminie wrzesień – grudzień 2016 roku przez konsorcjum WYG PSDB Sp. z o.o.

oraz Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Rynku Pracy „S-TO-S”.

2. Zlecono do realizacji badanie ewaluacyjne „Ocena systemów monitorowania i ewaluacji w strategiach rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (LSR) przyjętych do realizacji przez Lokalne Grupy Działania w ramach podejścia Leader wdrażanego w PROW 2014-2020”.

Badanie realizowane w terminie listopad 2016 r. – maj 2017 r. przez firmę EGO s.c.

Ponadto, zgodnie z planem ewaluacji PROW 2014-2020, w którym zapisano, że IZ będzie wspierać LGD w procesie przeprowadzania samooceny, zobowiązano Wykonawcę badania do opracowania podręcznika dobrych praktyk w zakresie monitorowania i ewaluacji LGD/LSR.

3. Przygotowano koncepcję badania oraz dokumentację niezbędną do wyboru Wykonawcy badania dotyczącego oceny efektów wdrażania PROW 2014-2020 w latach 2014-2016. Badanie planowane w związku z koniecznością odpowiedzi w niniejszym sprawozdaniu na pytania ewaluacyjne zawarte w załączniku V do rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 808/2014 (rozdział VII niniejszego sprawozdania).

Inne działania z zakresu ewaluacji, podjęte w 2016 roku:

1. W związku z koniecznością wypełnienia zobowiązań IZ w zakresie realizacji oceny końcowej PROW 2007-2013, w 2016 roku zrealizowana została ocena ex post Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013. Ocenę ex post zlecono w trybie przetargu nieograniczonego czterem niezależnym podmiotom ewaluacyjnym, w następujących obszarach:

- Ocena wpływu PROW 2007-2013 na rozwój gospodarczy Polski i konkurencyjność gospodarstw rolnych;

- Ocena wpływu PROW 2007-2013 na środowisko i klimat;
- Ocena wpływu PROW 2007-2013 na jakość życia na obszarach wiejskich z uwzględnieniem podejścia LEADER;
- Ocena realizacji Pomocy Technicznej i Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich.

Badanie ewaluacyjne prowadzone było od lutego 2016 r. do grudnia 2016 r. Wyniki oceny były przedmiotem dyskusji podczas posiedzenia Komitet Monitorującego PROW 2007-2013 w dniu 14 grudnia 2016 r., w trakcie którego dokonano również podsumowania całego okresu programowania 2007-2013. Ocena ex post PROW 2007-2013 została przekazana służbom Komisji Europejskiej w dniu 21 grudnia 2016 roku tj. w terminie zgodnym z art. 18 rozporządzenia delegowanego Komisji 807/2014. Ewaluacja ta była kompleksową oceną skuteczności, oddziaływania i wpływu PROW 2007-2013 na rozwój obszarów wiejskich. Raporty z oceny zostały opublikowane na stornach internetowych MRiRW (www.minrol.gov.pl) oraz KSOW (www.ksow.pl).

2. Przedstawiciele IZ aktywnie uczestniczyli we wszystkich posiedzeniach Grupy Ekspertów ds. Monitorowania i Ewaluacji WPR.

2.c) opis działań podjętych w zakresie dostarczania danych i zarządzania nimi (w odniesieniu do sekcji 4 planu ewaluacji)

W ramach zabezpieczenia danych gromadzonych przez podmioty wdrażające i agencję płatniczą Instytucja Zarządzająca w miarę uruchamiania kolejnych działań PROW 2014-2020 opracowywała kolejne aktualizacje formularzy sprawozdań tygodniowych, miesięcznych, śródrocznych oraz rocznych składanych przez te podmioty.

Instytucja Zarządzająca na bieżąco uczestniczyła w procesie opiniowania wzorów wniosków o przyznanie pomocy, umów oraz wzorów wniosków o płatność, pod kątem zabezpieczenia w ww. formularzach niezbędnych danych na potrzeby monitorowania i ewaluacji PROW 2014-2020 oraz ich spójności.

W okresie sprawozdawczym odbyło się spotkanie informacyjne z udziałem osób odpowiedzialnych w poszczególnych instytucjach (Instytucja Zarządzająca, Agencja Płatnicza, podmioty wdrażające) za monitorowanie Programu. W trakcie spotkania m.in. zaprezentowano projekty formularzy sprawozdawczych, a także omówiono problemy związane z procesem sporządzania i przekazywania sprawozdań.

W dniu 14 grudnia 2016 r. odbyło się spotkanie Grupy Zarządzającej Ewaluacją PROW 2014-2020. Celem spotkania było zapoznanie członków GZE z aktualnymi zadaniami prowadzonymi przez Instytucję Zarządzającą PROW 2014-2020 w zakresie ewaluacji oraz przedstawienie do zaopiniowania Grupy Planu badań ewaluacyjnych na 2017 rok.

2.d) wykaz zakończonych ewaluacji, w tym odniesienia do tego, gdzie zostały opublikowane na stronie internetowej

Wydawca/redaktor	-
Autor/autorzy	WYG PSDB Sp. z o.o. Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Rynku Pracy „S-TO-S”
Tytuł	Ocena systemu monitorowania i ewaluacji PROW 2014-2020
Streszczenie	Celem badania było dokonanie kompleksowej oceny systemu monitoringu i ewaluacji PROW 2014-2020, w tym: ocena kompletności pytań ewaluacyjnych, oraz wskaźników monitorowania, pod kątem ich użyteczności w zakresie odpowiedzi na pytania ewaluacyjne; ocena użyteczności i efektywności systemu monitorowania i ewaluacji; ocena dostępności - na potrzeby ewaluacji - wewnętrznych i zewnętrznych źródeł danych.
URL	http://www.minrol.gov.pl/content/download/60134/330537/version/1/file/RAPORT%20SME_v2_19%2012%202016.pdf

2.e) streszczenie przeprowadzonych ewaluacji skupiające się na ustaleniach z ewaluacji

1. Ocena systemu monitorowania i ewaluacji PROW 2014-2020.

Główne wnioski z badania:

- lista wspólnych pytań ewaluacyjnych jest wystarczająca, adekwatna na potrzeby oceny wpływu PROW 2014-2020 na rozwój obszarów wiejskich. Udzielenie odpowiedzi na te pytania będzie w dużej mierze możliwe dzięki danym gromadzonym w systemie monitoringu, pod warunkiem dokonania niewielkich korekt dotyczących wskaźników, uzupełnienia ich listy, a także zapewnieniu danych z innych źródeł.
- możliwości odpowiedzi na wspólne pytania ewaluacyjne są ułatwione ze względu na obecność wskaźników krajowych.
- trafność, kompletność i użyteczność wskaźników monitorowania oceniona została generalnie pozytywnie. Zwrócono uwagę na pewne słabości systemu wskaźników: brak określenia wartości docelowych niektórych wskaźników i jednostek miary, brak (w niektórych przypadkach) wartości odniesienia (bazowych), a ponadto brak precyzyjnych definicji części wskaźników. Zauważono także niską adekwatność niektórych wskaźników, a także wskazano celowość uzupełnienia ich katalogu.
- systemy informatyczne ARiMR umożliwiają wystarczający poziom agregacji danych w kontekście bieżącego monitorowania i zarządzania programem oraz przeprowadzenia pełnej i prawidłowej ewaluacji PROW 2014-2020. Niemniej odnotowano kilka poważnych słabości tego systemu. Pierwsza z tych słabości dotyczy problemów ze sporządzaniem raportów, związaną z tym ogromną pracą- i czasochłonnością i prawdopodobieństwem popełnienia błędów. Drugi problem to nadal bazowanie na papierowych wersjach wniosków o przyznanie pomocy, co także może stanowić źródło błędów w systemie (powstających przy wypełnianiu wniosków i przy ich wpisywaniu do systemu), a ponadto niezwykle zwiększa pracochłonność obsługi całego programu.
- planowane stworzenie w ARiMR hurtowni danych stanowi właściwy kierunek, istnieje jednak obawa, że użyteczny efekt zostanie osiągnięty nie wcześniej niż w 2018 roku, podczas gdy działania zmniejszające pracochłonność i minimalizujące ryzyko powstawania błędów powinny zostać podjęte niezwłocznie. Dotyczy to wprowadzenia możliwości tworzenia raportów definiowanych przez użytkowników z uwzględnieniem przeprowadzenia niezbędnych obliczeń (np. poprzez stworzenie aplikacji raportującej).
- warunkiem poprawy jakości sprawozdań jest dopracowanie definicji wskaźników (i w ślad za tym pojęć używanych we wnioskach aplikacyjnych) oraz wprowadzenie walidacji wprowadzanych do wniosków danych, co najlepiej gwarantuje elektroniczna postać wniosków o przyznanie pomocy z wykorzystaniem generatora wniosków. Gdyby stworzenie generatora okazało się niemożliwe w krótkim okresie, należy dopracować elektroniczne postaci obecnie stosowanych wniosków poprzez stworzenie list rozwijanych do wypełnianych pól i wprowadzenie wymogu dostarczania wersji elektronicznej, która następnie będzie wczytywana do systemu.
- wiele miejsca w raporcie poświęcono zewnętrznym źródłom danych, które mogą być wykorzystywane w ewaluacji programu: GUS, System Rachunkowości Rolniczej FADN, dane gromadzone w Krajowej Stacji Chemiczno-Rolniczej, badania realizowane przez Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa – PIB na zlecenie Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska, dane gromadzone przez Generalną Dyрекcyję Ochrony Środowiska, Inspekcje Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych, Agencję Rynku Rolnego, Państwową Inspekcję Ochrony Roślin i Nasiennictwa (PIORIN). Zwrócono także uwagę na zasoby i potencjał instytutów badawczo-rozwojowych, instytutów PAN oraz uczelni wyższych możliwe do

wykorzystania w trakcie przeprowadzania ocen. Odnotowano także, że przydatnym zewnętrznym źródłem danych w ewaluacji Programu mogą być także niezależne badania monitoringowe i analizy przygotowywane przez organizacje pozarządowe (pod warunkiem jednak weryfikacji założeń metodycznych i wykorzystanych źródeł danych). Wskazano także na użyteczność w ewaluacji zdalnej teledetekcji, szczególnie użytecznej do oceny efektu netto programu.

- w systemie monitoringu stwierdzono trudności wynikające z obszerności sprawozdań śródrocznych i rocznych.

- zidentyfikowana została grupa problemów technicznych utrudniających monitorowanie i ewaluację (olbrzymie obciążenie wielką liczbą danych systemów informatycznych, przy braku digitalizacji procesów aplikacyjnych, komplikacja systemu itp.). W konsekwencji problemów technicznych, związanych głównie z systemem informatycznym, generowane są liczne problemy natury organizacyjnej.

2.f) opis działań komunikacyjnych podjętych w celu opublikowania ustaleń z ewaluacji (w odniesieniu do sekcji 6 planu ewaluacji)

Należy odnieść się do planu ewaluacji, należy opisać wszelkie trudności napotkane w trakcie realizacji oraz przyjęte lub zaproponowane rozwiązania.

data/okres	14/12/2016
Tytuł działania w zakresie komunikacji/wydarzenia oraz temat diskutowanych/rozpowszechnionych ustaleń z ewaluacji	Posiedzenie Grupy Zarządzającej Ewaluacją PROW 2014-2020
Łącznie organizator działania/wydarzenia	MRiRW
Wykorzystane kanały informacji/format	Celem spotkania było zapoznanie członków GZE z aktualnymi zadaniami prowadzonymi przez Instytucję Zarządzającą PROW 2014-2020 w zakresie ewaluacji oraz przedstawienie do zaopiniowania Grupy Planu badań ewaluacyjnych na 2017 rok.
Rodzaj odbiorców docelowych	Członkowie grupy Zarządzającej Ewaluacją PROW 2014-2020
Szacunkowa liczba zainteresowanych stron, z którymi się skontaktowano	10
URL	-

data/okres	14/12/2016
-------------------	------------

Tytuł działania w zakresie komunikacji/wydarzenia oraz temat diskutowanych/rozpowszechnionych ustaleń z ewaluacji	Posiedzenie Komitetu Monitorującego PROW 2007-2013
Łącznie organizator działania/wydarzenia	MRiRW
Wykorzystane kanały informacji/format	Prezentacja wyników badania – ocena ex post PROW 2007-2013
Rodzaj odbiorców docelowych	Członkowie KM PROW 2007-2013, KM PROW 2014-2020, przedstawiciele ośrodków doradztwa rolniczego, przedstawiciele Instytucji Zarządzającej, przedstawiciele Agencji Płatniczej.
Szacunkowa liczba zainteresowanych stron, z którymi się skontaktowano	80
URL	http://www.minrol.gov.pl/Wsparcie-rolnictwa/Program-Rozwoju-Obszarow-Wiejskich-2007-2013/Komitet-monitorujacy/XXI-posiedzenie-14-grudnia-2016-r

2.g) opis działań następczych podjętych w następstwie ewaluacji (w odniesieniu do sekcji 6 planu ewaluacji)

Należy odnieść się do planu ewaluacji, należy opisać wszelkie trudności napotkane w trakcie realizacji oraz przyjęte lub zaproponowane rozwiązania.

Wynik ewaluacji mający znaczenie dla działań następczych (opisać i podać źródło w nawiasie).	Przygotowanie definicji wskaźników produktu i rezultatu; modyfikacja zapisów istniejących wskaźników
Działania następcze przeprowadzono.	Rekomendacja w trakcie wdrażania. Trwają prace dotyczące szczegółowego przeglądu wskaźników zawartych w załączniku nr 5 do Programu pod kątem optymalizacji ich zakresu oraz doprecyzowania definicji.
Organ odpowiedzialny za działania następcze	Instytucja zarządzająca

Wynik ewaluacji mający znaczenie dla działań następczych (opisać i podać źródło w nawiasie).	Wykorzystanie potencjału instytutów naukowo-badawczych i innych instytucji.
Działania następcze przeprowadzono.	Rekomendacja częściowo wdrożona. Zainicjowano spotkanie z jednostkami naukowo-badawczymi, dotyczące możliwości wykorzystania potencjału naukowego w obszarze ewaluacji.
Organ odpowiedzialny za działania następcze	Instytucja zarządzająca

Wynik ewaluacji mający znaczenie dla działań następczych (opisać i podać źródło w nawiasie).	Uproszczenie formularzy sprawozdawczych. Zmniejszenie zakresu danych gromadzonych w ramach sprawozdań śródrocznych i rocznych (przy zachowaniu zakresu danych gromadzonych w systemie)
Działania następcze przeprowadzono.	Rekomendacja wdrożona. Dokonano znacznych uproszczeń formularzy sprawozdań rocznych i śródrocznych.
Organ odpowiedzialny	Instytucja zarządzająca

za działania następcze	
-------------------------------	--

Wynik ewaluacji mający znaczenie dla działań następczych (opisać ustalenie i podać źródło w nawiasie).	Włączenie instytucji systemu wdrażania PROW 2014-2020 do rozwijania systemu monitorowania.
Działania następcze przeprowadzono.	Rekomendacja wdrożona. Realizowane są cykliczne spotkania z instytucjami wdrażającymi w zakresie monitorowania. Utworzono dedykowany, mailowy punkt kontaktowy w celu usprawnienia roboczego komunikowania w tym zakresie.
Organ odpowiedzialny za działania następcze	Instytucja zarządzająca

Wynik ewaluacji mający znaczenie dla działań następczych (opisać ustalenie i podać źródło w nawiasie).	Należy podjąć działania upraszczające tworzenie raportów poprzez wprowadzenie możliwości tworzenia raportów definiowanych przez użytkowników z uwzględnieniem przeprowadzenia niezbędnych obliczeń (np. poprzez stworzenie aplikacji raportującej). Pilnie potrzebne są moduły raportujące do działań wdrażanych przez samorzady, a także aplikacja „LIDER”, która powinna gwarantować Agencji dostęp do danych jednostkowych
Działania następcze przeprowadzono.	Rekomendacja w trakcie wdrażania w ograniczonym zakresie. ARiMR prowadzi systematyczne prace związane z rozbudową i udoskonaleniem narzędzi informatycznych wspierających wdrażanie PROW 2014-2020. Zgodnie z wyjaśnieniami ARiMR, poszczególne systemy / aplikacje / moduły są tworzone lub modyfikowane w miarę możliwości wytwórczych oraz zgodnie z ustaloną przez ARiMR hierarchią priorytetów.
Organ odpowiedzialny za działania następcze	Agencja płatnicza

3. KWESTIE MAJĄCE WPLYW NA WYKONANIE PROGRAMU I PODJĘTE DZIAŁANIA

3.a) Opis kroków poczynionych w celu zapewnienia jakości i skuteczności realizacji programu

Prowadzenie działań dotyczących zapewnienia skutecznej realizacji Programu jest zadaniem instytucji zarządzającej (IZ). W ramach tych działań IZ w trakcie omawianego okresu sprawozdawczego prowadziła prace nad nowelizacją dwóch ustaw: *ustawy o płatnościach w ramach systemów wsparcia bezpośredniego* - nowelizacja z dnia 9 marca 2016 r. (Dz. U. poz. 337) oraz *ustawy o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020* (zwanej dalej ustawą o PROW) - nowelizacja z dnia 15 grudnia 2016 r. (Dz. U. 2017 poz. 5).

IZ prowadziła prace mające na celu uregulowanie w powszechnie obowiązujących przepisach zasady konkurencyjnego wyboru wykonawców zadań w ramach operacji realizowanych przez beneficjentów PROW 2014-2020 oraz kwestii zmniejszeń kwot pomocy stosowanych w przypadku naruszenia tej zasady oraz w przypadku naruszenia przepisów o zamówieniach publicznych, które to kwestie dotychczas regulowały postanowienia umów o przyznaniu pomocy zawierane z beneficjentami. Założono, że takie rozwiązanie pozwoli podmiotom ubiegającym się o przyznanie pomocy na zapoznanie się z obowiązującymi wymogami jeszcze przed zawarciem umowy oraz zmniejszy ryzyko stosowania tych zmniejszeń. Efektem tych prac było uchwalenie i podpisanie w 2016 r. ustawy z dnia 15 grudnia 2016 r. (o której mowa powyżej), w której uwzględniono również konieczność określenia w drodze rozporządzenia szczegółowych kwestii dotyczących tej zasady oraz wspomnianych zmniejszeń. W przepisach tych przyjęto m.in., że kluczowe dla zapewnienia konkurencyjnego trybu wyboru wykonawców jest upublicznienie zapytania ofertowego, poprzez zamieszczenie go na stronie internetowej prowadzonej przez ARiMR. Rozporządzenie zostało podpisane już w 2017 r., a więc po zakończeniu okresu sprawozdawczego.

W 2016 roku opublikowanych zostało łącznie 28 rozporządzeń Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi dotyczących Programu, w tym:

- 8 rozporządzeń określających szczegółowe zasady przyznawania pomocy i wypłat w ramach poszczególnych instrumentów PROW 2014-2020;
- 17 rozporządzeń zmieniających szczegółowe zasady w ww. zakresie;
- 3 rozporządzenia horyzontalne: określające wysokości limitów środków dostępnych w ramach schematów pomocy technicznej PROW 2014-2020 (Dz. U. poz. 335), określające szczegółowe warunki i tryb przyznawania oraz wypłaty pomocy technicznej w ramach PROW 2014-2020 (Dz. U. poz. 1549), oraz zmieniające rozporządzenie w sprawie wysokości limitów środków dostępnych w poszczególnych województwach lub latach w ramach określonych działań lub poddziałań PROW 2014-2020 (Dz. U. poz. 1719).

Jednocześnie rozporządzeniem z dnia 9 września 2016 r. Minister Finansów udzielił Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa akredytacji jako agencji płatniczej (Dz.U. 2016 poz. 1439) w zakresie poddziałań 6.3 *Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw*, typ operacji *restrukturyzacja małych gospodarstw* i 6.5 *Płatności na rzecz rolników kwalifikujących się do systemu dla małych gospodarstw, którzy trwale przekazali swoje gospodarstwo innemu rolnikowi*, typ operacji *płatności dla rolników przekazujących małe gospodarstwa*.

Ponadto, w celu poprawy jakości i skuteczności oferowanego doradztwa IZ wprowadziła w ustawie o PROW przepisy dotyczące minimalnych kwalifikacji i regularnego szkolenia doradców. Przepisy ww.

ustawy określają warunki jakie musi spełniać doradca rolniczy, rolnośrodowiskowy i ekspert przyrodniczy, aby mógł zostać wpisany na odpowiednią listę prowadzoną przez dyrektora Centrum Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Brwinowie (CDR), tj. m.in. wymaganego wykształcenia, warunki dotyczące ukończenia szkolenia przeprowadzanego przez CDR, zdania egzaminu przeprowadzanego przez CDR. W ww. ustawie został zagwarantowany równy dostęp do udziału w szkoleniach. Poza szkoleniami podstawowymi prowadzonymi przez CDR i dającymi prawo wpisania doradcy na odpowiednią listę, w przypadku zmiany stanu wiedzy został także przewidziany system obowiązkowych szkoleń uzupełniających prowadzonych przez CDR. Ponadto, dla doradców rolniczych przewidziano w ustawie możliwość uzyskania specjalizacji w zakresach: rolnictwo ekologiczne, przedsiębiorczość oraz ekonomika gospodarstwa rolnego. Warunkiem uzyskania specjalizacji jest posiadanie statusu doradcy rolniczego oraz ukończenie odpowiedniego szkolenia specjalizacyjnego prowadzonego przez CDR i zdanie egzaminu. Informacja o specjalizacji jest ujawniana na liście doradców rolniczych wśród danych doradcy rolniczego, który uzyskał daną specjalizację. Podobnie jak w przypadku szkoleń podstawowych, także w przypadku szkoleń specjalizacyjnych przewidziane zostały obowiązkowe szkolenia i egzaminy uzupełniające.

W ramach zapewnienia skutecznej realizacji Programu IZ w okresie sprawozdawczym opracowała i przedstawiła szereg propozycji zmian Programu oraz kryteriów wyboru w ramach poszczególnych instrumentów wsparcia. Propozycje te były następnie opiniowane i zatwierdzane przez Komitet Monitorujący PROW 2014-2020.

Komitet Monitorujący PROW 2014-2020, zgodnie z art. 5 ust. 2 pkt 1 lit. a ustawy o PROW, został powołany w 2015 r. w drodze zarządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. W wyniku dwukrotnej zmiany ww. zarządzenia dokonano uaktualnienia oraz rozszerzenia składu Komitetu.

W skład Komitetu wchodzi przedstawiciele podmiotów zaangażowanych w realizację Programu, a także przedstawiciele strony rządowej, samorządowej, organizacji pozarządowych, środowisk naukowych oraz partnerów społecznych i gospodarczych. W posiedzeniach Komitetu, w charakterze obserwatorów, mogą także uczestniczyć przedstawiciele innych instytucji, o których mowa w ww. zarządzeniu.

Skład Komitetu zgodny jest z przepisami unijnymi, tj. rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) Nr 1303/2013.

Zgodnie z ww. zarządzeniem Komitet wspiera instytucję zarządzającą w procesie monitorowania, wdrażania i zarządzania Programem.

W 2016 r. odbyły się trzy posiedzenia Komitetu: 13 stycznia, 24 czerwca i 25 października.

W roku 2016 r. KM PROW 2014-2020 przyjął 40 uchwał w sprawie zmian PROW 2014-2020.

Najbardziej istotne, z punktu widzenia wdrażania oraz warunków dostępu do wsparcia, zmiany objęte propozycją modyfikacji PROW 2014-2020 obejmują:

1) zmianę w działaniu M03 *Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych*, poddziałaniu 3.1 – *Wsparcie na przystępowanie do systemów jakości, typie operacji - Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości*. Zmiana dotyczy wydłużenia okresu pomocy z trzech do pięciu lat, w trakcie którego uczestnicy poszczególnych systemów jakości będą mogli ubiegać się o refundację kosztów ponoszonych z tytułu uczestnictwa w wybranym systemie jakości.

2) zmianę w działaniu M04 *Inwestycje w środki trwałe* w poddziałaniu 4.2 – *Wsparcie inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych, obrót nimi lub ich rozwój*, typ operacji *Przetwórstwo i marketing produktów rolnych*. Zmiana polega na zwiększeniu maksymalnej wysokości pomocy w ramach poddziałania

z 3 mln zł do 10 mln zł dla jednego beneficjenta.

3) zmianę w działaniu M10 *Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne* w poddziałaniu 10.2 - *Wsparcie ochrony i zrównoważonego użytkowania oraz rozwoju zasobów genetycznych w rolnictwie*, w pakiecie 7. *Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie*. Zmiana polega na zwiększeniu stawki dla koni z dotychczas obowiązującej 1500 zł/szt. dla wszystkich ras do 1900 zł/szt. dla koni małopolskich i wielkopolskich oraz 1700 zł/szt. dla koni pozostałych ras objętych wsparciem.

4) zmianę w działaniu M11 *Rolnictwo ekologiczne*. Zmiana dotyczy wprowadzenia możliwości objęcia wsparciem w ramach działania również nowo nasadzonych ekologicznych upraw sadowniczych.

5) zmianę Tabel finansowych PROW 2014-2020. Zmiana dotyczy zwiększenia budżetu działania M20 *Pomoc techniczna z inicjatywy państw członkowskich* o kwotę 115 mln euro środków publicznych ogółem do łącznej kwoty 323 277 848 euro (co przełoży się między innymi na sprawne wdrożenie instrumentów finansowych w ramach PROW 2014-2020), a także zwiększenia budżetu działania M16 *Współpraca* o kwotę 10 mln euro środków publicznych ogółem do łącznej kwoty 67 980 255 euro. Kwoty zostały przesunięte ze środków zarezerwowanych na realizację zobowiązań podjętych w poprzednich okresach programowania na obsługę płatności w ramach działania *Renty strukturalne*.

6) wprowadzenie do Programu rozwiązań na rzecz działań wspierających ograniczenie skutków wystąpienia przypadków afrykańskiego pomoru świń (ASF) na terenie Polski w typie operacji *Premie na rozpoczęcie działalności pozarolniczej* (poddziałanie 6.2) i w typie operacji *Restrukturyzacja małych gospodarstw* (poddziałanie 6.3) oraz w poddziałaniu 5.1 *Wsparcie inwestycji w środki zapobiegawcze, których celem jest ograniczenie skutków prawdopodobnych klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof*.

Decyzją Wykonawczą Komisji z dnia 9.12.2016 r. Komisja Europejska zatwierdziła zmianę PROW 2014-2020 w zakresie wprowadzenia rozwiązań na rzecz działań wspierających ograniczenie skutków wystąpienia przypadków afrykańskiego pomoru świń (ASF) na terenie Polski. Natomiast Decyzją Wykonawczą z dnia 18.04.2017 r. Komisja Europejska zatwierdziła pozostałe zmiany.

Zgodnie z art. 49 ust. 1 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 1305/2013 instytucja zarządzająca po konsultacji z Komitetem Monitorującym określa kryteria wyboru operacji.

W roku 2016 zostały przyjęte kryteria wyboru dla następujących instrumentów wsparcia PROW 2014-2020:

- działania M01 - *Transfer wiedzy i działalność informacyjna*,
- poddziałania 2.1 - *Wsparcie korzystania z usług doradczych*,
- poddziałania 2.3 - *Wsparcie dla szkolenia doradców*,
- poddziałania 4.1 - *Wsparcie inwestycji w gospodarstwach rolnych*, typ operacji *Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach Natura 2000*,
- poddziałania 7.2 - *Wsparcie inwestycji związanych z tworzeniem, ulepszaniem lub rozbudową wszystkich rodzajów małej infrastruktury, w tym inwestycji w energię odnawialną i w oszczędzanie energii*, typ operacji – *Gospodarka wodno-ściekowa*,
- poddziałania 7.4 - *Wsparcie inwestycji w tworzenie, ulepszanie i rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury, i powiązanej infrastruktury*, typ operacji –

Inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów,

- poddziałania 7.4 - *Wsparcie inwestycji w tworzenie, ulepszanie i rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury, i powiązanej infrastruktury, typ operacji – Inwestycje w obiekty pełniące funkcje kulturalne lub kształtowanie przestrzeni publicznej (w zakresie inwestycji w kształtowanie przestrzeni publicznej),*

- poddziałania 7.4 - *Wsparcie inwestycji w tworzenie, ulepszanie i rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury, i powiązanej infrastruktury, typ operacji – Inwestycje w obiekty pełniące funkcje kulturalne lub kształtowanie przestrzeni publicznej (w zakresie inwestycji w obiekty pełniące funkcje kulturalne),*

- poddziałania 7.6 - *Wsparcie badań i inwestycji związanych z utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, krajobrazu wiejskiego i miejsc o wysokiej wartości przyrodniczej, w tym dotyczących powiązanych aspektów społeczno-gospodarczych oraz środków w zakresie świadomości środowiskowej, typ operacji Ochrona zabytków i budownictwa tradycyjnego.*

Jednocześnie Komitet Monitorujący upoważnił Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi do dokonania wszelkich niezbędnych zmian kryteriów wyboru operacji dla działań, poddziałań i typów operacji PROW 2014-2020, wynikających z przebiegu rządowego procesu legislacyjnego.

Ponadto Komitet w dniu 24 czerwca 2016 r. zatwierdził Roczne sprawozdanie z wdrażania Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 za lata kalendarzowe 2014 i 2015.

W ramach Komitetu w 2016 r. powołana została Grupa Robocza do spraw efektywności PROW 2014-2020. W ramach Komitetu działają także dwie grupy, tj. Grupa Robocza do spraw Ochrony Środowiska i Klimatu oraz do spraw Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność.

Spotkanie Grupy Roboczej do spraw Ochrony Środowiska i Klimatu miało miejsce w dniu 13 czerwca 2016 r. Podsumowano wówczas kampanię składania wniosków w 2015 r. w ramach działania *Rolnictwo ekologiczne i Działania rolno-środowiskowo-klimatyczne* oraz dyskutowano na temat zasad wsparcia rolnictwa ekologicznego. W ramach działania *Rolnictwo ekologiczne* grupa przedstawiła swoje wnioski, dotyczące m.in. potrzeby wsparcia nowozakładanych sadów ekologicznych, czego rezultatem była ww. uchwała dotycząca zmian Programu w tym działaniu.

Grupa Robocza do spraw Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność odbyła jedno posiedzenie 12 kwietnia 2016 r. Spotkanie to koncentrowało się przede wszystkim na kwestiach związanych z konkursem na wybór strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność (LSR) do realizacji w latach 2014-2020. Członkowie grupy opiniowali kryteria wyboru LSR i sposoby ich oceny, omawiali zasady wyznaczania funduszu wiodącego w przypadku LSR wielofunduszowych oraz sposób podziału środków przeznaczonych na wdrażanie działania LEADER w PROW 2014-2020, a także projekty uchwał Komitetu Monitorującego dotyczących podejścia LEADER, w szczególności zmian w PROW 2014-2020 w zakresie podejścia LEADER.

W listopadzie 2016 roku odbyło się roczne spotkanie przeglądowe PROW 2014-2020 z udziałem przedstawicieli Komisji Europejskiej oraz instytucji zarządzającej, podczas którego omówione zostały zmiany odstąpienia od wymogu owocowania w ramach rolnictwa ekologicznego oraz kwestie dotyczące zwiększenia budżetu pomocy technicznej. Uzgodniony został również harmonogram nowej delimitacji ONW oraz poruszono kwestie dotyczące wdrażania rekomendacji z audytów przeprowadzonych w 2016 r. Podczas spotkania ustalono również możliwości dotyczące wdrażania instrumentów finansowych w Polsce oraz możliwość wprowadzenia nowego poddziałania 16.4. *Krótkie łańcuchy dostaw i rynki lokalne.*

Dyskutowano również na temat szczegółowego badania przeprowadzonego w ramach analizy ryzyka ewentualnych nadużyć finansowych w ramach typu operacji *Premie dla młodych rolników*.

3.b) Skuteczne mechanizmy wykonawcze wysokiej jakości

uproszczone formy kosztów¹, wskaźnik zastępczy obliczony automatycznie

	alokacja finansowa PROW łącznie [EFRROW]	planowane objęcie uproszczoną formą kosztów w alokacji na PROW łącznie [%] ²	[%] wydatków w ramach uproszczonych opcji kosztów w łącznej alokacji na PROW (łącznie) ³
szczególne metody ustanowione zgodnie z przepisami dotyczącymi poszczególnych funduszy (art. 67 ust. 5 lit. e) RWP)	8 697 556 814,00	49,51	5,98

¹ Uproszczone formy kosztów należy rozumieć jako koszty jednostkowe/zryczałtowane stawki/kwoty ryczałtowe (art. 67 ust. 5) RWP, w tym szczególne metody EFRROW na podstawie lit. e) tego artykułu, takie jak kwoty ryczałtowe na rozpoczęcie działalności gospodarczej, płatności zryczałtowane dla organizacji producentów oraz koszty jednostkowe związane z obszarem i zwierzętami.

² obliczone automatycznie z wersji programu działania 06, 09, 10, 11, 12, 13, 14, 15,18.

³ Obliczone automatycznie z deklaracji wydatków działania 06, 09, 10, 11, 12, 13, 14, 15,18

uproszczone formy kosztów, na podstawie konkretnych szczegółowych danych państw członkowskich [fakultatywne]

	alokacja finansowa PROW łącznie [EFRROW]	planowane objęcie uproszczoną formą kosztów w alokacji na PROW łącznie [%]	[%] wydatków w ramach uproszczonych opcji kosztów w łącznej alokacji na PROW (łącznie)
RWP łącznie art. 67 ust. 1 lit. b), c), d) + art. 67 ust. 5 lit. e)	8 697 556 814,00		
szczególne metody ustanowione zgodnie z przepisami dotyczącymi poszczególnych funduszy (art. 67 ust. 5 lit. e) RWP)	8 697 556 814,00		

zarządzanie elektroniczne dla beneficjentów [fakultatywne]

	finansowanie z EFRROW [%]	odpowiednie operacje [%]
wnioski o wsparcie		
wnioski o płatność		
kontrole i zgodność		
monitorowanie i składanie sprawozdań do IZ/AP		

Średnie terminy otrzymania płatności przez beneficjentów [fakultatywne]

[dni] W stosownych przypadkach, terminy płatności państw członkowskich na rzecz beneficjentów	[dni] Średni czas płatności na rzecz beneficjentów	Uwagi

--	--	--

4. KROKI PODEJMOWANE W CELU WDROŻENIA POMOCY TECHNICZNEJ I WYMOGÓW DOTYCZĄCYCH REKLAMOWANIA PROGRAMU

4.a) Podjęte działania i stan ich realizacji odnośnie do utworzenia krajowej sieci obszarów wiejskich i realizacji jej planu działania

4.a1) Podjęte działania i stan ich realizacji odnośnie do utworzenia krajowej sieci obszarów wiejskich (struktura zarządzania i jednostka wsparcia sieci)

W 2016 r. podjęto następujące działania mające na celu umożliwienie i usprawnienie realizacji zadań KSOW przez jednostki wchodzące w skład jej struktury organizacyjnej oraz poprawienie jej funkcjonowania.

W 2016 r. strukturę KSOW tworzyły następujące jednostki:

- 1) Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi – jako instytucja zarządzająca, realizująca niektóre zadania na poziomie krajowym;
- 2) Fundacja Programów Pomocy dla Rolnictwa FAPA – fundacja, której jedynym fundatorem jest Skarb Państwa – jako jednostka centralna, realizująca główną część zadań na poziomie krajowym;
- 3) 16 samorządów województw – jako jednostki regionalne, realizujące zadania na poziomie województw;
- 4) 16 wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego – jako jednostki realizujące w poszczególnych województwach zadania polegające na , wykonywane w ramach Sieci na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich (SIR), w tym zadania polegające na współpracy w ramach sieci EPI;
- 5) Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie – jako jednostka koordynująca realizację zadań polegających na , wykonywane w ramach Sieci na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich (SIR), w tym zadań polegających na współpracy w ramach sieci EPI.

Ponadto zadania KSOW w zakresie prowadzenia działań informacyjno-promocyjnych na temat PROW 2014-2020 w ramach planu komunikacyjnego realizowane są przez Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, 16 samorządów województw, Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz Agencję Rynku Rolnego.

Operacje w ramach dwuletniego planu operacyjnego realizują również partnerzy KSOW.

Instytucja zarządzająca, tj. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, przy pomocy Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi sprawuje nadzór nad wszystkimi ww. jednostkami i podmiotami zaangażowanymi w realizację zadań KSOW pod względem wykonywania tych zadań zgodnie z przepisami prawa, programem i planem działania.

2. W dniu 25 lutego 2016 r. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi wydał rozporządzenie w sprawie określenia wysokości limitów środków dostępnych w ramach schematów pomocy technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz. U. poz. 335), które weszło w życie w dniu 29 marca 2016 r. Rozporządzenie określa limit środków dostępnych m.in. w ramach Schematu II pomocy technicznej *Wsparcie funkcjonowania krajowej sieci obszarów wiejskich oraz realizacja działań informacyjno-promocyjnych PROW 2014–2020* w podziale na beneficjentów tego Schematu, a także ile procent środków

z tego limitu poszczególni beneficjenci przeznaczają na wsparcie funkcjonowania swojej struktury organizacyjnej oraz realizację planu działania w podziale na operacje własne o charakterze informacyjno-promocyjnym w ramach planu komunikacyjnego, pozostałe operacje własne oraz operacje partnerów KSOW.

3. W dniu 18 kwietnia 2016 r. Grupa Robocza ds. KSOW – organ pomocniczy Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w zakresie funkcjonowania KSOW – zaakceptowała dwuletni plan operacyjny na lata 2016-2017.

4. W dniu 20 września 2016 r. Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi wydał rozporządzenie w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy technicznej w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (Dz. U. poz. 1549), które weszło w życie w dniu 5 października 2016 r. Rozporządzenie określa m.in. szczegółowe warunki i tryb przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej na realizację zadań KSOW, katalog kosztów kwalifikowalnych i niekwalifikowalnych w ramach KSOW, warunki kwalifikowalności tych kosztów, wysokość zmniejszeń kwot pomocy technicznej, w tym wskaźniki procentowe przypisane do poszczególnych rodzajów niezgodności, w przypadku poniesienia kosztów kwalifikowalnych z naruszeniem przepisów dotyczących działań informacyjnych i reklamowych określonych w rozporządzeniu wykonawczym Komisji (UE) nr 808/2014 z dnia 17 lipca 2014 r. ustanawiającym zasady stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW).

5. W dniu 15 grudnia 2016 r. Sejm uchwalił ustawę o zmianie ustawy o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2017 r. poz. 5), która weszła w życie w dniu 18 stycznia 2017 r. Ustawa określa m.in. tryb opracowania i zmiany planu działania i dwuletniego planu operacyjnego oraz zasady i tryb wyboru operacji zgłoszonych przez partnerów KSOW.

6. W dniu 20 grudnia 2016 r. Grupa Robocza ds. KSOW odwołała grupę tematyczną ds. młodzieży na obszarach wiejskich. Jej zadania zostaną przejęte przez grupę tematyczną ds. konkurencyjności obszarów wiejskich, gdy zostanie powołana.

7. W III kwartale 2016 r. trwały prace nad wydaniem przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi nowego rozporządzenia w sprawie KSOW w związku ze zmianami wprowadzonymi w ustawie wskazanej w pkt 5. Rozporządzenie zostało wydane i weszło w życie już po zakończeniu okresu sprawozdawczego. Rozporządzenie określa:

1. szczegółowy zakres zadań jednostki centralnej, jednostek regionalnych, Centrum Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Brwinowie i wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego w zakresie funkcjonowania KSOW oraz sposób wykonywania tych zadań;
2. tryb opracowywania i zmiany oraz zakres planu działania i dwuletniego planu operacyjnego;
3. szczegółowe warunki, kryteria i tryb wyboru operacji partnerów KSOW.

4.a2) Podjęte działania i stan ich realizacji odnośnie do realizacji planu działania

Analiza efektów realizacji działań objętych Planem działania KSOW na lata 2014-2020 w ujęciu finansowym według stanu na 31.12.2016 roku

Limit środków wynikający z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 oraz rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 25 lutego 2016 r. w sprawie określenia wysokości limitów środków dostępnych w ramach schematów pomocy technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (zwanego dalej rozporządzeniem o limitach) dostępnych w ramach schematu II *Wsparcie funkcjonowania krajowej sieci obszarów wiejskich oraz realizacja działań informacyjno-promocyjnych PROW 2014–2020*, wynosi 60 000 000 euro, a w przeliczeniu[1] na złote 253 344 000 zł.

W sumie wszystkie jednostki zaangażowane we wdrażanie KSOW wydatkowały do końca 2016 r. kwotę 48,5 mln zł, co stanowi 19,14% całkowitego limitu środków na Schemat II PT PROW 2014-2020.

Najwyższe wydatki z wyprzedzającego finansowania, przekraczające 25%, zaobserwowano w przypadku Wojewódzkich Ośrodków Doradztwa Rolniczego województw: kujawsko-pomorskiego, podkarpackiego, śląskiego, świętokrzyskiego, warmińsko-mazurskiego oraz jednostki regionalnej województwa kujawsko-pomorskiego. Najmniej wydatków z wyprzedzającego finansowania poniosła Agencja Rynku Rolnego, niewiele ponad 5%.

Biorąc pod uwagę etap wdrażania KSOW należy uznać wydatkowanie środków za właściwe.

Na załączonych wykresach przedstawiono procentowe wydatkowanie środków z wyprzedzającego finansowania w stosunku do przyznanego limitu środków w podziale na koszty funkcjonowania, przy założeniu maksymalnego – 25% udziału tych kosztów w przyznanym limitach, oraz Planu działania 2014-2020.

W przypadku ARR i ARiMR wydatkowanie środków z wyprzedzającego finansowania na funkcjonowanie wynosi 0%, ponieważ oba podmioty nie korzystają z dostępnych środków na wsparcie funkcjonowania.

W przypadku Wojewódzkich Ośrodków Doradztwa Rolniczego zwraca uwagę duże, oscylujące w okolicach 50%, wydatkowanie środków z wyprzedzającego finansowania na funkcjonowanie przy wydatkowaniu środków na Plan działania w przedziale od 4,90% do 23,44%.

W sumie wszystkie jednostki zaangażowane we wdrażanie Planu działania wraz partnerami zrealizowały 1005 operacji na kwotę 32,4 mln zł.

W dalszej części sprawozdania dane odnoszą się do rzeczywiście wydatkowanych środków z wyprzedzającego finansowania przy zastosowaniu proporcji pomiędzy działaniami/operacjami własnymi i partnerów określonych w rozporządzeniu o limitach.

Plan komunikacyjny

Zgodnie z rozporządzeniem o limitach, na operacje w ramach Planu komunikacyjnego (działanie 8 Planu działania) należy przeznaczyć co najmniej 10% środków przeznaczonych na wszystkie działania Planu działania 2014-2020.

Na wykresie nie uwzględniono ARiMR oraz ARR, które realizują tylko operacje w ramach Planu komunikacyjnego, więc w ich przypadku wydatkowanie środków wynosi 100%. Tylko w przypadku

Jednostki Regionalnej województwa lubelskiego procent wydatkowania środków na plan komunikacyjny znacząco odbiega od 10% prognozy. Jednakże należy pamiętać, iż niniejszy minimalny limit 10% musi być dochowany w całym okresie wydatkowania środków w ramach pomocy technicznej PROW, tj. do dnia 31.12.2023 r. W ramach Planu komunikacyjnego zrealizowano 233 operacje na kwotę 6,4 mln zł.

Operacje Partnerów KSOW a operacje własne w przypadku JR oraz JC wraz z IZ

Zgodnie z rozporządzeniem o limitach, po odliczeniu Planu komunikacyjnego stosunek kosztów operacji Partnerów KSOW do operacji własnych powinien wynosić 60% do 40%.

Na koniec 2016 r. 11 jednostek regionalnych KSOW oraz Jednostka Centralna wraz z Instytucją Zarządzającą nie osiągnęły 60% prognozy wydatkowania środków przeznaczonych na operacje realizowane przez Partnerów KSOW. W przypadku JC i SW małopolskiego kwoty operacji Partnerów KSOW nie przekraczają 30% kosztów poniesionych z wyprzedzającego finansowania w ramach Planu działania. Jednakże należy pamiętać, iż niniejszy limit 60% musi być dochowany w całym okresie wydatkowania środków w ramach pomocy technicznej PROW 2014-2020, tj. do dnia 31.12.2023 r.

W okresie sprawozdawczym zrealizowano 390 operacji partnerów na kwotę 10,4 mln zł, przy 227 operacjach własnych na kwotę 8,25 mln zł (z wyłączeniem planu komunikacyjnego).

Wydatkowanie środków z wyprzedzającego finansowania w podziale na działania KSOW

Najwięcej środków wydatkowano w ramach działania 13 *Promocja zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich* - 10,5 mln zł oraz działania 10 *Organizacja i udział w targach, wystawach tematycznych na rzecz prezentacji osiągnięć i promocji polskiej wsi w kraju i za granicą* - 6,7 mln zł. Ogółem w ramach działań dodatkowych KSOW (działania 10-13) wydatkowano 19,9 mln zł, co stanowi 61,34% całości wydanych środków do końca 2016 r. w ramach Planu działania 2014-2020.

Działanie 1 *Rozpowszechnianie informacji na temat wyników monitoringu i oceny realizacji działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich w perspektywie finansowej 2014-2020* realizowane jest przez IZ i zadania w ramach tego działania finansowane są z innych środków.

W celu zrównoważenia alokacji i wydatkowania środków na poszczególne działania Planu działania KSOW IZ podjęła w drugiej połowie 2016 roku stosowne działania w tym zakresie.

Sieć na rzecz innowacji w rolnictwie i na obszarach wiejskich (SIR)

W przypadku SIR rozporządzenie o limitach narzuca 50% podział kosztów pomiędzy działaniem 2 *Działania na rzecz tworzenia sieci kontaktów dla doradców i służb wspierających wdrażanie innowacji na obszarach wiejskich* a działaniem 5 *Poszukiwanie partnerów KSOW do współpracy w ramach działania „Współpraca”, o którym mowa w art. 3 ust.1 pkt. 13 ustawy o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków EFRROW w ramach PROW na lata 2014-2020 oraz ułatwianie tej współpracy.*

Procentowy udział poniesionych kosztów operacji w ramach działania 5 w stosunku do wszystkich operacji przedstawiono na wykresie.

W ramach działania 5 w okresie sprawozdawczym zrealizowano 30 operacji na kwotę 1,4 mln zł, w tym jedną zrealizowaną przez Partnera SIR, natomiast w przypadku działania 2 – 125 operacji na kwotę 2,8 mln zł.

Wydatkowanie środków w działaniu 5 wynika z etapu wdrażania działania *Współpraca*.

Analiza efektów realizacji działań objętych Planem działania KSOW na lata 2014-2020 w ujęciu ilościowym według stanu na 31.12.2016 r.

Do końca 2016 r. jednostki zaangażowane w realizację KSOW brały udział w 1124 wydarzeniach regionalnych, 165 krajowych i 62 międzynarodowych, w których uczestniczyło 3,9 mln osób. Przez wydarzenia rozumiane są konferencje, seminaria, szkolenia i inne wydarzenia tematyczne, a także wydarzenia o charakterze promocyjnym takich jak targi, wystawy, eventy plenerowe, które współorganizowała sieć lub w których sieć zorganizowała stoiska informacyjne. Duża liczba uczestników wynika z faktu, iż do wydarzeń wliczone są stoiska informacyjne na dużych targach krajowych i międzynarodowych, tj. Agrotravel, Natura Food, Grune Woche, BioFach.

W okresie sprawozdawczym odbyło się 905 działań o charakterze szkoleniowym (warsztaty, szkolenia, wyjazdy studyjne), w których uczestniczyło ponad 43 tys. osób.

Prowadzone przez jednostki zaangażowane we wdrażanie KSOW strony internetowe były odwiedzane ok. 10 mln razy. W latach 2015 i 2016 zanotowano 3,7 mln unikalnych użytkowników zgodnie ze statystykami podawanymi przez Google Analytics. Na koniec 2016 r. funkcjonowało 11 mediów społecznościowych. Liczba fanów na Facebooku z 7623 w 2015 r. wzrosła do 35120 na koniec 2016 r.

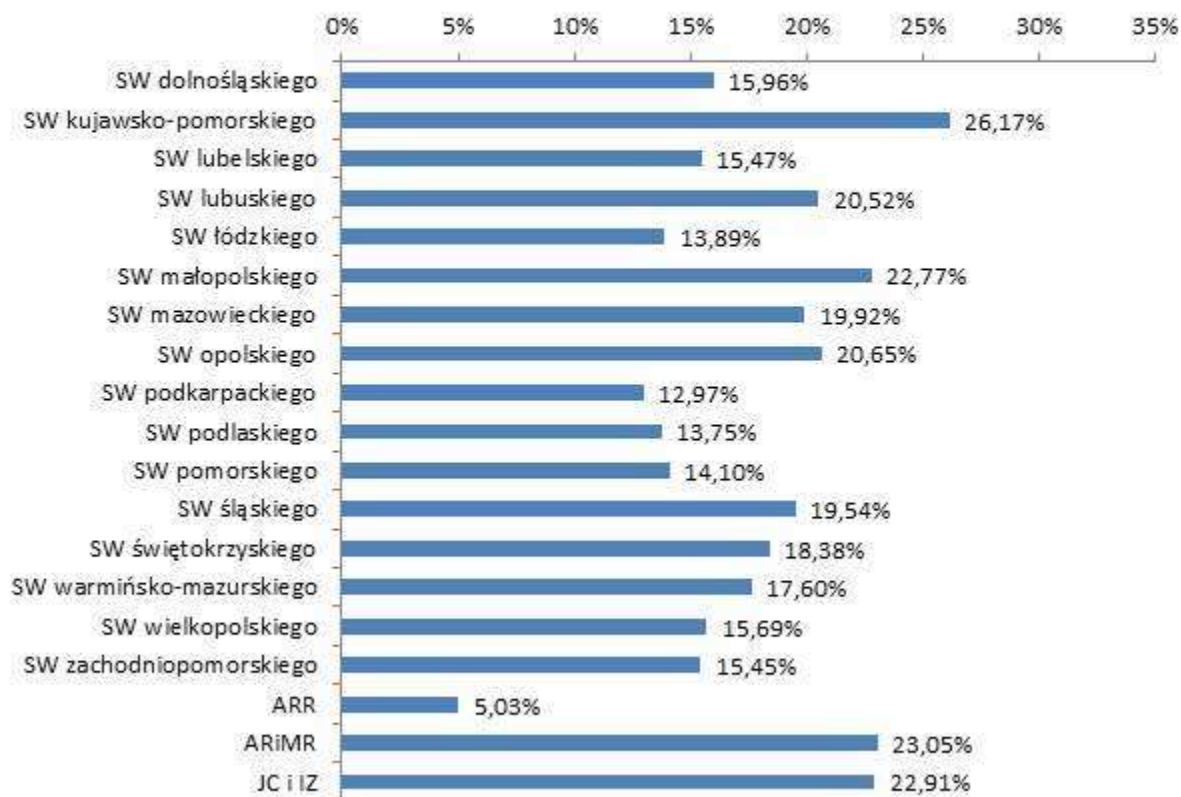
Wydano 790 publikacji w formie książek, ulotek i broszur. Nagrano i rozpowszechniono 1129 filmów, programów telewizyjnych i audycji radiowych. Zorganizowano 62 konkursy. W ramach innych narzędzi komunikacji opublikowano artykuły w prasie i internecie, wykonano tablice informacyjne, a także rozpowszechniono informacje o PROW 2014-2020 na nośnikach elektronicznych.

16 Wojewódzkich Grup Roboczych ds. KSOW odbyło w 2016 r. 99 spotkań, wliczając w to tryb obiegowy.

Do końca 2016 r. przedstawiciele jednostek wdrażających uczestniczyli w 38 spotkaniach zorganizowanych przez Europejską Sieć Obszarów Wiejskich oraz EIP-AGRI. W ramach współpracy przetłumaczono i rozpowszechniono 148 informacji wydanych przez EIP-AGRI Service Point.

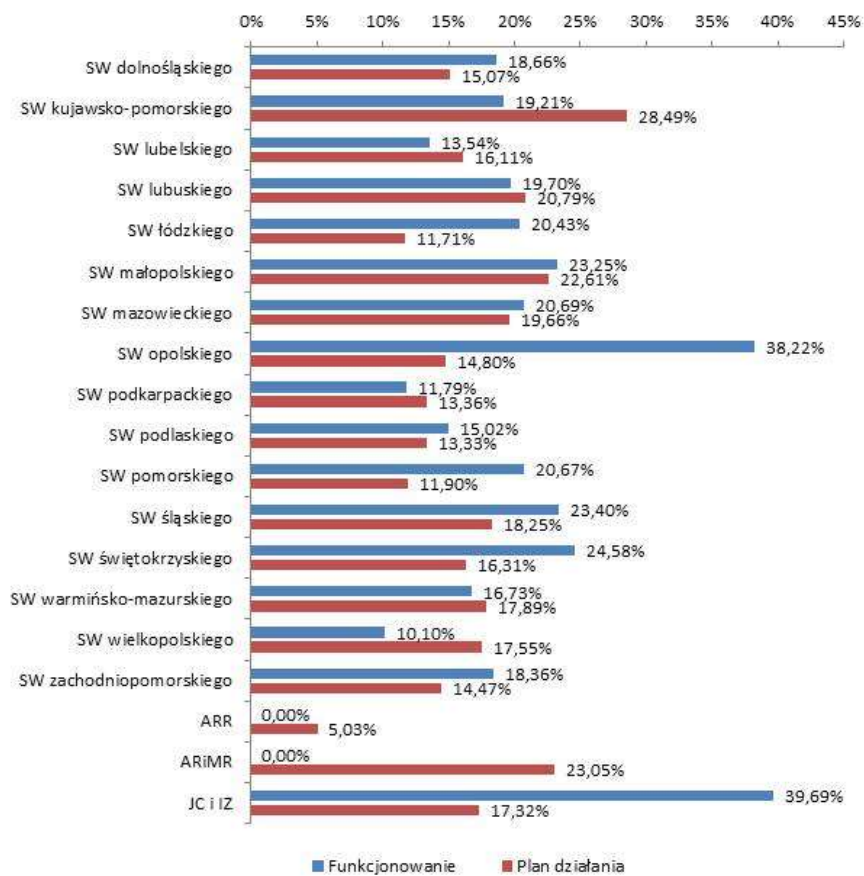
1 Do przeliczenia na złote przyjęto kurs EURO/PLN Europejskiego Banku Centralnego z dnia 28.04.2017 - 4,2224.

Procentowe wydatkowanie środków z wyprzedzającego finansowania w stosunku do przyznanego limitu środków w ramach Schematu II w podziale na beneficjentów JR, ARiMR, ARR oraz JC wraz z IZ

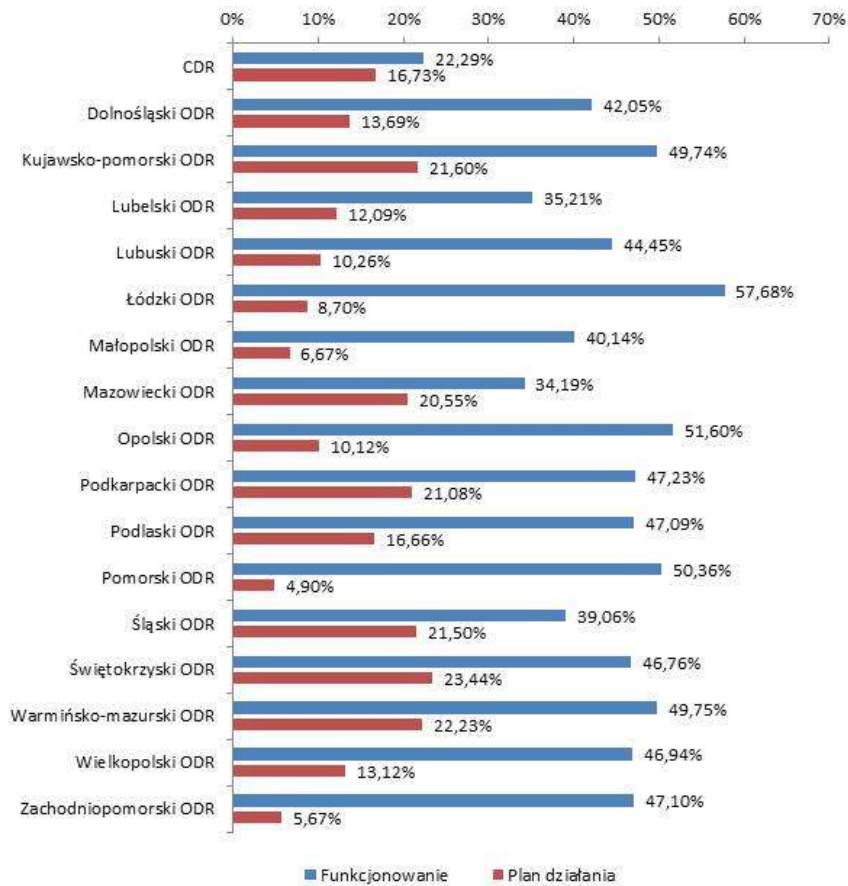
Wykres 1

Procentowe wydatkowanie środków z wyprzedzającego finansowania w stosunku do przyznanego limitu środków na funkcjonowanie oraz Plan działania

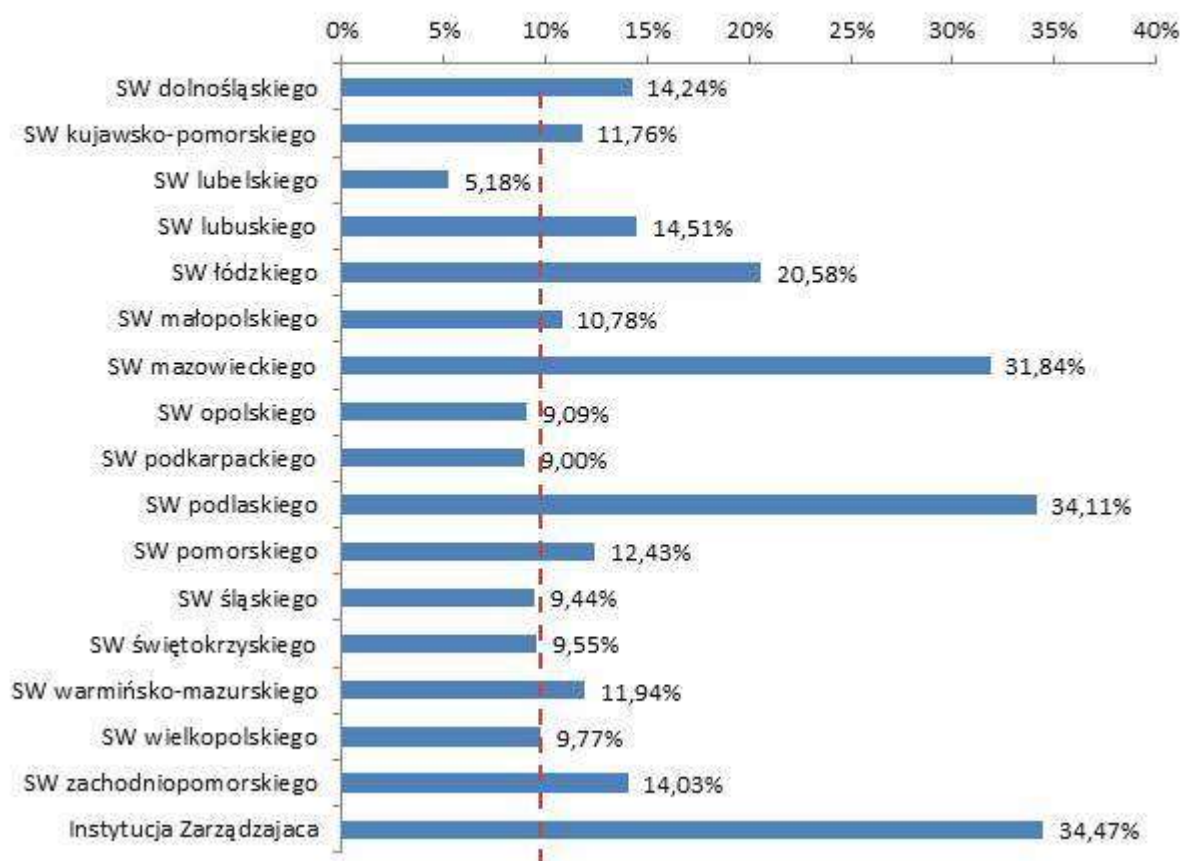
Wykres 2

Procentowe wydatkowanie środków z wyprzedzającego finansowania w stosunku do przyznanego limitu środków na funkcjonowanie oraz Plan działania

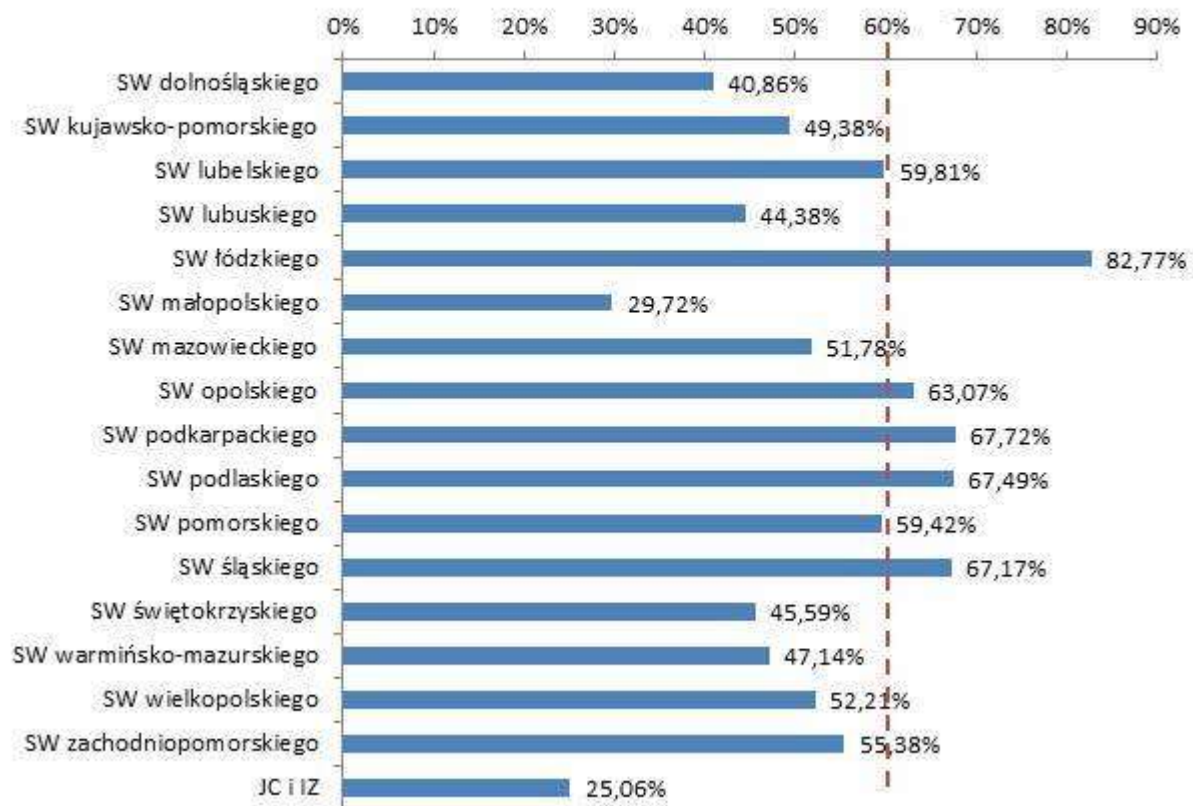
Wykres 3

Procentowe wydatkowanie środków z wyprzedzającego finansowania na Plan komunikacyjny w stosunku do wszystkich działań KSOW

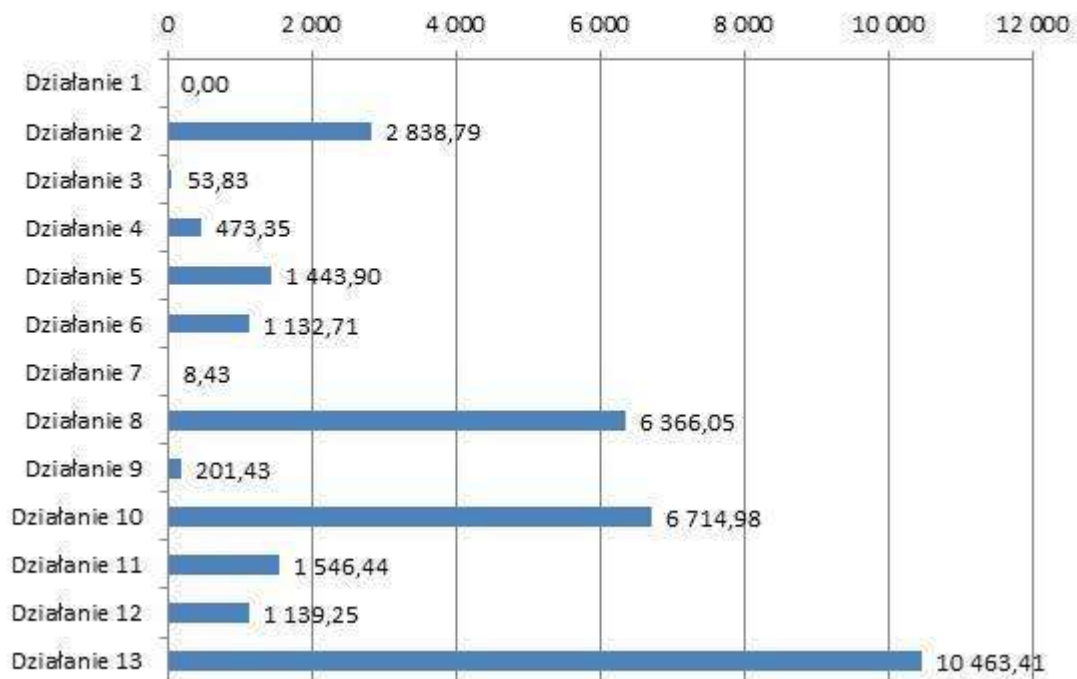
Wykres 4

Procentowy udział wydatków na operacje realizowane przez Partnerów KSOW w stosunku do wszystkich operacji planu działania (z wyłączeniem planu komunikacyjnego)

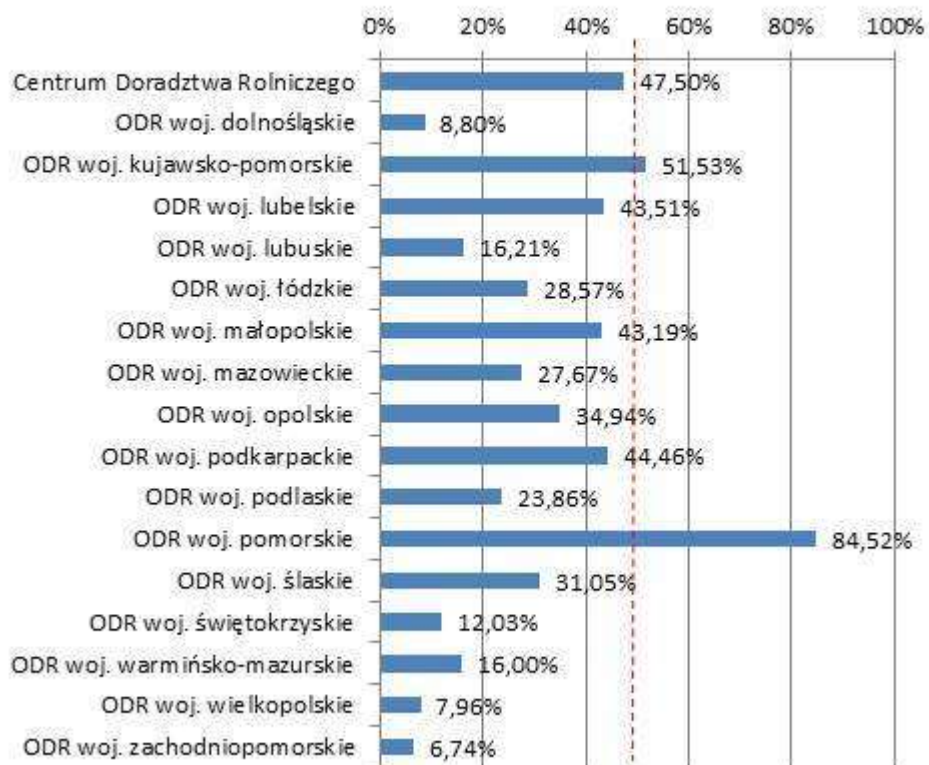
Wykres 5

Poniesione wydatki z wyprzedzającego finansowania w podziale na działania KSOW w tys. zł

Wykres 6

Procentowy udział wydatków na operacje w ramach działania 5 w stosunku do całości SIR

Wykres 7

4.b) Kroki powzięte w celu rozpowszechnienia informacji o programie (art. 13 rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 808/2014)

Podczas realizacji działań objętych Planem Operacyjnym KSOW na lata 2016-2017 podmioty tworzące strukturę KSOW zapewniały upowszechnienie informacji o Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020 oraz o Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich. Zgodnie z załącznikiem nr 2 „Strategii komunikacji PROW 2014-2020” celem działań informacyjno-promocyjnych przewidzianych do realizacji w 2016 r. było przede wszystkim:

- 1) zwiększenie poziomu wiedzy ogólnej i szczegółowej dotyczącej PROW 2014-2020, w tym zapewnienie informacji dotyczących warunków i trybu przyznawania pomocy, dla potencjalnych beneficjentów w zakresie praktycznej wiedzy i umiejętności o sposobie przygotowania wniosków, biznesplanów oraz dla beneficjentów w zakresie przygotowania wniosków o płatność;
- 2) zapewnienie prawidłowej realizacji operacji przez beneficjentów, zgodnej z wymogami określonymi w PROW 2014-2020.

Działania prowadzone z wykorzystaniem kanałów i narzędzi komunikacji wskazanych w „Strategii komunikacji PROW 2014-2020” skierowane były m. in. do trzech głównych grup docelowych: ogółu społeczeństwa, potencjalnych beneficjentów i beneficjentów, a także do instytucji zaangażowanych pośrednio we wdrażanie Programu, mediów, Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Agencji

Rynku Rolnego, samorządów województw.

Podstawową formą przekazywania informacji były konferencje, spotkania szkoleniowo-informacyjne, warsztaty, szkolenia i spotkania informacyjne. Zorganizowano ponad 1400 różnego rodzaju spotkań, podczas których dystrybuowano materiały informacyjne i promocyjne dotyczące Programu.

Utrzymywany był kontakt ze środkami masowego przekazu: telewizją, radiem, prasą regionalną, lokalną oraz branżową - rolniczą, w szczególności emisja audycji radiowych w krajowych i regionalnych rozgłośniach radiowych oraz programów telewizyjnych w krajowych i regionalnych stacjach. W mediach wyemitowano łącznie ponad 450 programów, audycji i spotów w telewizji, radiu i internecie. Ukazało się także 360 artykułów, wkładek i ogłoszeń w prasie o zasięgu lokalnym/regionalnym i krajowym. Dystrybuowane były ulotki i broszury dotyczące PROW 2014-2020, m.in. w trakcie konferencji, szkoleń, spotkań szkoleniowo-informacyjnych, a także podczas większych imprez poświęconych rolnictwu i obszarom wiejskim oraz podczas bezpośrednich konsultacji potencjalnych beneficjentów w poszczególnych podmiotach. Wydano łącznie ponad 780 tys. materiałów drukowanych (ulotek, gazetek, broszur, materiałów edukacyjnych, itp.). Informacje dotyczące Programu udzielane były podczas międzynarodowych, ogólnopolskich, regionalnych lub lokalnych imprez o charakterze rolniczym, targów, imprez plenerowych, festynów wiejskich – w formie stoisk informacyjnych. Zorganizowanych zostało prawie 170 imprez o charakterze rolniczym. W ramach prowadzonych stron internetowych liczba odwiedzin stron podmiotów wdrażających wyniosła ponad 1,5 mln z ponad 845 tys. unikalnymi użytkownikami. W mediach społecznościowych w zakresie profili podmiotów wdrażających PROW 2014-2020 liczba fanów wyniosła ponad 11 tys. osób. Prawie 58 tys. osób odwiedziło punkty informacyjne PROW 2014-2020. Dodatkowo Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa prowadzi bezpłatną infolinię, na której można otrzymać informację o pomocy udzielanej przez ARiMR. Infolinię obsługują osoby niedowidzące lub niewidome, co przyczynia się do niwelowania wykluczenia społecznego osób niepełnosprawnych.

Do informowania i rozpowszechniania informacji o pomocy otrzymanej z EFRROW, zgodnie z warunkami określonymi w Księdze wizualizacji znaku PROW na lata 2014-2020, zobowiązywano w umowach wykonawców poszczególnych zadań w ramach operacji własnych. Również w umowach zawartych z Partnerami KSOW na realizację operacji objętych Planem operacyjnym KSOW na lata 2016-2017 zawarto zapisy zobowiązujące Partnera KSOW do odpowiedniego oznakowania dokumentacji, materiałów i miejsc realizacji operacji. Obowiązki w zakresie informowania i rozpowszechniania informacji o pomocy otrzymanej z EFRROW zostały również zawarte odpowiednio w umowach lub rozporządzeniach dla działań i poddziałań PROW 2014-2020, których nieprzestrzeganie wiąże się z pomniejszeniem kwoty przyznanej pomocy.

Ponadto podmioty tworzące strukturę KSOW obowiązek informowania zapewniały także we własnym zakresie, np. poprzez udostępnianie banerów/ roll-up'ów/ plakatów z informacją o wkładzie EFRROW i przekazywanie informacji ustnej w trakcie realizacji operacji np. konferencji, szkoleń, wyjazdów oraz zamieszczaniu informacji na portalu KSOW. Informacje o PROW 2014-2020 były zamieszczane zarówno na portalu ksow.pl, jak i stronach własnych podmiotów tworzących strukturę KSOW. Sposób informowania o źródle finansowania i wkładzie finansowym UE był uzależniony od rodzaju operacji i różnorodności wykorzystywanych nośników, m.in.:

- 1) imprezy plenerowe (jarmarki, targi, festyny, itp.) oznakowane poprzez ekspozycje roll-upów/ banerów oraz ustne informowanie o wsparciu ze środków EFRROW przez konferansjerów lub pracowników,
- 2) punkty informacyjne dotyczące PROW 2014-2020, gdzie udzielano informacji na temat Programu oraz rozdawano odpowiednio oznakowane materiały/ ulotki/ broszury,
- 3) spotkania informacyjne/ szkolenia/ konferencje/ warsztaty/ wyjazdy oznakowane były poprzez

ekspozycje w salach roll-upów/ banerów/ banerów elektronicznych/ plakatów, oznakowanie prezentacji, stron internetowych operacji oraz innych materiałów informacyjnych przeznaczonych dla uczestników,

4) audycje radiowe zawierały odwołanie słowne, audycje telewizyjne opatrzone były planszą z odpowiednimi logotypami i odwołaniem słownym, artykuły prasowe zawierały odpowiednie logotypy oraz slogan,

5) materiały informacyjne i edukacyjne oraz materiały promocyjne zawierały odpowiednie logotypy oraz slogan.

W 2016 r. przeprowadzone zostały dwa badania, których zakres dotyczył Strategii komunikacji PROW 2014-2020. W ramach badania „Dobór kanałów i narzędzi do realizacji Działania 9 *Kompleksowy projekt promocji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 (PROW 2014-2020)* Planu komunikacyjnego PROW 2014-2020 w ramach Planu działania KSOW na lata 2014-2020”, przeanalizowany został sposób postrzegania PROW 2014-2020, przygotowana została charakterystyka grupy docelowej Kompleksowego projektu, nośniki informacji, wskazania odnośnie doboru kanałów i instrumentów do realizacji działań komunikacyjnych. Efektem badania jest również analiza możliwości i ograniczeń realizacji projektu, w tym ryzyka i bariery oraz opis systemu pomiaru efektów Kompleksowego projektu.

Natomiast w ramach badania ewaluacyjnego „Ocena systemu monitorowania i ewaluacji PROW 2014-2020” dokonana została ocena m. in. wskaźników monitorowania Strategii komunikacji PROW 2014-2020 zawartych w załączniku 1 do Strategii. W wynikach badania zarekomendowane zostało uproszczenie wskaźników.

5. DZIAŁANIA PODJĘTE W CELU SPEŁNIENIA WARUNKÓW WSTĘPNYCH

5.a) niespełnione kryteria ogólnych warunków wstępnych

Ogólne warunki wstępne	Kryterium
G1 - Przeciwdziałanie dyskryminacji: istnienie zdolności administracyjnych umożliwiających wdrożenie i stosowanie unijnych przepisów i polityki dotyczących niedyskryminacji w odniesieniu do EFSI.	G1.b - Rozwiązania w zakresie szkoleń pracowników instytucji zaangażowanych w zarządzanie EFSI oraz kontrolę nad tymi funduszami z dziedziny unijnych przepisów i polityki dotyczących niedyskryminacji.
G2 - Równouprawnienie płci: istnienie zdolności administracyjnych umożliwiających wdrożenie i stosowanie unijnych przepisów i polityki dotyczących równouprawnienia płci w odniesieniu do EFSI.	G2.b - Rozwiązania w zakresie szkolenia pracowników instytucji zaangażowanych w zarządzanie EFSI oraz kontrolę nad tymi funduszami z dziedziny unijnych przepisów i polityki dotyczących równouprawnienia płci i uwzględniania aspektu płci.
G3 - Niepełnosprawność: istnienie zdolności administracyjnych umożliwiających wdrożenie i stosowanie Konwencji Narodów Zjednoczonych o prawach osób niepełnosprawnych w odniesieniu do EFSI zgodnie z decyzją Rady 2010/48/WE.	G3.a - Rozwiązania zgodne z ramami instytucjonalnymi i prawnymi państw członkowskich dotyczące konsultacji i zaangażowania podmiotów odpowiedzialnych za ochronę praw osób niepełnosprawnych lub organizacji przedstawicielskich osób niepełnosprawnych i innych właściwych zainteresowanych stron podczas przygotowywania i wdrażania programów.
G4 - Zamówienia publiczne: istnienie rozwiązań dotyczących skutecznego stosowania unijnych przepisów w zakresie zamówień publicznych w odniesieniu do EFSI.	G4.a - Rozwiązania dotyczące skutecznego stosowania unijnych przepisów w zakresie zamówień publicznych poprzez stosowne mechanizmy.
G6 - Prawodawstwo w dziedzinie ochrony środowiska w zakresie ocen oddziaływania na środowisko (OOS) oraz strategicznych ocen oddziaływania na środowisko (SEA) istnienie rozwiązań zapewniających skuteczne stosowanie unijnych przepisów w dziedzinie ochrony środowiska w zakresie OOS i SEA.	G6.a - Rozwiązania dotyczące skutecznego stosowania dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/92/UE (OOS) i dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/42/WE (SEA).

5.b) Działania podjęte w celu spełnienia mających zastosowanie ogólnych warunków wstępnych

Ogólne warunki wstępne	Kryterium	Działania, które należy podjąć	Termin	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie działania	Podjęte działania	Data wykonania działania	Stanowisko Komisji	Uwagi
G1	G1.b	Przygotowanie <i>Agendy działań na rzecz równości szans płci w ramach funduszy unijnych 2014-2020 oraz Agendy działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji osób z niepełnosprawnościami w ramach funduszy unijnych 2014-2020.</i>	30/06/2014	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju	Agenda działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji w ramach funduszy unijnych 2014-2020 została przyjęta na posiedzeniu Komitetu Umowy Partnerstwa w dniu 22.04.2015 r.	22/04/2015	pozytywne	
G2	G2.b	Przygotowanie <i>Agendy działań na rzecz równości szans płci w ramach funduszy unijnych 2014-2020 oraz Agendy działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji osób z niepełnosprawnościami w ramach funduszy unijnych 2014-2020.</i>	30/06/2014	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju	Agenda działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji w ramach funduszy unijnych 2014-2020 została przyjęta na posiedzeniu Komitetu Umowy Partnerstwa w dniu 22.04.2015 r.	22/04/2015	pozytywne	
G3	G3.a	Przygotowanie <i>Agendy działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji osób z niepełnosprawnościami w ramach funduszy unijnych 2014-2020</i>	30/06/2014	Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju	Agenda działań na rzecz równości szans i niedyskryminacji w ramach funduszy unijnych 2014-2020 została przyjęta na posiedzeniu Komitetu Umowy Partnerstwa w dniu 22.04.2015 r.	22/04/2015	pozytywne	
G4	G4.a	Przyjęcie ustawy o zmianie ustawy Prawo zamówień publicznych w zakresie modyfikacji art. 24 ust. 1 pkt. 1 i art. 24 ust. pkt. 1a ustawy Pzp.	31/12/2014	Urząd Zamówień Publicznych	Ustawa o zmianie ustawy Prawo zamówień publicznych została uchwalona w dniu 29	29/08/2014	pozytywne	

					sierpnia 2014 r., weszła w życie 19 października 2014 r.			
G6	G6.a	Przyjęcie ustawy o zmianie ustawy– Prawo wodne, ustawy o ochronie przyrody oraz ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko.	30/06/2014	Ministerstwo Środowiska	Ustawa o zmianie ustawy Prawo wodne oraz niektórych innych ustaw została uchwalona w dniu 30 maja 2014 r., weszła w życie 11 lipca 2014 r.	30/05/2014	pozytywne	

5.c) Niespełnione kryteria związanych z priorytetem warunków wstępnych

Związane z priorytetem warunki wstępne	Kryterium
--	-----------

5.d) Działania podjęte w celu spełnienia mających zastosowanie związanych z priorytetem warunków wstępnych

Związane z priorytetem warunki wstępne	Kryterium	Działania, które należy podjąć	Termin	Podmiot odpowiedzialny za wykonanie działania	Podjęte działania	Data wykonania działania	Stanowisko Komisji	Uwagi
--	-----------	--------------------------------	--------	---	-------------------	--------------------------	--------------------	-------

5.e) (fakultatywne) dodatkowe informacje uzupełniające informacje przekazane do tabeli „podjęte działania”

--

6. OPIS WYKONANIA PODPROGRAMÓW

--

7. OCENA INFORMACJI I POSTĘPY POCZYNIONE NA DRODZE OSIĄGNIĘCIA CELÓW PROGRAMU

7.a) CEQ01-1A - W jakim stopniu interwencje w ramach PROW wspierają innowacje, współpracę i rozwój bazy wiedzy na obszarach wiejskich?

Pytanie to zaznaczono jako niemające znaczenia dla oceny wersji rocznego sprawozdania z wdrażania

Brak zakończonych operacji na koniec 2016 roku w ramach celu szczegółowego.

7.b) CEQ02-1B - W jakim stopniu interwencje w ramach PROW wspierają wzmocnienie powiązań między rolnictwem, produkcją żywności i leśnictwem a badaniami i innowacją, w tym do celów ulepszonych zarządzania środowiskiem i lepszych wyników?

Pytanie to zaznaczono jako niemające znaczenia dla oceny wersji rocznego sprawozdania z wdrażania

Brak zakończonych operacji na koniec 2016 roku w ramach celu szczegółowego.

7.c) CEQ04-2A - W jakim stopniu interwencje w ramach PROW przyczyniają się do poprawy wyników gospodarczych, restrukturyzacji i modernizacji wspieranych gospodarstw, w szczególności poprzez zwiększenie ich udziału w rynku i zróżnicowania produkcji rolnej?

7.c1) Wykaz środków dotyczących wkładu do celu szczegółowego

<p>Przyjęte w programie działania/poddziałania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • działanie 1. Transfer wiedzy i działalność informacyjna; • działanie 2. Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw; • operacja typu „Modernizacja gospodarstw rolnych w ramach poddziałania 4.1. Wsparcie na inwestycje w gospodarstwach rolnych; • operacja Scalanie gruntów w ramach poddziałania 4.3. Wsparcie na inwestycje w infrastrukturę związane z rozwojem, modernizacją i dostosowywaniem sektora leśnego; • poddziałanie 6.3. Wsparcie na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw; • poddziałanie 6.4. Wsparcie na inwestycje w tworzenie i rozwój działalności pozarolniczej; • poddziałanie 6.5. Płatności dla rolników kwalifikujących się do systemu drobnych producentów rolnych, którzy definitywnie przekazali swoje gospodarstwo innemu rolnikowi; • poddziałanie 16.1 Wsparcie na ustanawianie i funkcjonowanie grup operacyjnych EPI na rzecz wydajnego i zrównoważonego rolnictwa. <p>Działania/poddziałania pośrednio służące realizacji celu: Brak</p>
--

7.c2) Związek między kryteriami oceny, wspólnymi i dodatkowymi wskaźnikami rezultatu, zastosowanymi do odpowiedzi na wspólne pytania ewaluacyjne

Kryteria oceny	Wspólny wskaźnik rezultatu	Dodatkowy wskaźnik rezultatu
Gospodarstwa zostały zmodernizowane i zrestrukturyzowane.	R1 / T4: procent gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich na inwestycje związane z restrukturyzacją lub modernizacją (cel szczegółowy 2A)	
Produkcja rolna w rocznych jednostkach pracy w gospodarstwach rolnych otrzymujących wsparcie wzrosła	R2: Zmiana w zakresie produkcji rolnej w gospodarstwach otrzymujących wsparcie/ w rocznych jednostkach pracy (cel szczegółowy 2A)*	
Produkcja rolna w rocznych jednostkach pracy w gospodarstwach rolnych otrzymujących wsparcie wzrosła		Średnia zmiana wielkości SO we wspartym gospodarstwie rolnym.

7.c3) Zastosowane metody

<p>Metody ilościowe:</p> <p>i. W przypadku większości wskaźników zastosowano podstawowe działania arytmetyczne. Obliczenia dotyczące zmiany produkcji na zatrudnionego opierają się na danych deklarowanych we wniosku o przyznanie pomocy oraz we wniosku o płatność. Estymacji wielkości AWU (rocznej jednostki pracy) na gospodarstwo beneficjenta dokonano obliczając średnią wielkość AWU w gospodarstwach FADN o takim samym typie produkcji i cechujących się podobną wielkością SO. Przyjęto wielkość AWU za stałą. Wartości wskaźników dotyczą wielkości średniej na gospodarstwo.</p> <p>Metody jakościowe:</p> <p>i. Podstawowym powodem wykorzystania metod jakościowych była niewielka liczba operacji</p>

zakończonych odnoszących się do celu 2A

ii. Wykorzystano następujące metody jakościowe:

- Panel ekspertów

- Wywiady indywidualne z pracownikami IZ i IW

- Analiza dokumentów programowych, rozporządzeń i powiązanych Metody jakościowe posłuży do odpowiedzi na pytanie ewaluacyjne oraz do przygotowania wniosków i rekomendacji. Nie wykorzystano ich do wyznaczenia wskaźników.

Nie napotkano problemów związanych z wykorzystaniem metod jakościowych.

7.c4) Wartości ilościowe wskaźników i źródła danych

Rodzaj wskaźnika	Kod i nazwa wskaźnika (jednostka)	Wskaźnik	Wartość wskaźnika	Obliczona wartość brutto	Calculated gross value out of which Primary contribution	Calculated gross value out of which Secondary contribution, including LEADER/CLLD contribution	Obliczona wartość netto	Źródła danych i informacji
Wspólny wskaźnik produktu	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	Nie	21,00					ARiMR
Dodatkowy wskaźnik produktu	Całkowita wartość inwestycji ogółem	Nie	5 060 755,00					ARiMR
Dodatkowy wskaźnik produktu	Całkowita wartość inwestycji w ramach obszaru A	Tak	0%					ARiMR
Dodatkowy wskaźnik produktu	Całkowita wartość inwestycji w ramach obszaru B	Nie	3 051 377,00					ARiMR
Dodatkowy wskaźnik produktu	Całkowita wartość inwestycji w ramach obszaru C	Nie	492 000,00					ARiMR
Dodatkowy wskaźnik produktu	Całkowita wartość inwestycji w ramach obszaru D	Nie	1 517 378,00					ARiMR
Dodatkowy wskaźnik produktu	Liczba gospodarstw rolnych, które otrzymały pomoc w ramach obszaru A	Tak	0%					
Dodatkowy wskaźnik produktu	Liczba gospodarstw rolnych, które otrzymały pomoc w ramach obszaru B	Nie	15,00					ARiMR
Dodatkowy wskaźnik produktu	Liczba gospodarstw rolnych, które otrzymały pomoc w	Nie	2,00					ARiMR

	ramach obszaru C							
Dodatkowy wskaźnik produktu	Liczba gospodarstw rolnych, które otrzymały pomoc w ramach obszaru D	Nie	4,00					ARiMR
Wspólny wskaźnik rezultatu	R2: Zmiana w zakresie produkcji rolnej w gospodarstwach otrzymujących wsparcie/ w rocznych jednostkach pracy (cel szczegółowy 2A)*	Nie		3 005,45				
Wspólny wskaźnik rezultatu	R2: Zmiana w zakresie produkcji rolnej w gospodarstwach otrzymujących wsparcie (cel szczegółowy 2A)*	Nie		130 526,52				ARiMR
Wspólny wskaźnik rezultatu	R2: AWU (roczna jednostka pracy) (cel szczegółowy 2A)	Nie		43,43				FADN
Wspólny wskaźnik rezultatu	R1 / T4: procent gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich na inwestycje związane z restrukturyzacją lub modernizacją (cel szczegółowy 2A)	Tak	0.01%					ARiMR
Dodatkowy wskaźnik rezultatu	Średnia zmiana wielkości SO we wspartym gospodarstwie rolnym.	Nie	6 215,55					ARiMR
Wspólny wskaźnik kontekstu	C17 - Gospodarstwa rolne - ogółem (2010) (No)	Nie	1 506 620,00					

7.c5) Napotkane problemy mające wpływ na ważność i wiarygodność wniosków z ewaluacji

Podstawowym problemem wpływającym na ważność i wiarygodność wyników ewaluacji jest bardzo mała liczba operacji zakończonych. Z tego też powodu do przedstawionych wskaźników i wysuwanych na ich podstawie wniosków należy podchodzić z dużą ostrożnością.

Z uwagi na brak danych FADN dla roku 2016, kiedy zrealizowane zostały pierwsze operacje, estymacji wielkości AWU na gospodarstwo beneficjenta dokonano obliczając średnią wielkość AWU w gospodarstwach FADN o takim samym typie produkcji i cechujących się podobną wielkością SO. Przyjęto wielkość AWU za stałą.

Ponadto z uwagi na brak dostępności danych FADN dla roku 2016 nie przeprowadzono oceny wpływu

netto wsparcia.

7.c6) Odpowiedź na pytanie ewaluacyjne

Oceniając efekty interwencji w ramach PROW 2014-2020 odnośnie wsparcia mającego przyczynić się do poprawy wyników gospodarczych, restrukturyzacji i modernizacji wspieranych gospodarstw, w szczególności poprzez zwiększenie ich udziału w rynku i zróżnicowania produkcji rolnej, należy zauważyć, że do końca 2016 roku zakończono jedynie 20 operacji, dotyczących 21 gospodarstw. Wszystkie operacje dotyczyły poddziałania 4.1. Z tego punktu widzenia trudno mówić o wyraźnym wpływie działań realizowanych w ramach PROW 2014-2020 na polskie rolnictwo. Gospodarstwa rolne otrzymujące wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich na inwestycje związane z restrukturyzacją lub modernizacją na koniec roku 2016 stanowiły zaledwie promil ogólnej liczby gospodarstw rolnych w Polsce. Z drugiej jednak strony analiza zakończonych operacji pozwala wysnuć pewne wstępne wnioski, na podstawie których można prognozować przyszły, korzystny wpływ działań realizowanych w ramach PROW 2014-2020 na polski sektor rolnictwa.

Przede wszystkim zauważyć należy wzrost Standardowej Produkcji na pełnozatrudnionego w gospodarstwach realizujących inwestycje dzięki wsparciu w ramach poddziałania 4.1. Wzrost ten wyniósł w sumie 3005,45 euro dla wszystkich ocenianych gospodarstw rolnych. Warto też odnotować znaczący wzrost SO w grupie badanych gospodarstw rolnych, który równał się w sumie 130526,52 euro, co daje średnią 6215,55 euro na jedno gospodarstwo. Ten wzrost SO uzyskano przy zaangażowaniu siły roboczej mierzonej równiej 43,43 AWU we wszystkich analizowanych gospodarstwach. Z uwagi na niereprezentatywną liczbę operacji przeprowadzonych w poszczególnych obszarach nie przeprowadzono analizy wskaźników w podziale na te obszary. Do końca roku 2016 wciąż brak było zakończonych operacji z obszaru A (rozwój produkcji psiać), a w przypadku obszaru C (rozwój produkcji bydła mięsnego) zanotowano zaledwie jedną zakończoną operację. Wartość zrealizowanych płatności dla operacji zakończonych ogółem wyniosła ponad 2.107 tysięcy złotych, co daje średnio przewyższającą 100 tysięcy złotych na jedno gospodarstwo.

Należy jednak pamiętać, że z uwagi na tak niską liczbę zakończonych operacji, należy podchodzić do wniosków wyciąganych na ich podstawie z ostrożnością a na pełną ocenę należy poczekać co najmniej rok. Najlepiej zilustrować to na przykładzie operacji z obszaru A (rozwój produkcji psiać). Obecnie brak zakończonych operacji nie pozwala na wysnuć żadnych wniosków odnośnie tego typu inwestycji. Tymczasem analiza złożonych wniosków wskazuje, na 131 przeprowadzanych inwestycji, których łączna suma wynosi 247.866.706 złotych (blisko 1.900.000 złotych na gospodarstwo). Ponad 70% wartości inwestycji ogółem dotyczyć będzie inwestycji w nowe chlewnie. Także w przypadku operacji dotyczących pozostałych obszarów rozmiar planowanych inwestycji jest imponujący. W przypadku obszaru B (rozwój produkcji mleka krowiego) łączna wartość inwestycji wynosi blisko 730 milionów złotych (846.557 złotych na gospodarstwo). Dla operacji z obszaru C (rozwój produkcji bydła mięsnego) łączna wartość inwestycji to blisko 212 milionów złotych (789.028 złotych na gospodarstwo), a w przypadku cieszącego się największym zainteresowaniem obszaru D łączna wartość inwestycji to blisko 700 milionów złotych (443.673 złotych na gospodarstwo).

Odnosząc się do analizy logiki interwencji należy natomiast stwierdzić, że każde z działań opisanych jako bezpośrednio służące realizacji celu 2A w inny sposób ale korzystnie wpływa na poprawę wyników gospodarczych, restrukturyzacji i modernizacji wspieranych gospodarstw, w tym też na zwiększenie ich udziału w rynku. W przypadku zróżnicowania produkcji rolnej szczególnie korzystnie oddziałują poddziałania 4.1. i 6.3. Co więcej, analiza kształtu poddziałania 4.1. jak również doświadczenia podobnych instrumentów polityki rozwoju obszarów wiejskich z poprzednich okresów programowania każą upatrywać

w tym działaniu jeden z najważniejszych mechanizmów wspierania restrukturyzacji i modernizacji polskiego sektora rolnego.

Na szczególnie pozytywną ocenę zasługuje fakt, iż przy opracowywaniu szczegółów działań i operacji wykorzystano doświadczenia nabyte podczas realizacji PROW 2007-2013. Wyciągnięto właściwe wnioski z tych doświadczeń co zaowocowało uproszczeniem procedur, rozszerzeniem lub zawężeniem wymagań stawianym potencjalnym beneficjentom oraz dostosowaniem wysokości indywidualnego wsparcia.

Podsumowując, należy podkreślić, że na podstawie zarówno oceny logiki interwencji, jak i pierwszych rezultatów analizy wskaźnikowej, można wyciągnąć wniosek o znacznym potencjalnym wpływie analizowanych poddziałań na poprawę wyników gospodarczych, restrukturyzacji i modernizacji wspieranych gospodarstw. Niemniej biorąc pod uwagę stan wdrożenia poszczególnych operacji w badanym okresie, kończącym się 31 grudnia 2016 roku, wpływ PROW 2014-2020 na poprawę wyników gospodarczych w sektorze rolnym uznać należy za pomijalnie mały.

7.c7) Wnioski i zalecenia

7.c7.a) Podsumowanie / zalecenie 1

Podsumowanie:

Negatywnie należy ocenić regionalną dystrybucję środków w ramach poddziałania 6.4 „Wsparcie inwestycji w tworzenie i rozwój działalności pozarolniczej” co do kwoty limitu przyznanej w województwie mazowieckim. Z uwagi na nieproporcjonalnie duże zainteresowanie tym poddziałaniem w województwie mazowieckim, istnieje duże ryzyko zaistnienia sytuacji, w której pomoc nie zostanie przyznana bardzo dobrym wnioskom z województwa mazowieckiego, podczas gdy niżej ocenione wnioski z pozostałych województw pomoc otrzymają.

Zalecenie:

Rekomenduje się zwiększyć limit środków dla województwa mazowieckiego w ramach poddziałania 6.4.

7.d) CEQ05-2B - W jakim stopniu interwencje w ramach PROW wspierają wejście rolników posiadających odpowiednie umiejętności do sektora rolnictwa, a w szczególności wymiany pokoleń?

Pytanie to zaznaczono jako niemające znaczenia dla oceny wersji rocznego sprawozdania z wdrażania

Brak zakończonych operacji na koniec 2016 roku w ramach celu szczegółowego.

7.e) CEQ06-3A - W jakim stopniu interwencje w ramach PROW przyczyniają się do poprawy konkurencyjności objętych wsparciem producentów rolnych poprzez lepsze ich zintegrowanie z łańcuchem rolno-spożywczym poprzez systemy jakości, dodawanie wartości do produktów rolnych, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy producentów oraz organizacje międzybranżowe?

7.e1) Wykaz środków dotyczących wkładu do celu szczegółowego

Lista działań służących realizacji celu 3A

Przyjęte w programie typy działań/poddziałań/typów operacji bezpośrednio służące realizacji celu 3A:

- Transfer wiedzy i działalność informacyjna – Wsparcie kształcenia zawodowego i nabywania umiejętności;
- Transfer wiedzy i działalność informacyjna – Wsparcie na demonstracje i działania informacyjne;
- Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych – Wsparcie na koszty przystępowania do systemów jakości – Wsparcie dla nowych uczestników systemów jakości;
- Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych – Wsparcie na działania informacyjne i promocyjne realizowane przez grupy producentów na rynku wewnętrznym – Wsparcie na przeprowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych;
- Inwestycje w środki trwałe – Wsparcie na inwestycje w zakresie przetwórstwa i wprowadzania do obrotu lub rozwoju produktów rolnych – Przetwórstwo i marketing produktów rolnych;
- Wsparcie na inwestycje w tworzenie, ulepszanie i rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury, i powiązanej infrastruktury – Inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów;
- Tworzenie grup i organizacji producentów – Tworzenie grup producentów i organizacji producentów w sektorze rolnym i leśnym;
- Współpraca – Wsparcie na ustanawianie i funkcjonowanie grup operacyjnych EPI na rzecz wydajnego i zrównoważonego rolnictwa – Współpraca w ramach grup EPI.

Działania/poddziałania pośrednio służące realizacji celu: Brak

7.e2) Związek między kryteriami oceny, wspólnymi i dodatkowymi wskaźnikami rezultatu, zastosowanymi do odpowiedzi na wspólne pytania ewaluacyjne

Kryteria oceny	Wspólny wskaźnik rezultatu	Dodatkowy wskaźnik rezultatu
Wzrost konkurencyjności wspartych podmiotów		Liczba sprzedających w nowowytwarzanych lub wyremontowanych targowiskach [osobodni/rok]
Wzrost konkurencyjności wspartych podmiotów		Roczny wzrost przychodów przetwórców w poddziałaniu 4.2
Wzrost konkurencyjności wspartych podmiotów		Roczny wzrost przychodów ze sprzedaży produktów rolnych grupy lub organizacji producentów
Wzrost konkurencyjności wspartych podmiotów		Średni roczny przyrost produkcji produktów wytwarzanych w ramach systemów jakości PROW 2007-2013 w 2015 r.
Wzrost wartości dodanej wspartych podmiotów.		Planowany średni przyrost wartości dodanej brutto w przedsiębiorstwach, którym udzielono pomocy w poddziałaniu 4.2
Wzrost wartości dodanej wspartych podmiotów.		Średni przyrost wartości dodanej brutto w ramach systemów jakości PROW 2007-2013 w 2015 r.
Uczestnictwo producentów produktów pierwotnych w programach krótkich cykli, zorientowanych na	R4 / T6: procent gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie w ramach systemów	

jakość grupach producentów lub organizacjach międzybranżowych zwiększyło się	jakości, rynków lokalnych i krótkich cykli dostaw oraz grup/organizacji producentów (cel szczegółowy 3A)	
--	--	--

7.e3) Zastosowane metody

<p>Metody ilościowe:</p> <p>i. Z uwagi na poziom zaawansowania realizacji poszczególnych operacji celu 3A część wskaźników nie mogła zostać obliczona lub zastosowano podstawowe działania arytmetyczne.</p> <p>ii. Dla poddziałania dotyczącego przystępowania do systemów jakości w ramach zobowiązań PROW 2007-2013 do obliczenia zmian poziomu dochodów, wydajności czynnika pracy oraz produkcji w porównaniu z grupą kontrolną zastosowano metodę Propensity Score Matching. Jako źródło informacji wykorzystano dane Polskiego FADN z lat 2013-2015. Szczegółowy opis metody i wyniki przedstawiono w części metodologicznej raportu.</p> <p>Metody jakościowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> Podstawowym powodem wykorzystania metod jakościowych był poziom zaawansowania realizacji poszczególnych operacji celu 3A – w przypadku 4 operacji nie dokonano w badanym okresie żadnego naboru wniosków, a w przypadku kolejnych dwóch operacji nie zawarto żadnej umowy, co oznacza, iż nie było żadnych beneficjentów tych operacji. Wykorzystano następujące metody jakościowe: <ul style="list-style-type: none"> -Panel ekspertów -Wywiady indywidualne z pracownikami IZ i IW -Zogniskowany wywiad grupowy z pracownikami IZ i IW -Analiza dokumentów programowych, rozporządzeń i powiązanych <p>Metody jakościowe nie zostały wykorzystane do wyznaczenia jakichkolwiek wskaźników, lecz do samej odpowiedzi na pytanie ewaluacyjne oraz do przygotowania wniosków i rekomendacji.</p> <p>Nie napotkano na żadne szczególne problem dotyczące zastosowania metod jakościowych. Jedynym problemem była trudność umówienia wywiadów indywidualnych z pracownikami IZ i IW w krótkim czasie, jakim dysponowali ewaluatorzy. Rozwiązaniem było zorganizowanie w takich przypadkach wywiadów grupowych.</p>
--

7.e4) Wartości ilościowe wskaźników i źródła danych

Rodzaj wskaźnika	Kod i nazwa wskaźnika (jednostka)	Wskaźnik	Wartość wskaźnika	Obliczona wartość brutto	Obliczona wartość netto	Źródła danych i informacji
Dodatkowy wskaźnik produktu	Całkowite wydatki publiczne (EUR) (3.1-3.2)	Nie	2 103 955,81			ARiMR
Dodatkowy wskaźnik produktu	Całkowite wydatki publiczne na działanie 9 (EUR) w ramach zobowiązań PROW 2007-2013	Nie	26 947 904,53			ARiMR
Dodatkowy wskaźnik	Całkowite wydatki publiczne na działaniu 9 (EUR) w ramach	Nie	0,00			ARiMR

produktu	zobowiązań PROW 2014-2020					
Dodatkowy wskaźnik produktu	Liczba gospodarstw należących do grup producentów otrzymujących wsparcie w ramach zobowiązań PROW 2007-2013	Nie	8 557,00			ARiMR
Dodatkowy wskaźnik produktu	Liczba gospodarstw należących do grup producentów otrzymujących wsparcie w ramach zobowiązań PROW 2014-2020	Nie	0,00			ARiMR
Dodatkowy wskaźnik produktu	Liczba gospodarstw otrzymujących wsparcie (3.1)	Nie	7 290,00			ARiMR
Dodatkowy wskaźnik produktu	Liczba operacji otrzymujących wsparcie (powołane grupy producentów) w ramach zobowiązań PROW 2007-2013	Nie	674,00			ARiMR
Dodatkowy wskaźnik produktu	Liczba operacji otrzymujących wsparcie (powołane grupy producentów) w ramach zobowiązań PROW 2014-2020	Nie	0,00			ARiMR
Dodatkowy wskaźnik produktu	Liczba operacji otrzymujących wsparcie na inwestycje (4.2)	Nie	0,00			ARiMR
Dodatkowy wskaźnik produktu	Liczba wspieranych grup producentów, objętych pomocą w ramach 2007-2013	Nie	674,00			ARiMR
Dodatkowy wskaźnik produktu	Wysokość uzyskanego wsparcia przez grupy lub organizacje producentów w zł w latach 2014-2016	Nie	117 650 623,49			ARiMR
Wspólny wskaźnik rezultatu	R4 / T6: procent gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie w ramach systemów jakości, rynków lokalnych i krótkich cykli dostaw oraz grup/organizacji producentów (cel szczegółowy 3A)	Tak	0.53%			ARiMR
Dodatkowy wskaźnik rezultatu	Liczba sprzedających w nowowymagowanych lub wyremontowanych targowiskach [osobodni/rok]	Nie	0,00			ARiMR
Dodatkowy wskaźnik rezultatu	Roczny wzrost przychodów ze sprzedaży produktów rolnych grupy lub organizacji producentów	Tak	11%			ARiMR
Dodatkowy wskaźnik rezultatu	Roczny wzrost przychodów przetwórców w podziałaniu 4.2	Nie	0,00			ARiMR
Dodatkowy wskaźnik rezultatu	Planowany średni przyrost wartości dodanej brutto w przedsiębiorstwach, którym udzielono pomocy w	Tak	4.4%			ARiMR

	poddziałaniu 4.2					
Dodatkowy wskaźnik rezultatu	Średni przyrost wartości dodanej brutto w ramach systemów jakości PROW 2007-2013 w 2015 r.	Tak	5%			FADN
Dodatkowy wskaźnik rezultatu	Średni roczny przyrost produkcji produktów wytwarzanych w ramach systemów jakości PROW 2007-2013 w 2015 r.	Tak	6%			FADN
Wspólny wskaźnik kontekstu	C17 - Gospodarstwa rolne - ogółem (2010) (No)	Nie	1 506 620,00			

7.e5) Napotkane problemy mające wpływ na ważność i wiarygodność wniosków z ewaluacji

Największym problemem napotkanym podczas badań służących odpowiedzi na pytanie ewaluacyjne był brak danych wynikający z faktu, iż w przypadku większości realizowanych w ramach celu 3A instrumentów nie wystąpiły w badanym okresie jakiegokolwiek płatności/nie było zakończonych operacji. Ograniczyło to możliwość wykorzystania kryteriów zaproponowanych przez KE, jak i włączenia dodatkowych kryteriów i wskaźników pełniej odzwierciedlających obraz zmian wynikających z uzyskanego wsparcia. Ponadto, zastosowanie metod ilościowych do ewaluacji realizacji celu szczegółowego 3A, w szczególności metody kontrfaktycznej, możliwe jest jedynie przy wykorzystaniu bazy danych Polskiego FADN. Należy jednak zwrócić uwagę, iż dane dotyczące grup producentów zbierane są w Polskim FADN od 2015 r. Sam system udzielania odpowiedzi w formacie fiszki stanowi również ograniczenie dla jakości odpowiedzi. Przy podawaniu wartości wskaźników nie ma możliwości wskazania sposobu jej obliczania, np. dodania komentarza na temat tego, z których lat pochodzą wykorzystane dane.

7.e6) Odpowiedź na pytanie ewaluacyjne

Na tym etapie wdrażania operacji przewidzianych w ramach realizacji celu 3A nie ma możliwości określenia, jaki mają one wpływ na konkurencyjność i zintegrowanie producentów z rynkiem. Oddziaływanie instrumentów PROW 2014-2020 na poprawę konkurencyjności producentów objętych wsparciem może wystąpić dopiero po realizacji danej operacji. Z uwagi na to, iż w badanym okresie praktycznie nie ma takich przypadków (biorąc pod uwagę planowaną liczbę beneficjentów), nie ma możliwości oparcia odpowiedzi o dane liczbowe będące podstawą do określenia zmiany poziomu konkurencyjności wspartych podmiotów ani zmiany ich powiązania z rynkiem dzięki otrzymaniu wsparcia. Odpowiedź na to pytanie będzie możliwa dopiero przy kolejnej ocenie realizacji PROW 2014-2020, czyli w roku 2019 i to tylko w odniesieniu do beneficjentów, którzy nie później niż do końca 2017 roku zrealizują inwestycje przewidziane w ramach operacji, z której korzystają. Analiza operacji włączonych do celu 3A – zakresu oferowanego wsparcia, doboru grupy docelowych beneficjentów i dotychczasowych naborów (tam, gdzie miały one miejsce) pokazuje, iż potencjał poszczególnych operacji do podnoszenia konkurencyjności podmiotów prowadzonych przez beneficjentów oraz ich powiązania z rynkiem jest różny. Dostępne dane FADN pozwolą na dokonanie porównań jedynie w odniesieniu do grupy beneficjentów

systemów jakości, którzy uzyskali wsparcie w ramach PROW 2007-2013 z grupą kontrolną. Ze względu na dostępność danych FADN analizie podlegały zmiana dochodów z czynników produkcji, zmiana wydajności czynnika pracy oraz roczny wzrost produkcji. Przeciętny roczny przyrost wydajności czynnika pracy w 2015 r. był o ok. 4,9 p. proc. wyższy w grupie podmiotów wspartych w ramach systemów jakości PROW 2007-2013 niż w grupie kontrolnej. Z kolei średni roczny przyrost produkcji oraz dochodów z czynników produkcji w 2015 r. był o ok. odpowiednio 0,25 i 4,2 p. proc. niższy w grupie podmiotów wspartych w ramach systemów jakości PROW 2007-2013 niż w grupie kontrolnej. Uzyskane wyniki oraz statyczność pomiaru (brak analizy w dłuższym horyzoncie czasowym) nie pozwalają tutaj jednak na jednoznaczne wnioskowanie.

Należy również podkreślić, iż odpowiedź na postawione pytanie ewaluacyjne powinna bezpośrednio koncentrować się na zmianie konkurencyjności producentów rolnych i przetwórców objętych wsparciem. Jednocześnie jednak zakres/charakter wsparcia otrzymywanego przez większość beneficjentów sprawia, iż IW nie gromadzi danych pozwalających na uzyskanie odpowiedzi na takie pytanie. Jednie częściowo system rachunkowości rolnej FADN może zapełnić tę lukę, gdyż populacja FADN, reprezentatywna dla populacji producentów rolnych w Polsce mających łącznie określony przepisami dotyczącymi FADN udział w krajowej produkcji rolnej, nie musi być jednocześnie reprezentatywna dla populacji beneficjentów poszczególnych działań i poddziałań, jak i dla całego PROW 2014-2020, co ogranicza możliwości jej wykorzystania do badań służących odpowiedzi na pytanie ewaluacyjne w kolejnych ocenach PROW 2014-2020. W związku z tym odpowiedź na pytanie ewaluacyjne będzie wymagała szeroko zakrojonych, a tym samym kosztownych badań ankietowych.

Rzetelna odpowiedź na pytanie ewaluacyjne nie może się ograniczać do wskaźników zaproponowanych przez KE i tych zawartych w PROW 2014-2020, gdyż bardzo wyrywkowo i pobieżnie traktują one złożony i nie w pełni zdefiniowany problem konkurencyjności, który ma jednocześnie charakter względny i może być analizowany jedynie w relacji do innych podmiotów rynkowych (nie będących beneficjentami). Najbardziej pożądane byłoby wprowadzenie wskaźnika dotyczącego zmian w strukturze sprzedaży w zależności od kanałów sprzedaży/rodzaju nabywcy.

W analizowanym okresie najwięcej można powiedzieć o wpływie wsparcia na poziom wartości dodanej brutto w grupie beneficjentów operacji „Przetwórstwo ...” – chodzi jednak jedynie o przewidywany docelowy poziom wartości dodanej. Średnia arytmetyczna to ok. 4,4-krotny przyrost wartości dodanej brutto (nie uwzględniono podmiotów, dla których wartość dodana w roku bazowym wynosiła 0 lub nie została podana). Jednocześnie, gdy dodatkowo odetnie się dolny i górny decyl podmiotów przewidywana zmiana wartości dodanej brutto to jedynie 34%. Sam ten wynik nie przesądza jednak poziomu zmiany, nie tylko dlatego, że dotyczy prognozy, ale także dlatego, że faktyczny wpływ wsparcia można określić dopiero na podstawie porównania zmiany danej wartości w grupie beneficjentów w stosunku do grupy kontrolnej, która takiego wsparcia nie uzyskała.

Również deklaracje podmiotów, które podpisały umowy na wsparcie w ramach tego instrumentu wskazują, iż działanie to przyczyni się do podniesienia konkurencyjności wspartych podmiotów. Ponad 80% beneficjentów deklaruje, iż ich projekty inwestycyjne przyczynią się do podniesienia wartości dodanej i mają charakter innowacyjny. Natomiast ponad 90% deklaruje, iż utrzyma poziom umów długoterminowych zawartych z producentami rolnymi na zakup surowca/przyjęcie do usługowego przetwarzania i/lub przechowywania w ilości powyżej 50%.

Należy też zwrócić uwagę na fakt, iż cel wsparcia w odniesieniu do poszczególnych operacji nie zawsze jest ukierunkowany na faktyczną zmianę poziomu konkurencyjności wspieranych podmiotów. Dobrym przykładem jest wsparcie na tworzenie grup producentów rolnych. Celem wsparcia określonym w programie jest tworzenie grup, a nie ich efektywne działanie służące wzrostowi konkurencyjności i zintegrowania z rynkiem. Choć z punktu widzenia klasycznej ekonomii wydawać się może, że beneficjenci wsparcia będą dążyli do osiągnięcia właśnie takich celów, to jednak brak mechanizmów zachęcających/zmuszających do podjęcia dodatkowych wspólnych działań, niż tylko samo powołanie grupy może oznaczać, iż te dodatkowe cele nie zostaną osiągnięte. Operacja ta w PROW 2014-2020 posiada mechanizmy „łagodnie zmuszające” do podejmowania dodatkowego wysiłku – konieczność przedłożenia biznesplanu w procesie aplikowania o

wsparcie i wykazanie się jego realizacją w toku otrzymywania pomocy. Jednakże na chwilę obecną otwartą pozostaje kwestia na ile te mechanizmy wpłyną na wzrost konkurencyjności i integrację z rynkiem wspartych podmiotów.

Podsumowując, operacje celu 3A mogą w zróżnicowanym stopniu przyczyniać się do wzrostu konkurencyjności i integracji z rynkiem oraz oddziaływać na konkurencyjność w oparciu o odmienne strategie osiągania przewagi konkurencyjnej. Biorąc pod uwagę stan wdrożenia poszczególnych operacji w badanym okresie, tj. 2014-2016, można jedynie stwierdzić, iż interwencje PROW 2014-2020 jeszcze się nie przyczyniają do poprawy konkurencyjności z uwagi na zbyt krótki okres, jaki upłynął od pierwszych płatności w przypadku instrumentów już uruchomionych oraz brak uruchomienia części z instrumentów służących realizacji celu 3A.

7.e7) Wnioski i zalecenia

7.e7.a) Podsumowanie / zalecenie 1

Podsumowanie:

C1. Należy usprawnić system obsługi wniosków dotyczących poddziałania "Przetwórstwo" w naborach dla przetwórców.

Zalecenie:

R1. Dokonanie reorganizacji systemu oceny wniosków w odniesieniu do typu operacji "Przetwarzanie ..." w naborach dla przetwórców. Opóźnienia w stosunku do terminów przewidzianych w rozporządzeniu prowadzą do opóźnienia prac inwestycyjnych, a tym samym opóźniają uzyskanie oczekiwanego wpływu tych projektów na konkurencyjność beneficjentów. Pierwszym krokiem powinien być przegląd przyjętych procedur i indentyfikacja tych elementów obsługi wniosków, do których możliwe byłoby wykorzystanie innych zasobów kadrowych niż osoby specjalizujące się w ocenie biznesplanów w celu maksymalnego odciążenia tych osób od weryfikacji wymogów formalnych. Dobrym rozwiązaniem byłoby zatrudnienie na czas weryfikacji wniosków stażystów – studentów studiów magisterskich na kierunkach związanych z ekonomią, finansami czy ekonomią rolnictwa, który po wcześniejszym przeszkoleniu mogliby dokonywać wstępnej weryfikacji dokumentów. System taki pozwoliłby ARiMR na stworzenie bazy potencjalnych przyszłych pracowników posiadających już wstępne przeszkolenie do pracy przy obsłudze wniosków dotyczących inwestycji.

7.e7.b) Podsumowanie / zalecenie 2

Podsumowanie:

C2. Obowiązujący obecnie zestaw wskaźników wykorzystywanych do oceny oddziaływania wsparcia oferowanego w ramach celu 3A nie zapewnia pełnego obrazu zmian w sytuacji rynkowej (poziomie konkurencyjności) beneficjentów wsparcia.

Zalecenie:

R2. Należy uzupełnić zestaw wskaźników służących do oceny rezultatów wsparcia w ramach celu 3A o analizę zmian w strukturze kanałów sprzedaży produktów u producentów rolnych oraz przetwórców będących beneficjentami wsparcia.

Ważnym uzupełnieniem dla takiego wskaźnika byłyby ankiety dotyczące kosztów wprowadzenia nowego kanału i/lub uzyskania możliwości sprzedaży u nowych nabywców, w tym koszty dostosowania oferty do specyficznych potrzeb nowego nabywcy, jak i koszty administracyjne, jak opłata targowiskowa czy tzw. koszt indeksu w przypadku sprzedaży hurtowej lub detalicznej do handlu.

Należy również wzbogacić zestaw wskaźników o zmianę poziomu kosztów produkcji, kosztów sprzedaży oraz wielkości produkcji sprzedanej w podziale na poszczególne produkty.

7.e7.c) Podsumowanie / zalecenie 3

Podsumowanie:

C3. Poziom środków na wsparcie budowy/modernizacji targowisk oraz na wsparcie inwestycje w zakresie przetwórstwa i wprowadzania do obrotu lub rozwoju produktów rolnych jest niewystarczający z punktu widzenia potrzeb sektora.

Zalecenie:

R3. W przypadku zagrożenia niewykorzystaniem środków w któryś działaniach/poddziałaniach należy rozważyć przesunięcie środków na wsparcie budowy/modernizacji targowisk oraz na wsparcie inwestycje w zakresie przetwórstwa i wprowadzania do obrotu lub rozwoju produktów rolnych.

7.f) CEQ07-3B - W jakim stopniu interwencje w ramach PROW wspierają zapobieganie ryzyku i zarządzanie nim w gospodarstwach rolnych?

Pytanie to zaznaczono jako niemające znaczenia dla oceny wersji rocznego sprawozdania z wdrażania

Brak zakończonych operacji na koniec 2016 roku w ramach celu szczegółowego.

7.g) CEQ08-4A - W jakim stopniu interwencje w ramach PROW wspierają odbudowę, zachowanie i zwiększanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach Natura 2000, obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami, oraz rolnictwo o wysokiej wartości przyrodniczej i stan europejskich krajobrazów?

7.g1) Wykaz środków dotyczących wkładu do celu szczegółowego

<p>Działania o wpływie bezpośrednim na cel 4A:</p> <p>„Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne”</p> <p>Działanie „Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami”</p> <p>Działanie „Transfer wiedzy i działalność informacyjna”</p> <p>Działanie „Inwestycje w środki trwałe”, typ operacji: „Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach Natura 2000”</p>
<p>Działania o wpływie pośrednim na cel 4A:</p> <p>Działanie „Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw”</p> <p>Działanie „Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów”</p> <p>Działanie „Rolnictwo ekologiczne”</p>

7.g2) Związek między kryteriami oceny, wspólnymi i dodatkowymi wskaźnikami rezultatu, zastosowanymi do odpowiedzi na wspólne pytania ewaluacyjne

Kryteria oceny	Wspólny wskaźnik rezultatu	Dodatkowy wskaźnik rezultatu
Stan, zmiany i zróżnicowanie rolnictwa o wysokiej wartości przyrodniczej.		Udział powierzchni, na której wspierane jest rolnictwo ekologiczne w stosunku do ogólnej powierzchni zgłaszanej do dopłat bezpośrednich.
Bioróżnorodność na gruntach objętych umową została przywrócona, zachowana lub zwiększona	R6 / T8: procent lasów/innych zalesionych obszarów w ramach umów o zarządzanie wspierających różnorodność biologiczną (cel szczegółowy 4A)	
Bioróżnorodność na gruntach objętych umową została przywrócona, zachowana lub zwiększona	R7 / T9: procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie wspierających różnorodność biologiczną lub krajobrazy (cel szczegółowy 4A)	
Bioróżnorodność na gruntach objętych umową została przywrócona, zachowana lub zwiększona		Udział powierzchni fizycznej, na której wdrażane są PRŚ (z wyłączeniem pakietu 2) i DRŚK w stosunku do ogólnej powierzchni zgłaszanej do dopłat bezpośrednich.
Bioróżnorodność na gruntach objętych umową została przywrócona, zachowana lub zwiększona		Udział powierzchni objętej działaniem „Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami” w stosunku do ogólnej powierzchni zgłaszanej do dopłat bezpośrednich.
Bioróżnorodność na gruntach objętych umową została przywrócona, zachowana lub zwiększona		Udział powierzchni objętej pakietem 4 PRŚ i 5 DRŚK w stosunku do powierzchni obszarów Natura

		2000.
Bioróżnorodność na gruntach objętych umową została przywrócona, zachowana lub zwiększona		Udział powierzchni objętej pakietem 5 PRŚ i 4 DRŚK w stosunku do powierzchni obszarów Natura 2000.

7.g3) Zastosowane metody

Metody ilościowe:

Celem analizy ilościowej jest ocena stopnia wdrażania działań objętych oceną w kontekście realizacji priorytetu 4 oraz celu szczegółowego 4A. Ocena ilościowa określa prawdopodobieństwo realizacji celów wynikających z pytania ewaluacyjnego. Stwierdzono, że na podstawie wybranych wskaźników rezultatu i kontekstu możliwa jest pełna i korespondująca z kryteriami oceny odpowiedź na pytanie ewaluacyjne.

W analizie wykorzystano wskaźniki rezultatu dotyczące:

- udziału gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie wspierających różnorodność biologiczną lub krajobrazy,
- udziału lasów lub innych zalesionych obszarów w ramach umów o zarządzanie wspierających różnorodność biologiczną lub krajobrazy,
- udziału powierzchni fizycznej, na której wdrażane są PRŚ (z wyłączeniem Pakietu 2.) i DRŚK w stosunku do ogólnej powierzchni zgłaszanej do dopłat bezpośrednich,
- udziału powierzchni objętej pakietem 5 PRŚ i 4 DRŚK w stosunku do powierzchni obszarów Natura 2000,
- udziału powierzchni objętej Pakietem 4. PRŚ i 5. DRŚK w stosunku do powierzchni obszarów Natura 2000,
- udziału powierzchni objętej działaniem Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami w stosunku do ogólnej powierzchni zgłaszanej do dopłat bezpośrednich,
- udziału powierzchni, na której wspierane jest rolnictwo ekologiczne w stosunku do ogólnej powierzchni zgłaszanej do dopłat bezpośrednich.

Do ustalenia wspólnych wskaźników rezultatu jako wskaźnik kontekstu wykorzystano powierzchnię użytków rolnych ogółem. Natomiast wskaźnikiem kontekstu dla dodatkowych wskaźników rezultatu była powierzchnia użytków rolnych zgłaszana do płatności bezpośrednich.

Zgromadzone dane poddane były analizie w ujęciu dynamicznym i przestrzennym, co umożliwiło ocenę efektów realizacji ocenianych działań w kontekście postawionego pytania.

Ocena zróżnicowania regionalnego była wykonana na poziomie kraju i województw na podstawie aktualnego podziału administracyjnego kraju.

Analiza ilościowa była wykonana na podstawie wybranych grup mierników charakteryzujących stopień realizacji założonych celów. Ocenie podlegała m.in. powierzchnia wybranych działań objęta wsparciem ze

środków PROW 2014-2020. Oceniony był również udział powierzchni, na której były wdrażane poszczególne działania w stosunku do ogólnej powierzchni objętej płatnościami bezpośrednimi.

Metody jakościowe:

Zakres oceny obejmował jakościowe efekty wdrażania ocenianych działań w kontekście ich wpływu na bioróżnorodność, krajobraz oraz wspieranie walorów przyrodniczych poprzez działalność rolniczą. W analizie uwzględniono również obszary z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami oraz obszary Natura 2000. Istotnym elementem opracowania jest ocena regionalnego zróżnicowania stopnia wdrażania działań i ich efektów związanych z pytaniem ewaluacyjnym.

Ocena była wykonywana na poziomie województw (NUTS-2) i kraju, ze względu na dostępność danych będzie dotyczyła lat 2015-2016.

Źródło danych do analizy stanowiła baza ARiMR.

Wykorzystane były również publikacje naukowe oraz zasoby informacji naukowych. Istotnym źródłem informacji były wywiady przeprowadzone z przedstawicielami Instytucji Zarządzającej i Instytucji Wdrażającej.

Zgromadzone dane poddano analizie w ujęciu dynamicznym i przestrzennym, co umożliwiło ocenę efektów realizacji ocenianych działań w kontekście postawionego pytania ewaluacyjnego.

Analiza przyczynowo-skutkowa była wykonana na podstawie przedstawionych uprzednio grup mierników i wskaźników. Uzyskane wyniki wykorzystano do wielowymiarowego grupowania obszarów pod kątem ich homogeniczności.

Wykorzystane było również mapowanie, które polega na zestawieniu w formie macierzy różnych elementów (w tym przypadku celów PROW 2014-2020 z efektami jego wdrażania) w celu systematycznego uszeregowania występujących między nimi powiązań.

Zgromadzone dane literaturowe, opinie ekspertów, wywiady pogłębione (IDI) oraz panel ekspertów pozwoliły na poddanie analizie jakościowej kryteriów dostępu do działań realizujących bezpośrednio i pośrednio cel 4A. Kryteria te oceniono z punktu widzenia zgodności z zapisami rozporządzeń krajowych i unijnych. W analizie oceniono również adekwatność rodzaju wsparcia do działań i zróżnicowanie jego stawek oraz kryteria wyboru operacji. W tym celu analizie poddano m.in. zapisy rozporządzeń krajowych i unijnych. Zgromadzony materiał pozwolił ponadto na ocenę potencjalnych efektów bezpośrednich i pośrednich działań oraz zidentyfikowanie ryzyka związanego z ich realizacją w ramach celu 4A.

7.g4) Wartości ilościowe wskaźników i źródła danych

Rodzaj wskaźnika	Kod i nazwa wskaźnika (jednostka)	Wskaźnik	Wartość wskaźnika	Obliczona wartość brutto	Obliczona wartość netto	Źródła danych i informacji
Wspólny wskaźnik rezultatu	R6 / T8: procent lasów/innych zalesionych obszarów w ramach umów o zarządzanie wspierających różnorodność	Tak	0.49%			ARiMR

	biologiczną (cel szczegółowy 4A)					
Wspólny wskaźnik rezultatu	R7 / T9: procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie wspierających różnorodność biologiczną lub krajobrazy (cel szczegółowy 4A)	Tak	9.01%			ARiMR
Dodatkowy wskaźnik rezultatu	Udział powierzchni, na której wspierane jest rolnictwo ekologiczne w stosunku do ogólnej powierzchni zgłaszanej do dopłat bezpośrednich.	Tak	3%			ARiMR
Dodatkowy wskaźnik rezultatu	Udział powierzchni fizycznej, na której wdrażane są PRŚ (z wyłączeniem pakietu 2) i DRŚK w stosunku do ogólnej powierzchni zgłaszanej do dopłat bezpośrednich.	Tak	8.2%			ARiMR
Dodatkowy wskaźnik rezultatu	Udział powierzchni objętej pakietem 5 PRŚ i 4 DRŚK w stosunku do powierzchni obszarów Natura 2000.	Tak	2.5%			ARiMR
Dodatkowy wskaźnik rezultatu	Udział powierzchni objętej pakietem 4 PRŚ i 5 DRŚK w stosunku do powierzchni obszarów Natura 2000.	Tak	2.4%			ARiMR
Dodatkowy wskaźnik rezultatu	Udział powierzchni objętej działaniem „Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami” w stosunku do ogólnej powierzchni zgłaszanej do dopłat bezpośrednich.	Tak	49.6%			ARiMR
Wspólny wskaźnik kontekstu	C18 - Użytki rolne - wykorzystywana powierzchnia użytków rolnych ogółem (2010) (ha)	Nie	14 447 290,00			
Dodatkowy wskaźnik kontekstu	Powierzchnia zgłoszona do płatności bezpośrednich w 2016 r.	Nie	14 216 280,00			ARiMR

7.g5) Napotkane problemy mające wpływ na ważność i wiarygodność wniosków z ewaluacji

Dostępne bazy danych oraz zastosowane metody badawcze umożliwiły przeprowadzenie badania i odpowiedź na pytanie ewaluacyjne bez jakichkolwiek problemów.

7.g6) Odpowiedź na pytanie ewaluacyjne

Przyjęta logika interwencji w kontekście realizacji celu szczegółowego 4A jest poprawna i aktualna. W

związku z tym ochrona różnorodności biologicznej i stanu krajobrazów realizowana jest głównie poprzez objęcie wsparciem stosownych powierzchni. Udział użytków rolnych w ramach umów o zarządzanie wspierających różnorodność biologiczną lub krajobrazy był zróżnicowany w zależności od działania. Jednym z głównych działań, które wpływa na odbudowę, zachowanie i zwiększenie bioróżnorodności oraz stanu krajobrazów jest Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne (DRŚK) wraz z finansowanymi w jego ramach zobowiązaniami podjętymi w ramach PROW 2007 – 2013 (działanie Program rolnośrodowiskowy - PRŚ). Według danych pochodzących z decyzji o przyznaniu płatności na koniec 2016 roku powierzchnia fizyczna, na której realizowano PRŚ wynosiła 958 952,7 ha, co stanowiło 6,6 % powierzchni UR w Polsce, a powierzchnia fizyczna objęta DRŚK wynosiła 229 156,5 ha (1,6% powierzchni UR w kraju). Łączna powierzchnia objęta wsparciem dla operacji zakończonych na koniec 2016 r. wynosiła 1 301 221,5 ha i stanowiła 9% UR w Polsce. W oparciu o analizę powierzchni wdrażania PRŚ i DRŚK należy bezsprzecznie uznać, że działania te pozytywnie wpływają na odbudowę, zachowanie i zwiększenie bioróżnorodności oraz stanu krajobrazów. Pewne wątpliwości mogą budzić jedynie znaczne dysproporcje regionalne w stopniu ich wdrażania. DRŚK/PRŚ jako całość wpływają na ochronę środowiska i (niezależnie od szczegółowego ukierunkowania poszczególnych pakietów) przyczyniają się do zachowania bioróżnorodności i krajobrazu. Dlatego też zrównoważony w skali kraju poziom realizacji tych działań (mierzony % udziałem gruntów nim objętych w stosunku do ogólnej powierzchni użytkowanej rolniczo) byłby zjawiskiem korzystnym. Istotny wpływ na odbudowę, zachowanie i zwiększenie bioróżnorodności oraz stanu krajobrazów ma także działanie Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami. Warunkowane to jest bardzo dużym jego udziałem w ogólnej powierzchni UR i największym zasięgiem obszarowym spośród wszystkich działań PROW 2014-2020. Wdrażanie działania Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami sprzyja utrzymaniu zróżnicowania produkcji rolniczej oraz ogranicza zjawisko porzucania gruntów. Dzięki temu możliwe jest zachowanie istniejących ekosystemów rolno-leśnych, a przez to stanu krajobrazów europejskich. Według danych na poziomie wydanych decyzji na koniec 2016 roku wsparciem ONW było objęte 7 048 820 ha, co stanowiło 49,6 % powierzchni zgłoszonej do dopłat bezpośrednich w 2016 r., z tego typ nizinny strefy nizinnej I obejmowała 5 026 732 ha (35,4%), typ nizinny strefy nizinnej II 1 573 067 (11,1%), typ górski 148 579 (1%) i obszary ze specyficznymi utrudnieniami 300 443 (2,1%). Natomiast według danych dotyczących operacji zakończonych, na koniec 2016 roku wsparciem ONW było objęte 7 040 789 ha, co stanowiło 49,5% powierzchni zgłoszonej do dopłat bezpośrednich w 2016 r. Ponadto pozytywnie na różnorodność biologiczną i stan krajobrazów oraz rolnictwo o wysokiej wartości przyrodniczej wpływa wsparcie dla rolnictwa ekologicznego, które w latach 2015-2016 realizowane było jako jeden z pakietów Programu rolnośrodowiskowego (RE w PRŚ) oraz jako samodzielne działanie w PROW 2014-2020. Ten system produkcji eliminuje wykorzystanie znacznej liczby przemysłowych środków produkcji i opiera się na naturalnych procesach i zależnościach przyrodniczych, dlatego bezdyskusyjnie stanowi gałąź rolnictwa o wysokiej wartości przyrodniczej. Łącznie wsparciem finansowym dla Rolnictwa ekologicznego w 2015 r. objęte było 3,2% (436 934 ha) powierzchni objętej płatnościami bezpośrednimi, a w 2016 r. udział ten obniżył się do 3,0% (414 761 ha).

Istotny wpływ na bioróżnorodność i stan krajobrazów ma również udział lasów i obszarów zalesionych objętych wsparciem w ramach działania Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów. W ramach PROW 2014-2020 wspierane są również zalesienia w ramach zobowiązań PROW 2004-2006 i PROW 2007-2013. W ramach zobowiązań PROW 2004-2006, finansowanych z budżetu PROW 2014-2020, powierzchnia zalesień wyniosła 38 119,1 ha, co stanowi 0,27% powierzchni zgłaszanej do płatności bezpośrednich w 2016 r. Z kolei w ramach zobowiązań PROW 2007-2013, finansowanych z budżetu PROW 2014-2020, powierzchnia zalesień wyniosła 32 118,8 ha gruntów i obejmuje 0,23% powierzchni zgłaszanej do płatności bezpośrednich w 2016 r. W przypadku nowych zobowiązań w ramach PROW 2014-2020 powierzchnia zalesień wyniosła 1 005,2 ha i stanowiła 0,007% powierzchni zgłaszanej do płatności bezpośrednich w 2016 r. Łącznie wsparciem w ramach zalesień objęto 71,2 tys. ha, co wynosi

0,507% powierzchni zgłaszanej do płatności bezpośrednich w 2016 r.

Bardzo istotne jest zachowanie bioróżnorodności na obszarach cennych przyrodniczo, do których zaliczamy m.in. obszary Natura 2000. Znajduje to również odzwierciedlenie w PROW 2014-2020 w postaci Pakietu 5. Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk przyrodniczych na obszarach Natura 2000 PRŚ i Pakietu 4. Cenne siedliska i zagrożone gatunki ptaków na obszarach Natura 2000 DRŚK. Pakiety te w analizowanym okresie stanowiły 39-40% ogólnej powierzchni, na jakiej były wdrażane PRŚ i DRŚK i obejmowały w 2015 r. 2,2% powierzchni obszarów Natura 2000, a w 2016 udział ten zwiększył się do 2,5%. Znaczny udział powierzchni pakietów realizowanych na obszarach Natura 2000 w stosunku do całego obszaru objętego PRŚ i DRŚK pozwala stwierdzić, że szczególna ochrona różnorodności biologicznej na obszarach Natura 2000 jest realizowana w sposób prawidłowy.

Istotne jej uzupełnienie stanowi ochrona cennych siedlisk (PRŚ i DRŚK) i zagrożonych gatunków ptaków (PRŚ) poza obszarami Natura 2000. Pakiet 4. Ochrona zagrożonych gatunków ptaków i siedlisk poza obszarami Natura 2000 w PRŚ i Pakiet 5. Cenne siedliska poza obszarami Natura 2000 w DRŚK stanowiły łącznie 22-26% ogólnej powierzchni, na której były wdrażane PRŚ i DRŚK. Dzięki wdrażaniu Pakietu 5. ochrona cennych siedlisk była poszerzona o 2,0-2,4% w stosunku do ogólnej powierzchni obszarów Natura 2000.

Ochrona różnorodności biologicznej może odbywać się na różnych poziomach, jednym z nich jest zachowanie zasobów genetycznych, które objęto ochroną w Pakiecie 3. DRŚK Zachowanie sadów tradycyjnych odmian drzew owocowych, w Pakiecie 6. PRŚ i DRŚK Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin w rolnictwie oraz w Pakiecie 7. PRŚ i DRŚK Zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie. Pakiet 3. DRŚK i Wariant 6.4. PRŚ wdrażane są obecnie na niewielkiej powierzchni, ale mimo tego zapewniają cenny rezerwuar materiału rozmnożeniowego starych odmian drzew owocowych. Podobnie Pakiet 6., pomimo relatywnie niewielkiej powierzchni (40 773,8 ha na koniec 2016r. według zakończonych operacji) umożliwia zachowanie zagrożonych zasobów genetycznych roślin zarówno poprzez ich uprawę jak i produkcję materiału siewnego. Ochroną zagrożonych zasobów genetycznych zwierząt w rolnictwie objęte zostało 5 gatunków: bydło, konie, owce, świnie oraz kozy. Średnio według wydanych decyzji na koniec 2016 r. największą grupę (51,8 tys. szt. fiz.) stanowiły owce, co należy ocenić zdecydowanie pozytywnie. Pogłowie tego gatunku w ostatnich dziesięcioleciach uległo znacznemu zmniejszeniu (z 4 158 tys. szt. w 1990 r. do 244 tys. szt. w 2016 r.), co wynikało głównie z przyczyn ekonomicznych. Stanowiło to szczególne zagrożenie utraty zasobów genetycznych ras tradycyjnych, które na ogół są mniej efektywne. Największą liczbę owiec objęto ochroną w województwie małopolskim (11 009 szt.), co jest bardzo korzystne z punktu widzenia tradycyjnego, rolniczego użytkowania terenów górskich i w efekcie zachowania elementów krajobrazu. Znaczną grupę stanowiło również bydło, którego ochrona także skoncentrowała się w województwie małopolskim (59%). W przypadku koni ochroną zasobów genetycznych objęto 5,5 tys. szt., z czego najwięcej w województwie lubelskim i podlaskim. W niewielkim stopniu w stosunku do wielkości pogłowia w kraju, Pakietem 7. objęte zostały świnie (0,02%) i kozy (0,07%), co może rodzić pewne obawy w odniesieniu do skuteczności ochrony zasobów genetycznych tych gatunków.

Gospodarstwa wspierane z tytułu produkcji ekologicznej lub PRŚ i DRŚK, zarówno na poziomie województw jak i w skali kraju, cechowały się znacznie większą powierzchnią w stosunku do gospodarstw nieubiegających się o tego typu wsparcie. Również średnia powierzchnia działki rolnej w gospodarstwach realizujących te działania była większa niż w przypadku gospodarstw niekorzystających z tego typu wsparcia. Koncentracja użytkowników rolnych wg grup obszarowych wskazuje, że wśród beneficjentów PRŚ lub DRŚK 70% ich zasobów znajdowała się w gospodarstwach o powierzchni powyżej 30 ha, a w gospodarstwach wdrażających Rolnictwo ekologiczne udział ten wynosił 73%. Powyższe dane wskazują na wyższy poziom organizacji i pośrednio intensywności produkcji w gospodarstwach korzystających ze

wsparcia dla Rolnictwa ekologicznego w ramach PRŚ lub DRŚK. Wdrażanie przez nie różnych pakietów/wariantów tych działań należy ocenić pozytywnie w kontekście ich wpływu na bioróżnorodność i krajobraz. Poprzez realizację PRŚ lub DRŚK ograniczyły one poziom negatywnej presji na środowiskowo przyrodnicze, co przekłada się na zachowanie i poprawę stanu środowiska. Natomiast wsparcie rolnictwa ekologicznego przyczynia się do rozwoju rolnictwa o wysokiej wartości przyrodniczej. Ponadto gospodarstwa większe obszarowo mają potencjalnie możliwość uzyskania lepszej dochodowości poprzez specjalizację i intensyfikację produkcji, w tym dzięki efektowi skali. Z takim modelem rozwoju wiążą się na ogół negatywne skutki dla środowiska przyrodniczego. Dzięki temu, że tego typu gospodarstwa korzystają ze wsparcia w ramach PRŚ, DRŚK i RE ograniczają one negatywną presję na środowisko i rozwijają model produkcji korzystny dla bioróżnorodności, stanu krajobrazów i rolnictwa o wysokiej wartości przyrodniczej. Korzystny efekt byłby mniejszy gdyby do działania przystępowały małe gospodarstwa, które ze względów ekonomicznych nie dążą do intensyfikacji produkcji.

Dotychczas nie uruchomiono operacji Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach Natura 2000. Działanie to pozwoli na doposażenie gospodarstw położonych na obszarach Natura 2000 w odpowiednie urządzenia techniczne i dzięki temu umożliwi im prowadzenie działalności zgodnie z podwyższonymi standardami środowiskowymi. Wpłynie przez to pozytywnie na zachowanie i poprawę bioróżnorodności, stanu krajobrazów i rolnictwa o wysokiej wartości przyrodniczej. Dlatego bardzo istotne jest podjęcie starań mających na celu zintensyfikowanie wdrażania tego poddziałania. Ponadto nie uruchomiono działania Transfer wiedzy i działalność informacyjna oraz Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw. Ze względu na duże ich znaczenie dla podnoszenia poziomu wiedzy i świadomości rolników, co do potrzeby zachowania i poprawy bioróżnorodności oraz rolnictwa o wysokich walorach przyrodniczych należy rozpocząć ich realizację jak najszybciej.

Podsumowując, interwencja w ramach PROW 2014-2020 w znacznym stopniu wspiera odbudowę, zachowanie i zwiększenie bioróżnorodności, w tym na obszarach Natura 2000, obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami oraz rolnictwo o wysokiej wartości przyrodniczej i stan europejskich krajobrazów.

7.g7) Wnioski i zalecenia

7.g7.a) Podsumowanie / zalecenie 1

Podsumowanie:

Przyjęta logika interwencji w kontekście realizacji celu szczegółowego 4A jest poprawna i aktualna. Wątpliwości budzi jedynie przypisanie działaniu Rolnictwo ekologiczne tylko pośredniego wpływu na realizację celu szczegółowego 4A.

Zalecenie:

Należy rozważyć przypisanie działaniu Rolnictwo ekologiczne bezpośredniego wpływu na realizację celu 4A.

7.g7.b) Podsumowanie / zalecenie 2

Podsumowanie:

Powierzchnia, na której wdrażane są działania PRŚ, DRŚK, ONW i RE mają znaczny udział w ogólnej powierzchni zgłaszanej do płatności bezpośrednich. W tym kontekście należy bezsprzecznie uznać, że realizacja tych działań pozytywnie wpływa na odbudowę, zachowanie i zwiększenie bioróżnorodności, rolnictwa o wysokiej wartości przyrodniczej oraz stanu krajobrazów. Wątpliwości mogą budzić jedynie znaczne dysproporcje regionalne w stopniu wdrażania DRŚK.

Zalecenie:

Należy rozważyć podjęcie działań informacyjnych i promocyjnych w odniesieniu do DRŚK w województwach łódzkim, małopolskim, mazowieckim i śląskim.

7.g7.c) Podsumowanie / zalecenie 3

Podsumowanie:

Interwencja w ramach PROW 2014-2020 wpływała pozytywnie na różnorodność biologiczną zasobów genetycznych roślin i zwierząt. Pewne wątpliwości budzi jedynie niewielka populacja świń i kóz objętych wsparciem w ramach programu.

Zalecenie:

Należy promować Warianty 7.4 Zachowanie lokalnych ras świń i 7.5 Zachowanie lokalnych ras kóz.

7.g7.d) Podsumowanie / zalecenie 4

Podsumowanie:

Wsparcie gospodarstw położonych na obszarach Natura 2000 pozwoli na ich doposażenie w odpowiednie urządzenia techniczne i dzięki temu umożliwi im prowadzenie działalności zgodnie z podwyższonymi standardami środowiskowymi. Wpłynie przez to pozytywnie na zachowanie i poprawę bioróżnorodności, stanu krajobrazów i rolnictwa o wysokiej wartości przyrodniczej.

Zalecenie:

Bardzo istotne jest rozpoczęcie wdrażania typu operacji Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach Natura 2000.

7.g7.e) Podsumowanie / zalecenie 5

Podsumowanie:

Działania Transfer wiedzy i działalność informacyjna oraz Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw mają bardzo duże znaczenie dla podnoszenia poziomu wiedzy i świadomości rolników, co do potrzeby zachowania i poprawy bioróżnorodności oraz rolnictwa o wysokich walorach przyrodniczych.

Zalecenie:

Należy jak najszybciej rozpocząć realizację działań: Transfer wiedzy i działalność informacyjna oraz Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw.

7.h) CEQ09-4B - W jakim stopniu interwencje w ramach PROW wspierają poprawę gospodarki wodnej, w tym gospodarkę nawozami i pestycydami?

7.h1) Wykaz środków dotyczących wkładu do celu szczegółowego

<p>Działania o wpływie bezpośrednim na cel 4B:</p> <p>„Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne”</p> <p>Działanie „Inwestycje w środki trwałe”, typ operacji: „Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach OSN”</p> <p>Działanie „Transfer wiedzy i działalność informacyjna”</p> <p>Działania o wpływie pośrednim na cel 4B:</p> <p>Działanie „Rolnictwo ekologiczne”</p> <p>Działanie „Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami”</p> <p>Działanie: „Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów”</p>

7.h2) Związek między kryteriami oceny, wspólnymi i dodatkowymi wskaźnikami rezultatu, zastosowanymi do odpowiedzi na wspólne pytania ewaluacyjne

Kryteria oceny	Wspólny wskaźnik rezultatu	Dodatkowy wskaźnik rezultatu
Jakość wody poprawiła się	R8 / T10: procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarki wodnej (cel szczegółowy 4B)	
Jakość wody poprawiła się		Procent UR na których wspierana jest ekstensyfikacja produkcji (pakiet 4 i pakiet 5 PRŚ i DRŚK oraz pakiet 3 PRŚ)
Jakość wody poprawiła się		Procent UR objętych wsparciem dla rolnictwa ekologicznego (pakiet 2 PRŚ i działanie Rolnictwo ekologiczne)
Jakość wody poprawiła się		Procent UR, na których wdrażany jest pakiet Rolnictwo zrównoważone PRŚ i DRŚK
Jakość wody poprawiła się		Stosunek nakładów na nawozy i środki ochrony roślin w gospodarstwach korzystających ze wsparcia dla rolnictwa zrównoważonego i ochrony gleb i wód (PRŚ i DRŚK) do nakładów w gospodarstwach nieubiegających się o tego typu wsparcie.

7.h3) Zastosowane metody

Analiza ilościowa była wykonana na podstawie wybranych grup mierników charakteryzujących stopień realizacji założonych celów. Ocenie podlegała powierzchnia poszczególnych działań objęta wsparciem ze

środków PROW 2014-2020, szacowana na podstawie bazy danych ARiMR. Ocena zróżnicowania regionalnego była wykonana na poziomie kraju i województw (NUTS 2) i powiatów (NUTS 3). Dla poszczególnych działań wykonano analizę z wykorzystaniem kartogramów obrazujących procent gruntów w danym powiecie (NUTS 3) w stosunku do powierzchni użytków rolnych ogółem. W analizie kontrfaktycznej zanalizowano dane dotyczące struktury upraw i nakładów na środki produkcji w gospodarstwach, które wdrażały Pakiet Rolnictwo zrównoważone i Ochrona gleb i wód PRŚ i DRŚK (A), w zestawieniu ze znajdującymi się w najbliższym sąsiedztwie gospodarstwami nie realizującym tych operacji (B) w latach 2010-2015. Do porównania typowano gospodarstwa o profilu roślinnym o zbliżonej powierzchni i podobnym udziale zbóż (tolerancja 20%) w strukturze zasiewów. Liczba analizowanych gospodarstw w próbach była różna dla różnych lat i kształtowała się od 142 beneficjentów i 144 rolników z grupy kontrolnej w 2012 roku do maksymalnie w 2014 roku od 293 beneficjentów i 294 rolników z grupy kontrolnej. W pierwszym etapie scharakteryzowano strukturę upraw w wytypowanych grupach gospodarstw w aspekcie wpływu na gospodarkę wodną. Następnie określono stosunek nakładów na nawozy i środki ochrony roślin w gospodarstwach korzystających ze wsparcia dla rolnictwa zrównoważonego i ochrony gleb i wód (PRŚ i DRŚK) do nakładów w gospodarstwach nieubiegających się o wsparcie w ramach analizowanych działań. W analizie wykorzystano następujące wskaźniki rezultatu dotyczące:

- udziału procentowego gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarki wodnej (cel szczegółowy 4B),
- udziału UR, na których wdrażany jest pakiet Rolnictwo zrównoważone PRŚ i DRŚK,
- udziału UR, na których wspierana jest ekstensyfikacja produkcji (pakiet 4 i pakiet 5 PRŚ i DRŚK oraz pakiet 3 PRŚ),
- udziału UR objętych wsparciem dla rolnictwa ekologicznego (pakiet 2 PRŚ i działanie Rolnictwo ekologiczne),
- wielkości nakładów na nawozy i środki ochrony roślin w gospodarstwach korzystających ze wsparcia dla rolnictwa zrównoważonego i ochrony gleb i wód (PRŚ i DRŚK) do nakładów w gospodarstwach nieubiegających się o tego typu wsparcie.

Metody jakościowe:

Zakres oceny obejmował jakościowe efekty wdrażania ocenianych działań w kontekście ich wpływu na poprawę gospodarki wodnej, w tym gospodarkę nawozami i pestycydami. W analizie uwzględniono również obszary z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami. Istotnym elementem opracowania będzie ocena regionalnego zróżnicowania stopnia wdrażania działań i ich efektów związanych z pytaniem ewaluacyjnym.

Ocena była wykonywana na poziomie województw (NUTS-2) i kraju, ze względu na dostępność danych będzie dotyczyła lat 2015-2016.

Źródło danych do analizy stanowiła baza ARiMR.

Wykorzystane były również publikacje naukowe oraz zasoby informacji naukowych. Istotnym źródłem informacji były wywiady przeprowadzone z przedstawicielami Instytucji Zarządzającej i Instytucji Wdrażającej.

Zgromadzone dane poddano analizie w ujęciu dynamicznym i przestrzennym, co umożliwiło ocenę efektów

realizacji ocenianych działań w kontekście postawionego pytania ewaluacyjnego.

Analiza przyczynowo-skutkowa była wykonana na podstawie przedstawionych uprzednio grup mierników i wskaźników. Uzyskane wyniki wykorzystano do wielowymiarowego grupowania obszarów pod kątem ich homogeniczności.

Wykorzystane było również mapowanie, które polega na zestawieniu w formie macierzy różnych elementów (w tym przypadku celów PROW 2014-2020 z efektami jego wdrażania) w celu systematycznego uszeregowania występujących między nimi powiązań.

Zgromadzone dane literaturowe, opinie ekspertów, wywiady pogłębione (IDI) oraz panel ekspertów pozwoliły na poddanie analizie jakościowej kryteriów dostępu do działań realizujących bezpośrednio i pośrednio cel 4B. Kryteria te oceniono z punktu widzenia zgodności z zapisami rozporządzeń krajowych i unijnych. W analizie oceniono również adekwatność rodzaju wsparcia do działań i zróżnicowanie jego stawek oraz kryteria wyboru operacji. W tym celu analizie poddano m.in. zapisy rozporządzeń krajowych i unijnych. Zgromadzony materiał pozwolił ponadto na ocenę potencjalnych efektów bezpośrednich i pośrednich działań oraz zidentyfikowanie ryzyka związanego z ich realizacją w ramach celu 4B.

7.h4) Wartości ilościowe wskaźników i źródła danych

Rodzaj wskaźnika	Kod i nazwa wskaźnika (jednostka)	Wskaźnik	Wartość wskaźnika	Obliczona wartość brutto	Obliczona wartość netto	Źródła danych i informacji
Wspólny wskaźnik rezultatu	R8 / T10: procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarki wodnej (cel szczegółowy 4B)	Tak	8.72%			ARiMR
Dodatkowy wskaźnik rezultatu	Procent UR, na których wdrażany jest pakiet Rolnictwo zrównoważone PRŚ i DRŚK	Tak	4.48%			ARiMR
Dodatkowy wskaźnik rezultatu	Procent UR na których wspierana jest ekstensyfikacja produkcji (pakiet 4 i pakiet 5 PRŚ i DRŚK oraz pakiet 3 PRŚ)	Tak	2.71%			ARiMR
Dodatkowy wskaźnik rezultatu	Procent UR objętych wsparciem dla rolnictwa ekologicznego (pakiet 2 PRŚ i działanie Rolnictwo ekologiczne)	Tak	2.93%			ARiMR
Dodatkowy wskaźnik rezultatu	Stosunek nakładów na nawozy i środki ochrony roślin w gospodarstwach korzystających ze wsparcia dla rolnictwa zrównoważonego i ochrony gleb i wód (PRŚ i DRŚK) do nakładów w gospodarstwach nieubiegających się o tego typu wsparcie.	Tak	0.95%			ARiMR
Wspólny wskaźnik	C18 - Użytki rolne - wykorzystywana powierzchnia	Nie	14 447 290,00			

kontekstu	użytków rolnych ogółem (2010) (ha)					
-----------	------------------------------------	--	--	--	--	--

7.h5) Napotkane problemy mające wpływ na ważność i wiarygodność wniosków z ewaluacji

Nie stwierdzono.

7.h6) Odpowiedź na pytanie ewaluacyjne

Przyjęta logika interwencji w kontekście realizacji celu szczegółowego 4B jest poprawna i obejmuje istotne dla realizacji celu elementy: od działania Transfer wiedzy i działalność informacyjna, przez inwestycje w środki trwałe, działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne i działanie Rolnictwo ekologiczne oraz wsparcie obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami. W badaniu wykazano, że grunty rolne w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarki wodnej, w tym gospodarkę nawozami i pestycydami w PROW 2014-2020 w 2016 roku (4B) obejmowały powierzchnię 1 260 283 ha, stanowiąc 8,7% UR w Polsce. Wskazano jednocześnie, że odsetek powierzchni UR na poziomie powiatów określony dla poszczególnych działań jest znacząco zróżnicowany, natomiast odsetek powierzchni objętych przez sumę powierzchni poszczególnych działań wykazuje mniejsze zróżnicowanie. Występuje zatem pożądany efekt uzupełniania się podejmowanych przez rolników operacji w kontekście realizacji celu 4B. Na przykład, udział procentowy powierzchni wspieranych w ramach Pakietu: Rolnictwo zrównoważone jest największy w powiatach w województwie kujawsko-pomorskim i pomorskim. Natomiast Pakiet Ochrona gleb i wód (PRŚ, PRSK) zajmuje największy odsetek UR w powiatach województwa pomorskiego, północno-wschodnich powiatach województwa lubelskiego oraz w południowo-zachodnich powiatach województwa wielkopolskiego. Znaczący udział powierzchni Pakietu Rolnictwo ekologiczne (PRŚ) i Działania Rolnictwo Ekologiczne (PRSK) wyraźnie zaznacza się w powiatach województwa warmińsko-mazurskiego, zachodnio-pomorskiego i lubuskiego. Suma powierzchni objętych poszczególnymi działaniami na przeważającej powierzchni kraju przekracza 10%, co należy oceniać pozytywnie z punktu widzenia realizacji celu 4B. Należy jednak wskazać na obszary, gdzie wykazano niski odsetek powierzchni realizujących cel 4B, znajdujących się w województwie łódzkim (4,1% UR), mazowieckim (5,1% UR), śląskim (5,4 % UR) i małopolskim (6,0%). W województwach tych, szczególnie w łódzkim i mazowieckim, istnieje potrzeba zwiększenia stopienia realizacji działań wiążących się z realizacją celu 4B.

W analizie kontrfaktycznej porównano strukturę upraw i nakłady na środki produkcji w gospodarstwach, które wdrażały Pakiet Rolnictwo zrównoważone i Ochrona gleb i wód PRŚ i DRŚK, w zestawieniu ze znajdującymi się w najbliższym sąsiedztwie gospodarstwami nierealizującym tych operacji. Wykazano, że nakłady na zakup środków ochrony roślin i nawozów są niższe, a struktura upraw bardziej zróżnicowana w gospodarstwach, które wdrażały operacje w ramach ww. instrumentów wsparcia. Zmniejszenie tych nakładów może wynikać tak z wykorzystania zaleceń planów nawozowych sporządzanych w gospodarstwach realizujących Pakiet rolnictwo zrównoważone, jak również z korzystniejszej struktury upraw niż w gospodarstwach niewdrażających tych pakietów. Wykazano również, że w grupie gospodarstw realizujących działania wspierające cel 4B, występująca struktura upraw jest korzystna z punktu widzenia gospodarki wodnej i sprzyja ograniczaniu stosowania nawozów.

7.h7) Wnioski i zalecenia

7.h7.a) Podsumowanie / zalecenie 1

Podsumowanie:

Przyjęta logika interwencji w kontekście realizacji celu szczegółowego 4B jest poprawna i obejmuje istotne dla realizacji celu elementy: od działania Transfer wiedzy i działalność informacyjna, przez inwestycje w środki trwałe, działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne i działanie Rolnictwo ekologiczne oraz ekstensyfikację produkcji na terenach cennych przyrodniczo.

Zalecenie:

Należy kontynuować realizację przyjętej logiki interwencji, jednak należy zwrócić uwagę na zróżnicowanie regionalne wdrażanych działań (rekomendacja 3) i potencjalne włączenie w zakres wsparcia nowych innowacyjnych metod agrotechniki korzystnie wpływających na gospodarkę wodną (rekomendacja 2).

7.h7.b) Podsumowanie / zalecenie 2

Podsumowanie:

Główne instrumenty wspierające realizację celu 4B jakimi są Pakiety: Rolnictwo zrównoważone i Ochrona gleb i wód są ukierunkowane na racjonalizację zużycia nawozów i środków ochrony roślin. Nie uwzględniają praktyk w zakresie zapobiegania skutkom suszy, co byłoby istotne w kontekście narastających zagrożeń.

Zalecenie:

Należy rozważyć modyfikację Pakietów Ochrona gleb i wód oraz Rolnictwo zrównoważone w zakresie ich uzupełnienia o dodatkowe wymogi w zakresie zapobiegania stratom wody.

7.h7.c) Podsumowanie / zalecenie 3

Podsumowanie:

Poziom realizacji celu 4B jest niski w województwach centralnej Polski.

Zalecenie:

Należy zwiększyć stopień realizacji celu 4B w województwach centralnej Polski, szczególnie w łódzkim i mazowieckim.

--

7.i) CEQ10-4C - W jakim stopniu interwencje w ramach PROW wspierają zapobieganie erozji gleby i poprawę gospodarowania glebą?

7.i1) Wykaz środków dotyczących wkładu do celu szczegółowego

<p>Działania o wpływie bezpośrednim na cel 4C:</p> <p>„Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne”</p> <p>Działanie „Rolnictwo ekologiczne”</p> <p>Działanie „Transfer wiedzy i działalność informacyjna”</p> <p>Działania o wpływie pośrednim na cel 4C:</p> <p>Działanie „Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw”</p> <p>Działanie „Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów”</p> <p>Działanie „Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami”</p> <p>Działanie „Inwestycje w środki trwałe”</p>
--

7.i2) Związek między kryteriami oceny, wspólnymi i dodatkowymi wskaźnikami rezultatu, zastosowanymi do odpowiedzi na wspólne pytania ewaluacyjne

Kryteria oceny	Wspólny wskaźnik rezultatu	Dodatkowy wskaźnik rezultatu
Gospodarowanie glebą poprawiło się	R10 / T12: procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarowania glebą i/lub zapobiegania erozji gleby (cel szczegółowy 4C)	
Gospodarowanie glebą poprawiło się	R11 / T13: procent gruntów leśnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarowania glebą lub zapobiegania erozji gleby (cel szczegółowy 4C)	
Gospodarowanie glebą poprawiło się		Udział powierzchni objętej działaniem „Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami” w stosunku do obszarów OSN
Gospodarowanie glebą poprawiło się		Udział powierzchni objętej działaniem „Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami” w stosunku do obszarów problemowych o niskiej zawartości próchnicy w glebie
Gospodarowanie glebą poprawiło się		Udział powierzchni objętej działaniem „Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami” w stosunku

		do obszarów zagrożonych erozją gleby
Gospodarowanie glebą poprawiło się		Udział powierzchni objętej wsparciem dla rolnictwa ekologicznego w stosunku do obszarów OSN
Gospodarowanie glebą poprawiło się		Udział powierzchni objętej wsparciem dla rolnictwa ekologicznego w stosunku do obszarów problemowych o niskiej zawartości próchnicy w glebie
Gospodarowanie glebą poprawiło się		Udział powierzchni objętej wsparciem dla rolnictwa ekologicznego w stosunku do obszarów zagrożonych erozją gleby
Zapobieżono erozji gleby	R10 / T12: procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarowania glebą i/lub zapobiegania erozji gleby (cel szczegółowy 4C)	
Zapobieżono erozji gleby	R11 / T13: procent gruntów leśnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarowania glebą lub zapobiegania erozji gleby (cel szczegółowy 4C)	
Zapobieżono erozji gleby		Udział powierzchni objętej wsparciem dla pakietu Ochrona gleb i wód PRŚ/DRŚK na obszarach OSN
Zapobieżono erozji gleby		Udział powierzchni objętej wsparciem dla pakietu Ochrona gleb i wód PRŚ/DRŚK na obszarach problemowych o niskiej zawartości próchnicy
Zapobieżono erozji gleby		Udział powierzchni objętej wsparciem dla pakietu Ochrona gleb i wód PRŚ/DRŚK w stosunku do obszarów zagrożonych erozją gleby

7.i3) Zastosowane metody

Metody ilościowe:

Celem analizy ilościowej jest ocena stopnia wdrażania działań objętych oceną w kontekście realizacji priorytetu 4 oraz celu szczegółowego 4C. Ocena ilościowa określa prawdopodobieństwo realizacji celów wynikających z pytania ewaluacyjnego.

Zgromadzone dane poddane były analizie w ujęciu statystycznym i przestrzennym, co umożliwiło ocenę efektów realizacji ocenianych działań w kontekście postawionego pytania. Ocenę ilościową oparto na wspólnych wskaźnikach rezultatu w zakresie powierzchni objętej wsparciem działań ochronnych oraz dodatkowych wskaźnikach rezultatu dotyczących procentu gruntów rolnych i leśnych objętych umowami o zarządzanie zgodne z priorytetem 4 i celem szczegółowym 4C. W przypadku kryteriów oceny w zakresie zapobiegania erozji wykorzystano powierzchnie gruntów rolnych objętych wsparciem dopłat dla pakietu Ochrona gleb i wód (PRŚ/DRŚK) na obszarach zagrożonych erozją. W analizie wykorzystano dodatkowe wskaźniki rezultatu dotyczące:

- udziału powierzchni objętej wsparciem dla pakietu Ochrona gleb i wód PRŚ/DRŚK w stosunku do obszarów zagrożonych erozją gleby,
- udziału powierzchni objętej wsparciem dla pakietu Ochrona gleb i wód PRŚ/DRŚK na obszarach

problemowych o niskiej zawartości próchnicy,

- udziału powierzchni objętej wsparciem dla pakietu Ochrona gleb i wód PRŚ/DRŚK na obszarach OSN.

W zakresie kryteriów oceny poprawy gospodarowania glebą były to powierzchnie gruntów objętych wsparciem dopłat dla rolnictwa ekologicznego (PRŚ/Działanie RE) i dopłat do pakietu Rolnictwa zrównoważonego. W analizie wykorzystano wskaźniki rezultatu dotyczące:

- udziału powierzchni objętej wsparciem dla rolnictwa ekologicznego w stosunku do obszarów zagrożonych erozją gleby,
- udziału powierzchni objętej wsparciem dla rolnictwa ekologicznego w stosunku do obszarów problemowych o niskiej zawartości próchnicy w glebie,
- udziału powierzchni objętej wsparciem dla rolnictwa ekologicznego w stosunku do obszarów OSN,
- udziału powierzchni objętej działaniem „Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami” w stosunku do obszarów zagrożonych erozją gleby,
- udziału powierzchni objętej działaniem „Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami” w stosunku do obszarów problemowych o niskiej zawartości próchnicy w glebie,
- udziału powierzchni objętej działaniem „Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami” w stosunku do obszarów OSN.

Wyliczenia wspólnych wskaźników rezultatu dokonano w oparciu o powierzchnie użytków rolnych ogółem. Natomiast wskaźnikiem kontekstu dla dodatkowych wskaźników rezultatu była powierzchnia użytków rolnych zgłaszana do płatności bezpośrednich.

Ocena zróżnicowania regionalnego była wykonana na poziomie województw na podstawie aktualnego podziału administracyjnego kraju.

Metody jakościowe:

Metody jakościowe dotyczyły oceny wpływu działań bezpośrednich związanych z realizacją wybranych pakietów w DRŚK, działania Rolnictwo ekologiczne, Inwestycje w środki trwałe oraz działania Transfer wiedzy i działalność informacyjna na realizację celu szczegółowego 4C oraz oceny działań pośrednich jak: Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami, Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów. Zakres oceny obejmował jakościowe efekty wdrażania ocenianych działań w kontekście ich wpływu na zapobieganie erozji gleb i poprawę gospodarowania glebową materią organiczną oraz łagodzenie zmian klimatu. Istotnym elementem opracowania jest ocena regionalnego zróżnicowania stopnia wdrażania działań i ich efektów związanych z pytaniem ewaluacyjnym.

Ocenę wykonano na poziomie województw (NUTS-2), dla lat 2015 i 2016.

Źródło danych stanowiły bazy ARiMR oraz IUNG-PIB.

W analizie wykorzystano również publikacje naukowe oraz zasoby informacji naukowych, przestrzenne bazy danych.

Istotnym źródłem informacji były wywiady przeprowadzone z przedstawicielami Instytucji Zarządzającej i Instytucji Wdrażającej oraz dyskusja przeprowadzona na panelu ekspertów.

Zgromadzone dane poddano analizie w ujęciu dynamicznym i przestrzennym, co umożliwiło ocenę efektów realizacji ocenianych działań w kontekście postawionego pytania ewaluacyjnego.

Analizę przyczynowo-skutkową wykonano w oparciu o wybrane grupy mierników i wskaźników. Uzyskane wyniki wykorzystano do wielowymiarowego grupowania obszarów pod kątem ich homogeniczności.

Wykorzystano również mapowanie, które polega na zestawieniu w formie macierzy różnych elementów (w tym przypadku celów PROW 2014-2020 z efektami jego wdrażania) w celu systematycznego uszeregowania występujących między nimi powiązań.

7.i4) Wartości ilościowe wskaźników i źródła danych

Rodzaj wskaźnika	Kod i nazwa wskaźnika (jednostka)	Wskaźnik	Wartość wskaźnika	Obliczona wartość brutto	Obliczona wartość netto	Źródła danych i informacji
Wspólny wskaźnik rezultatu	R10 / T12: procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarowania glebą i/lub zapobiegania erozji gleby (cel szczegółowy 4C)	Tak	11.65%			ARiMR
Wspólny wskaźnik rezultatu	R11 / T13: procent gruntów leśnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarowania glebą lub zapobiegania erozji gleby (cel szczegółowy 4C)	Tak	0.49%			ARiMR
Dodatkowy wskaźnik rezultatu	Udział powierzchni objętej wsparciem dla rolnictwa ekologicznego w stosunku do obszarów problemowych o niskiej zawartości próchnicy w glebie	Tak	1.8%			ARiMR
Dodatkowy wskaźnik rezultatu	Udział powierzchni objętej wsparciem dla rolnictwa ekologicznego w stosunku do obszarów zagrożonych erozją gleby	Tak	4.2%			ARiMR
Dodatkowy wskaźnik rezultatu	Udział powierzchni objętej działaniem „Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami” w stosunku do obszarów zagrożonych erozją gleby	Tak	42%			ARiMR

Dodatkowy wskaźnik rezultatu	Udział powierzchni objętej działaniem „Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami” w stosunku do obszarów problemowych o niskiej zawartości próchnicy w glebie	Tak	22.4%			ARiMR
Dodatkowy wskaźnik rezultatu	Udział powierzchni objętej działaniem „Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami” w stosunku do obszarów OSN	Tak	39.3%			ARiMR
Dodatkowy wskaźnik rezultatu	Udział powierzchni objętej wsparciem dla pakietu Ochrona gleb i wód PRŚ/DRŚK w stosunku do obszarów zagrożonych erozją gleby	Tak	1.1%			ARiMR
Dodatkowy wskaźnik rezultatu	Udział powierzchni objętej wsparciem dla pakietu Ochrona gleb i wód PRŚ/DRŚK na obszarach problemowych o niskiej zawartości próchnicy	Tak	1.4%			ARiMR
Dodatkowy wskaźnik rezultatu	Udział powierzchni objętej wsparciem dla pakietu Ochrona gleb i wód PRŚ/DRŚK na obszarach OSN	Tak	1.9%			ARiMR
Dodatkowy wskaźnik rezultatu	Udział powierzchni objętej wsparciem dla rolnictwa ekologicznego w stosunku do obszarów OSN	Tak	1.6%			ARiMR
Wspólny wskaźnik kontekstu	C18 - Użytki rolne - wykorzystywana powierzchnia użytków rolnych ogółem (2010) (ha)	Nie	14 447 290,00			

7.i5) Napotkane problemy mające wpływ na ważność i wiarygodność wniosków z ewaluacji

Dostępne bazy danych oraz zastosowane metody badawcze umożliwiły przeprowadzenie badania i odpowiedź na pytanie ewaluacyjne bez jakichkolwiek problemów.

7.i6) Odpowiedź na pytanie ewaluacyjne

Przyjęta logika interwencji dla potrzeb realizacji celu szczegółowego 4C jest właściwa i odnosi się zarówno do bezpośrednich działań ochronnych mających wpływ na zapobieganie erozji i poprawę gospodarowania glebą, jak i działań pośrednich.

Racjonalne wykorzystanie zasobów przyrody i zrównoważony sposób gospodarowania ograniczający negatywny wpływ rolnictwa na środowisko realizowane są przez szereg działań ochronnych w PROW. Instrumentami bezpośrednio wpływającymi na ograniczanie erozji, zapobieganie ubytkowi substancji

organicznej w glebie, wymywaniu składników mineralnych i przedostawaniu się ich do wód są pakiety Ochrona gleb i wód oraz Rolnictwo zrównoważone (PRŚ/DRŚK), a także system rolnictwa ekologicznego. Międzyplony stosowane w ramach pakietu Ochrona gleb i wód oraz pakietu Rolnictwa zrównoważonego (DRŚK/PRŚ) chronią glebę przed erozją, zwiększając równocześnie retencję wody w profilu glebowym, zużywają niewykorzystane zapasy azotanów, ograniczając ich wymycie do wód gruntowych. Kolejne wymogi jak: przyoranie obornika, słomy, stosowanie odpowiedniego płodozmianu realizowane w pakiecie Rolnictwa zrównoważonego oraz stosowanie obornika w systemie rolnictwa ekologicznego zapobiegają ubytkowi substancji organicznej w glebie i poprawiają jej właściwości fizykochemiczne, biologiczne i zwiększają właściwości retencyjne gleby. Wymierny wpływ interwencji w ramach PROW na ochronę gleb przed erozją i poprawę gospodarowania glebą zależy przede wszystkim od liczby gospodarstw i powierzchni użytków rolnych objętych dopłatami, na których stosowano działania ochronne. Na koniec roku 2016 działaniami ochronnymi służącymi poprawie gospodarowania glebą i zapobieganiu erozji gleby objęto łącznie 11,6 % gruntów rolnych, a w ramach działania Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów wspierano zalesienia obejmujące 0,50 % użytków rolnych. Zakres stosowania działań ochronnych na użytkach rolnych podlegających zagrożeniom z tytułu erozji, niskiej zawartości próchnicy i wymywania azotu (OSN) jest zróżnicowany. W ramach pakietu Ochrona gleb i wód (DRŚK/PRŚ) dopłatą objęto 1,1 % gruntów zagrożonych erozją, 1,4 % gruntów problemowych o niskiej zawartością próchnicy oraz 1,9 % gruntów narażonych na wymycie azotu do wód gruntowych (OSN). Wyniki analiz wykazały większy udział gruntów objętych dopłatami do systemu rolnictwa ekologicznego na obszarach zagrożonych erozją (4,2 %) niż na obszarach problemowych o niskiej zawartości próchnicy i obszarach OSN, który wynosi odpowiednio 1,8 i 1,6 % gruntów. Pakiet Rolnictwo zrównoważone był realizowany na 3,2 % powierzchni obszarów problemowych o niskiej zawartości próchnicy oraz na 9,2 % powierzchni obszarów OSN, a więc skala wdrażania tego pakietu na ww. obszarach była wyższa w stosunku do wsparcia w ramach systemu rolnictwa ekologicznego. W ramach działania Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami nie są realizowane zabiegi bezpośrednio służące zapobieganiu erozji, ale kontynuacja rolniczego użytkowania z stosowaniem zasad Dobrej Praktyki Rolniczej (DPR) sprzyja stabilizacji właściwości fizykochemicznych i utrzymaniu próchnicy w glebie, co zwiększa jej odporność na procesy spływu powierzchniowego i erozji gleby. Na koniec 2016 roku płatnościami do działania Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami objęto 42,0 % gruntów zagrożonych erozją, 22,4 % gruntów problemowych o niskiej zawartości próchnicy w glebie oraz 39,3 % gruntów narażonych na wymywanie azotanów (OSN). Wyniki przeprowadzonych analiz wykazały, że program PRŚ i działanie DRŚK realizowały gospodarstwa o średniej powierzchni 32,8 ha tj. prawie trzykrotnie większe w stosunku do gospodarstw nie otrzymujących tego typu wsparcia, których średnia powierzchnia wynosi 12,6 ha. Podobne relacje stwierdzono w otrzymujących wsparcie gospodarstwach ekologicznych, których średnia powierzchnia wynosi 29,8 ha. Dodatkowym czynnikiem wpływającym na ochronę zasobów glebowych, a szczególnie poprawę gospodarowania glebową substancją organiczną i ograniczenie wymywania azotu do wód gruntowych jest działanie Inwestycje w środki trwałe. Obejmuje ono m. in budowę płyt obornikowych, zbiorników na gnojowicę oraz zakup maszyn do uprawy gleb, a szczególnie agregatów do uprawy konserwującej oraz maszyn do precyzyjnej aplikacji nawozów mineralnych i organicznych. Wyniki przeprowadzonej oceny wskazują, że dobór działań ochronnych w ramach interwencji PROW jest właściwy, ale należy dążyć do rozszerzenia ich zasięgu, szczególnie instrumentów bezpośrednio wpływających na zapobieganie erozji i poprawie gospodarowania glebą (DRŚK - Pakiety Ochrona gleb i wód, Rolnictwo zrównoważone, działanie Rolnictwo ekologiczne). Jednym z czynników ułatwiających dalsze wdrożenia działań ochronnych na obszarach szczególnie dotkniętych degradacją mogą być działania informacyjno-promocyjne dla rolników ukierunkowane na podniesienie świadomości potrzeb ochrony i skutków społeczno-środowiskowo-gospodarczych degradacji zasobów glebowych i wodnych. Ponadto można rozważyć podniesienie płatności za działania ochronne w strefach zagrożeń, szczególnie dla gospodarstw małych.

7.i7) Wnioski i zalecenia

7.i7.a) Podsumowanie / zalecenie 1

Podsumowanie:

Konstrukcja działań przyjętych w PROW 2014-2020 pozytywnie wpływa na ochronę zasobów glebowych przed erozją wodną i poprawę gospodarowania glebą, ale uzyskana powierzchnia wsparcia nie jest zadowalająca w stosunku do występujących zagrożeń degradacji gleby (erozja, niska zawartość próchnicy, obszary OSN).

Zalecenie:

Należy podjąć działania informacyjne i promocyjne w regionach o największym zagrożeniu środowiska (erozja, niska zawartość próchnicy, obszary OSN) o potrzebie stosowania skutecznych działań ochronnych i ewentualnych skutkach degradacji gleby i wód gruntowych dla rolnictwa i społeczeństwa w przypadku zaniechania takich działań.

7.i7.b) Podsumowanie / zalecenie 2

Podsumowanie:

W latach 2015-2016 odnotowano zmianę liczby beneficjentów realizujących Pakiet 8 Ochrona gleb i wód w ramach Programu PRŚ na obszarach zagrożonych erozją i niskiej zawartości próchnicy oraz obszarach OSN. Zmiana ta wynika z wygasania umów zawartych w PROW 2007-2013. Przyrost beneficjentów korzystających z analogicznego wsparcia w ramach DRŚK nie jest zadowalający w stosunku do występujących zagrożeń.

Zalecenie:

Należy podjąć działania edukacyjne, informacyjne i promocyjne w zakresie potrzeby ochrony zasobów przyrodniczych i stosowania odpowiednich działań zapobiegającym erozji i poprawiającym gospodarowanie glebą z włączeniem Szkół Rolniczych i Ośrodków Doradztwa Rolniczego.

7.i7.c) Podsumowanie / zalecenie 3

Podsumowanie:

Udział poplonów w gospodarstwach realizujących Pakiet Ochrona gleb i wód na obszarach zagrożonych erozją, ubytkiem substancji organicznej i obszarach OSN wynosi średnio 33,4 % w stosunku do powierzchni JPO.

Zalecenie:

Należy rozważyć wprowadzenie dodatkowych wymogów w zakresie całorocznej ochrony gleby przed erozją na tych obszarach np. poprzez udział w płodozmianie wieloletnich roślin motylkowatych, jak koniczyna biała, czerwona oraz ich mieszanki z trawami.

7.i7.d) Podsumowanie / zalecenie 4

Podsumowanie:

Wsparciem finansowym w ramach programu PRŚ i działania DRŚK oraz systemu rolnictwa ekologicznego PRŚ/DRŚK objęte są w większości gospodarstwa duże, których średnia powierzchnia wynosi odpowiednio 32,8 i 29,8 ha

Zalecenie:

W celu zwiększenia powierzchni gruntów objętych działaniami ochronnymi należy w większym stopniu włączyć gospodarstwa o rozdrobnionej strukturze, które dominują na obszarach zagrożonych erozją i ubytkiem substancji organicznej, w których trudno jest uzyskać efekt zwiększenia skali przychodów z tytułu działań chroniących glebę. Zachętą może być dodatkowa premia finansowa dla gospodarstw małych o powierzchni np. do 10 ha.

7.i7.e) Podsumowanie / zalecenie 5

Podsumowanie:

Udział powierzchni gruntów objętych działaniem pakietu Ochrona gleb i wód oraz pakietu Rolnictwo zrównoważone na obszarach zagrożonych degradacją (erozja, niska zawartość próchnicy, obszary OSN) jest bardzo mały i wynosi odpowiednio 1,1, 1,4 i 0,2%, a dla pakietu Rolnictwa zrównoważonego - 1,4, 3,2, i 9,2%.

Zalecenie:

Należy rozważyć znaczące zwiększenie płatności w ramach pakietów Ochrona gleb i wód oraz Rolnictwo zrównoważone na obszarach zagrożonych degradacją (erozja, niska zawartość próchnicy, obszary OSN).

7.i7.f) Podsumowanie / zalecenie 6

Podsumowanie:

Na obszarach OSN udział w powierzchni gruntów rolnych objętych pakietem Rolnictwo zrównoważone wynosi (9,2 %), a pomoc w ramach PRŚK/DRŚ otrzymują gospodarstwa powierzchniowo większe, w których łatwiej uzyskać efekt skali zwiększenia dochodów z tytułu świadczeń prośrodowiskowych.

Zalecenie:

Należy podjąć działania zwiększające ochronę obszarów OSN również w mniejszych gospodarstwach, np. poprzez zwiększenie płatności.

7.j) CEQ11-5A - W jakim stopniu interwencje w ramach PROW wspierają poprawę efektywności korzystania z zasobów wodnych w rolnictwie?

Pytanie to zaznaczono jako niemające znaczenia dla oceny wersji rocznego sprawozdania z wdrażania

7.k) CEQ12-5B - W jakim stopniu interwencje w ramach PROW wspierają poprawę efektywności wykorzystania energii w rolnictwie i przetwórstwie spożywczym?

Pytanie to zaznaczono jako niemające znaczenia dla oceny wersji rocznego sprawozdania z wdrażania

Cel szczegółowy nie jest realizowany w PROW2014-2020.

7.l) CEQ13-5C - W jakim stopniu interwencje w ramach PROW wspierają dostawy i wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii, produktów ubocznych, odpadów i pozostałości oraz innych surowców niespożywczych, dla celów biogospodarki?

Pytanie to zaznaczono jako niemające znaczenia dla oceny wersji rocznego sprawozdania z wdrażania

Cel szczegółowy nie jest realizowany w PROW2014-2020.

7.m) CEQ14-5D - W jakim stopniu interwencje w ramach PROW wspierają ograniczenie emisji gazów cieplarnianych i amoniaku z rolnictwa?

Pytanie to zaznaczono jako niemające znaczenia dla oceny wersji rocznego sprawozdania z wdrażania

Cel szczegółowy nie jest realizowany w PROW2014-2020.

7.n) CEQ15-5E - W jakim stopniu interwencje w ramach PROW wspierają ochronę węgla i pochłanianie dwutlenku węgla w rolnictwie i leśnictwie?

7.n1) Wykaz środków dotyczących wkładu do celu szczegółowego

Działania bezpośrednio wpływające na cel 5E:

Działanie "Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów"

- Podziaływanie Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych

Działania pośrednio wpływające na cel 5E:

"Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne"

Działanie "Rolnictwo ekologiczne"

7.n2) Związek między kryteriami oceny, wspólnymi i dodatkowymi wskaźnikami rezultatu, zastosowanymi do odpowiedzi na wspólne pytania ewaluacyjne

Kryteria oceny	Wspólny wskaźnik rezultatu	Dodatkowy wskaźnik rezultatu
Ochrona pochłaniaczy dwutlenku węgla oraz pochłaniania dwutlenku węgla w rolnictwie i leśnictwie zwiększyła się	R20 / T19: procent gruntów rolnych i leśnych objętych umowami o zarządzanie przyczyniającymi się do pochłaniania dwutlenku węgla i ochrony węgla (cel szczegółowy 5E)	Średnia ilość pochłoniętego CO ₂ z gruntów rolnych i leśnych objętych umowami o zarządzanie przyczyniających się do pochłaniania dwutlenku węgla i ochrony węgla [t/rok]
Zwiększono ilość gruntów rolnych i leśnych objętych poprawionymi umowami o zarządzanie przyczyniającymi się do pochłaniania dwutlenku węgla	R20 / T19: procent gruntów rolnych i leśnych objętych umowami o zarządzanie przyczyniającymi się do pochłaniania dwutlenku węgla i ochrony węgla (cel szczegółowy 5E)	Średnia ilość pochłoniętego CO ₂ z gruntów rolnych i leśnych objętych umowami o zarządzanie przyczyniających się do pochłaniania dwutlenku węgla i ochrony węgla [t/rok]

7.n3) Zastosowane metody

Metody ilościowe:

Zamiar wykorzystania analizy ilościowej wynikał z potrzeby spełnienia kryteriów oceny dotyczących wzrostu powierzchni gruntów rolnych i leśnych zdolnych do sekwestracji węgla oraz wzrostu sekwestracji i magazynowania węgla w rolnictwie i leśnictwie. Stwierdzono, że ustalenie wskaźników produktu, wskaźnika rezultatu dotyczącego procentu gruntów rolnych i leśnych objętych umowami o zarządzanie przyczyniającymi się do pochłaniania dwutlenku węgla i ochrony węgla (%) oraz dodatkowego wskaźnika rezultatu dotyczącego średniej ilości pochłoniętego CO₂ z gruntów rolnych i leśnych objętych umowami o zarządzanie przyczyniających się do pochłaniania dwutlenku węgla i ochrony węgla (t./rok) jest w sposób kompletny i naukowo uzasadniony korespondować z kryteriami oceny.

W analizie wykorzystano wskaźniki produktu dotyczące:

- powierzchni wspieranych zalesień w ramach zobowiązań z PROW 2004-2006 i PROW 2007-2013 oraz dla zobowiązań w ramach PROW 2014-2020 i łącznej powierzchni zalesień wspieranych w ramach PROW 2014-2020 (ha).

- liczby beneficjentów zalesień w ramach zobowiązań PROW 2004-2006, 2007-2013 oraz 2014-2020 oraz w odniesieniu do łącznej liczby unikalnych beneficjentów wspieranych w ramach PROW 2014-2020.
- powierzchni użytków rolnych przyczyniającej się do ochrony zasobów węgla organicznego w rolnictwie poprzez zapobieganie mineralizacji substancji organicznej w glebie. Powierzchnia ta uwzględnia powierzchnię użytków rolnych wspieraną w ramach Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego i działania Rolnictwo ekologiczne w ramach PROW 2014-2020 (ha).

Dla ustalenia wskaźnika rezultatu dotyczącego procentu gruntów rolnych i leśnych objętych umowami o zarządzanie przyczyniającymi się do pochłaniania dwutlenku węgla i ochrony węgla wykorzystano relację powierzchni gruntów zalesionych wspieranej w ramach PROW 2014-2020 i sumy powierzchni lasów i innych gruntów zalesionych oraz powierzchni użytków rolnych (wskaźniki kontekstowe). Powierzchnia gruntów zalesionych w ramach PROW 2014-2020 zawierała powierzchnię zalesień w ramach zobowiązań z PROW 2004-2006, 2007-2013 oraz w ramach zobowiązań PROW 2014-2020. Wskaźnik kontekstowy stanowiła powierzchnia lasów i innych gruntów zalesionych (9 319 000 ha) oraz powierzchnia użytków rolnych (14 447 290 ha) w Polsce.

Przy ustaleniu dodatkowego wskaźnika rezultatu dotyczącego średniej ilości pochłoniętego CO₂ z gruntów rolnych i leśnych objętych umowami o zarządzanie przyczyniających się do pochłaniania dwutlenku węgla i ochrony węgla (t./rok) wykorzystano współczynniki pochłaniania CO₂ przez zalesienia wspierane w ramach PROW 2014-2020 (dotyczy zobowiązań 2004-2006, 2007-2013 i 2014-2020). Współczynniki te ustalone zostały przez Instytut Uprawy Nawożenia i Gleboznawstwa-PIB w Puławach w *Raporcie z analizy wskaźników produktu, rezultatu i oddziaływania określonych dla osi 2 PROW 2007-2013 oraz wybranych pytań oceniających zawartych w podręczniku wspólnych ram monitorowania i oceny-Wytyczne (CMEF) wraz z określeniem źródeł i dostępności danych* (IUNG-PIB 2010) i wykorzystane one zostały m.in. w ramach przeprowadzonej *Oceny ex-post PROW na lata 2007-2013 część II ocena wpływu PROW 2007-2013 na środowisko i klimat* (FundEko dla MRiRW 2016). Współczynniki te opierają się o domyślne wskaźniki zawarte w raportach Intergovernmental Panel on Climate Change (IPCC).

Metody jakościowe:

Analiza jakościowa miała na celu wskazanie wpływu bezpośredniego działania Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów realizowanego poprzez poddziałanie Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych oraz wpływu pośredniego Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego i działania Rolnictwo ekologiczne na realizację celu 5E. W analizie jakościowej wpływu niniejszych działań na realizację celu 5E uwzględniono stosunkowo niską jakość gleb w Polsce w porównaniu z innymi krajami Unii Europejskiej oraz występujące z nich straty węgla organicznego w wyniku mineralizacji substancji organicznej. Analizę jakościową przeprowadzono na podstawie danych literaturowych krajowych i zagranicznych, opinii ekspertów, wywiadów przeprowadzonych w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz panelu ekspertów. Na podstawie zgromadzonego materiału dokonano analizy wpływu zalesień na pochłanianie CO₂ z atmosfery i trwałego jego magazynowania w biomasie żywej i glebie. Stąd też, podkreślono rolę lasów w sektorze LULUCF, w którym dokonywana jest inwentaryzacja CO₂, wynikająca z ratyfikacji Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, sporządzonej w Nowym Jorku dnia 9 maja 1992 r. oraz Protokołu z Kioto do Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu, sporządzonego w Kioto dnia 11 grudnia 1997 r. Natomiast w przypadku Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego i działania Rolnictwo ekologiczne podkreślono rolę wykorzystywanych w nich praktyk, które są w stanie zapobiegać

mineralizacji substancji organicznej i stratom węgla organicznego w glebie.

Zgromadzony materiał pozwolił na poddanie analizie jakościowej skali środków przeznaczonych na realizację celu 5E w PROW 2014-2020 oraz ustalenie, które działania w PROW 2014-2020 finansowane są w ramach celu 5E. Co więcej, dokonano oceny porównawczej skali środków przeznaczonych na realizację działań w ramach celu 5E w PROW 2014-2020 ze skalą tych środków przeznaczonych na realizację tych samych działań, aczkolwiek w perspektywie 2004-2006 oraz 2007-2013. Dokonano nadto oceny dystrybucji regionalnej środków w ramach celu 5E. Ocenę tę przeprowadzono z punktu widzenia stopnia dystrybuowania środków w województwach o m.in. największych potrzebach ochrony gleb przed wzmożoną mineralizacją substancji organicznej.

Zgromadzone dane literaturowe, opinie ekspertów, wywiad przeprowadzony w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz panel ekspertów pozwoliły na poddanie analizie jakościowej kryteriów dostępu do działań realizujących bezpośrednio i pośrednio cel 5E. Kryteria te oceniono z punktu widzenia zgodności z zapisami rozporządzeń krajowych i unijnych. W analizie oceniono również adekwatność rodzaju wsparcia do działań i zróżnicowanie jego stawek oraz kryteria wyboru operacji. W tym celu analizie poddano zapisy z rozporządzeń krajowych i unijnych, ale nie tylko. Wykorzystano bowiem nadto dane Polskiego FADN, aby stwierdzić czy proponowany rodzaj wsparcia w działaniu zalesieniowym wzmacnia skłonność potencjalnych beneficjentów prowadzących produkcję rolniczą na obszarach o szczególnie niekorzystnych warunkach gospodarowania do realizacji celu 5E. Zgromadzony materiał pozwolił ponadto na ocenę potencjalnych efektów bezpośrednich i pośrednich działań oraz zidentyfikowanie ryzyka związanego z ich realizacją w ramach celu 5E.

Powyższe ustalenia odnoszono do obecnych propozycji Komisji Europejskiej w sprawie włączenia sektora LULUCF do partycypowania w wysiłku ograniczania emisji gazów cieplarnianych z obszaru ESR po 2020 r.

7.n4) Wartości ilościowe wskaźników i źródła danych

Rodzaj wskaźnika	Kod i nazwa wskaźnika (jednostka)	Wskaźnik	Wartość wskaźnika	Obliczona wartość brutto	Obliczona wartość netto	Źródła danych i informacji
Dodatkowy wskaźnik produktu	Liczba beneficjentów zalesień w ramach zobowiązań PROW 2004-2006	Nie	7 282,00			ARiMR
Dodatkowy wskaźnik produktu	Liczba beneficjentów zalesień w ramach zobowiązań PROW 2007-2013	Nie	8 595,00			ARiMR
Dodatkowy wskaźnik produktu	Liczba beneficjentów zalesień w ramach zobowiązań PROW 2014-2020	Nie	573,00			ARiMR
Dodatkowy wskaźnik produktu	Powierzchnia użytków rolnych przyczyniająca się do ochrony zasobów węgla organicznego w rolnictwie poprzez zapobieganie mineralizacji substancji organicznej w glebie	Nie	1 610 471,23			ARiMR

Dodatkowy wskaźnik produktu	Powierzchnia zalesień w ramach zobowiązań z PROW 2004-2006	Nie	38 119,08			ARiMR
Dodatkowy wskaźnik produktu	Powierzchnia zalesień w ramach zobowiązań z PROW 2007-2013	Nie	32 118,75			ARiMR
Dodatkowy wskaźnik produktu	Powierzchnia zalesień w ramach zobowiązań z PROW 2014-2020	Nie	1 005,23			ARiMR
Dodatkowy wskaźnik produktu	Łączna liczba unikalnych beneficjentów zalesień wspieranych w ramach PROW 2014-2020	Nie	15 331,00			ARiMR
Dodatkowy wskaźnik produktu	Łączna powierzchnia zalesień wspieranych w ramach PROW 2014-2020	Nie	71 243,06			ARiMR
Wspólny wskaźnik rezultatu	R20 / T19: procent gruntów rolnych i leśnych objętych umowami o zarządzanie przyczyniającymi się do pochłaniania dwutlenku węgla i ochrony węgla (cel szczegółowy 5E)	Tak	0.3%			ARiMR
Dodatkowy wskaźnik rezultatu	Średnia ilość pochłoniętego CO2 z gruntów rolnych i leśnych objętych umowami o zarządzanie przyczyniających się do pochłaniania dwutlenku węgla i ochrony węgla [t/rok]	Nie	785 100,00			ARiMR, IUNG-PIB oraz IPCC
Wspólny wskaźnik kontekstu	C29 - Lasy lub inne grunty zalesione ogółem (FOWL) (000) - ogółem (2010) (1000 ha)	Nie	9 319,00			
Wspólny wskaźnik kontekstu	C18 - Użytki rolne - wykorzystywana powierzchnia użytków rolnych ogółem (2010) (ha)	Nie	14 447 290,00			

7.n5) Napotkane problemy mające wpływ na ważność i wiarygodność wniosków z ewaluacji

Krótki okres przeznaczony na realizację badania na ten czas nie pozwala na wyciąganie głębszych wniosków, do czego wymagany jest co najmniej kilkuletni okres badawczy. Nie należy wykluczyć, że dla pogłębienia wniosków w przyszłym badaniu ewaluacyjnym celu 5E należałoby wykorzystać nadto ankietę z beneficjentami realizującymi cel 5E. Ankieta ta wskazałaby faktyczne powody uczestniczenia beneficjentów w realizacji celu 5E. Nie bez znaczenia byłyby również ich rekomendacje dla zwiększenia skłonności przyszłych beneficjentów w realizacji niniejszego celu.

7.n6) Odpowiedź na pytanie ewaluacyjne

Działania w ramach PROW 2014-2020 są w stanie wspierać ochronę węgla i pochłanianie dwutlenku węgla w rolnictwie i leśnictwie. W sposób bezpośredni na realizację celu 5E wpływa działanie Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów realizowane poprzez poddziałanie Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych. W ramach zalesień wspieranych z PROW 2014-2020 wsparto dotychczas około 86,9% docelowej powierzchni gruntów przewidzianych do zalesień w ramach PROW 2014-2020. Oznacza to, że wskaźnik procentu gruntów rolnych i leśnych objętych umowami o zarządzanie przyczyniającymi się do pochłaniania dwutlenku węgla i ochrony węgla wyniósł dotychczas 0,3%, (zakładana wartość docelowa to – 0,35%).

Dotychczasowe zalesienia wspierane w ramach PROW 2014-2020 są w stanie średnio w roku związać 785,1 tys. ton CO₂ (785 100 t./rok), w tym zobowiązania z PROW 2004-2006 oraz 2007-2013 odpowiadają za sekwestrację odpowiednio 428,3 i 346,6 tys. t. Biorąc pod uwagę docelową powierzchnię, która jest w stanie zostać zalesiona w ramach PROW 2014-2020 pochłanianie CO₂ z atmosfery powinno wzrosnąć w zależności od typu zalesień od 81,1 (lasy iglaste) do 138,7 (lasy mieszane) tys. t. w skali roku. W sytuacji zrealizowania docelowej powierzchni zalesień w 2020 roku sekwestracja CO₂ z atmosfery powinna zatem wynieść od 866,2 do 923,8 tys. t. w skali roku.

Pochłanianie CO₂ z atmosfery w skali roku dla zalesień wykonanych dotychczas w ramach PROW 2014-2020 stanowi około 0,2% krajowej emisji gazów cieplarnianych w 2014 roku. Co więcej, stanowi ona 2,4 % pochłaniania CO₂ z krajowego sektora LULUCF i 2,3% pochłaniania CO₂ z podsektora gruntów leśnych będącego częścią krajowego sektora LULUCF w 2014 roku.

Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne oraz działanie Rolnictwo ekologiczne jest w stanie pośrednio realizować cel 5E poprzez zapobieganie mineralizacji substancji organicznej w glebie i w rezultacie wspieranie ochrony zasobów węgla organicznego w rolnictwie. Dla uwzględnienia wkładu tych działań w realizację celu 5E ustalono powierzchnię użytków rolnych objętych Działaniem rolno-środowiskowo-klimatycznym i działaniem Rolnictwo ekologiczne wspieranej w ramach PROW 2014-2020. Okazało się, że dotychczasowa powierzchnia użytków rolnych przyczyniająca się do ochrony zasobów węgla organicznego w rolnictwie wyniosła 1 610 471,23 ha. Powierzchnia ta stanowi zatem około 11,3 % użytków rolnych użytkowanych i 8,6% potencjalnych użytków rolnych w Polsce. Oznacza to, że wkład tych działań w ochronę zasobów węgla organicznego w rolnictwie jest istotny.

7.n7) Wnioski i zalecenia

7.n7.a) Podsumowanie / zalecenie 1

Podsumowanie:

Logika interwencji ustalona dla działania Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów realizowanego poprzez poddziałanie Zalesianie i tworzenie terenów zalesionych, Działania rolno-środowiskowo-klimatycznego oraz działania Rolnictwo ekologiczne pozwala im realizować cel 5E. Jest ona zgodna z zapisami zawartymi w rozporządzeniach, które korespondują z niniejszymi działaniami. Uwzględnia ona specyfikę warunków polskiego rolnictwa oraz jest uzasadniona dotychczasowym stanem badań naukowych. Co ważne, wspiera politykę klimatyczno-energetyczną UE do roku 2030 r.

Zalecenie:

Mając na uwadze, że rolnictwo w Polsce w coraz większym stopniu odczuwa skutki postępujących zmian klimatu należy podkreślić rolę działań informacyjnych, które wzmocniłyby świadomość producentów rolnych odnośnie możliwości pozytywnego ich wpływu na ograniczanie skutków tych zmian bez straty dla ich efektów ekonomicznych.

*7.n7.b) Podsumowanie / zalecenie 2***Podsumowanie:**

Działanie zalesieniowe jest w stanie w sposób bezpośredni realizować cel 5E. Znaczący udział zrealizowanej powierzchni zalesień w odniesieniu do zakładanej docelowej powierzchni w ramach PROW 2014-2020 wskazuje, że beneficjenci byli dotychczas skłonni do realizowania celu 5E. Biorąc pod uwagę występujące nadal w Polsce potrzeby zalesieniowe wynikające z dużego udziału gleb słabych o mniejszej przydatności rolniczej i szczególnie narażonych na wzmożone straty węgla organicznego w glebie, należy stwierdzić, że docelowa powierzchnia gruntów realizujących cel 5E może zostać osiągnięta do 2020 r. Dynamika tego procesu zależna będzie jednak od kilku czynników. Służyć zalesieniom będzie występująca zmienność cen obserwowanych na rynku produktów rolnych oraz nasilające się obecnie skutki zmian klimatu w postaci susz na obszarach wiejskich, które skądinąd największe straty produkcyjne przynoszą na glebach słabszych. Z kolei czynnikami ograniczającymi proces zalesień będzie postępujący proces specjalizacji i koncentracji produkcji rolniczej w polskim rolnictwie, którego efektem jest wzrost potencjału produkcyjnego i siły ekonomicznej gospodarstw rolnych oraz możliwość uczestniczenia przez potencjalnych beneficjentów w innych działaniach PROW 2014-2020, które wzmocniają ich skłonność do prowadzenia produkcji rolniczej.

Zalecenie:

Zwiększenie efektywności realizacji celu 5E przez zalesienia wymaga preferowania ich realizacji na obszarach o WWRPP poniżej 52 pkt, w tym na gruntach zagrożonych erozją.

Działanie zalesieniowe powinno być kierowane szczególnie do gospodarstw specjalizujących się w uprawach polowych, które prowadząc produkcję rolniczą w niekorzystnych warunkach glebowych z reguły nie są w stanie w pełni zrekompenzować ubytku substancji organicznej i węgla z gleby w wyniku prowadzonej produkcji rolniczej. W ten sposób przyczyniają się do dodatkowej emisji CO₂ z tego źródła.

*7.n7.c) Podsumowanie / zalecenie 3***Podsumowanie:**

Kryteria dostępu do działania zalesieniowego spełniają wymogi definicji lasu przyjętej dla potrzeb krajowej inwentaryzacji gazów cieplarnianych prowadzonej corocznie przez KOBiZE, co sprawia, że są one w stanie partycypować w pochłanianiu CO₂ przez sektor LULUCF.

Zalecenie:

Dla lepszego dopasowania wytycznych zawartych w działaniu zalesieniowym do wytycznych KOBiZE proponuje się zmniejszyć minimalną szerokość powierzchni zalesionej z 20 do 10 m (w przypadku nie graniczenia z lasem lub obszarem zalesionym).

*7.n7.d) Podsumowanie / zalecenie 4***Podsumowanie:**

Biorąc pod uwagę obecne wytyczne KE, zalesienia wspierane w ramach PROW 2014-2020 są w stanie ograniczyć wysiłek ograniczania emisji gazów cieplarnianych z obszaru ESR po 2020 r.

Zalecenie:

W związku z prowadzonymi obecnie pracami KE nad optymalnym wykorzystaniem sektora LULUCF w ograniczaniu wysiłku zmniejszania emisji gazów cieplarnianych z obszaru ESR po 2020 r. proponuje się zintensyfikować działania informacyjne dla producentów rolnych nt. pozytywnego wkładu zalesień w tym obszarze.

*7.n7.e) Podsumowanie / zalecenie 5***Podsumowanie:**

Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne w pakietach 1-6 oraz działanie Rolnictwo ekologiczne w pakietach 1-12 pozwala beneficjentom w sposób pośredni realizować cel 5E. Działania te promują bowiem praktyki zapobiegające mineralizacji substancji organicznej i stratom węgla organicznego z gleb, pozwalają chronić TUZ-y, a zatem nie przyczyniają się do strat węgla w glebie z powodu zmiany sposobu użytkowania użytków rolnych. oraz wymagają zachowania elementów krajobrazu rolniczego nieużytkowanych rolniczo, tworzących ostoje przyrody, które często są w stanie przeciwdziałać stratom węgla organicznego z sąsiadujących z nimi pól uprawnych (powstrzymują erozję gleb). Należy jednak pamiętać, że wzrost zawartości węgla organicznego w glebach użytkowanych rolniczo poprzez np. stosowanie odzwierzęcych nawozów naturalnych lub przyorywanie słomy, pozostałych resztek poźniwnych oraz nawozów zielonych jest procesem długim i odwracalnym. Zależy nie tylko od ilości dostarczanej substancji organicznej do gleby ale i od intensywności użytkowania gruntów, warunków klimatycznych (temperatury i wilgotności) oraz typu gleby.

Zalecenie:

Wzmocnienie efektywności realizacji celu 5E przez Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne oraz działanie Rolnictwo ekologiczne powinno odbywać się przez promowanie ich na obszarach ONW, w tym w szczególności na obszarach o WWRPP poniżej 52 pkt., w tym na gruntach zagrożonych erozją i w pierwszej kolejności w gospodarstwach specjalizujących się w uprawach polowych, które prowadzą produkcję

rolniczą często ze stratą dla zasobów węgla organicznego w glebie.

Biorąc pod uwagę złożoność i długość procesu wzrostu zawartości węgla organicznego w glebach użytkowanych rolniczo należy rozważyć wzrost okresu trwania zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatycznego lub ekologicznego w gospodarstwie rolnym. Sytuacja ta dotyczy szczególnie zobowiązań realizowanych na gruntach ornych, na których wzrost zawartości węgla organicznego występuje często w okresie zdecydowanie dłuższym niż 5 lat. Stąd też, z tego punktu widzenia okres realizacji zobowiązania rolno-środowiskowo-klimatycznego lub ekologicznego w gospodarstwie rolnym należałoby rozpatrywać w okresie 6-10 lat.

7.o) CEQ16-6A - W jakim stopniu interwencje w ramach PROW wspierają różnicowanie działalności, zakładanie i rozwój małych przedsiębiorstw, a także tworzenie miejsc pracy?

Pytanie to zaznaczono jako niemające znaczenia dla oceny wersji rocznego sprawozdania z wdrażania

Brak zakończonych operacji na koniec 2016 roku w ramach celu szczegółowego.

7.p) CEQ17-6B - W jakim stopniu interwencje w ramach PROW wspierały lokalny rozwój na obszarach wiejskich?

7.p1) Wykaz środków dotyczących wkładu do celu szczegółowego

Cel szczegółowy 6B. Wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich – realizowany poprzez następujące działania:

Działanie - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (M07)

Działanie Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (M19).

Działania wykazujące pośredni wpływ na cel szczegółowy 6B: Nie zdefiniowano.

7.p2) Związek między kryteriami oceny, wspólnymi i dodatkowymi wskaźnikami rezultatu, zastosowanymi do odpowiedzi na wspólne pytania ewaluacyjne

Kryteria oceny	Wspólny wskaźnik rezultatu	Dodatkowy wskaźnik rezultatu
Dzięki lokalnym strategiom rozwoju stworzono możliwości zatrudnienia	R24 / T23: miejsca pracy stworzone w ramach projektów objętych wsparciem (LEADER) (cel szczegółowy 6B)	
Powierzchnia obszarów rolnych i liczba ludności na tych obszarach, objęte lokalnymi grupami działania, zwiększyły się	R22 / T21: procent ludności wiejskiej objętej strategiami lokalnego rozwoju (cel szczegółowy 6B)	Procent wydatków z PROW na środki w ramach programu LEADER w porównaniu do wydatków PROW ogółem
Powierzchnia obszarów rolnych i liczba ludności na tych obszarach, objęte lokalnymi grupami działania, zwiększyły się		Liczba projektów/inicjatyw wspieranych w ramach lokalnej strategii rozwoju
Dostęp do usług i infrastruktury lokalnej wzrósł na obszarach wiejskich	R23 / T22: procent ludności wiejskiej korzystającej z ulepszonych usług/infrastruktury (cel szczegółowy 6B)	
Usługi i infrastruktura lokalna na obszarach wiejskich poprawiły się	R23 / T22: procent ludności wiejskiej korzystającej z ulepszonych usług/infrastruktury (cel szczegółowy 6B)	
Osoby zamieszkujące obszary wiejskie uczestniczyły w lokalnych działaniach		Ludność objęta strategiami lokalnego rozwoju
Osoby zamieszkujące obszary wiejskie uczestniczyły w lokalnych działaniach		Odsetek ludności objętej lokalną strategią rozwoju

7.p3) Zastosowane metody

Zastosowane metody

Metody ilościowe:

Celem analizy ilościowej jest ocena stopnia wdrażania działań objętych oceną w kontekście realizacji priorytetu 6B. Ocena ilościowa określa prawdopodobieństwo realizacji celów wynikających z pytania ewaluacyjnego. Zgromadzone dane poddane były analizie w ujęciu dynamicznym i przestrzennym, co umożliwiło ocenę efektów realizacji ocenianych działań w kontekście postawionego pytania.

Ocena zróżnicowania regionalnego była wykonana na poziomie kraju i województw na podstawie aktualnego podziału administracyjnego kraju.

Analiza ilościowa była wykonana na podstawie wybranych grup mierników charakteryzujących stopień

realizacji założonych celów. Ocenie podlegać będą wskaźniki realizacji poszczególnych operacji objętych wsparciem ze środków PROW 2014-2020.

Z uwagi na ograniczony materiał pierwotny w przypadku większości wskaźników zastosowano podstawowe działania arytmetyczne.

Metody jakościowe:

Podstawowym powodem wykorzystania metod jakościowych był poziom zaawansowania realizacji poszczególnych operacji celu 6B – Liczba operacji otrzymujących wsparcie w celu usprawnienia podstawowych usług i infrastruktury na obszarach wiejskich wyniosła 31, w przypadku działania M19 nabory wniosków w ramach wdrażania lokalnych strategii rozwoju rozpoczęły się w II połowie 2016 r.

Wykorzystano następujące metody jakościowe:

-Panel ekspertów

-Wywiady indywidualne i zogniskowany wywiad grupowy z pracownikami IZ i IW

-Analiza dokumentów programowych, rozporządzeń.

Metody jakościowe zostały wykorzystane przede wszystkim do samej odpowiedzi na pytanie ewaluacyjne oraz do przygotowania wniosków i rekomendacji.

Nie napotkano na żadne szczególne problemy dotyczące zastosowania metod jakościowych.

7.p4) Wartości ilościowe wskaźników i źródła danych

Rodzaj wskaźnika	Kod i nazwa wskaźnika (jednostka)	Wskaźnik	Wartość wskaźnika	Obliczona wartość brutto	Obliczona wartość netto	Źródła danych i informacji
Wspólny wskaźnik produktu	O15 - Liczba ludności korzystającej z ulepszonych usług / infrastruktury (w obszarze IT lub w innym obszarze)	Nie	26 759,00			ARiMR
Wspólny wskaźnik produktu	O19 - Liczba wybranych lokalnych grup działania	Nie	290,00			ARiMR
Dodatkowy wskaźnik produktu	Liczba projektów w zakresie budowy i modernizacji dróg lokalnych	Nie	31,00			ARiMR
Dodatkowy wskaźnik produktu	Liczba km zbudowanych/zmodernizowanych dróg	Nie	65,43			ARiMR
Wspólny wskaźnik rezultatu	R22 / T21: procent ludności wiejskiej objętej strategiami lokalnego rozwoju (cel szczegółowy 6B)	Tak	72.38%			ARiMR
Wspólny wskaźnik rezultatu	R23 / T22: procent ludności wiejskiej korzystającej z ulepszonych usług/infrastruktury (cel szczegółowy 6B)	Tak	0.1%			ARiMR
Wspólny wskaźnik	R24 / T23: miejsca pracy stworzone w ramach projektów objętych wsparciem (LEADER)	Nie	0,00			

rezultatu	(cel szczegółowy 6B)					
Dodatkowy wskaźnik rezultatu	Liczba projektów/inicjatyw wspieranych w ramach lokalnej strategii rozwoju	Nie	0,00			
Dodatkowy wskaźnik rezultatu	Procent wydatków z PROW na środki w ramach programu LEADER w porównaniu do wydatków PROW ogółem	Tak	4.46%			ARiMR
Dodatkowy wskaźnik rezultatu	Odsetek ludności objętej lokalną strategią rozwoju	Tak	52.03%			
Dodatkowy wskaźnik rezultatu	Ludność objęta strategiami lokalnego rozwoju	Nie	20 051 423,00			ARiMR
Wspólny wskaźnik kontekstu	C1 - Liczba ludności - ogółem (2012) (Inhabitants)	Nie	38 538 447,00			
Wspólny wskaźnik kontekstu	C1 - Liczba ludności - obszary wiejskie (2012) (% of total)	Tak	35.94%			
Wspólny wskaźnik kontekstu	C1 - Liczba ludności - obszary przejściowe (2012) (% of total)	Tak	35.94%			

7.p5) Napotkane problemy mające wpływ na ważność i wiarygodność wniosków z ewaluacji

Nie napotkano na problemy wpływające na wiarygodność i ważność wyników. Z uwagi na początkowy etap realizacji zaplanowanych działań ocena wyników i oddziaływania ma charakter ekspercki i oparta została na podejściu wykorzystującym zasady triangulacji metod badawczych, z uwzględnieniem zróżnicowanych źródeł danych, m.in. z monitorowania PROW 2014-2020, wywiadów pogłębionych, panelu ekspertów, analizy dokumentów programowych oraz rozporządzeń. Zidentyfikowano problem niejasnego sformułowania wskaźnika kontekstowego Liczba ludności na obszarach wiejskich, co wynika z odmiennej definicji obszarów wiejskich, przyjętej w programie. Wartość wskaźnika 27 701 238 osób obejmuje również miasta do 20 tys. osób, a zatem wykracza poza powszechnie przyjętą definicję ludności wiejskiej. Uwzględnienie faktycznej liczby ludności, typowo wiejskiej oraz przyjęcie dodatkowego wskaźnika „liczba ludności typowo wiejskiej objętej zasięgiem LSR”, pozwoliłoby na bardziej precyzyjną ocenę wpływu działania na rozwój obszarów wiejskich, w tym tworzenie miejsc pracy. Należy również przyjąć, że wskaźniki bazowe nie uwzględniają dynamicznych zmian na obszarach wiejskich w zakresie procesów demograficznych, w tym zwłaszcza ubytku ludności w wyniku migracji oraz zjawiska starzenia się ludności.

Nie napotkano na żadne szczególne problem dotyczące zastosowania metod jakościowych. Jedynym problemem była trudność umówienia wywiadów indywidualnych z pracownikami IZ i IW w krótkim czasie, jakim został przeznaczony na przeprowadzenie badania. Rozwiązaniem było zorganizowanie w takich przypadkach wywiadów grupowych.

7.p6) Odpowiedź na pytanie ewaluacyjne

Ocena bazująca na analizie dotychczasowych działań wskazuje na prawidłową realizację działań w ramach priorytetu 6B i uprawnia do sformułowania wniosku, interwencje w ramach PROW 2014-2020 wspierają lokalny rozwój na obszarach wiejskich.

Analiza ilościowa, poparta materiałem z analizy wywiadów pogłębionych oraz zogniskowanego wywiadu grupowego z przedstawicielami LGD wskazuje, że wzrósł przestrzenny zasięg i ludność na obszarze funkcjonowania Lokalnych Grup Działania. W ramach działania M19 liczba wybranych lokalnych grup działania wyniosła 290, a lokalne strategie rozwoju objęły 72,38% ludności wiejskiej, wobec planowanej wartości tego wskaźnika na poziomie 58,15%. Szacuje się, że całkowita liczba ludności na obszarze lokalnej grupy działania wynosi 20 051 423, wobec planowanych 16 120 000. Tym samym LSR objęły swym obszarem 3 931 423 osób więcej niż zakładano. Z uwagi na wczesny etap realizacji lokalnych strategii rozwoju nie ma danych ilościowych, dotyczących ludności z obszarów wiejskich, która uczestniczy w działaniach lokalnych. Zasięg działania LSR, reprezentowany przez udział populacji wiejskiej objętej strategiami, wskazuje na potencjalną liczbę osób będących w polu realizacji lokalnych strategii rozwoju wdrażanych przez LGD, a więc obrazuje liczbę ludności, będących beneficjentami podejścia LEADER w latach 2014-2020. Informacje jakościowe, uzyskane w ramach zogniskowanego wywiadu grupowego z udziałem przedstawicieli LGD wskazuje na relatywnie duże zainteresowanie w zakresie organizowanych naborów wniosków w ramach operacji LSR uruchomionych w II kwartale 2016 r.

Do końca 2016 r. ramach realizacji działania M19 dotychczas nie stworzono nowych miejsc pracy, oprócz tych, utworzonych w ramach budowania potencjału instytucjonalnego Lokalnych Grup Działania, które na koniec 2016 r. zatrudniały 610 osób (z czego 76,6% stanowiły kobiety). W ramach działania Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER w analizowanym okresie wykorzystano 6,92% limitu środków PROW 2014-2020 na działanie.

Badanie potwierdza, że poprawia się dostęp do usług i lokalnej infrastruktury. W badanym okresie wsparto 31 projektów w zakresie budowy i modernizacji dróg lokalnych oraz wybudowano i zmodernizowano 65,64 km dróg. Z ulepszonych usług/infrastruktury korzysta 26 759 użytkowników (0,10% ogółu ludności wiejskiej, wobec 5,41% planowanej w roku 2013) co stanowi realizację 1,78% przyjętego wskaźnika (1 500 000 osób w 2023 r.). Jednocześnie do 31 grudnia 2016 r. łącznie złożono 4 537 wniosków o przyznanie pomocy na kwotę 5 260 305 090 zł, z czego pozytywnie oceniono i podpisano 1 923 umowy (42,4% wniosków) na łączną kwotę 2 174 512 756 zł. Wnioski z wyżej przedstawionej analizy ilościowej, poparte badaniami jakościowymi (wywiad pogłębiony oraz zogniskowany wywiad grupowy) potwierdzają relatywnie wysokie zainteresowania wsparciem w ramach operacji. Do końca 2016 r. natomiast w ramach działania Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich wykorzystano 0,39% limitu środków PROW 2014-2020 na działanie. Poprawia się jakość usług i lokalnej infrastruktury.

Na podstawie przeprowadzonych badań można stwierdzić, że stan realizacji działań w ramach celu szczegółowego 6B, mierzony wartościami i liczbą podpisanych umów o wsparcie, można ocenić na zadowalający.

7.p7) Wnioski i zalecenia

7.p7.a) Podsumowanie / zalecenie 1

Podsumowanie:

C.1 Cel końcowy działania M19 na 2023 r, tj. Ludność objęta lokalną grupą działania (cel szczegółowy 6B),

ustalony na (a): 16 120 000,00 został przekroczony o 3 931 423 osób. Dotyczy to ludności tzw. z terenów przejściowych. Odnotowano brak danych odnośnie ludności (typowo, tzw. predominantly) wiejskiej.

Zalecenie:

R.1 Należy uaktualnić system monitorowania o dane dotyczące ludności wiejskiej. Należy uwzględnić, że w myśl obecnych trendów demograficznych, w perspektywie 2023 liczba ludności wiejskiej będzie się zmniejszać, co ma znaczenie w zakresie ilościowej analizy efektów działania 6B oraz całego PROW 2014-2020.

7.p7.b) Podsumowanie / zalecenie 2

Podsumowanie:

C.2 Zidentyfikowano bariery instytucjonalne w prawidłowej komunikacji pomiędzy LGD oraz przedstawicielami SW, odmienne zasady ocen formalnych i merytorycznych naborów, przypadki indywidualnej interpretacji przepisów przez urzędników.

Zalecenie:

R.2 Należy ujednoczyć kryteria i zasady oceny naborów przez SW.

7.p7.c) Podsumowanie / zalecenie 3

Podsumowanie:

C.3 Badanie wykazało nadmiernie zbiurokratyzowanie procedury oceny projektów w ramach działania Projekty współpracy powinny być wybierane przez LGD i realizowane wg tej samej procedury co inne projekty w ramach wdrażania LSR.

Zalecenie:

R.3 Procedury oceny projektów w ramach działania Projekty współpracy powinny być wybierane przez LGD i realizowane wg tej samej procedury co inne projekty w ramach wdrażania LSR. Procedura oceny wniosków w SW stwarza dodatkowe obciążenie zarówno dla pracowników LGD, jak i SW, dodatkowo prowadzona jest w oparciu o inne kryteria (krajowe), a nie zgodnie z przyjętymi celami poszczególnych LSR. Uproszczenie systemu oceny wniosków prowadziłoby to uwzględnienia faktycznych potrzeb na poziomie lokalnym, zdefiniowanych w procesie tworzenia LSR, uwzględniającym potrzeby mieszkańców i innych osób. Cele LSR tworzone były w procesie szerokich konsultacji na szczeblu lokalnym i lokalny wymiar LEADERa powinien zostać zachowany również w procesie budowania współpracy pomiędzy LGD.

7.q) CEQ18-6C - W jakim stopniu interwencje w ramach PROW wspierają zwiększanie dostępności technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT) na obszarach wiejskich oraz podnoszą poziom korzystania z nich i przyczyniają się do poprawy ich jakości?

Pytanie to zaznaczono jako niemające znaczenia dla oceny wersji rocznego sprawozdania z wdrażania

Cel szczegółowy nie jest realizowany w PROW2014-2020.

7.r) CEQ19-PE - W jakim stopniu synergia między priorytetami a celami szczegółowymi zwiększają skuteczność programów rozwoju obszarów wiejskich?

7.r1) Synergie programowe i efekt horyzontalny

W okresie objętym ewaluacją relatywnie niewielka liczba beneficjentów poszczególnych działań/poddziałów PROW 2014-2020 uniemożliwia zastosowanie metody ilościowych do oceny efektów synergii. Na obecnym etapie ocena skuteczności Programu w kontekście możliwych efektów synergii między celami szczegółowymi a priorytetami została zatem dokonana na podstawie oceny ex-ante PROW 2014-2020 przy jednoczesnym uwzględnieniu wniosków przedstawionych podczas zorganizowanego panelu ekspertów. Zidentyfikowane efekty synergii na poziomie działań przedstawiono w załączonej tabeli.

Priorytet	Cele szczegółowe	P2					P3					P5	P6			P4									
		2A					2B	3A				3B	5E	6A	6B	P4 AGRI									
		Działania	M01	M02	M04	M06	M16	M06	M01	M03	M04	M07	M09	M16	M01	M05	M08	M06	M07	M19	M01	M04	M10	M11	M13
P2	2A	M01											+												
		M02																							
		M04						+	+	+		+	+			+	+	+	+		+		+	+	
		M06									+											+		+	+
		M16																	+				+	+	
	2B	M06																							
P3	3A	M01		+																					
		M03																							
		M04						+								+	+	+	+		+		+	+	
		M07	+	+	+										+						+	+			
		M09																							
	M16			+															+				+	+	
3B	M01																								
	M05																								
P5	5E	M08																							
P6	6A	M06		+	+						+														
	6B	M07	+	+	+					+			+	+											
		M19				+				+		+													
P4	P4 AGRI	M01		+									+												
		M04						+	+	+		+			+	+	+	+							
		M10																							
		M11																							
		M13																							

Zidentyfikowane efekty synergii na poziomie działań

7.r2) Zastosowane metody

Metody ilościowe:

Brak

Metody jakościowe:

Ze względu na niedostateczną liczbę beneficjentów do odpowiedzi na pytanie ewaluacyjne wykorzystano metody jakościowe. Na obecnym etapie ocena skuteczności Programu w kontekście możliwych efektów synergii między celami szczegółowymi a priorytetami została zatem dokonana na podstawie oceny ex-ante PROW 2014-2020 przy jednoczesnym uwzględnieniu wniosków przedstawionych podczas

zorganizowanego panelu ekspertów.

7.r3) Ustalenia ilościowe oparte na obliczeniu wkładu dodatkowego operacji w cele szczegółowe

Brak rezultatów ilościowych w związku z niedostateczną liczbą beneficjentów poszczególnych działań PROW 2014-2020.

7.r4) Napotkane problemy mające wpływ na ważność i wiarygodność wniosków z ewaluacji

- Wiarygodność i ważność przedstawionych wniosków powinna potwierdzić ilościowa analiza efektów synergii, która w obecnym okresie ewaluacyjnym nie jest możliwa do przeprowadzenia.
- Ocena stopnia synergii między priorytetami a celami szczegółowymi o różnych charakterach, np. inwestycyjnymi a środowiskowo-klimatycznymi, możliwa jest jedynie za pomocą metod jakościowych. Wynika to z braku możliwości ustalenia wspólnego syntetycznego wskaźnika dla wszystkich celów szczegółowych.
- Ocena stopnia synergii między priorytetami a celami szczegółowymi nieuwzględnionymi w bazie danych Polskiego FADN (np. LEADER) możliwa jest jedynie za pomocą metod jakościowych (np. studium przypadku).

7.r5) Odpowiedź na pytanie ewaluacyjne

Na obecnym etapie ocena skuteczności Programu w kontekście możliwych efektów synergii między celami szczegółowymi a priorytetami możliwa zatem jest na podstawie oceny ex-ante PROW 2014-2020 przy jednoczesnym uwzględnieniu wniosków przedstawionych podczas zorganizowanego panelu ekspertów. Dla poddziałania dotyczącego „Wsparcia na inwestycje w gospodarstwach rolnych (Modernizacji gospodarstw rolnych)” wskazuje się na jego komplementarny charakter z preferencjami dla młodych rolników zgodnymi z celami poddziałania „Wsparcie na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników (premie dla młodych rolników)”, a zawarta w założeniach omawianego poddziałania opcja realizacji inwestycji zbiorowych dzięki zachętom do poziomej integracji rolników ma komplementarny charakter w stosunku do poddziałania „Tworzenie grup producentów i organizacji producentów w sektorze rolnym i leśnym”. Dodatkowo, wdrożenie omawianego poddziałania ma w założeniu doprowadzić do powstania silnych ekonomicznie gospodarstw rolnych, co z kolei przekłada się i jest warunkiem właściwego funkcjonowania łańcucha żywnościowego i rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego, dlatego można mówić o jego komplementarnym charakterze z poddziałaniem „Wsparcie na inwestycje w zakresie przetwórstwa i wprowadzania do obrotu lub rozwoju produktów rolnych (Przetwórstwo i marketing produktów rolnych)”. Efektów synergii można oczekiwać również z instrumentami o charakterze środowiskowym.

Działania inwestycyjne wykazują zazwyczaj istotne dodatnie zależności z działaniami z zakresu przekazywania wiedzy i doradztwa, stąd można oczekiwać istotnej pozytywnej zależności (tj. synergii) i wzmocnienia efektu poddziałania inwestycyjnego w kombinacji z działaniami dotyczącymi „Transferu wiedzy i działalność informacyjnej” oraz „Usług doradczych, usług z zakresu zarządzania gospodarstwem

rolnym i usług z zakresu zastępstw”.

Odnosnie poddziałania „Wsparcie na inwestycje w zakresie przetwórstwa i wprowadzania do obrotu lub rozwoju produktów rolnych (Przetwórstwo i marketing produktów rolnych)” można zidentyfikować komplementarną relację z szeregiem poddziałań skierowanych na wsparcie inwestycyjne i wzmocnienie kondycji gospodarstw m.in. „Wsparcie na inwestycje w gospodarstwach rolnych (Modernizacja gospodarstw rolnych)” oraz „Wsparcie dla młodych rolników na rozpoczęcie działalności (Premie dla młodych rolników)”. Potencjalny efekt synergii jest w tym przypadku pochodną znaczenia przemysłu przetwórczego dla zachowania i rozwoju żywotności i konkurencyjności gospodarstw rolnych oraz regulacji odnośnie obowiązkowej kontraktacji określonego odsetka surowców do przetwórstwa. Zawarte w poddziałaniu narzędzia finansujące modernizację zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego mają charakter komplementarny do działania wdrażającego „Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych”, zaś zapisana w celach poddziałania fakultatywna opcja finansowania przedsięwzięć mających na celu ochronę środowiska ma charakter komplementarny do proekologicznych elementów i narzędzi w ramach „Działania rolno- środowiskowo- klimatycznego” oraz „Rolnictwa ekologicznego”. Można oczekiwać dodatnich efektów synergii w przypadku jednoczesnego wdrożenia instrumentów z zakresu działań skierowanych na „Transfer wiedzy i działalność informacyjną”, „Usług doradczych, usług z zakresu zarządzania gospodarstwem rolnym i usług z zakresu zastępstw” oraz „Współpracy w ramach grup EPI”. Efekty synergii z innymi działaniami przyczyniającymi się do poprawy konkurencyjności gospodarstw rolnych (w szczególności dotyczy to działań z zakresu wsparcia inwestycji) można również założyć w przypadku narzędzi finansowych dedykowanych „Scalaniu gruntów rolnych”.

Poddziałanie „Wsparcie dla młodych rolników na rozpoczęcie działalności (Premie dla młodych rolników)” jest narzędziem wykazującym komplementarność i potencjał efektów synergii z szeregiem innych działań w ramach programu, w szczególności o charakterze inwestycyjnym m.in. poddziałaniem „Wsparcie na inwestycje w gospodarstwach rolnych (Modernizacja gospodarstw rolnych)” w zakresie dotyczącym preferencyjnego traktowania młodych rolników. Wzmocnienie siły ekonomicznej gospodarstw prowadzonych przez kierowników o pożądanym cechach demograficznych i jakościowych jest czynnikiem wpływającym dodatnio na rozwój łańcucha żywnościowego oraz przetwórstwa rolno-spożywczego, stąd można wskazać na elementy synergii omawianego narzędzia w zestawieniu z poddziałaniem obejmującym „Wsparcie na inwestycje w zakresie przetwórstwa i wprowadzania do obrotu lub rozwoju produktów rolnych (Przetwórstwo i marketing produktów rolnych)”. Ponadto, działania inwestycyjne w obrębie omawianego poddziałania wykazują istotny potencjał efektów synergii z poddziałaniami w ramach „Transferu wiedzy i działalności informacyjnej” oraz „Usług doradczych, usług z zakresu zarządzania gospodarstwem rolnym i usług z zakresu zastępstw”.

Podobnie szeroki zakres współzależności z innymi instrumentami PROW 2014-2020 można zidentyfikować w przypadku narzędzi w ramach działania „Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich”, wchodzącego w pozytywne interakcje ze wszystkimi działaniami inwestycyjnymi oraz obejmującymi transfer wiedzy i doradztwo oraz współpracę. W tym kontekście można wymienić poddziałanie „Wsparcie na inwestycje związane z tworzeniem, ulepszaniem lub rozbudową wszystkich rodzajów małej infrastruktury, w tym inwestycje w energię odnawialną i w oszczędzanie energii oferujące środki wsparcia dla samorządu lokalnego na inwestycje związane z zaopatrzeniem w wodę i oczyszczaniem ścieków oraz budową i modernizacją dróg lokalnych”.

Instrumenty w ramach „Rolnictwa ekologicznego” realizują synergie w zakresie alternatywnego rynku zbytu, a tym samym źródła przychodu gospodarstwa dla siana i słomy.

Dwa niezwykle ważne instrumenty, o charakterze horyzontalnym, których spektrum oddziaływania obejmuje całość celów szczegółowych i przekrojowych oraz wszystkie priorytety unijnej polityki rozwoju obszarów wiejskich to „Współpraca w ramach grup EPI” oraz zestaw narzędzi „LEADER”. W pierwszym przypadku instrumenty wsparcia realizują potrzebę ciągłego podnoszenia konkurencyjności sektora rolno-żywnościowego i leśnego, zaś zróżnicowanie składu grup operacyjnych na rzecz innowacyjności (EPI) pozwala na stosowanie zasady bottom-up. W przypadku tego typu narzędzi zwrotna relacja synergiczna powstaje przede wszystkim na styku działań inwestycyjnych i doradczych a także rolno-środowiskowych.

W odniesieniu do narzędzi LEADER duże znaczenie dla poprawy konkurencyjności gospodarstw wykazują działania przyczyniające się do poprawy jakości produktów rolnych.

7.r6) Wnioski i zalecenia

7.r6.a) Podsumowanie / zalecenie 1

Podsumowanie:

C.1 Ocena stopnia synergii między priorytetami a celami szczegółowymi możliwa jest na obecnym etapie wdrożenia Programu na podstawie oceny ex-ante PROW 2014-2020 oraz wniosków uzyskanych w toku przeprowadzonego panelu ekspertów.

Zalecenie:

R.1 W kolejnych okresach ewaluacji zaleca się jednak rozszerzenie analizy o zastosowanie narzędzi ilościowych, takich jak metoda kontrfaktyczna. Zgodnie z zasadą superaddytywności, o pozytywnym efekcie synergii między celami szczegółowymi będzie można wnioskować wówczas, gdy łączny efekt oddziaływania dwóch instrumentów będzie większy niż suma ich pojedynczych efektów.

7.s) CEQ20-TA - W jakim stopniu pomoc techniczna przyczynia się do osiągnięcia celów, o których mowa w art. 59 ust. 1 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013 i w art. 51 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013?

7.s1) Wsparcie na pomoc techniczną (inne niż krajowa sieć obszarów wiejskich)

Pomoc techniczna ma za zadanie wsparcie instytucji zaangażowanych w realizację działań w ramach PROW 2014-2020, odpowiadających między innymi za przygotowanie, zarządzanie, monitorowanie, ocenę, rozpatrywanie skarg oraz kontrolę i audyt. Finansowane mogą również być działania na rzecz zmniejszenia obciążenia administracyjnego dla beneficjentów (np. systemy elektronicznej wymiany danych oraz działania mające na celu wzmocnienie potencjału organów państwa członkowskiego i beneficjentów w zakresie zarządzania i wykorzystania EFRROW) oraz koszty związane z pracami przygotowawczymi na potrzeby wytyczenia obszarów z ograniczeniami naturalnymi. Refundacji podlegać będą koszty kwalifikowalne, takie jak wynagrodzenia pracowników, koszty dostaw, usług, remontów i modernizacji pomieszczeń służących pracownikom, składek członkowskich w organizacjach służących rozwojowi obszarów wiejskich, koszty przejazdów oraz noclegów członków komitetu monitorującego oraz organów opiniotawczo-doradczych.

7.s2) Związek między kryteriami oceny, wspólnymi i dodatkowymi wskaźnikami rezultatu, zastosowanymi do odpowiedzi na wspólne pytania ewaluacyjne

Kryteria oceny	Wspólny wskaźnik rezultatu	Dodatkowy wskaźnik rezultatu
Zdolności instytucjonalne i administracyjne w zakresie skutecznego zarządzania PROW zostały zwiększone		Liczba pracowników zaangażowanych w zarządzanie PROW
Zdolności instytucjonalne i administracyjne w zakresie skutecznego zarządzania PROW zostały zwiększone		Funkcjonowanie systemów IT dla zarządzania programem
Zdolności instytucjonalne i administracyjne w zakresie skutecznego zarządzania PROW zostały zwiększone		Rodzaj i liczba działań w dziedzinie budowania potencjału
Zdolności poszczególnych partnerów, określonych w art. 5 ust. 1 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013, zostały wzmocnione		Number of capacity building activities.
PROW przedstawiono opinii publicznej i rozpowszechniano informacje na jego temat		Liczba osób otrzymujących informacje na temat PROW 2014-2020 podczas wydarzeń (spotkań, szkoleń, targów itp.)
PROW przedstawiono opinii publicznej i rozpowszechniano informacje na jego temat		Liczba publikacji (artykuły, ogłoszenia, inne) w prasie
PROW przedstawiono opinii publicznej i rozpowszechniano informacje na jego temat		Liczba publikacji (programy, audycje, artykuły, ogłoszenia, inne) w TV, radiu i internecie
PROW przedstawiono opinii publicznej i rozpowszechniano informacje na jego temat		Liczba wydarzeń (spotkań, szkoleń, targów itp.) upowszechniających informacje o PROW 2014-2020
PROW przedstawiono opinii publicznej i rozpowszechniano informacje na jego temat		Materiały informacyjne o PROW 2014-2020 (nakład)
PROW przedstawiono opinii publicznej i rozpowszechniano informacje na jego temat		Oglądalność TV / słuchalność radia/ liczba odsłon w internecie

PROW przedstawiono opinii publicznej i rozpowszechniano informacje na jego temat		Informacje o wykorzystaniu wniosków z ewaluacji
Poprawiono monitorowanie		Sprawność funkcjonowania systemu monitorowania PROW.
Poprawiono realizację PROW		Długość wniosku i procesu płatności

7.s3) Zastosowane metody

Metody ilościowe:

iii. W przypadku większości wskaźników zastosowano podstawowe działania arytmetyczne.

Metody jakościowe:

iii. Ze względu na brak danych z monitoringu pomocy technicznej w ocenie korzystano w znacznym stopniu z metod jakościowych.

iv. Wykorzystano następujące metody jakościowe:

-Panel ekspertów

-Wywiady indywidualne z pracownikami IZ i IW

-Zogniskowany wywiad grupowy z pracownikami IZ i IW oraz przedstawicielami LGD.

-Analiza dokumentów programowych, rozporządzeń i powiązanych. Metody jakościowe nie zostały wykorzystane do wyznaczenia jakichkolwiek wskaźników, lecz do samej odpowiedzi na pytanie ewaluacyjne oraz do przygotowania wniosków i rekomendacji.

- Skalę Likerta.

Nie napotkano na żadne szczególne problemy dotyczące zastosowania metod jakościowych.

7.s4) Wartości ilościowe wskaźników i źródła danych

Rodzaj wskaźnika	Kod i nazwa wskaźnika (jednostka)	Wskaźnik	Wartość wskaźnika	Obliczona wartość brutto	Obliczona wartość netto	Źródła danych i informacji
Dodatkowy wskaźnik rezultatu	Rodzaj i liczba działań w dziedzinie budowania potencjału	Nie	0,00			Na obecnym etapie wdrażania PT brak danych do obliczenia wskaźnika
Dodatkowy wskaźnik rezultatu	Funkcjonowanie systemów IT dla zarządzania programem	Nie	4,00			Wywiady z pracownikami ARiMR, MRiRW (15 osób) Skala Likerta
Dodatkowy wskaźnik rezultatu	Liczba pracowników zaangażowanych w zarządzanie PROW	Nie	0,00			Na obecnym etapie wdrażania PT brak danych do obliczenia wskaźnika
Dodatkowy wskaźnik rezultatu	Długość wniosku i procesu płatności	Nie	161,00			Dane monitoringu ARiMR, wywiad bezpośredni z pracownikami ARiMR, średnia arytmetyczna dla działań dla których dane są dostępne. (dni)
Dodatkowy wskaźnik rezultatu	Sprawność funkcjonowania systemu monitorowania PROW.	Nie	5,00			Opinia ekspercka na podstawie analizy systemu i wywiadów z pracownikami ARiMR i MRiRW. Skala Likerta.

Dodatkowy wskaźnik rezultatu	Number of capacity building activities.	Nie	749,00			Plan operacyjny KSOW na lata 2014-2015 oraz 2016-2017 (etap I – 2016 r. – stan realizacji na 31.8.2016)
Dodatkowy wskaźnik rezultatu	Liczba wydarzeń (spotkań, szkoleń, targów itp.) upowszechniających informacje o PROW 2014-2020	Nie	1 720,00			Plan operacyjny KSOW na lata 2014-2015, Sprawozdanie roczne ARiMR z realizacji PROW na lata 2014-2020 za rok 2016
Dodatkowy wskaźnik rezultatu	Liczba osób otrzymujących informacje na temat PROW 2014-2020 podczas wydarzeń (spotkań, szkoleń, targów itp.)	Nie	2 872 781,00			Plan operacyjny KSOW na lata 2014-2015, Sprawozdanie roczne ARiMR z realizacji PROW na lata 2014-2020 za rok 2016
Dodatkowy wskaźnik rezultatu	Materiały informacyjne o PROW 2014-2020 (nakład)	Nie	803 151,00			Plan operacyjny KSOW na lata 2014-2015, Sprawozdanie roczne ARiMR z realizacji PROW na lata 2014-2020 za rok 2016
Dodatkowy wskaźnik rezultatu	Liczba publikacji (artykuły, ogłoszenia, inne) w prasie	Nie	405,00			Plan operacyjny KSOW na lata 2014-2015, Sprawozdanie roczne ARiMR z realizacji PROW na lata 2014-2020 za rok 2016
Dodatkowy wskaźnik rezultatu	Liczba publikacji (programy, audycje, artykuły, ogłoszenia, inne) w TV, radiu i internecie	Nie	531,00			Plan operacyjny KSOW na lata 2014-2015, Sprawozdanie roczne ARiMR z realizacji PROW na lata 2014-2020 za rok 2016
Dodatkowy wskaźnik rezultatu	Oglądalność TV / słuchalność radia/ liczba odsłon w internecie	Nie	241 823 849,00			Plan operacyjny KSOW na lata 2014-2015, Sprawozdanie roczne ARiMR z realizacji PROW na lata 2014-2020 za rok 2016
Dodatkowy wskaźnik rezultatu	Informacje o wykorzystaniu wniosków z ewaluacji	Tak	31%			Opinia ekspercka na podstawie analizy dokumentów programowych

7.s5) Napotkane problemy mające wpływ na ważność i wiarygodność wniosków z ewaluacji

Formuła dokumentu utrudnia czytelne przedstawienie wyników.

7.s6) Odpowiedź na pytanie ewaluacyjne

Na koniec 2016 r. nie rozpoczęto wdrażania (naboru wniosków) dotyczących niektórych działań i poddziałań PROW 2014-2020. Ponadto w przypadku wielu kolejnych z nich nie miały miejsca żadne płatności. To ogranicza pole obserwacji wpływu działań podejmowanych w ramach pomocy technicznej na wdrażanie PROW 2014-2020. Dotyczy to przede wszystkim oceny ciężaru administracyjnego ponoszonego przez beneficjentów oraz czasu rozpatrywania wniosków o przyznanie pomocy jak i dokonywania płatności. Warto w tym miejscu dodać, iż z uwagi na zmiany wprowadzone w regulacjach UE dotyczących poszczególnych instrumentów trudno porównywać skalę ciężaru administracyjnego ponoszonego w ramach PROW 2007-2013 i obecnie. Przykładem jest „Tworzenie grup ...”. To pokazuje również nowe wyzwania stojące przed instytucjami zaangażowanymi w zarządzanie i wdrażanie PROW 2014-2020, jak i przed samą pomocą techniczną. Zmiany w funkcjonowaniu instrumentów znanych z PROW 2007-2013 wymagają szczególnej uwagi i działań z zakresu pomocy technicznej, gdyż należy zapewnić potencjalnym beneficjentom i podmiotom wspierającym ich w przygotowywaniu wniosków o wsparcie dostępu do aktualnych informacji o wymogach i zasadach funkcjonowania poszczególnych działań. Patrząc na

dostępność materiałów informacyjnych i promocyjnych dotyczących dotychczas uruchomionych instrumentów PROW 2014-2020 można stwierdzić, iż jest ona wystarczająca i odpowiednia.

Jednocześnie fakt wdrażania nowych działań w ramach PROW 2014-2020 oraz istotne zmiany w licznych już wcześniej realizowanych instrumentach sprawiają, iż system wdrażania PROW boryka się z nowymi wyzwaniami. Wobec tego niezbędny jest czas na zdobycie przez pracowników instytucji wdrażającej odpowiedniego doświadczenia we wdrażaniu nowych rozwiązań, co w początkowym okresie wdrażania może negatywnie wpływać na czas obsługi wniosków. Jednak dane dotyczące wybranych działań wskazują, iż generalnie okres obsługi wniosków mieści się w obowiązujących limitach.

Korzystną zmianą w stosunku do poprzedniego okresu programowania jest kwalifikowalność podatku od towarów i usług (VAT). VAT uznawany jest za koszt kwalifikowany, jeżeli podmiot uprawniony nie jest płatnikiem podatku VAT lub w sytuacji braku prawnej możliwości odzyskania tego podatku. W przypadku, gdy istnieje prawna możliwość odzyskania podatku VAT, nie stanowi on kosztu kwalifikowalnego, nawet jeśli z różnych przyczyn nie został odzyskany.

W opinii ekspertów nie wszystkie dotychczas przyjęte rozwiązania z zakresu obsługi wniosków o płatność sprzyjają terminowej obsłudze tych wniosków. Problemem może być np. obsługa o płatność wniosków dotyczących budowy lub rozbudowy targowisk, dla których beneficjenci złożyli kopie dokumentacji do oceny postępowania o udzielenie zamówienia publicznego tuż przed lub równocześnie z wnioskiem o płatność. Procedura oceny prawidłowości procedury zamówienia publicznego jest skomplikowana i trwa do 60 dni roboczych, w związku z czym termin realizacji płatności w ciągu 3 miesięcy od złożenia wniosku może być w takich przypadkach trudny do zrealizowania.

W przypadku działań, których beneficjentami są rolnicy, uproszczeniem jest aplikowanie o wsparcie w ramach niektórych działań na wspólnym wniosku, wraz z płatnościami bezpośrednimi. Możliwość zastępowania zaświadczeń oświadczeniami traktowana jest ostrożnie, gdyż na etapie weryfikacji może to, ze względu na stwierdzone nieprawidłowości, prowadzić do przedłużenia procesu rozpatrywania wniosków.

Jeśli chodzi o potencjał instytucjonalny i administracyjny do skutecznego zarządzania PROW 2014-2020, to kluczowe jest finansowanie w ramach pomocy technicznej wynagrodzeń i innych kosztów zatrudnienia. Pracownicy IZ, z którymi przeprowadzono wywiady uznali poziom zatrudnienia za właściwy. Jednakże biorąc pod uwagę zakres obowiązków tych osób zasadnym byłoby zatrudnienie kilku dodatkowych osób, które byłyby w stanie prowadzić kontrole i szkolenia w terenie, które powinny być wykonywane częściej niż obecnie. Fakt, że Polska wystąpiła do UE o zwiększenie środków na pomoc techniczną świadczy o tym, że zaprojektowane środki nie były wystarczające, a tym samym poziom zatrudnienia nie jest zadowalający.

Systemy informatyczne służące obsłudze PROW 2014-2020 wymagają dalszego usprawnienia. W przypadku wielu poddziałań potencjalni beneficjenci aplikują o przyznanie pomocy na formularzach, które nie są importowane do systemu tylko wymagają ręcznego przenoszenia danych. Możliwość elektronicznego składania wniosków dotyczy: płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (ONW), płatności rolno-środowiskowo-klimatycznej, płatności ekologicznej, premii pielęgnacyjnej i premii zalesieniowej. Do końca roku 2016 generator wniosków został udostępniony tylko dla operacji w ramach poddziałania 19.2 „Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność” z wyłączeniem projektów grantowych oraz operacji w zakresie podejmowania działalności gospodarczej, oraz dla operacji w ramach poddziałania 19.2 w zakresie podejmowania działalności gospodarczej.

Organizacja baz danych w ARiMR nie pozwala na szybkie, z ograniczoną pracochłonnością, wygenerowanie wszystkich danych (zarówno finansowych jak i ilościowych).

Potencjał partnerów zdefiniowanych w art. 5(1) rozporządzenia (UE) nr 1303/2013 jest wzmacniany poprzez działania realizowane w ramach pomocy technicznej. Partnerstwo, o którym mowa w Art. 5 (1) 1303/13, realizowane jest poprzez Komitet Monitorujący PROW 2014-2020, Grupy Robocze przy Komitecie Monitorującym, Grupę Roboczą ds. KSOW, Wojewódzkie Grupy Robocze KSOW, których członkami są partnerzy, o których mowa w Art. 5 (1) 1303/13. Dodatkowo ww. partnerstwo realizowane jest w ramach działań określonych w Planie Działania KSOW 2014-2020 oraz w ramach wsparcia funkcjonowania KSOW.

W działaniach IZ widać rosnące zaangażowanie w podejmowanie działań służących wdrażaniu rekomendacji będących wynikiem ewaluacji. Poziom wdrożenia rekomendacji wynikających z oceny ex-ante jest wysoki mając na uwadze to, iż wdrożenie niektórych ewaluacji może komplikować przyjęte już rozwiązania lub wymagać dłuższego czasu ich wprowadzenia. Dostępność wyników ewaluacji dla opinii publicznej pozwala na zapoznanie się potencjalnych zainteresowanych z obiektywną oceną przyjętych rozwiązań, co służy porównaniu własnych, jednostkowych doświadczeń z oceną bazującą na analizie różnorodnych danych, źródeł informacji i opinii różnych stron.

Pracownicy IZ i IW biorący udział w wywiadach podkreślali adekwatność podziału zadań i kompetencji między ich instytucjami oraz brak problemów we wzajemnych relacjach, co zwiększa efektywność systemu wdrażania wsparcia. Generalnie potencjał instytucjonalny i przygotowanie do obsługi PROW 2014-2020 zarówno IZ, jak i IW jest bardzo dobry. Szczególnie ważna jest pamięć korporacyjna i doświadczenie większości pracowników zdobyte przy poprzednich okresach programowania.

Podsumowując, można stwierdzić, iż przyjęte rozwiązania w zakresie pomocy technicznej będą służyć realizacji celów, o których mowa w art. 59 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013 i w art. 51 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013. Na dotychczasowym etapie realizacji pomocy technicznej instrument ten służył przede wszystkim informowaniu społeczeństwa, a zwłaszcza potencjalnych beneficjentów, o PROW 2014-2020. Punkt ciężkości oddziaływania pomocy technicznej na cele wymienione w wyżej wspomnianym rozporządzeniu będzie się zmieniał w zależności od etapu wdrażania PROW 2014-2020.

7.s7) Wnioski i zalecenia

7.s7.a) Podsumowanie / zalecenie 1

Podsumowanie:

C1. Publikacja harmonogramu naborów wniosków jest bardzo dobrym rozwiązaniem ułatwiającym wnioskodawcom terminowe przygotowanie wniosków.

Zalecenie:

R1. W oparciu o znane terminy naborów ARiMR powinna planować prace związane z obsługą wniosków (plan urlopów, ewentualne przesunięcia pracowników między departamentami).

7.s7.b) Podsumowanie / zalecenie 2

Podsumowanie:

C2. Pracownicy IW wskazują na malejącą liczbę szkoleń tradycyjnych (w przeciwieństwie do tzw. e-learningu) organizowanych dla pracowników IW oraz dla samorządów, co utrudnia wdrażanie wsparcia w związku z brakiem możliwości bezpośredniego, nieformalnego przekazywania pytań i problemów z wdrażaniem oraz wymiany informacji między pracownikami mniej i bardziej doświadczonymi.

Zalecenie:

R2. Należy dokonać oceny potrzeb szkoleniowych pracowników IW oraz jednostek samorządu zaangażowanych w obsługę działań PROW 2014-2020 i w przypadku stwierdzenia wystąpienia potrzeby przeprowadzenia szkoleń tradycyjnych udostępnienia zainteresowanym możliwości uczestniczenia w takich szkoleniach.

7.s7.c) Podsumowanie / zalecenie 3

Podsumowanie:

C3. W ocenie eksperckiej kluczowym elementem systemu wdrażania i zarządzania PROW jest kadra zatrudniona w IZ i IW. Dzięki wieloletniemu doświadczeniu obsługi instrumentów PROW pracownicy obu instytucji dysponują wiedzą oraz kontaktami pozwalającymi na szybkie rozwiązywanie napotykanego trudności i problemów. Ważnym elementem relacji między IZ i IW oraz samorządami są kontakty nieformalne.

Zalecenie:

R3. Konieczne jest zapewnienie odpowiedniego systemu wynagradzania i motywowania pracowników w celu utrzymania doświadczonej kadry.

7.t) CEQ21-RN - W jakim stopniu krajowa sieć obszarów wiejskich przyczyniła się do osiągnięcia celów, o których mowa w art. 54 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013?

7.t1) Logika interwencji krajowej sieci obszarów wiejskich

<p>Wspólne cele i działania Zwiększenie udziału zainteresowanych stron we wdrażaniu programów rozwoju obszarów wiejskich; podniesienie jakości wdrażania programów rozwoju obszarów wiejskich; informowanie społeczeństwa i potencjalnych beneficjentów o polityce rozwoju obszarów wiejskich i o możliwościach finansowania; wspieranie innowacji w rolnictwie, produkcji żywności, leśnictwie i na obszarach wiejskich</p> <p>Szczegółowe cele i działania: Gromadzenie przykładów projektów obejmujących wszystkie priorytety programów rozwoju obszarów wiejskich; ułatwianie tematycznych i analitycznych wymian między zainteresowanymi stronami z dziedziny rozwoju obszarów wiejskich, dzielenie się wnioskami i upowszechnianie wniosków; zapewnianie szkoleń oraz tworzenie sieci kontaktów dla lokalnych grup działania, a w szczególności pomocy technicznej w zakresie współpracy międzyterytorialnej i międzynarodowej, ułatwiania współpracy między lokalnymi grupami działania i poszukiwania partnerów na potrzeby działania, o którym mowa w art. 35 Rozporządzenia UE No 1305/2013; zapewnianie sieci kontaktów dla doradców i grup wsparcia w zakresie innowacji; dzielenie się wnioskami z monitorowania i ewaluacji oraz ich rozpowszechnianie; działalność informacyjna i komunikacyjna adresowana do społeczeństwa; udział w działalności europejskiej sieci na rzecz rozwoju obszarów wiejskich i wnoszenie wkładu w tą działalność; plan komunikacyjny PROW 2014-2020, promocja współpracy w sektorze rolnym i realizacji przez rolników wspólnych inwestycji, organizacja i udział w targach, wystawach tematycznych na rzecz prezentacji osiągnięć i promocji polskiej wsi w kraju i za granicą; aktywizacja mieszkańców wsi na rzecz podejmowania inicjatyw służących włączeniu społecznemu, w szczególności osób starszych, młodzieży, niepełnosprawnych, mniejszości narodowych i innych osób wykluczonych społecznie; identyfikacja, gromadzenie i upowszechnianie dobrych praktyk mających wpływ na rozwój obszarów wiejskich; promocja zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich.</p>

7.t2) Związek między kryteriami oceny, wspólnymi i dodatkowymi wskaźnikami rezultatu, zastosowanymi do odpowiedzi na wspólne pytania ewaluacyjne

Kryteria oceny	Wspólny wskaźnik rezultatu	Dodatkowy wskaźnik rezultatu
Liczba i rodzaje zainteresowanych stron zaangażowanych w realizację PROW zwiększyły się		Liczba operacji wymiany wiedzy wspieranych przez KSOW
Liczba i rodzaje zainteresowanych stron zaangażowanych w realizację PROW zwiększyły się		Liczba potencjalnych aktorów i beneficjentów PROW uczestniczących w działaniach KSOW (włączając LGD)
Szersza grupa odbiorców i potencjalni beneficjenci są świadomi polityki rozwoju obszarów wiejskich i możliwości finansowania poprzez działania krajowej sieci obszarów wiejskich		Liczba osób, które zostały poinformowane o polityce rozwoju obszarów wiejskich i możliwościach finansowania poprzez narzędzia komunikacji krajowej sieci obszarów wiejskich
Innowacje w rolnictwie, produkcji żywności, leśnictwie i na obszarach wiejskich zostały wsparte dzięki możliwościom zapewnionym przez krajową sieć obszarów wiejskich		Liczba osób, które zostały poinformowane o polityce rozwoju obszarów wiejskich i możliwościach finansowania poprzez narzędzia komunikacji krajowej sieci obszarów wiejskich

7.t3) Zastosowane metody

Metody ilościowe:

Analiza wskaźnikowa oparta na dostępnych danych z monitoringu PROW 2014-2020 oraz sprawozdań z realizacji planu działań i planów operacyjnych KSOW. Przy zerowym wydatkowaniu środków na pomoc techniczną (w tym schemat II) na koniec 2016 r., analizie poddano wszystkie działania zrealizowane przez członków Sieci w okresie objętym analizą, składające się na wartości przyjętych wskaźników. Oceniono działania realizowane w ramach wsparcia wyprzedzającego KSOW, zgodnie z rozporządzeniem Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 25 lutego 2016 r. w sprawie określenia wysokości limitów środków dostępnych w ramach schematów pomocy technicznej Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020. Zastosowano analizę opisową, porównawczą oraz wskaźnikową, które to metody miały na celu określenie stanu realizacji zaplanowanych działań w kontekście realizacji PROW 2014-2020.

Metody jakościowe

Przy odpowiedzi na pytanie ewaluacyjne zastosowano zasadę triangulacji źródeł informacji oraz metod badawczych. Dane statystyczne pochodzące z różnych źródeł zastosowano zarówno do analizy opartej na wskaźnikach, jak i do analizy logiki interwencji. Wykorzystano również analizę dokumentów również w oparciu o zogniskowany wywiady indywidualne oraz wywiad grupowy m.in. z pracownikami MRiRW, FAPA i ARiMR, a także panel ekspertów w celu uzyskania informacji, czy określone w dokumentach programowych cele nadal są aktualne w kontekście potrzeb poszczególnych instytucji.

Wykorzystane narzędzia badawcze obejmują: Zogniskowany wywiad grupowy z przedstawicielami IZ, IW; wywiady indywidualne z przedstawicielami KSOW, panel ekspertów z przedstawicielami nauki i komitetu monitorującego PROW 2014-2020, analizę aktów prawnych i dokumentów aplikacyjnych.

7.t4) Wartości ilościowe wskaźników i źródła danych

Rodzaj wskaźnika	Kod i nazwa wskaźnika (jednostka)	Wskaźnik	Wartość wskaźnika	Obliczona wartość brutto	Obliczona wartość netto	Źródła danych i informacji
Wspólny wskaźnik produktu	O24 - Liczba tematycznych i analitycznych wymian zorganizowanych przy wsparciu krajowej sieci obszarów wiejskich	Nie	196,00			FAPA
Wspólny wskaźnik produktu	O25 - Liczba narzędzi komunikacyjnych krajowej sieci obszarów wiejskich	Nie	4,00			FAPA
Wspólny wskaźnik produktu	O26 - Liczba działań w ramach Europejskiej Sieci na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, w których uczestniczyła krajowa sieć obszarów wiejskich	Nie	46,00			FAPA
Dodatkowy wskaźnik produktu	Liczba działań o charakterze szkoleniowym	Nie	905,00			FAPA
Dodatkowy wskaźnik	Liczba multimediów i innych narzędzi komunikacji	Nie	3 936,00			FAPA

produktu						
Dodatkowy wskaźnik produktu	Liczba publikacji.	Nie	790,00			FAPA
Dodatkowy wskaźnik produktu	Liczba uczestników działań szkoleniowych	Nie	43 056,00			FAPA
Dodatkowy wskaźnik produktu	Liczba uczestników wydarzeń	Nie	3 903 533,00			FAPA
Dodatkowy wskaźnik produktu	Liczba unikalnych użytkowników stron internetowych KSOW	Nie	3 662 738,00			FAPA
Dodatkowy wskaźnik produktu	Liczba używanych mediów społecznościowych.	Nie	19,00			FAPA
Dodatkowy wskaźnik produktu	Liczba zebranych i upowszechnionych przykładów dobrej praktyki.	Nie	44,00			FAPA
Dodatkowy wskaźnik produktu	Liczba zorganizowanych wydarzeń.	Nie	1 351,00			FAPA
Dodatkowy wskaźnik rezultatu	Liczba osób, które zostały poinformowane o polityce rozwoju obszarów wiejskich i możliwościach finansowania poprzez narzędzia komunikacji krajowej sieci obszarów wiejskich	Nie	3 903 533,00			FAPA
Dodatkowy wskaźnik rezultatu	Liczba operacji wymiany wiedzy wspieranych przez KSOW	Nie	1 073,00			FAPA
Dodatkowy wskaźnik rezultatu	Liczba potencjalnych aktorów i beneficjentów PROW uczestniczących w działaniach KSOW (włączając LGD)	Nie	43 056,00			FAPA

7.t5) Napotkane problemy mające wpływ na ważność i wiarygodność wniosków z ewaluacji

Ocena KSOW skupia się na ocenie prawidłowości, skuteczności i wydajności interwencji KSOW, osiągnięcia celów sieci oraz ocenę wyników i oddziaływania. Z uwagi na początkowy etap realizacji zaplanowanych działań ocena wyników i oddziaływania ma charakter ekspercki i oparta została na podejściu wykorzystującym zasady triangulacji metod badawczych, z uwzględnieniem doświadczeń w realizacji zadań KSOW w latach 2007-2013. W analizowanym okresie nie rozpoczęło się pełne finansowanie działań KSOW w ramach realizacji zadań PT.

7.t6) Odpowiedź na pytanie ewaluacyjne

Logika interwencji KSOW to podstawa dla oceny KSOW i jest zaprojektowana w odpowiedzi na konkretne potrzeby programu, które mogą być adresowane przez KSOW. Logika interwencji KSOW obejmuje cele, czynności i oczekiwane efekty KSOW i jest ustanowiona poprzez szanowanie spójności pionowej i poziomej. Ocena bazująca na analizie dotychczasowych działań wskazuje na prawidłową realizację zadań KSOW i uprawnia do sformułowania wniosku, iż krajowa sieć obszarów wiejskich w zasadniczym stopniu przyczynia się do osiągnięcia celów, o których mowa w art. 54 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013. W analizowanym czasie sieć zorganizowała 1 351 wydarzeń, w których uczestniczyło 3 903 533 osób, prowadziła działalność informacyjną poprzez stronę internetową, która w analizowanym okresie miała 9 977 008 odsłon i 3 662 738 użytkowników, a także oraz media społecznościowe (42 805 użytkowników). KSOW opublikowała w sumie 790 publikacji o zróżnicowanym zakresie tematycznym, w zakresie upowszechnienia wiedzy w ramach poszczególnych priorytetów PROW 2014-2020. KSOW aktywnie zbierała przykłady dobrych praktyk – 44, oraz prowadziła wymiany tematyczne i analityczne w ramach grup tematycznych – 21, konsultacje tematyczne – 49, również w ramach 7 utworzonych inicjatyw tematycznych, w który w sumie wzięło udział 4 758 osób.

KSOW prowadziła aktywną współpracę z ENRD i EIP poprzez uczestnictwo w 46 działaniach tych podmiotów oraz upowszechnianie materiałów związanych z praktyką i wykami ewaluacji – 168 szt. Sieć wspierała potencjał instytucjonalny poprzez szkolenia (905 działań), w których wzięło udział 43 056 osób. Wreszcie KSOW wspierała rozwój transnarodowej i międzyterytorialnej współpracy w ramach LEADER/RLKS i wspólnych inicjatyw – organizując 10 wydarzeń dla 160 osób, zbierając 22 różne oferty na poszukiwanie współpracy oraz poprzez organizację 6 wizyt studyjnych dla 66 osób.

7.t7) Wnioski i zalecenia

7.t7.a) Podsumowanie / zalecenie 1

Podsumowanie:

C.1 Logika interwencji ustalona dla funkcjonowania Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich pozwala im realizować cele, o których mowa w art. 54 ust. 2 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013. Uwzględnia ona specyfikę warunków polskiego rolnictwa oraz jest uzasadniona dotychczasowymi doświadczeniami w realizacji polityki rozwoju obszarów wiejskich, jak również zakresem wsparcia w ramach PROW 2014-2020.

Zalecenie:

R.1. Logika interwencji powinna pozostać stała w trakcie całego okresu programowego, chyba że potrzeby obszaru programu ulegną znaczącej zmianie.

7.t7.b) Podsumowanie / zalecenie 2

Podsumowanie:

C.2 Działania KSOW (9), określone w PROW 2014-2020 i w art. 54 ust 2 rozp. 1305/2013, są spójne i kompleksowo odzwierciedlają cele Sieci. Działania dodatkowe (4) sformułowane w oparciu o analizę wyników ankiety przeprowadzonej na podstawie § 11 projektu rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie funkcjonowania krajowej sieci obszarów wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 uzupełniają przyjęte zadania o organizację i udział w targach itp., aktywizację mieszkańców wsi na rzecz podejmowania inicjatyw służących włączeniu społecznemu, identyfikację, gromadzenie i upowszechnianie dobrych praktyk oraz promocję zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich.

Zalecenie:

R.2 Rekomenduje się doprecyzowanie celu działania 4. pt. Promocja zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich, którego został sformułowany następująco: „Uzyskanie równowagi ekonomicznej, przyrodniczej i społecznej na obszarach wiejskich zrównoważonego rozwoju tych obszarów”. Zadaniem Sieci powinno być informowanie i podnoszenie świadomości społeczeństwa i potencjalnych beneficjentów PROW 2014-2020 w zakresie celów i zasad zrównoważonego rozwoju w oparciu o organizację szkoleń, konkursów, wyjazdów i innych przedsięwzięć o charakterze promocyjnym, prezentujących najlepsze przykłady w tym zakresie.

7.17.c) Podsumowanie / zalecenie 3

Podsumowanie:

C.3. Potencjał instytucjonalny i przygotowanie kadry realizującej działania KSOW należy ocenić pozytywnie. Szczególnie ważne jest doświadczenie większości pracowników zdobyte przy poprzednich okresach programowania.

Zalecenie:

R.3. Należy intensyfikować działania na rzecz aktywizacji regionalnych partnerów KSOW w podejmowaniu działań w ramach planu działania tak, aby wydatkowanie środków na wykonanie planu oraz funkcjonowanie podmiotów rozkładało się w sposób równomierny.

7.u) PSEQ01-FA - Pytanie w ramach ewaluacji specyficzne dla programu powiązane z celami szczegółowymi specyficznymi dla programu

Pytanie to zaznaczono jako niemające znaczenia dla oceny wersji rocznego sprawozdania z wdrażania

7.v) PSEQ02-FA - Pytanie w ramach ewaluacji specyficzne dla programu powiązane z celami szczegółowymi specyficznymi dla programu

Pytanie to zaznaczono jako niemające znaczenia dla oceny wersji rocznego sprawozdania z wdrażania

7.w) PSEQ03-FA - Pytanie w ramach ewaluacji specyficzne dla programu powiązane z celami szczegółowymi specyficznymi dla programu

Pytanie to zaznaczono jako niemające znaczenia dla oceny wersji rocznego sprawozdania z wdrażania

7.x) PSEQ04-FA - Pytanie w ramach ewaluacji specyficzne dla programu powiązane z celami szczegółowymi specyficznymi dla programu

Pytanie to zaznaczono jako niemające znaczenia dla oceny wersji rocznego sprawozdania z wdrażania

7.y) PSEQ05-FA - Pytanie w ramach ewaluacji specyficzne dla programu powiązane z celami szczegółowymi specyficznymi dla programu

Pytanie to zaznaczono jako niemające znaczenia dla oceny wersji rocznego sprawozdania z wdrażania

7.z) PSEQ01-TOPIC - Pytanie w ramach ewaluacji specyficzne dla programu powiązane z tematami ewaluacji specyficznymi dla programu

Pytanie to zaznaczono jako niemające znaczenia dla oceny wersji rocznego sprawozdania z wdrażania

7.aa) PSEQ02-TOPIC - Pytanie w ramach ewaluacji specyficzne dla programu powiązane z tematami ewaluacji specyficznymi dla programu

Pytanie to zaznaczono jako niemające znaczenia dla oceny wersji rocznego sprawozdania z wdrażania

7.bb) PSEQ03-TOPIC - Pytanie w ramach ewaluacji specyficzne dla programu powiązane z tematami ewaluacji specyficznymi dla programu

Pytanie to zaznaczono jako niemające znaczenia dla oceny wersji rocznego sprawozdania z wdrażania

7.cc) PSEQ04-TOPIC - Pytanie w ramach ewaluacji specyficzne dla programu powiązane z tematami ewaluacji specyficznymi dla programu

Pytanie to zaznaczono jako niemające znaczenia dla oceny wersji rocznego sprawozdania z wdrażania

7.dd) PSEQ05-TOPIC - Pytanie w ramach ewaluacji specyficzne dla programu powiązane z tematami ewaluacji specyficznymi dla programu

Pytanie to zaznaczono jako niemające znaczenia dla oceny wersji rocznego sprawozdania z wdrażania

7.ee) CEQ03-1C - W jakim stopniu interwencje w ramach PROW wspierają uczenie się przez całe życie oraz szkolenie zawodowe w sektorach rolnym i leśnym?

Pytanie to zaznaczono jako niemające znaczenia dla oceny wersji rocznego sprawozdania z wdrażania

Brak zakończonych operacji na koniec 2016 roku w ramach celu szczegółowego.

8. REALIZACJA DZIAŁAŃ MAJĄCYCH NA CELU UWZGLĘDNIENIE ZASAD OKREŚLONYCH W ART. 5, 7 I 8 ROZPORZĄDZENIA (UE) NR 1303/2013

8.a) Propagowanie równości mężczyzn i kobiet oraz niedyskryminacji (art. 7 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013)

Konieczność wdrażania i stosowania zasad równości szans wynika z prawa wspólnotowego i krajowego. Zgodnie z rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1303/2013, ustanawiającym wspólne przepisy dotyczące pięciu funduszy unijnych, wszystkie państwa członkowskie są zobowiązane do podejmowania odpowiednich kroków w celu zapobiegania wszelkim formom dyskryminacji.

Na wszystkich etapach realizacji Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 uwzględniana jest horyzontalna zasada równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz równości szans kobiet i mężczyzn.

Na etapie opracowywania i wdrażania Programu zapewniono rozwiązania dotyczące włączenia w proces konsultacji podmiotów odpowiedzialnych za niedyskryminację oraz innych, właściwych interesariuszy. Na etapie przygotowania projektu Programu uwzględniono w składzie powołanego do tego celu Zespołu - Grupie roboczej wspierającej prace nad przygotowaniem programu rozwoju obszarów wiejskich na lata 2014-2020 między innymi przedstawiciela Pełnomocnika Rządu do spraw Równego Traktowania. Jednocześnie należy wskazać, iż skład tej grupy był zgodny z katalogiem podmiotów biorących udział w opracowywaniu programu, który został określony w Założeniach do Umowy Partnerstwa. Dodatkowo, szeroki zakres konsultacji publicznych (konsultacje prowadzone on-line poprzez stronę internetową), przeprowadzonych w trzech etapach, objął wszystkich interesariuszy nieinstytucjonalnych. Zasady dotyczące kształtowania składu osobowego Komitetu Monitorującego, prócz przesłanek o charakterze merytorycznym, obejmowały także zasady uwzględniające konieczność zapewnienia równości szans kobiet i mężczyzn.

Ponadto, w celu realizacji zasad partnerstwa, a także promowania równości kobiet i mężczyzn oraz niedyskryminacji, w prace Komitetu Monitorującego zaangażowani są przedstawiciele Pełnomocnika Rządu do spraw Osób Niepełnosprawnych oraz przedstawiciele Pełnomocnika Rządu do spraw Równego Traktowania. Stanowiska przedstawicieli Pełnomocników Rządu uwzględniane są na etapie modyfikacji Programu oraz określania kryteriów wyboru operacji. Zaangażowanie ww. podmiotów na etapie opracowania oraz wdrażania Programu czyni zadość art. 9 Konwencji o prawach osób niepełnosprawnych.

Strona internetowa instytucji zarządzającej PROW 2014-2020, na której zamieszczane są informacje na temat PROW 2014-2020, jest dostosowana do potrzeb osób niepełnosprawnych. W celu ułatwienia kontaktów z osobami z niepełnosprawnościami, w Departamencie Rozwoju Obszarów Wiejskich (DROW), wykonującym w MRiRW zadania IZ, zatrudniona jest osoba przeszkolona w zakresie posługiwania się językiem migowym.

W DROW przy zamówieniach publicznych stosowane są preferencje dla firm, które przy wykonywaniu zamówienia zatrudniły osoby zagrożone wykluczeniem społecznym (np. niepełnosprawni).

Dodatkowo, bezpłatną infolinię, na której można otrzymać informację o pomocy udzielanej przez ARiMR obsługują osoby niedowidzące lub niewidome, co przyczynia się do niwelowania wykluczenia społecznego osób niepełnosprawnych.

Przedstawiciele instytucji zarządzającej Programem brali także udział w szkoleniach na temat równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami oraz szkoleniach nt.

równości szans kobiet i mężczyzn. Szkolenia organizowane były przez instytucję koordynującą Umowę Partnerstwa. Przedstawiciele instytucji zarządzającej biorą także udział w posiedzeniach Grupy roboczej do spraw równości szans i niedyskryminacji, w tym dostępności dla osób z niepełnosprawnościami dla funduszy unijnych na lata 2014-2020.

Przedstawiciele instytucji zarządzającej PROW 2014-2020 uczestniczyli także w konsultacjach i weryfikacji podręcznika *Jak realizować zasadę równości szans kobiet i mężczyzn w projektach finansowanych z funduszy europejskich 2014-2020 - Poradnik dla osób realizujących projekty* - w zakresie funduszu EFRROW.

Realizacja działań, które bezpośrednio odwołują się do horyzontalnych zasad równości szans i niedyskryminacji, odbywa się m. in. poprzez rekomendowanie kryteriów wyboru projektów, zapewniających równe podejście i uwzględniających zróżnicowane potrzeby osób z niepełnosprawnościami. W roku 2016 trwały prace nad przepisami szczegółowymi dla działania *Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich*. W typach operacji *Ochrona zabytków i budownictwa tradycyjnego; Inwestycje w obiekty pełniące funkcje kulturalne* oraz *Kształtowanie przestrzeni publicznej*, realizowanych w tym działaniu, do zasad kwalifikowalności wprowadzono warunek mówiący, że „pomoc może być przyznana, jeśli operacja będzie ogólnodostępna, w tym dostępna dla osób niepełnosprawnych”.

Promowanie działań na rzecz realizacji zasad równouprawnienia ma miejsce także poprzez wdrażanie działania *Tworzenie grup i organizacji producentów*, gdzie wprowadzono preferencje dla osób niepełnosprawnych. W przepisach wykonawczych dla ww. instrumentu wskazano, że premiovane będą m. in. operacje realizowane przez grupę, która zatrudnia co najmniej dwie osoby na pełne etaty na podstawie umowy o pracę albo jeżeli grupa zatrudnia na podstawie umowy o pracę co najmniej jedną osobę niepełnosprawną w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób.

W działaniu *LEADER* kryteria wyboru operacji oraz zasady dokonywania ich zmian określone zostały przez lokalne grupy działania (LGD) w lokalnych strategiach rozwoju (LSR). Premiowane przez LGD są operacje spełniające określone kryteria, w tym ukierunkowanie na zaspokojenie potrzeb grup defaworyzowanych ze względu na dostęp do rynku pracy, określonych w LSR. Przykładami grup defaworyzowanych ze względu na dostęp do rynku pracy są: osoby długotrwale bezrobotne, osoby z niepełnosprawnościami, osoby o niskich kwalifikacjach, kobiety, osoby powyżej 50 roku życia.

W DROW powstał materiał, zredagowany na podstawie wyników prac Zespołu Roboczego ds. Opracowania Zakresu Lokalnych Strategii Rozwoju (LSR) przy Grupie tematycznej do spraw Podejścia Leader, pt. *Poradnik dla lokalnych grup działania w zakresie opracowania lokalnych strategii rozwoju na lata 2014-2020 do stosowania przy pisaniu Strategii na okres 2014-2020*. Zawiera on m. in. rekomendacje w zakresie niedyskryminującego procesu decyzyjnego w Grupach do wykorzystania przez LGD. Struktura powinna odzwierciedlać poszczególne grupy docelowe lokalnej strategii rozwoju, powinna także uwzględniać udział kobiet oraz osób młodych poniżej 35 roku życia. Omawiając reprezentatywność LGD, w części „sektor społeczny”, Podręcznik jako przykład organizacji wymienia Koła Gospodyń Wiejskich oraz podmioty prowadzące Centra Integracji Społecznej i Kluby Integracji Społecznej. Kluczowe kwestie odnośnie planu komunikacji dla LSR, które zawiera Poradnik, to m. in. działania komunikacyjne skierowane do grup wykluczonych, defaworyzowanych ze względu na dostęp do rynku pracy. Podręcznik zaleca wskazanie głównych adresatów poszczególnych działań komunikacyjnych, tj. grup docelowych. LGD powinna zagwarantować, iż udział społeczności lokalnych lub wyodrębnionych z niej poszczególnych grup adresatów-interesariuszy w procesie komunikacji będzie możliwie szeroki i co do zasady otwarty. Należy wskazać konkretnych adresatów poszczególnych działań, a tam gdzie to możliwe odpowiednio ich zdefiniować, np. osoby fizyczne, przedsiębiorcy, młodzież, kobiety, organizacje pozarządowe, grupy

zmarginalizowane, defaworyzowane, itp. Wskaźnik O.4 *Liczba beneficjentów otrzymujących wsparcie* dla części działań jest dezagregowany tak, że pomiar uwzględnia różnicowanie według płci beneficjenta. W roku 2016 wśród osób fizycznych wspartych w ramach PROW 2014-2020 udział kobiet wyniósł 30%. [1]

[1] Dane dotyczące udziału kobiet wyliczone w oparciu o środki zakontraktowane w ramach poddziałań: 3.1, 4.1 *Modernizacja gospodarstw rolnych*, 4.1 – OSN, 4.2, 6.1, 6.5 oraz w oparciu o działanie 8 i 13.

8.b) Zrównoważony rozwój (art. 8 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013)

W ramach procesu programowania działań położono nacisk na realizację celów przekrojowych polityki rozwoju obszarów wiejskich, w tym dotyczących środowiska oraz klimatu. W rozdziale 5.3 Programu zawarto szczegółową listę działań i poddziałań wpisujących się w osiągnięcie poszczególnych celów przekrojowych. Cele dotyczące środowiska i klimatu są realizowane przez niemal wszystkie działania wdrażane w ramach Programu.

Współczynniki przeliczania kwot wydatków poniesionych w ramach poszczególnych celów szczegółowych PROW na cele dotyczące zmian klimatu zamieszczone zostały w załączniku II do rozporządzenia wykonawczego Komisji (UE) nr 215/2014 z dnia 7 marca 2014 r. i wynoszą 100% dla operacji realizujących Priorytet 4 i 5 oraz 40% w przypadku operacji realizujących cele szczegółowe 3B i 6B.

Program przyczynia się do realizacji Priorytetu 4 przez następujące działania: M01 *Transfer wiedzy i działalność informacyjna*, M04 *Inwestycje w środki trwałe* (poddziałanie 4.1 - typy operacji *Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach Natura 2000*, *Inwestycje w gospodarstwach położonych na obszarach OSN*), M10 *Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne*, M11 *Rolnictwo ekologiczne* oraz M13 *Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami*. Priorytet 5 jest realizowany poprzez działanie M08 *Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów*.

Łączne wydatki poniesione w ramach Priorytetu 4 i 5 do końca 2016 r. wyniosły 783 642 938 euro.

Program przyczynia się także do realizacji celu szczegółowego 3B, dotyczącego zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem. W ww. obszarze realizowane jest działanie M05 *Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych*.

Z kolei cel szczegółowy 6B jest realizowany w ramach działań M07 *Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich* oraz M19 *Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER*.

Kwota przeznaczona w Programie na cele dotyczące zmian klimatu, wyliczona z zastosowaniem ww. współczynników, stanowi niecałe 39% budżetu całego Programu.

W ramach części instrumentów wsparcia (np. *Modernizacja gospodarstw rolnych*, *Przetwórstwo i marketing produktów rolnych*, *Współpraca*) operacje przyczyniające się do realizacji celów środowiskowo-klimatycznych są dodatkowo premiiowane poprzez przyznanie dodatkowych punktów na etapie oceny wniosku.

Realizacja celów związanych z środowiskiem i klimatem jest badana na poziomie poszczególnych operacji.

Monitorowanie wpływu realizacji działań PROW 2014-2020 na ww. kwestie opiera się na wskaźnikach produktu, rezultatu i oddziaływania zawartych w CMES.

Dane dotyczące ilości i kwot wsparcia na operacje wpływające na środowisko i klimat pozyskiwane są przez instytucję zarządzającą w ramach systemu sprawozdawczości, trzykrotnie w ciągu roku.

Ponadto w ramach sprawozdań rocznych monitorowane są łączne kwoty wsparcia na operacje, które będą realizowanymi w ramach innych priorytetów, dodatkowo wpływają na realizację priorytetów 4 i 5.

Wpływ PROW 2014-2020 na kwestie klimatyczne będzie badany w ramach ewaluacji Programu. Zgodnie z przepisami UE odpowiedzi na pytania ewaluacyjne w przedmiotowym zakresie będą przekazane KE w ramach sprawozdania rocznego w 2019 roku oraz sprawozdania z wykonania oceny ex post w 2023 roku.

8.c) Rola partnerów, o których mowa w art. 5 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013, w realizacji programu

Na etapie przygotowania projektu Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 uwzględniono zasadę partnerstwa. Do tego celu powołano Zespół - Grupę roboczą wspierającą prace nad przygotowaniem programu rozwoju obszarów wiejskich na lata 2014-2020. Określony skład grupy roboczej odpowiadał zakresowi interesariuszy wskazanemu w Uchwale nr 1/2013 Międzyresortowego Zespołu do spraw Programowania i Wdrażania Funduszy Strukturalnych i Funduszu Spójności Unii Europejskiej, uwzględniając przedstawicieli ze strony rządowej oraz samorządowej, a także szerokie grono partnerów społecznych działających w obszarze objętym przygotowywanym programem operacyjnym. Jednocześnie skład tej grupy był zgodny z katalogiem podmiotów biorących udział w opracowywaniu programu, który został określony w Założeniach do Umowy Partnerstwa.

Realizując założenia dotyczące podejścia opartego na wielopoziomym zarządzaniu, partnerzy wymienieni powyżej biorą udział w pracach związanych z opracowaniem projektów zmian Programu, a także pracach związanych z analizą sprawozdań z postępów we wdrażaniu PROW 2014-2020, poprzez udział w Komitecie Monitorującym.

Zgodnie z art. 5 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 1303/2013 Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, pełniący funkcję instytucji zarządzającej Programem, współpracuje w ramach Komitetu Monitorującego w zakresie wdrażania Programu, w tym m.in. jego zmian, z przedstawicielami strony rządowej, strony samorządowej oraz przedstawicielami partnerów społecznych i gospodarczych, w tym organizacji rolniczych oraz pozarządowych organizacji związanych z ochroną środowiska, organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami odpowiedzialnymi za promowanie włączenia społecznego, równouprawnienia płci i niedyskryminacji.

Zadaniem Komitetu Monitorującego jest między innymi konsultowanie zmian Programu oraz konsultowanie kryteriów wyboru operacji. Kryteria wyboru operacji stanowią część projektów aktów prawnych i są poddane rządowemu procesowi legislacyjnemu.

Należy wskazać, iż dwukrotnie zostało znowelizowane zarządzenie powołujące Komitet, które rozszerzyło skład o przedstawicieli organizacji pracowników i organizacji pracodawców, wskazanych przez Radę Dialogu Społecznego oraz przedstawicieli związków zawodowych rolników.

W ramach Komitetu zostały powołane trzy grupy robocze: Grupa robocza do spraw Klimatu i Środowiska,

Grupa Robocza do spraw Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność oraz Grupa robocza ds. efektywności PROW 2014-2020. Skład ww. grup został ustalony zgodnie z Regulaminem Komitetu i zachowuje parytet pomiędzy reprezentantami administracji, nauki, organizacji pozarządowych oraz partnerów społecznych.

Instytucja zarządzająca, realizując również wymogi określone w rozporządzeniu delegowanym Komisji (UE) nr 240/2014 z 7 stycznia 2014 r. w *sprawie europejskiego postępowania w zakresie partnerstwa w ramach europejskich funduszy strukturalnych i inwestycyjnych*, powołała w 2015 r. Grupę Zarządzającą Ewaluacją Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020, w skład w której wchodzi między innymi czterech przedstawicieli wskazani przez Komitet Monitorujący, w tym po jednym przedstawicielu strony społecznej i samorządowej oraz dwóch przedstawicieli reprezentujących stronę naukową.

Do zadań Grupy Zarządzającej Ewaluacją należy w szczególności: planowanie ewaluacji PROW 2014–2020, w tym proponowanie tematów ewaluacji; opiniowanie rocznych planów oceny PROW 2014–2020; współpraca przy realizacji badań ewaluacyjnych, w szczególności opiniowanie zakresów wybranych badań ewaluacyjnych i wyników tych badań; monitorowanie i ocena wdrożenia rekomendacji wynikających z przeprowadzonych ewaluacji PROW 2014–2020.

9. POSTĘP OSIĄGNIĘTY W CELU ZAPEWNIENIA ZINTEGROWANEGO PODEJŚCIA DO KORZYSTANIA Z EFRROW I INNYCH UNIJNYCH INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH

Niniejsza sekcja ma zastosowanie tylko do rocznego sprawozdania z wdrażania/rocznych sprawozdań z wdrażania z 2018 r.

10. SPRAWOZDANIE Z WDRAŻANIA INSTRUMENTÓW FINANSOWYCH (ART. 46 ROZPORZĄDZENIA (UE) NR 1303/2013)

30A. Czy ocena ex ante została rozpoczęta?	Tak
30B. Czy ocena ex ante została ukończona?	Tak
30. Data ukończenia oceny ex ante	07-12-2016
31.1. Czy rozpoczęto już proces wyboru lub wyznaczenia?	Nie
13 A. Czy podpisano umowę o finansowaniu?	Nie
13. Data podpisania umowy o finansowaniu z podmiotem wdrażającym instrument finansowy	-

List of Financial Instruments

Nazwa instrumentu finansowego	Rodzaje instrumentów finansowych	Powiązany fundusz funduszy
-------------------------------	----------------------------------	----------------------------

**11. TABELE SŁUŻĄCE KODOWANIU OGÓLNYCH I SPECYFICZNYCH DLA PROGRAMU
WSKAŹNIKÓW ORAZ UJĘTYCH ILOŚCIOWO WARTOŚCI DOCELOWYCH**

See Monitoring Annex

Annex II

Detailed table showing implementation level by Focus areas including output indicators

Cel szczegółowy 1A							
FA/M	Nazwa wskaźnika celu	Okres	Based on approved (when relevant)	Absorpcja (%)	Realised	Absorpcja (%)	Cel 2023
1A	T1: procent wydatków w ramach artykułów 14, 15 i 35 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 w odniesieniu do ogółu wydatków poniesionych w ramach PROW (cel szczegółowy 1A)	2014-2016					1,40
		2014-2015					

Cel szczegółowy 1B							
FA/M	Nazwa wskaźnika celu	Okres	Based on approved (when relevant)	Absorpcja (%)	Realised	Absorpcja (%)	Cel 2023
1B	T2: łączna liczba operacji współpracy otrzymujących wsparcie w ramach działania dotyczącego współpracy (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013) (grupy, sieci/klastry, projekty pilotażowe...) (cel szczegółowy 1B)	2014-2016					90,00
		2014-2015					

Cel szczegółowy 1C							
FA/M	Nazwa wskaźnika celu	Okres	Based on approved (when relevant)	Absorpcja (%)	Realised	Absorpcja (%)	Cel 2023
1C	T3: łączna liczba uczestników szkolenia na podstawie art. 14 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 (cel szczegółowy 1C)	2014-2016					261 811,00
		2014-2015					

Cel szczegółowy 2A

FA/M	Nazwa wskaźnika celu	Okres	Based on approved (when relevant)	Absorpcja (%)	Realised	Absorpcja (%)	Cel 2023
2A	T4: procent gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich na inwestycje związane z restrukturyzacją lub modernizacją (cel szczegółowy 2A)	2014-2016	0,19	6,39			2,97
		2014-2015					
FA/M	Wskaźnik produktu	Okres	Committed	Absorpcja (%)	Realised	Absorpcja (%)	Zaplanowane na 2023 r.
2A	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016	252 476 596,60	6,48	479 002,14	0,01	3 895 412 606,00
M01	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016					34 800 782,00
M01.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016					27 840 626,00
M01.1	O12 - Liczba uczestników szkoleń	2014-2016					154 670,00
M02	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016					75 002 515,00
M02.1	O13 - Liczba beneficjentów, którzy skorzystali z usług doradczych	2014-2016					56 500,00
M04	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016	250 634 075,53	9,50	479 002,14	0,02	2 639 059 226,00
M04	O2 - Inwestycje ogółem	2014-2016			938 434,29	0,02	5 139 123 712,00
M04.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016			479 002,14	0,02	2 500 064 486,00
M04.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	2014-2016			21,00	0,05	44 800,00
M04.3	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016					138 994 740,00
M06	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016	1 842 521,07	0,16			1 117 550 218,00
M06	O2 - Inwestycje ogółem	2014-2016					1 182 549 590,00
M06.3	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	2014-2016					68 163,00
M16	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016					28 999 865,00

Cel szczegółowy 2B

FA/M	Nazwa wskaźnika celu	Okres	Based on approved (when relevant)	Absorpcja (%)	Realised	Absorpcja (%)	Cel 2023
2B	T5: procent gospodarstw rolnych korzystających z planów rozwoju działalności gospodarczej/inwestycji dla młodych rolników otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich (cel szczegółowy 2B)	2014-2016	0,38	19,94			1,91
		2014-2015					
FA/M	Wskaźnik produktu	Okres	Committed	Absorpcja (%)	Realised	Absorpcja (%)	Zaplanowane na 2023 r.
2B	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016	127 993 859,91	17,83			717 997 734,00
M06	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016	127 993 859,91	17,83			717 997 734,00
M06	O2 - Inwestycje ogółem	2014-2016					717 997 734,00
M06.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016					717 997 734,00
M06.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	2014-2016					28 715,00

Cel szczegółowy 3A

FA/M	Nazwa wskaźnika celu	Okres	Based on approved (when relevant)	Absorpcja (%)	Realised	Absorpcja (%)	Cel 2023
3A	T6: procent gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie w ramach systemów jakości, rynków lokalnych i krótkich cykli dostaw oraz grup/organizacji producentów (cel szczegółowy 3A)	2014-2016	1,10	26,67	1,10	26,67	4,12
		2014-2015					
FA/M	Wskaźnik produktu	Okres	Committed	Absorpcja (%)	Realised	Absorpcja (%)	Zaplanowane na 2023 r.
3A	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016	87 476 963,91	7,07	29 051 860,34	2,35	1 236 728 987,00
M01	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016					8 700 301,00
M01.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016					6 525 226,00
M01.1	O12 - Liczba uczestników szkoleń	2014-2016					36 251,00
M03	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016	2 363 854,14	8,44	2 103 955,81	7,51	28 004 179,00
M03.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	2014-2016			7 531,00	40,18	18 743,00
M04	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016	56 318 766,62	8,13	0,00	0,00	693 070 461,00
M04	O2 - Inwestycje ogółem	2014-2016					1 386 140 922,00
M04.1	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	2014-2016					1 480,00
M04.2							
M07	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016					74 966 634,00
M09	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016	28 794 343,15	7,15	26 947 904,53	6,69	402 987 547,00
M09	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	2014-2016			763,00	42,18	1 809,00
M09	O9 - Liczba gospodarstw rolnych uczestniczących w systemach wsparcia	2014-2016			9 005,00	24,89	36 180,00
M16	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016					28 999 865,00

Cel szczegółowy 3B

FA/M	Nazwa wskaźnika celu	Okres	Based on approved (when relevant)	Absorpcja (%)	Realised	Absorpcja (%)	Cel 2023
3B	T7: procent gospodarstw rolnych uczestniczących w systemach zarządzania ryzykiem (cel szczegółowy 3B)	2014-2016					0,01
		2014-2015					
	Liczba beneficjentów w ramach inwestycji zapobiegających zniszczeniu potencjału produkcji rolnej (-)	2014-2016					990,00
		2014-2015					
FA/M	Wskaźnik produktu	Okres	Committed	Absorpcja (%)	Realised	Absorpcja (%)	Zaplanowane na 2023 r.
3B	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016					317 881 927,00
M01	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016					2 899 959,00
M01.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016					2 899 959,00
M01.1	O12 - Liczba uczestników szkoleń	2014-2016					16 111,00
M05	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016					314 981 968,00
M05.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	2014-2016					180,00

Priorytet P4

FA/M	Nazwa wskaźnika celu	Okres	Based on approved (when relevant)	Absorpcja (%)	Realised	Absorpcja (%)	Cel 2023
P4	T12: procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarowania glebą i/lub zapobiegania erozji gleby (cel szczegółowy 4C)	2014-2016			11,65	61,03	19,09
		2014-2015					
	T10: procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarki wodnej (cel szczegółowy 4B)	2014-2016			8,72	60,68	14,37
		2014-2015					
	T9: procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie wspierających różnorodność biologiczną lub krajobrazy (cel szczegółowy 4A)	2014-2016			9,01	61,11	14,74
		2014-2015					
FA/M	Wskaźnik produktu	Okres	Committed	Absorpcja (%)	Realised	Absorpcja (%)	Zaplanowane na 2023 r.
P4	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016	755 917 396,74	18,17	756 293 814,03	18,18	4 160 899 209,00
M01	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016					11 600 260,00
M01.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016					9 860 221,00
M01.1	O12 - Liczba uczestników szkoleń	2014-2016					54 779,00
M04	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016	988 847,76	1,00	0,00	0,00	99 276 000,00
M04	O2 - Inwestycje ogółem	2014-2016					198 552 000,00
M10	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016	210 115 363,60	15,37	207 771 034,16	15,20	1 366 715 491,00
M10.1	O5 - Obszar całkowity (ha)	2014-2016			1 503 269,12	82,46	1 823 000,00
M11	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016	77 179 429,62	11,03	78 403 694,10	11,20	699 961 515,00
M11.1	O5 - Obszar całkowity (ha)	2014-2016			42 777,92	31,00	138 000,00
M11.2	O5 - Obszar całkowity (ha)	2014-2016			381 284,60	70,22	543 000,00
M13	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016	467 633 755,76	23,58	470 119 085,77	23,70	1 983 345 943,00
M13.1	O5 - Obszar całkowity (ha)	2014-2016			167 266,63	114,02	146 696,00
M13.2	O5 - Obszar całkowity (ha)	2014-2016			7 755 029,30	113,27	6 846 613,00
M13.3	O5 - Obszar całkowity (ha)	2014-2016			322 786,06	106,41	303 343,00

Cel szczegółowy 5E

FA/M	Nazwa wskaźnika celu	Okres	Based on approved (when relevant)	Absorpcja (%)	Realised	Absorpcja (%)	Cel 2023
5E	T19: procent gruntów rolnych i leśnych objętych umowami o zarządzanie przyczyniającymi się do pochłaniania dwutlenku węgla i ochrony węgla (cel szczegółowy 5E)	2014-2016			0,30	86,95	0,35
		2014-2015			0,01	2,90	
FA/M	Wskaźnik produktu	Okres	Committed	Absorpcja (%)	Realised	Absorpcja (%)	Zaplanowane na 2023 r.
5E	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016	27 253 474,02	9,05	27 349 124,23	9,09	300 997 069,00
M08	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016	27 253 474,02	9,05	27 349 124,23	9,09	300 997 069,00
M08.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016			27 349 124,23	9,09	300 997 069,00
M08.1	O5 - Obszar całkowity (ha)	2014-2016			1 005,23	1,23	82 000,00

Cel szczegółowy 6A

FA/M	Nazwa wskaźnika celu	Okres	Based on approved (when relevant)	Absorpcja (%)	Realised	Absorpcja (%)	Cel 2023
6A	T20: miejsca pracy stworzone w ramach projektów objętych wsparciem (cel szczegółowy 6A)	2014-2016					16 550,00
		2014-2015					
FA/M	Wskaźnik produktu	Okres	Committed	Absorpcja (%)	Realised	Absorpcja (%)	Zaplanowane na 2023 r.
6A	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016					479 370 115,00
M06	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016					479 370 115,00
M06	O2 - Inwestycje ogółem	2014-2016					479 370 115,00
M06.2 M06.4	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	2014-2016					19 166,00

Cel szczegółowy 6B

FA/M	Nazwa wskaźnika celu	Okres	Based on approved (when relevant)	Absorpcja (%)	Realised	Absorpcja (%)	Cel 2023
6B	T23: miejsca pracy stworzone w ramach projektów objętych wsparciem (LEADER) (cel szczegółowy 6B)	2014-2016					5 943,00
		2014-2015					
	T22: procent ludności wiejskiej korzystającej z ulepszonych usług/infrastruktury (cel szczegółowy 6B)	2014-2016			0,10	1,85	5,41
		2014-2015					
	T21: procent ludności wiejskiej objętej strategiami lokalnego rozwoju (cel szczegółowy 6B)	2014-2016			72,38	124,38	58,19
		2014-2015					
FA/M	Wskaźnik produktu	Okres	Committed	Absorpcja (%)	Realised	Absorpcja (%)	Zaplanowane na 2023 r.
6B	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016	624 228 511,43	35,98	13 045 329,91	0,75	1 734 999 962,00
M07	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016	490 871 748,00	49,09	3 051 043,05	0,31	1 000 000 049,00
M07.1 M07.2 M07.4 M07.5 M07.6 M07.7 M07.8	O15 - Liczba ludności korzystającej z ulepszonych usług / infrastruktury (w obszarze IT lub w innym obszarze)	2014-2016			26 759,00	1,78	1 500 000,00
M07.2	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	2014-2016			31,00	1,72	1 800,00
M07.4	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	2014-2016					470,00
M07.6	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	2014-2016					470,00
M19	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016	133 356 763,43	18,14	9 994 286,86	1,36	734 999 913,00
M19	O18 - Liczba ludności na obszarze lokalnej grupy działania	2014-2016			20 051 423,00	124,39	16 120 000,00
M19	O19 - Liczba wybranych lokalnych grup działania	2014-2016			290,00	113,28	256,00
M19.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016			8 641 728,55	101,67	8 500 000,00
M19.2	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016			1 134 711,67	0,19	594 299 913,00
M19.3	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016			217 846,64	1,45	15 000 000,00
M19.4	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	2014-2016					117 200 000,00

Annex III

Summary table of quantified results

Result indicator name and unit (1)	Target value (2)	Main value (3)	Secondary contribution (4)	LEADER/CLLD contribution (5)	Total RDP (6)=3+4+5
R1 / T4: procent gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich na inwestycje związane z restrukturyzacją lub modernizacją (cel szczegółowy 2A)	2,97	0,00	N/A	0,00	0,00
R2: Zmiana w zakresie produkcji rolnej w gospodarstwach otrzymujących wsparcie/ w rocznych jednostkach pracy (cel szczegółowy 2A)*	N/A				
R3 / T5: procent gospodarstw rolnych korzystających z planów rozwoju działalności gospodarczej/inwestycji dla młodych rolników otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich (cel szczegółowy 2B)	1,91		N/A	0,00	0,00
R4 / T6: procent gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie w ramach systemów jakości, rynków lokalnych i krótkich cykli dostaw oraz grup/organizacji producentów (cel szczegółowy 3A)	4,12	1,10	N/A	0,00	1,10
R5 / T7: procent gospodarstw rolnych uczestniczących w systemach zarządzania ryzykiem (cel szczegółowy 3B)	0,01		N/A	0,00	0,00
R6 / T8: procent lasów/innych zalesionych obszarów w ramach umów o zarządzanie wspierających różnorodność biologiczną (cel szczegółowy 4A)		0,00	N/A	0,00	0,00
R7 / T9: procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie wspierających różnorodność biologiczną lub krajobrazy (cel szczegółowy 4A)	14,74	9,01	N/A	0,00	9,01
R8 / T10: procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarki wodnej (cel szczegółowy 4B)	14,37	8,72	N/A	0,00	8,72
R9 / T11: procent gruntów leśnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarki wodnej (cel szczegółowy 4B)		0,00	N/A	0,00	0,00
R10 / T12: procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarowania glebą i/lub zapobiegania erozji gleby (cel szczegółowy 4C)	19,09	11,65	N/A	0,00	11,65
R11 / T13: procent gruntów leśnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarowania glebą lub zapobiegania erozji gleby (cel szczegółowy 4C)		0,00	N/A	0,00	0,00
R12 / T14: procent gruntów nawadnianych, w odniesieniu do których następuje przechodzenie na			N/A	0,00	0,00

bardziej sprawny system nawadniania (cel szczegółowy 5A)						
R13: zwiększenie efektywności korzystania z zasobów wodnych w rolnictwie w projektach otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich (cel szczegółowy 5A)*	N/A					
R14: zwiększenie efektywności korzystania z energii w rolnictwie i przetwórstwie spożywczym w projektach otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich (cel szczegółowy 5B)*	N/A					
R15: energia ze źródeł odnawialnych wytworzona w projektach otrzymujących wsparcie (cel szczegółowy 5C)*	N/A					
R16 / T17: procent dużych jednostek przeliczeniowych objętych inwestycjami w zakresie gospodarki zwierzęcej w celu redukcji emisji gazów cieplarnianych lub amoniaku (cel szczegółowy 5D)				N/A	0,00	0,00
R17 / T18: procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie w celu redukcji emisji gazów cieplarnianych lub amoniaku (cel szczegółowy 5D)		0,00		N/A	0,00	0,00
R18: ograniczenie emisji metanu i podtlenku azotu (cel szczegółowy 5D)*	N/A					
R19: ograniczenie emisji amoniaku (cel szczegółowy 5D) *	N/A					
R20 / T19: procent gruntów rolnych i leśnych objętych umowami o zarządzanie przyczyniającymi się do pochłaniania dwutlenku węgla i ochrony węgla (cel szczegółowy 5E)	0,35	0,30		N/A	0,00	0,30
R21 / T20: miejsca pracy stworzone w ramach projektów objętych wsparciem (cel szczegółowy 6A)	16 550,00			N/A	0,00	0,00
R22 / T21: procent ludności wiejskiej objętej strategiami lokalnego rozwoju (cel szczegółowy 6B)	58,19	72,38		N/A		72,38
R23 / T22: procent ludności wiejskiej korzystającej z ulepszonych usług/infrastruktury (cel szczegółowy 6B)	5,41	0,10		N/A	0,00	0,10
R24 / T23: miejsca pracy stworzone w ramach projektów objętych wsparciem (LEADER) (cel szczegółowy 6B)	5 943,00			N/A		
R25 / T24: procent ludności wiejskiej korzystającej z nowych lub ulepszonych usług / infrastruktury (ICT) (cel szczegółowy 6C)		0,00		N/A	0,00	0,00

Dokumenty

Tytuł dokumentu	Typ dokumentu	Data dokumentu	Lokalny nr referencyjny	Nr referencyjny Komisji	Liczba kontrolna	Pliki	Data wysłania	Wysłane przez
AIR Financial Annex 2014PL06RDNP001	Załącznik finansowy (System)	04-05-2017			3132789201	AIRfinancialAnnex2014PL06RDNP001_pl.pdf		

The European Agricultural Fund for Rural Development:
Europe investing in rural areas

Roczne sprawozdanie z wdrażania

Monitoring Annex

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020

Roczne sprawozdanie z wdrażania	
Okres	01/01/2016 - 31/12/2016
Wersja	2016.0
Status – Bieżący węzeł	Otwarte - Polska
Krajowy numer referencyjny	
Data zatwierdzenia przez komitet monitorujący	

Obowiązująca wersja programu	
CCI	2014PL06RDNP001
Rodzaj programu	Program rozwoju obszarów wiejskich
Kraj	Polska
Region	PL - National
Okres programowania	2014 - 2020
Wersja	3.1
Nr decyzji	C(2016)8568
Data decyzji	09/12/2016
Instytucja zarządzająca	Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Spis treści

1. TABELE SŁUŻĄCE KODOWANIU OGÓLNYCH I SPECYFICZNYCH DLA PROGRAMU WSKAŹNIKÓW ORAZ UJĘTYCH ILOŚCIOWO WARTOŚCI DOCELOWYCH	8
1.a) Tabela A: Dokonane wydatki w podziale na działania i cele szczegółowe – ROCZNIE	8
1.b) Tabela B: Osiągnięte wskaźniki produktu w podziale na działania i cele szczegółowe	8
1.c) Tabela C: Podział na istotne wskaźniki produktu i działania pod kątem rodzaju obszaru, płci lub wieku – ŁĄCZNIE.....	8
1.d) Tabela D: Postępy w osiąganiu celów	13
1.e) Tabela E: Monitorowanie działań przejściowych – ROCZNIE	38
1.f) Tabela F: Osiąganie wskaźników ram wykonania	43
1.g) Tabela G: Wskaźniki specyficzne dla programu	44
2. LEGENDA.....	44

SECTION 11

12. TABELE SŁUŻĄCE KODOWANIU OGÓLNYCH I SPECYFICZNYCH DLA PROGRAMU WSKAŹNIKÓW ORAZ UJĘTYCH ILOŚCIOWO WARTOŚCI DOCELOWYCH**12.a) Tabela A: Dokonane wydatki w podziale na działania i cele szczegółowe – ROCZNIE**

Działanie	Poddziałanie	Priorytet	Cel szczegółowy	Całkowite wydatki publiczne
M01		P2	2A	
M01		P3	3A	
M01		P3	3B	
M01		P4		
M01				0,00
M02		P2	2A	
M02				0,00
M03		P3	3A	2 363 854,14
M03				2 363 854,14
M04		P2	2A	250 634 075,53
M04		P3	3A	56 318 766,62
M04		P4		988 847,76
M04				307 941 689,91
M05		P3	3B	
M05				0,00
M06		P2	2A	1 842 521,07
M06		P2	2B	127 993 859,91
M06		P6	6A	
M06				129 836 380,98
M07		P3	3A	
M07		P6	6B	490 871 748,00
M07				490 871 748,00
M08	M08.1	P5	5E	26 454 007,48
M08	M08.1			26 454 007,48
M08	M08.2	P5	5E	
M08	M08.2			0,00
M08	M08.3	P5	5E	
M08	M08.3			0,00
M08	M08.4	P5	5E	
M08	M08.4			0,00
M08	M08.5	P5	5E	
M08	M08.5			0,00
M08	M08.6	P5	5E	
M08	M08.6			0,00
M09		P3	3A	28 794 343,15
M09				28 794 343,15
M10		P4		210 115 363,60
M10				210 115 363,60
M11		P4		77 179 429,62
M11				77 179 429,62

M13		P4		360 087 818,08
M13				360 087 818,08
M16		P2	2A	
M16		P3	3A	
M16				0,00
M19	M19.1	P6	6B	
M19	M19.1; M19.2; M19.3; M19.4			124 635 410,42
M19	M19.2	P6	6B	39 975,85
M19	M19.3	P6	6B	2 723,09
M19	M19.4	P6	6B	124 592 711,48
M20				

12.b) Tabela B: Osiągnięte wskaźniki produktu w podziale na działania i cele szczegółowe

Tabela B1: Osiągnięte wskaźniki produktu (roczne sprawozdanie z wdrażania) – ŁĄCZNIEM01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)

Działanie	Poddziałanie	Wskaźnik	Priorytet	Cel szczegółowy	B1: osiągnięte wskaźniki produktu (2014–2016 wartość skumulowana)
M01		O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P2	2A	
M01		O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P3	3A	
M01		O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P3	3B	
M01		O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P4		
M01		O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem			
M01	M01.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P2	2A	
M01	M01.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P3	3A	
M01	M01.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P3	3B	
M01	M01.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P4		
M01	M01.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem			
M01	M01.1	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	P2	2A	
M01	M01.1	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	P3	3A	
M01	M01.1	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	P3	3B	
M01	M01.1	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	P4		
M01	M01.1	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji			
M01	M01.1	O11 - Liczba dni przeprowadzonych szkoleń	P2	2A	
M01	M01.1	O11 - Liczba dni przeprowadzonych szkoleń	P3	3A	
M01	M01.1	O11 - Liczba dni przeprowadzonych szkoleń	P3	3B	
M01	M01.1	O11 - Liczba dni przeprowadzonych szkoleń	P4		
M01	M01.1	O11 - Liczba dni przeprowadzonych szkoleń			
M01	M01.1	O12 - Liczba uczestników szkoleń	P2	2A	
M01	M01.1	O12 - Liczba uczestników szkoleń	P3	3A	
M01	M01.1	O12 - Liczba uczestników szkoleń	P3	3B	
M01	M01.1	O12 - Liczba uczestników szkoleń	P4		
M01	M01.1	O12 - Liczba uczestników szkoleń			
M01	M01.2	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	P2	2A	
M01	M01.2	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	P3	3A	

M01	M01.2	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	P3	3B	
M01	M01.2	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	P4		
M01	M01.2	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji			
M01	M01.3	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	P2	2A	
M01	M01.3	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	P3	3A	
M01	M01.3	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	P3	3B	
M01	M01.3	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	P4		
M01	M01.3	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji			

M02 - Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw (art. 15)

Działanie	Poddziałanie	Wskaźnik	Priorytet	Cel szczegółowy	B1: osiągnięte wskaźniki produktu (2014–2016 wartość skumulowana)
M02		O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P2	2A	
M02		O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem			
M02	M02.1	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	P2	2A	
M02	M02.1	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji			
M02	M02.1	O13 - Liczba beneficjentów, którzy skorzystali z usług doradczych	P2	2A	
M02	M02.1	O13 - Liczba beneficjentów, którzy skorzystali z usług doradczych			
M02	M02.2	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	P2	2A	
M02	M02.2	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji			
M02	M02.3	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	P2	2A	
M02	M02.3	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji			
M02	M02.3	O14 - Liczba przeszkolonych doradców	P2	2A	
M02	M02.3	O14 - Liczba przeszkolonych doradców			

M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)

Działanie	Poddziałanie	Wskaźnik	Kryterium klasyfikacji 1	Priorytet	Cel szczegółowy	B1: osiągnięte wskaźniki produktu (2014–2016 wartość skumulowana)
M04		O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem		P2	2A	479 002,14
M04		O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem		P3	3A	0,00
M04		O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem		P4		0,00
M04		O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem				479 002,14
M04		O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	z czego instrument finansowy:	P2	2A	
M04		O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	z czego instrument finansowy:	P3	3A	
M04		O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	z czego instrument finansowy:	P4		
M04		O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	z czego instrument finansowy:			0,00
M04		O2 - Inwestycje ogółem		P2	2A	938 434,29
M04		O2 - Inwestycje ogółem		P3	3A	
M04		O2 - Inwestycje ogółem		P4		
M04		O2 - Inwestycje ogółem				938 434,29
M04		O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	z czego instrument finansowy:	P2	2A	
M04		O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	z czego instrument finansowy:	P3	3A	
M04		O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	z czego instrument finansowy:	P4		
M04		O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	z czego instrument finansowy:			0,00
M04	M04.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem		P2	2A	479 002,14
M04	M04.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem		P3	3A	
M04	M04.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem		P4		
M04	M04.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem				479 002,14
M04	M04.1	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji		P2	2A	20,00
M04	M04.1	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji		P3	3A	
M04	M04.1	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji		P4		
M04	M04.1	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji				20,00
M04	M04.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie		P2	2A	21,00
M04	M04.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie		P3	3A	
M04	M04.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów		P4		

		otrzymujących wsparcie				
M04	M04.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie				21,00
M04	M04.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	z czego instrument finansowy:	P2	2A	
M04	M04.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	z czego instrument finansowy:	P3	3A	
M04	M04.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	z czego instrument finansowy:	P4		
M04	M04.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	z czego instrument finansowy:			0,00
M04	M04.2	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem		P2	2A	
M04	M04.2	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem		P3	3A	
M04	M04.2	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem		P4		
M04	M04.2	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem				0,00
M04	M04.2	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji		P2	2A	
M04	M04.2	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji		P3	3A	
M04	M04.2	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji		P4		
M04	M04.2	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji				0,00
M04	M04.3	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem		P2	2A	
M04	M04.3	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem		P3	3A	
M04	M04.3	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem		P4		
M04	M04.3	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem				0,00
M04	M04.3	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji		P2	2A	
M04	M04.3	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji		P3	3A	
M04	M04.3	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji		P4		
M04	M04.3	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji				0,00
M04	M04.4	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem		P2	2A	
M04	M04.4	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem		P3	3A	
M04	M04.4	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem		P4		
M04	M04.4	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem				0,00
M04	M04.4	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji		P2	2A	
M04	M04.4	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji		P3	3A	
M04	M04.4	O3 - Liczba wspieranych		P4		

		działań/operacji				
M04	M04.4	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji				0,00

M05 – Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych (art. 18)

Działanie	Poddziałanie	Wskaźnik	Kryterium klasyfikacji 1	Priorytet	Cel szczegółowy	B1: osiągnięte wskaźniki produktu (2014–2016 wartość skumulowana)
M05		O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem		P3	3B	
M05		O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem				
M05		O2 - Inwestycje ogółem		P3	3B	
M05		O2 - Inwestycje ogółem				
M05	M05.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	właściciele gospodarstw rolnych	P3	3B	
M05	M05.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	właściciele gospodarstw rolnych			
M05	M05.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	pozostałe (podmioty publiczne)	P3	3B	
M05	M05.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	pozostałe (podmioty publiczne)			
M05	M05.2	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	właściciele gospodarstw rolnych	P3	3B	
M05	M05.2	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	właściciele gospodarstw rolnych			
M05	M05.2	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	pozostałe (podmioty publiczne)	P3	3B	
M05	M05.2	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	pozostałe (podmioty publiczne)			

M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)

Działanie	Poddziałanie	Wskaźnik	Kryterium klasyfikacji 1	Priorytet	Cel szczegółowy	B1: osiągnięte wskaźniki produktu (2014–2016 wartość skumulowana)
M06		O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem		P2	2A	
M06		O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem		P2	2B	
M06		O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem		P6	6A	
M06		O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem				
M06		O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	z czego instrument finansowy:	P2	2A	
M06		O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	z czego instrument finansowy:	P2	2B	
M06		O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	z czego instrument finansowy:	P6	6A	
M06		O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	z czego instrument finansowy:			
M06		O2 - Inwestycje ogółem		P2	2A	
M06		O2 - Inwestycje ogółem		P2	2B	
M06		O2 - Inwestycje ogółem		P6	6A	
M06		O2 - Inwestycje ogółem				
M06		O3 - Liczba wspieranych działań/operacji		P2	2A	
M06		O3 - Liczba wspieranych działań/operacji		P2	2B	
M06		O3 - Liczba wspieranych działań/operacji		P6	6A	
M06		O3 - Liczba wspieranych działań/operacji				
M06		O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	z czego instrument finansowy:	P2	2A	
M06		O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	z czego instrument finansowy:	P2	2B	
M06		O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	z czego instrument finansowy:	P6	6A	
M06		O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	z czego instrument finansowy:			
M06	M06.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem		P2	2A	
M06	M06.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem		P2	2B	
M06	M06.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem		P6	6A	
M06	M06.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem				
M06	M06.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie		P2	2A	
M06	M06.1	O4 - Liczba gospodarstw		P2	2B	

		rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie				
M06	M06.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie		P6	6A	
M06	M06.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie				
M06	M06.2	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem		P2	2A	
M06	M06.2	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem		P2	2B	
M06	M06.2	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem		P6	6A	
M06	M06.2	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem				
M06	M06.2	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie		P2	2A	
M06	M06.2	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie		P2	2B	
M06	M06.2	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie		P6	6A	
M06	M06.2	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie				
M06	M06.3	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem		P2	2A	
M06	M06.3	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem		P2	2B	
M06	M06.3	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem		P6	6A	
M06	M06.3	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem				
M06	M06.3	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie		P2	2A	
M06	M06.3	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie		P2	2B	
M06	M06.3	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie		P6	6A	
M06	M06.3	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie				
M06	M06.4	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem		P2	2A	
M06	M06.4	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem		P2	2B	
M06	M06.4	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem		P6	6A	
M06	M06.4	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem				
M06	M06.4	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie		P2	2A	
M06	M06.4	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie		P2	2B	

M06	M06.4	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie		P6	6A	
M06	M06.4	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie				
M06	M06.5	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem		P2	2A	
M06	M06.5	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem		P2	2B	
M06	M06.5	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem		P6	6A	
M06	M06.5	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem				
M06	M06.5	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie		P2	2A	
M06	M06.5	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie		P2	2B	
M06	M06.5	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie		P6	6A	
M06	M06.5	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie				

M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)

Działanie	Poddziałanie	Wskaźnik	Kryterium klasyfikacji 1	Priorytet	Cel szczegółowy	B1: osiągnięte wskaźniki produktu (2014–2016 wartość skumulowana)
M07		O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem		P3	3A	
M07		O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem		P6	6B	3 051 043,05
M07		O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem				3 051 043,05
M07		O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	z czego instrument finansowy:	P3	3A	
M07		O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	z czego instrument finansowy:	P6	6B	
M07		O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	z czego instrument finansowy:			0,00
M07		O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	z czego instrument finansowy:	P3	3A	
M07		O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	z czego instrument finansowy:	P6	6B	
M07		O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	z czego instrument finansowy:			0,00
M07	M07.1; M07.6	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem		P3	3A	
M07	M07.1; M07.6	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem		P6	6B	3 051 043,05
M07	M07.1; M07.6	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem				3 051 043,05
M07	M07.1	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	N2000/plany zarządzania obszarem o wysokiej wartości przyrodniczej	P3	3A	
M07	M07.1	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	N2000/plany zarządzania obszarem o wysokiej wartości przyrodniczej	P6	6B	
M07	M07.1	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	N2000/plany zarządzania obszarem o wysokiej wartości przyrodniczej			0,00
M07	M07.1	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	rozwoju wsi	P3	3A	
M07	M07.1	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	rozwoju wsi	P6	6B	
M07	M07.1	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	rozwoju wsi			0,00
M07	M07.1; M07.2; M07.4; M07.5; M07.6; M07.7; M07.8	O15 - Liczba ludności korzystającej z ulepszonych usług / infrastruktury (w obszarze IT lub w innym obszarze)		P3	3A	
M07	M07.1; M07.2; M07.4; M07.5; M07.6; M07.7; M07.8	O15 - Liczba ludności korzystającej z ulepszonych usług / infrastruktury (w obszarze IT lub w innym obszarze)		P6	6B	26 759,00
M07	M07.1; M07.2; M07.4; M07.5; M07.6; M07.7; M07.8	O15 - Liczba ludności korzystającej z ulepszonych usług / infrastruktury (w obszarze IT lub w innym obszarze)				26 759,00
M07	M07.2; M07.3;	O2 - Inwestycje ogółem		P3	3A	

	M07.4; M07.5; M07.6; M07.7; M07.8					
M07	M07.2; M07.3; M07.4; M07.5; M07.6; M07.7; M07.8	O2 - Inwestycje ogółem		P6	6B	3 051 043,05
M07	M07.2; M07.3; M07.4; M07.5; M07.6; M07.7; M07.8	O2 - Inwestycje ogółem				3 051 043,05
M07	M07.2	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji		P3	3A	
M07	M07.2	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji		P6	6B	31,00
M07	M07.2	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji				31,00
M07	M07.3	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	Sieci szerokopasmowe	P3	3A	
M07	M07.3	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	Sieci szerokopasmowe	P6	6B	
M07	M07.3	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	Sieci szerokopasmowe			0,00
M07	M07.3	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	pozostała inna niż szerokopasmowa	P3	3A	
M07	M07.3	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	pozostała inna niż szerokopasmowa	P6	6B	
M07	M07.3	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	pozostała inna niż szerokopasmowa			0,00
M07	M07.3	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	usługi administracji elektronicznej	P3	3A	
M07	M07.3	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	usługi administracji elektronicznej	P6	6B	
M07	M07.3	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	usługi administracji elektronicznej			0,00
M07	M07.3	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	Infrastruktura ICT: bardzo szybka sieć szerokopasmowa (dostęp/lokalna pętla abonencka; >= 100 Mbps)	P3	3A	
M07	M07.3	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	Infrastruktura ICT: bardzo szybka sieć szerokopasmowa (dostęp/lokalna pętla abonencka; >= 100 Mbps)	P6	6B	
M07	M07.3	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	Infrastruktura ICT: bardzo szybka sieć szerokopasmowa (dostęp/lokalna pętla abonencka; >= 100 Mbps)			0,00
M07	M07.3	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	Infrastruktura ICT: szybka sieć szerokopasmowa (dostęp/lokalna pętla abonencka; >= 30 Mbps)	P3	3A	
M07	M07.3	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	Infrastruktura ICT: szybka sieć szerokopasmowa (dostęp/lokalna pętla abonencka; >= 30 Mbps)	P6	6B	
M07	M07.3	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	Infrastruktura ICT: szybka sieć			0,00

			szerokopasmowa (dostęp/lokalna pętla abonencka; >= 30 Mbps)			
M07	M07.3	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	ICT: Inne rodzaje infrastruktury ICT (bierna, centrum IT itp.)	P3	3A	
M07	M07.3	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	ICT: Inne rodzaje infrastruktury ICT (bierna, centrum IT itp.)	P6	6B	
M07	M07.3	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	ICT: Inne rodzaje infrastruktury ICT (bierna, centrum IT itp.)			0,00
M07	M07.3	O15 - Liczba ludności korzystającej z ulepszonych usług / infrastruktury (w obszarze IT lub w innym obszarze)	Sieci szerokopasmowe	P3	3A	
M07	M07.3	O15 - Liczba ludności korzystającej z ulepszonych usług / infrastruktury (w obszarze IT lub w innym obszarze)	Sieci szerokopasmowe	P6	6B	
M07	M07.3	O15 - Liczba ludności korzystającej z ulepszonych usług / infrastruktury (w obszarze IT lub w innym obszarze)	Sieci szerokopasmowe			0,00
M07	M07.3	O15 - Liczba ludności korzystającej z ulepszonych usług / infrastruktury (w obszarze IT lub w innym obszarze)	pozostała inna niż szerokopasmowa	P3	3A	
M07	M07.3	O15 - Liczba ludności korzystającej z ulepszonych usług / infrastruktury (w obszarze IT lub w innym obszarze)	pozostała inna niż szerokopasmowa	P6	6B	
M07	M07.3	O15 - Liczba ludności korzystającej z ulepszonych usług / infrastruktury (w obszarze IT lub w innym obszarze)	pozostała inna niż szerokopasmowa			0,00
M07	M07.4	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji		P3	3A	
M07	M07.4	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji		P6	6B	
M07	M07.4	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji				0,00
M07	M07.5	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji		P3	3A	
M07	M07.5	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji		P6	6B	
M07	M07.5	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji				0,00
M07	M07.6	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji		P3	3A	
M07	M07.6	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji		P6	6B	
M07	M07.6	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji				0,00
M07	M07.7	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji		P3	3A	
M07	M07.7	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji		P6	6B	
M07	M07.7	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji				0,00
M07	M07.8	O3 - Liczba wspieranych		P3	3A	

		działań/operacji				
M07	M07.8	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji		P6	6B	
M07	M07.8	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji				0,00

M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)

Działanie	Poddziałanie	Wskaźnik	Kryterium klasyfikacji 1	Priorytet	Cel szczegółowy	B1: osiągnięte wskaźniki produktu (2014–2016 wartość skumulowana)
M08	M08.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	tylko ustanawianie	P5	5E	2 166 238,50
M08	M08.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	tylko ustanawianie			2 166 238,50
M08	M08.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	tylko ustanawianie	P5	5E	574,00
M08	M08.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	tylko ustanawianie			574,00
M08	M08.1	O5 - Obszar całkowity (ha)	tylko ustanawianie	P5	5E	1 005,23
M08	M08.1	O5 - Obszar całkowity (ha)	tylko ustanawianie			1 005,23
M08	M08.2	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	tylko ustanawianie	P5	5E	
M08	M08.2	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	tylko ustanawianie			0,00
M08	M08.2	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	tylko ustanawianie	P5	5E	
M08	M08.2	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	tylko ustanawianie			0,00
M08	M08.2	O5 - Obszar całkowity (ha)	tylko ustanawianie	P5	5E	
M08	M08.2	O5 - Obszar całkowity (ha)	tylko ustanawianie			0,00
M08	M08.4	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem		P5	5E	
M08	M08.4	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem				0,00
M08	M08.4	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie		P5	5E	
M08	M08.4	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie				0,00
M08	M08.4	O5 - Obszar całkowity (ha)		P5	5E	
M08	M08.4	O5 - Obszar całkowity (ha)				0,00
M08	M08.5	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem		P5	5E	
M08	M08.5	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem				0,00
M08	M08.5	O2 - Inwestycje ogółem		P5	5E	
M08	M08.5	O2 - Inwestycje ogółem				0,00
M08	M08.5	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji		P5	5E	
M08	M08.5	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji				0,00
M08	M08.5	O5 - Obszar całkowity (ha)		P5	5E	
M08	M08.5	O5 - Obszar całkowity (ha)				0,00
M08	M08.6	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem		P5	5E	
M08	M08.6	O1 - Wydatki ze środków				0,00

		publicznych ogółem				
M08	M08.6	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	z czego instrument finansowy:	P5	5E	
M08	M08.6	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	z czego instrument finansowy:			0,00
M08	M08.6	O2 - Inwestycje ogółem		P5	5E	
M08	M08.6	O2 - Inwestycje ogółem				0,00
M08	M08.6	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji		P5	5E	
M08	M08.6	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji				0,00
M08	M08.6	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	z czego instrument finansowy:	P5	5E	
M08	M08.6	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	z czego instrument finansowy:			0,00

M16 - Współpraca (art. 35)

Działanie	Poddziałanie	Wskaźnik	Kryterium klasyfikacji 1	Kryterium klasyfikacji 2	Kryterium klasyfikacji 3	Priorytet	Cel szczegółowy	B1: osiągnięte wskaźniki produktu (2014–2016 wartość skumulowana)
M16		O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	EPI			P2	2A	
M16		O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	EPI			P3	3A	
M16		O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	EPI					
M16		O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	EPI	z czego instrument finansowy:		P2	2A	
M16		O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	EPI	z czego instrument finansowy:		P3	3A	
M16		O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	EPI	z czego instrument finansowy:				
M16		O16 - Liczba grup EPI otrzymujących wsparcie, liczba operacji EPI otrzymujących wsparcie oraz liczba i rodzaj partnerów w grupach EPI	EPI	Liczba operacji współpracy EPI otrzymujących wsparcie (np. projektów pilotażowych, opracowywania produktów itp.)		P2	2A	
M16		O16 - Liczba grup EPI otrzymujących wsparcie, liczba operacji EPI otrzymujących wsparcie oraz liczba i rodzaj partnerów w grupach EPI	EPI	Liczba operacji współpracy EPI otrzymujących wsparcie (np. projektów pilotażowych, opracowywania produktów itp.)		P3	3A	
M16		O16 - Liczba grup EPI otrzymujących wsparcie, liczba operacji EPI otrzymujących wsparcie oraz liczba i rodzaj partnerów w grupach EPI	EPI	Liczba operacji współpracy EPI otrzymujących wsparcie (np. projektów pilotażowych, opracowywania produktów itp.)				
M16		O16 - Liczba grup EPI otrzymujących wsparcie, liczba operacji EPI otrzymujących wsparcie oraz liczba i rodzaj partnerów w grupach EPI	EPI	Liczba grup EPI otrzymujących wsparcie				
M16		O16 - Liczba grup EPI otrzymujących wsparcie, liczba operacji EPI otrzymujących wsparcie oraz liczba i rodzaj partnerów w grupach EPI	EPI	Liczba partnerów w grupach EPI	właściciele gospodarstw rolnych			
M16		O16 - Liczba grup EPI otrzymujących wsparcie, liczba operacji EPI	EPI	Liczba partnerów w grupach EPI	Organizacje pozarządowe			

		otrzymujących wsparcie oraz liczba i rodzaj partnerów w grupach EPI						
M16		O16 - Liczba grup EPI otrzymujących wsparcie, liczba operacji EPI otrzymujących wsparcie oraz liczba i rodzaj partnerów w grupach EPI	EPI	Liczba partnerów w grupach EPI	MŚP			
M16		O16 - Liczba grup EPI otrzymujących wsparcie, liczba operacji EPI otrzymujących wsparcie oraz liczba i rodzaj partnerów w grupach EPI	EPI	Liczba partnerów w grupach EPI	doradcy			
M16		O16 - Liczba grup EPI otrzymujących wsparcie, liczba operacji EPI otrzymujących wsparcie oraz liczba i rodzaj partnerów w grupach EPI	EPI	Liczba partnerów w grupach EPI	pozostałe (inne organy publiczne)			
M16		O16 - Liczba grup EPI otrzymujących wsparcie, liczba operacji EPI otrzymujących wsparcie oraz liczba i rodzaj partnerów w grupach EPI	EPI	Liczba partnerów w grupach EPI	Instytucje badawcze			
M16	M16.0	O17 - Liczba operacji współpracy otrzymujących wsparcie (innych niż EPI)	innych niż EPI			P2	2A	
M16	M16.0	O17 - Liczba operacji współpracy otrzymujących wsparcie (innych niż EPI)	innych niż EPI			P3	3A	
M16	M16.0	O17 - Liczba operacji współpracy otrzymujących wsparcie (innych niż EPI)	innych niż EPI					
M16	M16.2; M16.3; M16.4; M16.5; M16.6; M16.7; M16.8; M16.9	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	innych niż EPI			P2	2A	
M16	M16.2; M16.3; M16.4; M16.5; M16.6; M16.7; M16.8; M16.9	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	innych niż EPI			P3	3A	
M16	M16.2; M16.3; M16.4; M16.5; M16.6; M16.7; M16.8; M16.9	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	innych niż EPI					

M16	M16.2; M16.3; M16.4; M16.5; M16.6; M16.7; M16.8; M16.9	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	innych niż EPI	z czego instrument finansowy:		P2	2A	
M16	M16.2; M16.3; M16.4; M16.5; M16.6; M16.7; M16.8; M16.9	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	innych niż EPI	z czego instrument finansowy:		P3	3A	
M16	M16.2; M16.3; M16.4; M16.5; M16.6; M16.7; M16.8; M16.9	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	innych niż EPI	z czego instrument finansowy:				
M16	M16.2	O17 - Liczba operacji współpracy otrzymujących wsparcie (innych niż EPI)	innych niż EPI			P2	2A	
M16	M16.2	O17 - Liczba operacji współpracy otrzymujących wsparcie (innych niż EPI)	innych niż EPI			P3	3A	
M16	M16.2	O17 - Liczba operacji współpracy otrzymujących wsparcie (innych niż EPI)	innych niż EPI					
M16	M16.3	O17 - Liczba operacji współpracy otrzymujących wsparcie (innych niż EPI)	innych niż EPI			P2	2A	
M16	M16.3	O17 - Liczba operacji współpracy otrzymujących wsparcie (innych niż EPI)	innych niż EPI			P3	3A	
M16	M16.3	O17 - Liczba operacji współpracy otrzymujących wsparcie (innych niż EPI)	innych niż EPI					
M16	M16.4	O9 - Liczba gospodarstw rolnych uczestniczących w systemach wsparcia	innych niż EPI			P3	3A	
M16	M16.4	O17 - Liczba operacji współpracy otrzymujących wsparcie (innych niż EPI)	innych niż EPI			P2	2A	
M16	M16.4	O17 - Liczba operacji współpracy otrzymujących wsparcie (innych niż EPI)	innych niż EPI			P3	3A	
M16	M16.4	O17 - Liczba operacji współpracy otrzymujących wsparcie (innych niż EPI)	innych niż EPI					
M16	M16.5	O1 - Wydatki ze	innych niż EPI			P2	2A	

		środków publicznych ogółem						
M16	M16.5	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	innych niż EPI			P3	3A	
M16	M16.5	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	innych niż EPI					
M16	M16.5	O17 - Liczba operacji współpracy otrzymujących wsparcie (innych niż EPI)	innych niż EPI			P2	2A	
M16	M16.5	O17 - Liczba operacji współpracy otrzymujących wsparcie (innych niż EPI)	innych niż EPI			P3	3A	
M16	M16.5	O17 - Liczba operacji współpracy otrzymujących wsparcie (innych niż EPI)	innych niż EPI					
M16	M16.6	O17 - Liczba operacji współpracy otrzymujących wsparcie (innych niż EPI)	innych niż EPI			P2	2A	
M16	M16.6	O17 - Liczba operacji współpracy otrzymujących wsparcie (innych niż EPI)	innych niż EPI			P3	3A	
M16	M16.6	O17 - Liczba operacji współpracy otrzymujących wsparcie (innych niż EPI)	innych niż EPI					
M16	M16.7	O17 - Liczba operacji współpracy otrzymujących wsparcie (innych niż EPI)	innych niż EPI			P2	2A	
M16	M16.7	O17 - Liczba operacji współpracy otrzymujących wsparcie (innych niż EPI)	innych niż EPI			P3	3A	
M16	M16.7	O17 - Liczba operacji współpracy otrzymujących wsparcie (innych niż EPI)	innych niż EPI					
M16	M16.8	O17 - Liczba operacji współpracy otrzymujących wsparcie (innych niż EPI)	innych niż EPI			P2	2A	
M16	M16.8	O17 - Liczba operacji współpracy otrzymujących wsparcie (innych niż EPI)	innych niż EPI			P3	3A	
M16	M16.8	O17 - Liczba operacji współpracy otrzymujących wsparcie (innych niż EPI)	innych niż EPI					
M16	M16.9	O17 - Liczba operacji współpracy otrzymujących wsparcie (innych niż EPI)	innych niż EPI			P2	2A	
M16	M16.9	O17 - Liczba operacji współpracy otrzymujących wsparcie	innych niż EPI			P3	3A	

		(innych niż EPI)						
M16	M16.9	O17 - Liczba operacji współpracy otrzymujących wsparcie (innych niż EPI)	innych niż EPI					

Tabela B2.1: Osiągnięte wskaźniki produktu LEADER (roczne sprawozdanie z wdrażania) – ŁĄCZNIE

Działanie	Wskaźnik	Poddziałanie	Kryterium klasyfikacji 1	Priorytet	Cel szczegółowy	Osiągnięte wskaźniki produktu (2014–2016 wartość skumulowana)
M19	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	M19.1	Pakiet startowy LEADER	P6	6B	
M19	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	M19.1	wsparcie na przygotowanie strategii rozwoju lokalnego	P6	6B	8 641 728,55
M19	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	M19.2	(na podstawie dominującego celu szczegółowego (1A) w który projekt ma wkład)	P6	6B	
M19	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	M19.2	(na podstawie dominującego celu szczegółowego (1B) w który projekt ma wkład)	P6	6B	
M19	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	M19.2	(na podstawie dominującego celu szczegółowego (1C) w który projekt ma wkład)	P6	6B	
M19	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	M19.2	(na podstawie dominującego celu szczegółowego (2 A) w który projekt ma wkład)	P6	6B	
M19	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	M19.2	(na podstawie dominującego celu szczegółowego (2 B) w który projekt ma wkład)	P6	6B	
M19	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	M19.2	(na podstawie dominującego celu szczegółowego (3 A) w który projekt ma wkład)	P6	6B	
M19	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	M19.2	(na podstawie dominującego celu szczegółowego (3 B) w który projekt ma wkład)	P6	6B	
M19	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	M19.2	(na podstawie dominującego celu szczegółowego (4 A) w który projekt ma wkład)	P6	6B	
M19	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	M19.2	(na podstawie dominującego celu szczegółowego (4 B) w który projekt ma wkład)	P6	6B	
M19	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	M19.2	(na podstawie dominującego celu szczegółowego (4C) w który projekt ma wkład)	P6	6B	
M19	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	M19.2	(na podstawie dominującego celu szczegółowego (5 A) w który projekt ma wkład)	P6	6B	
M19	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	M19.2	(na podstawie dominującego celu szczegółowego (5 B) w który projekt ma wkład)	P6	6B	
M19	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	M19.2	(na podstawie dominującego celu szczegółowego (5C) w który projekt ma wkład)	P6	6B	

M19	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	M19.2	(na podstawie dominującego celu szczegółowego (5D) w który projekt ma wkład)	P6	6B	
M19	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	M19.2	(na podstawie dominującego celu szczegółowego (5E) w który projekt ma wkład)	P6	6B	
M19	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	M19.2	(na podstawie dominującego celu szczegółowego (6 A) w który projekt ma wkład)	P6	6B	
M19	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	M19.2	(na podstawie dominującego celu szczegółowego (6 B) w który projekt ma wkład)	P6	6B	1 134 711,67
M19	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	M19.2	(na podstawie dominującego celu szczegółowego (6C) w który projekt ma wkład)	P6	6B	
M19	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	M19.2	(na podstawie dominującego celu szczegółowego (dodatkowego celu szczegółowego) w który projekt ma wkład)	P6	6B	
M19	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	M19.3	techniczne wsparcie przygotowawcze dla współpracy	P6	6B	
M19	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	M19.3	wsparcie na współpracę międzyterytorialną (projekty)	P6	6B	205 022,48
M19	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	M19.3	wsparcie na współpracę międzynarodową (projekty)	P6	6B	12 824,16
M19	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	M19.4	wsparcie na aktywizację strategii rozwoju lokalnego	P6	6B	
M19	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	M19.4	wsparcie na koszty bieżące strategii rozwoju lokalnego	P6	6B	
M19	O18 - Liczba ludności na obszarze lokalnej grupy działania			P6	6B	20 051 423,00
M19	O19 - Liczba wybranych lokalnych grup działania			P6	6B	290,00
M19	O19 - Liczba wybranych lokalnych grup działania		finansowane z wielu funduszy	P6	6B	
M19	O20 - Liczba projektów LEADER otrzymujących wsparcie	M19.2	(na podstawie dominującego celu szczegółowego (1A) w który projekt ma wkład)	P6	6B	
M19	O20 - Liczba projektów LEADER otrzymujących wsparcie	M19.2	(na podstawie dominującego celu szczegółowego (1B) w który projekt ma wkład)	P6	6B	
M19	O20 - Liczba projektów LEADER otrzymujących wsparcie	M19.2	(na podstawie dominującego celu szczegółowego (1C) w który projekt ma wkład)	P6	6B	
M19	O20 - Liczba projektów LEADER otrzymujących wsparcie	M19.2	(na podstawie dominującego celu szczegółowego (2 A) w który projekt ma wkład)	P6	6B	
M19	O20 - Liczba projektów LEADER otrzymujących wsparcie	M19.2	(na podstawie dominującego celu szczegółowego (2 B) w	P6	6B	

			który projekt ma wkład)			
M19	O20 - Liczba projektów LEADER otrzymujących wsparcie	M19.2	(na podstawie dominującego celu szczegółowego (3 A) w który projekt ma wkład)	P6	6B	
M19	O20 - Liczba projektów LEADER otrzymujących wsparcie	M19.2	(na podstawie dominującego celu szczegółowego (3 B) w który projekt ma wkład)	P6	6B	
M19	O20 - Liczba projektów LEADER otrzymujących wsparcie	M19.2	(na podstawie dominującego celu szczegółowego (4 A) w który projekt ma wkład)	P6	6B	
M19	O20 - Liczba projektów LEADER otrzymujących wsparcie	M19.2	(na podstawie dominującego celu szczegółowego (4 B) w który projekt ma wkład)	P6	6B	
M19	O20 - Liczba projektów LEADER otrzymujących wsparcie	M19.2	(na podstawie dominującego celu szczegółowego (4C) w który projekt ma wkład)	P6	6B	
M19	O20 - Liczba projektów LEADER otrzymujących wsparcie	M19.2	(na podstawie dominującego celu szczegółowego (5 A) w który projekt ma wkład)	P6	6B	
M19	O20 - Liczba projektów LEADER otrzymujących wsparcie	M19.2	(na podstawie dominującego celu szczegółowego (5 B) w który projekt ma wkład)	P6	6B	
M19	O20 - Liczba projektów LEADER otrzymujących wsparcie	M19.2	(na podstawie dominującego celu szczegółowego (5C) w który projekt ma wkład)	P6	6B	
M19	O20 - Liczba projektów LEADER otrzymujących wsparcie	M19.2	(na podstawie dominującego celu szczegółowego (5D) w który projekt ma wkład)	P6	6B	
M19	O20 - Liczba projektów LEADER otrzymujących wsparcie	M19.2	(na podstawie dominującego celu szczegółowego (5E) w który projekt ma wkład)	P6	6B	
M19	O20 - Liczba projektów LEADER otrzymujących wsparcie	M19.2	(na podstawie dominującego celu szczegółowego (6 A) w który projekt ma wkład)	P6	6B	
M19	O20 - Liczba projektów LEADER otrzymujących wsparcie	M19.2	(na podstawie dominującego celu szczegółowego (6 B) w który projekt ma wkład)	P6	6B	
M19	O20 - Liczba projektów LEADER otrzymujących wsparcie	M19.2	(na podstawie dominującego celu szczegółowego (6C) w który projekt ma wkład)	P6	6B	
M19	O20 - Liczba projektów LEADER otrzymujących wsparcie	M19.2	(na podstawie dominującego celu szczegółowego (dodatkowego celu szczegółowego) w który projekt ma wkład)	P6	6B	
M19	O21 - Liczba projektów współpracy objętych wsparciem		współpraca międzyterytorialna	P6	6B	
M19	O21 - Liczba projektów współpracy objętych wsparciem		współpraca międzynarodowa	P6	6B	
M19	O22 - Liczba i typ promotorów projektów		lokalne grupy działania	P6	6B	
M19	O22 - Liczba i typ promotorów		Organizacje pozarządowe	P6	6B	

	projektów					
M19	O22 - Liczba i typ promotorów projektów		pozostałe	P6	6B	
M19	O22 - Liczba i typ promotorów projektów		organy publiczne	P6	6B	
M19	O22 - Liczba i typ promotorów projektów		MŚP	P6	6B	
M19	O23 - Liczba liczonych pojedynczo lokalnych grup działania uczestniczących w projekcie współpracy		współpraca międzyterytorialna	P6	6B	
M19	O23 - Liczba liczonych pojedynczo lokalnych grup działania uczestniczących w projekcie współpracy		współpraca międzynarodowa	P6	6B	

Tabela B2.2: Dane z programu LEADER w celu monitorowania wkładów w główny cel szczegółowy–
ŁĄCZNIE

Działanie	Priorytet	Cel szczegółowy	Wskaźnik	Kryterium klasyfikacji 1	Wartość (2014–2016 skumulowana)
M19	P1	1A	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem		0,00
M19	P1	1B	T2: łączna liczba operacji współpracy otrzymujących wsparcie w ramach działania dotyczącego współpracy (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013) (grupy, sieci/klastry, projekty pilotażowe...) (cel szczegółowy 1B)		
M19	P1	1C	O12 - Liczba uczestników szkoleń		
M19	P2	2A	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie		
M19	P2	2B	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie		
M19	P3	3A	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie		
M19	P3	3B	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie		
M19	P4	4A	O5 - Obszar całkowity (ha)	rolny	
M19	P4	4A	O5 - Obszar całkowity (ha)	zalesiony	
M19	P4	4B	O5 - Obszar całkowity (ha)	rolny	
M19	P4	4B	O5 - Obszar całkowity (ha)	zalesiony	
M19	P4	4C	O5 - Obszar całkowity (ha)	rolny	
M19	P4	4C	O5 - Obszar całkowity (ha)	zalesiony	
M19	P5	5A	O5 - Obszar całkowity (ha)		
M19	P5	5B	O2 - Inwestycje ogółem		
M19	P5	5C	O2 - Inwestycje ogółem		
M19	P5	5D	O5 - Obszar całkowity (ha)		
M19	P5	5D	O8 - Liczba dużych jednostek przeliczeniowych inwentarza otrzymujących wsparcie		
M19	P5	5E	O5 - Obszar całkowity (ha)		
M19	P6	6A	R21 / T20: miejsca pracy stworzone w ramach projektów objętych wsparciem (cel szczegółowy 6A)		0,00
M19	P6	6B	O15 - Liczba ludności korzystającej z ulepszonych usług / infrastruktury (w obszarze IT lub w innym obszarze)	pozostałe	
M19	P6	6C	O15 - Liczba ludności korzystającej z ulepszonych usług / infrastruktury (w obszarze IT lub w innym obszarze)	IT	

Tabela B2.3: Monitorowanie pomocy technicznej – ŁĄCZNIE

Działanie	Poddziałanie	Wskaźnik	Kryterium klasyfikacji 1	Kryterium klasyfikacji 2	Wartość w tabeli B2.3
M20	M20.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	koszty administracyjne (personel, materiały itp.)	Ogółem	
M20	M20.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	pozostałe koszty (badania, szkolenia itp.)	Ogółem	
M20	M20.2	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	wsparcie na pomoc techniczną ogółem		
M20	M20.2	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	wsparcie na pomoc techniczną ogółem	z czego wsparcie na ustanowienie krajowej sieci obszarów wiejskich i zarządzanie nią	
M20	M20.2	O24 - Liczba tematycznych i analitycznych wymian zorganizowanych przy wsparciu krajowej sieci obszarów wiejskich	Konsultacje z zainteresowanymi stronami		
M20	M20.2	O24 - Liczba tematycznych i analitycznych wymian zorganizowanych przy wsparciu krajowej sieci obszarów wiejskich	Konsultacje z zainteresowanymi stronami	z których te skupione na dzieleniu się wnioskami z monitorowania i ewaluacji oraz rozpowszechnianiu ich	
M20	M20.2	O24 - Liczba tematycznych i analitycznych wymian zorganizowanych przy wsparciu krajowej sieci obszarów wiejskich	Konsultacje z zainteresowanymi stronami	z których te poświęcone doradcom lub grupom wsparcia w zakresie innowacji	
M20	M20.2	O24 - Liczba tematycznych i analitycznych wymian zorganizowanych przy wsparciu krajowej sieci obszarów wiejskich	Konsultacje z zainteresowanymi stronami	z których te poświęcone lokalnej grupie działania, w tym wsparcie współpracy	
M20	M20.2	O24 - Liczba tematycznych i analitycznych wymian zorganizowanych przy wsparciu krajowej sieci obszarów wiejskich	pozostałe (szkolenia, forum internetowe itp.)		
M20	M20.2	O24 - Liczba tematycznych i analitycznych wymian zorganizowanych przy wsparciu krajowej sieci obszarów wiejskich	pozostałe (szkolenia, forum internetowe itp.)	z których te skupione na dzieleniu się wnioskami z monitorowania i ewaluacji oraz rozpowszechnianiu ich	
M20	M20.2	O24 - Liczba tematycznych i analitycznych wymian zorganizowanych przy wsparciu krajowej sieci obszarów wiejskich	pozostałe (szkolenia, forum internetowe itp.)	z których te poświęcone doradcom lub grupom wsparcia w zakresie innowacji	
M20	M20.2	O24 - Liczba tematycznych i analitycznych wymian zorganizowanych przy wsparciu krajowej sieci obszarów wiejskich	pozostałe (szkolenia, forum internetowe itp.)	z których te poświęcone lokalnej grupie działania, w tym wsparcie współpracy	
M20	M20.2	O24 - Liczba tematycznych i analitycznych wymian zorganizowanych przy wsparciu krajowej sieci obszarów wiejskich	tematyczne grupy robocze		
M20	M20.2	O24 - Liczba tematycznych i analitycznych wymian zorganizowanych przy wsparciu krajowej sieci obszarów wiejskich	tematyczne grupy robocze	z których te skupione na dzieleniu się wnioskami z monitorowania i ewaluacji oraz rozpowszechnianiu ich	
M20	M20.2	O24 - Liczba tematycznych i analitycznych wymian zorganizowanych przy wsparciu krajowej sieci obszarów wiejskich	tematyczne grupy robocze	z których te poświęcone doradcom lub grupom wsparcia w zakresie innowacji	
M20	M20.2	O24 - Liczba tematycznych i analitycznych wymian zorganizowanych przy wsparciu krajowej sieci obszarów wiejskich	tematyczne grupy robocze	z których te poświęcone lokalnej grupie działania, w tym wsparcie współpracy	
M20	M20.2	O25 - Liczba narzędzi	Liczba wydarzeń		

		komunikacyjnych krajowej sieci obszarów wiejskich	zorganizowanych przez krajową sieć obszarów wiejskich		
M20	M20.2	O25 - Liczba narzędzi komunikacyjnych krajowej sieci obszarów wiejskich	Liczba wydarzeń zorganizowanych przez krajową sieć obszarów wiejskich	z których te skupione na dzieleniu się wnioskami z monitorowania i ewaluacji oraz rozpowszechnianiu ich	
M20	M20.2	O25 - Liczba narzędzi komunikacyjnych krajowej sieci obszarów wiejskich	Liczba wydarzeń zorganizowanych przez krajową sieć obszarów wiejskich	z których te poświęcone doradcom lub grupom wsparcia w zakresie innowacji	
M20	M20.2	O25 - Liczba narzędzi komunikacyjnych krajowej sieci obszarów wiejskich	Liczba wydarzeń zorganizowanych przez krajową sieć obszarów wiejskich	z których te poświęcone lokalnej grupie działania, w tym wsparcie współpracy	
M20	M20.2	O25 - Liczba narzędzi komunikacyjnych krajowej sieci obszarów wiejskich	Liczba innych narzędzi (strony internetowe, media społecznościowe itp.)		
M20	M20.2	O25 - Liczba narzędzi komunikacyjnych krajowej sieci obszarów wiejskich	Liczba innych narzędzi (strony internetowe, media społecznościowe itp.)	z których te skupione na dzieleniu się wnioskami z monitorowania i ewaluacji oraz rozpowszechnianiu ich	
M20	M20.2	O25 - Liczba narzędzi komunikacyjnych krajowej sieci obszarów wiejskich	Liczba innych narzędzi (strony internetowe, media społecznościowe itp.)	z których te poświęcone doradcom lub grupom wsparcia w zakresie innowacji	
M20	M20.2	O25 - Liczba narzędzi komunikacyjnych krajowej sieci obszarów wiejskich	Liczba innych narzędzi (strony internetowe, media społecznościowe itp.)	z których te poświęcone lokalnej grupie działania, w tym wsparcie współpracy	
M20	M20.2	O25 - Liczba narzędzi komunikacyjnych krajowej sieci obszarów wiejskich	Liczba przykładów projektów zebranych i rozpowszechnionych przez krajową sieć obszarów wiejskich		
M20	M20.2	O25 - Liczba narzędzi komunikacyjnych krajowej sieci obszarów wiejskich	Liczba publikacji: ulotek, biuletynów, czasopism itp., w tym publikacji elektronicznych		
M20	M20.2	O25 - Liczba narzędzi komunikacyjnych krajowej sieci obszarów wiejskich	Liczba publikacji: ulotek, biuletynów, czasopism itp., w tym publikacji elektronicznych	z których te skupione na dzieleniu się wnioskami z monitorowania i ewaluacji oraz rozpowszechnianiu ich	
M20	M20.2	O25 - Liczba narzędzi komunikacyjnych krajowej sieci obszarów wiejskich	Liczba publikacji: ulotek, biuletynów, czasopism itp., w tym publikacji elektronicznych	z których te poświęcone doradcom lub grupom wsparcia w zakresie innowacji	
M20	M20.2	O25 - Liczba narzędzi komunikacyjnych krajowej sieci obszarów wiejskich	Liczba publikacji: ulotek, biuletynów, czasopism itp., w tym publikacji elektronicznych	z których te poświęcone lokalnej grupie działania, w tym wsparcie współpracy	
M20	M20.2	O26 - Liczba działań w ramach Europejskiej Sieci na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, w których uczestniczyła krajowa sieć obszarów wiejskich			
M20	M20.2	O26 - Liczba działań w ramach Europejskiej Sieci na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, w których uczestniczyła krajowa sieć obszarów wiejskich	z których te, w które krajowa sieć obszarów wiejskich miała czynny wkład		

Tabela B3: Roczne monitorowanie działań zależnych od obszaru, działań wieloletnich i działań opartych na dużych jednostkach przeliczeniowych inwentarza (roczne sprawozdanie z wdrażania) – ROCZNIK

Działanie	Poddziałanie	Wskaźnik	Kryterium klasyfikacji 1	Kryterium klasyfikacji 2	Priorytet	Cel szczegółowy	Osiągnięte wskaźniki produktu (ROZNA)
M03		O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem			P3	3A	2 103 955,81
M03		O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem					2 103 955,81
M03	M03.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	systemy jakości UE		P3	3A	5 801,00
M03	M03.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	systemy jakości UE				5 801,00
M03	M03.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	krajowe systemy jakości		P3	3A	1 730,00
M03	M03.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	krajowe systemy jakości				1 730,00
M03	M03.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	dobrowolne systemy certyfikacji produktów rolnych		P3	3A	
M03	M03.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	dobrowolne systemy certyfikacji produktów rolnych				0,00
M03	M03.2	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem			P3	3A	
M03	M03.2	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem					0,00
M08	M08.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	tylko utrzymanie		P5	5E	24 311 200,45
M08	M08.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	tylko utrzymanie				24 311 200,45
M08	M08.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	tylko utrzymanie		P5	5E	14 871,00
M08	M08.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	tylko utrzymanie				14 871,00
M08	M08.1	O5 - Obszar całkowity (ha)	tylko utrzymanie		P5	5E	70 140,98
M08	M08.1	O5 - Obszar całkowity (ha)	tylko utrzymanie				70 140,98
M08	M08.2	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	tylko utrzymanie		P5	5E	
M08	M08.2	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	tylko utrzymanie				0,00
M08	M08.2	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	tylko utrzymanie		P5	5E	
M08	M08.2	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	tylko utrzymanie				0,00
M08	M08.2	O5 - Obszar całkowity (ha)	tylko utrzymanie		P5	5E	
M08	M08.2	O5 - Obszar całkowity (ha)	tylko utrzymanie				0,00
M08	M08.3	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem			P5	5E	
M08	M08.3	O1 - Wydatki ze środków					0,00

		publicznych ogółem					
M08	M08.3	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie			P5	5E	
M08	M08.3	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie					0,00
M08	M08.3	O5 - Obszar całkowity (ha)			P5	5E	
M08	M08.3	O5 - Obszar całkowity (ha)					0,00
M09		O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem			P3	3A	26 947 904,53
M09		O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem					26 947 904,53
M09		O3 - Liczba wspieranych działań/operacji			P3	3A	763,00
M09		O3 - Liczba wspieranych działań/operacji					763,00
M09		O9 - Liczba gospodarstw rolnych uczestniczących w systemach wsparcia			P3	3A	9 005,00
M09		O9 - Liczba gospodarstw rolnych uczestniczących w systemach wsparcia					9 005,00
M10	M10.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	pozostałe		P4		
M10	M10.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	pozostałe				0,00
M10	M10.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	zarządzanie nakładami, w tym integrowanej produkcji (zmniejszenie ilości nawozów mineralnych i środków ochrony roślin)		P4		
M10	M10.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	zarządzanie nakładami, w tym integrowanej produkcji (zmniejszenie ilości nawozów mineralnych i środków ochrony roślin)				0,00
M10	M10.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	sposoby uprawy		P4		26 095 283,96
M10	M10.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	sposoby uprawy				26 095 283,96
M10	M10.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	nawadnianie/odwadnianie		P4		
M10	M10.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	nawadnianie/odwadnianie				0,00

				techniki nawadniania			
M10	M10.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	nawadnianie/odwadnianie	ograniczenie odwadniania, gospodarowanie terenami podmokłymi	P4		102 499 785,43
M10	M10.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	nawadnianie/odwadnianie	ograniczenie odwadniania, gospodarowanie terenami podmokłymi			102 499 785,43
M10	M10.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	zagospodarowanie krajobrazu, gospodarowanie siedliskami, pastwiskami, działalność rolnicza o wysokiej wartości przyrodniczej	tworzenie i utrzymanie cech ekologicznych (np. skrajów pól, obszarów buforowych, międz porośniętych roślinami kwitnącymi, żywopłotów, drzew)	P4		93 560,30
M10	M10.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	zagospodarowanie krajobrazu, gospodarowanie siedliskami, pastwiskami, działalność rolnicza o wysokiej wartości przyrodniczej	tworzenie i utrzymanie cech ekologicznych (np. skrajów pól, obszarów buforowych, międz porośniętych roślinami kwitnącymi, żywopłotów, drzew)			93 560,30
M10	M10.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	zagospodarowanie krajobrazu, gospodarowanie siedliskami, pastwiskami, działalność rolnicza o wysokiej wartości przyrodniczej	utrzymanie systemów gruntów ornych i użytków zielonych o wysokiej wartości przyrodniczej (np. techniki koszenia, praca ręczna, pozostawianie zimowych ściernisk na obszarach uprawnych), wprowadzenie ekstensywnych praktyk wypasu, przekształcanie gruntów ornych w użytki zielone	P4		5 797 455,59
M10	M10.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	zagospodarowanie krajobrazu, gospodarowanie siedliskami, pastwiskami, działalność rolnicza o wysokiej wartości przyrodniczej	utrzymanie systemów gruntów ornych i użytków zielonych o wysokiej wartości przyrodniczej (np. techniki koszenia, praca ręczna, pozostawianie zimowych			5 797 455,59

				ściernisk na obszarach uprawnych), wprowadzenie ekstensywnych praktyk wypasu, przekształcanie gruntów ornych w użytki zielone			
M10	M10.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	prowadzenie gospodarstwa rolnego, zintegrowane podejścia	dywersyfikacja upraw, płodozmian	P4		57 471 566,95
M10	M10.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	prowadzenie gospodarstwa rolnego, zintegrowane podejścia	dywersyfikacja upraw, płodozmian			57 471 566,95
M10	M10.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	prowadzenie gospodarstwa rolnego, zintegrowane podejścia	schematy pasz dla zwierząt, gospodarowanie obornikiem	P4		
M10	M10.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	prowadzenie gospodarstwa rolnego, zintegrowane podejścia	schematy pasz dla zwierząt, gospodarowanie obornikiem			0,00
M10	M10.1	O5 - Obszar całkowity (ha)	pozostałe		P4		
M10	M10.1	O5 - Obszar całkowity (ha)	pozostałe				0,00
M10	M10.1	O5 - Obszar całkowity (ha)	zarządzanie nakładami, w tym integrowanej produkcji (zmniejszenie ilości nawozów mineralnych i środków ochrony roślin)		P4		
M10	M10.1	O5 - Obszar całkowity (ha)	zarządzanie nakładami, w tym integrowanej produkcji (zmniejszenie ilości nawozów mineralnych i środków ochrony roślin)				0,00
M10	M10.1	O5 - Obszar całkowity (ha)	sposoby uprawy	pokrywa glebowa, techniki zaorywania, uprawa konserwująca, rolnictwo ekologiczne	P4		274 919,50
M10	M10.1	O5 - Obszar całkowity (ha)	sposoby uprawy	pokrywa glebowa, techniki zaorywania, uprawa konserwująca, rolnictwo ekologiczne			274 919,50
M10	M10.1	O5 - Obszar całkowity (ha)	nawadnianie/odwadnianie	ograniczenie obszarów nawadnianych lub stopni nawadniania, techniki nawadniania	P4		
M10	M10.1	O5 - Obszar całkowity (ha)	nawadnianie/odwadnianie	ograniczenie obszarów nawadnianych lub stopni nawadniania, techniki nawadniania			0,00
M10	M10.1	O5 - Obszar całkowity (ha)	nawadnianie/odwadnianie	ograniczenie	P4		396 834,18

				odwadniania, gospodarowanie terenami podmokłymi			
M10	M10.1	O5 - Obszar całkowity (ha)	nawadnianie/odwadnianie	ograniczenie odwadniania, gospodarowanie terenami podmokłymi			396 834,18
M10	M10.1	O5 - Obszar całkowity (ha)	zagospodarowanie krajobrazu, gospodarowanie siedliskami, pastwiskami, działalność rolnicza o wysokiej wartości przyrodniczej	tworzenie i utrzymanie cech ekologicznych (np. skrajów pól, obszarów buforowych, miedz porośniętych roślinami kwitnącymi, żywopłotów, drzew)	P4		175,55
M10	M10.1	O5 - Obszar całkowity (ha)	zagospodarowanie krajobrazu, gospodarowanie siedliskami, pastwiskami, działalność rolnicza o wysokiej wartości przyrodniczej	tworzenie i utrzymanie cech ekologicznych (np. skrajów pól, obszarów buforowych, miedz porośniętych roślinami kwitnącymi, żywopłotów, drzew)			175,55
M10	M10.1	O5 - Obszar całkowity (ha)	zagospodarowanie krajobrazu, gospodarowanie siedliskami, pastwiskami, działalność rolnicza o wysokiej wartości przyrodniczej	utrzymanie systemów gruntów ornych i użytków zielonych o wysokiej wartości przyrodniczej (np. techniki koszenia, praca ręczna, pozostawianie zimowych ściernisk na obszarach uprawnych), wprowadzenie ekstensywnych praktyk wypasu, przekształcanie gruntów ornych w użytki zielone	P4		52 854,09
M10	M10.1	O5 - Obszar całkowity (ha)	zagospodarowanie krajobrazu, gospodarowanie siedliskami, pastwiskami, działalność rolnicza o wysokiej wartości przyrodniczej	utrzymanie systemów gruntów ornych i użytków zielonych o wysokiej wartości przyrodniczej (np. techniki koszenia, praca ręczna, pozostawianie zimowych ściernisk na obszarach uprawnych),			52 854,09

				wprowadzenie ekstensywnych praktyk wypasu, przekształcanie gruntów ornych w użytki zielone			
M10	M10.1	O5 - Obszar całkowity (ha)	prowadzenie gospodarstwa rolnego, zintegrowane podejścia	dywersyfikacja upraw, plodozmian	P4		778 485,80
M10	M10.1	O5 - Obszar całkowity (ha)	prowadzenie gospodarstwa rolnego, zintegrowane podejścia	dywersyfikacja upraw, plodozmian			778 485,80
M10	M10.1	O5 - Obszar całkowity (ha)	prowadzenie gospodarstwa rolnego, zintegrowane podejścia	schematy pasz dla zwierząt, gospodarowanie obornikiem	P4		
M10	M10.1	O5 - Obszar całkowity (ha)	prowadzenie gospodarstwa rolnego, zintegrowane podejścia	schematy pasz dla zwierząt, gospodarowanie obornikiem			0,00
M10	M10.1	O6 - Powierzchnia fizyczna otrzymująca wsparcie (ha)					1 146 733,32
M10	M10.1	O7 - Liczba wspieranych umów			P4		83 349,00
M10	M10.1	O7 - Liczba wspieranych umów					83 349,00
M10	M10.2	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	zasoby genetyczne roślin		P4		6 476 231,80
M10	M10.2	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	zasoby genetyczne roślin				6 476 231,80
M10	M10.2	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	zasoby genetyczne zwierząt		P4		9 337 150,13
M10	M10.2	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	zasoby genetyczne zwierząt				9 337 150,13
M10	M10.2	O7 - Liczba wspieranych umów			P4		6 845,00
M10	M10.2	O7 - Liczba wspieranych umów					6 845,00
M11		O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem			P4		78 403 694,10
M11		O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem					78 403 694,10
M11		O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie			P4		17 176,00
M11		O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie					17 176,00
M11	M11.1	O5 - Obszar całkowity (ha)			P4		42 777,92
M11	M11.1	O5 - Obszar całkowity (ha)					42 777,92
M11	M11.2	O5 - Obszar całkowity (ha)			P4		381 284,60
M11	M11.2	O5 - Obszar całkowity (ha)					381 284,60
M13		O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie			P4		666 302,00
M13		O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie					666 302,00
M13	M13.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem			P4		16 051 681,81
M13	M13.1	O1 - Wydatki ze środków					16 051 681,81

		publicznych ogółem					
M13	M13.1	O5 - Obszar całkowity (ha)			P4		167 266,63
M13	M13.1	O5 - Obszar całkowity (ha)					167 266,63
M13	M13.2	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem			P4		331 556 171,89
M13	M13.2	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem					331 556 171,89
M13	M13.2	O5 - Obszar całkowity (ha)			P4		7 755 029,30
M13	M13.2	O5 - Obszar całkowity (ha)					7 755 029,30
M13	M13.3	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem			P4		18 821 275,43
M13	M13.3	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem					18 821 275,43
M13	M13.3	O5 - Obszar całkowity (ha)			P4		322 786,06
M13	M13.3	O5 - Obszar całkowity (ha)					322 786,06

Tabela B4: Wydatki publiczne na operacje, które mają dodatkowy wkład w inne cele szczegółowe ogółem (roczne sprawozdanie z wdrażania) – ŁĄCZNIE

Wskaźnik	Priorytet	Cel szczegółowy	Całkowite wydatki publiczne – ROK 2016 skumulowana (całkowite zaprogramowane CS)
O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P1		
O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P2	2A	479 002,14
O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P2	2B	
O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P3	3A	29 051 860,34
O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P3	3B	
O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P4		756 293 814,03
O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P5	5A	
O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P5	5B	
O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P5	5C	
O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P5	5D	
O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P5	5E	27 349 124,23
O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P6	6A	
O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P6	6B	13 045 329,91
O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P6	6C	

Wskaźnik	Priorytet	Cel szczegółowy	P4 podział: Całkowite wydatki publiczne – ROK 2016 skumulowana (całkowite wydatki publiczne na wszystkie operacje w ramach P4 mające wkład w każdy pojedynczy cel szczegółowy P4 – podwójne liczenie)
O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P4	4A	677 890 119,93
O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P4	4B	191 884 840,24
O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P4	4C	270 288 534,34

Wskaźnik	Priorytet	Cel szczegółowy	Całkowite wydatki publiczne – ROK 2016 skumulowana (całkowite wydatki publiczne na wszystkie operacje mające wkład w pozostałe cele szczegółowe – podwójne liczenie)
O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P1		
O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P2	2A	
O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P2	2B	
O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P3	3A	
O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P3	3B	
O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P4	4A	27 349 124,23
O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P4	4B	27 349 124,23
O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P4	4C	27 349 124,23
O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P5	5A	
O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P5	5B	114 086,23
O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P5	5C	
O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P5	5D	286 188 082,39
O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P5	5E	286 174 728,26
O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P6	6A	
O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P6	6B	
O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P6	6C	

12.c) Tabela C: Podział na istotne wskaźniki produktu i działania pod kątem rodzaju obszaru, płci lub wieku – ŁĄCZNIE

Tabela C1.1: Monitorowanie wskaźników produktu w podziale na rodzaj obszaru – ŁĄCZNIE

Działanie	Poddziałanie	Wskaźnik	Kryterium klasyfikacji 1	Kryterium klasyfikacji 2	Skumulowana 2014–2016
M04	M04.1; M04.2; M04.3; M04.4	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	ANC	pozostałe	333 165,37
M04	M04.1; M04.2; M04.3; M04.4	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	ANC	obszary górskie	13 596,31
M04	M04.1; M04.2; M04.3; M04.4	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	ANC	szczególny	0,00
M04	M04.1; M04.2; M04.3; M04.4	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	innych niż obszary o ograniczeniach naturalnych		132 240,46
M04	M04.1; M04.2; M04.3; M04.4	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	Ogółem		479 002,14
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	ANC	pozostałe	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	ANC	obszary górskie	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	ANC	szczególny	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	innych niż obszary o ograniczeniach naturalnych		0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	Ogółem		0,00

Tabela C1.2 – ŁĄCZNIE

Działanie	Poddziałanie	Wskaźnik	Kryterium klasyfikacji 1	Skumulowana 2014–2016
M10		O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem		191 957 652,23
M10	M10.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	z czego obszarów Natura 2000	47 323 203,26
M15		O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem		
M15	M15.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	z czego obszarów Natura 2000	

Tabela C1.3 – ŁĄCZNIE

Działanie	Poddziałanie	Wskaźnik	Kryterium klasyfikacji 1	Skumulowana 2014–2016
		O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem		678 369 122,07
	M04.1; M06.1; M06.3; M10.1; M10.2; M12.1; M12.2; M12.3; M13.1; M13.2; M13.3; M14.1	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	z czego gospodarstw ekologicznych	53 040 873,52

Tabela C2.1: Monitorowanie wskaźników produktu w podziale na wiek i płeć – ŁĄCZNIE

Działanie	Poddziałanie	Wskaźnik	Kryterium klasyfikacji 1	Kryterium klasyfikacji 2	Priorytet	Cel szczegółowy	Skumulowana 2014–2016
M04	M04.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	wiek (> 40)	mężczyźni	P2	2A	5,00
M04	M04.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	wiek (> 40)	kobiety	P2	2A	1,00
M04	M04.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	Wiek (\leq 40)	mężczyźni	P2	2A	11,00
M04	M04.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	Wiek (\leq 40)	kobiety	P2	2A	4,00
M04	M04.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	pozostałe inne niż pojedyncze		P2	2A	0,00
M04	M04.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	Ogółem		P2	2A	21,00
M04	M04.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	wiek (> 40)	mężczyźni	P2	2B	
M04	M04.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	wiek (> 40)	kobiety	P2	2B	
M04	M04.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	Wiek (\leq 40)	mężczyźni	P2	2B	
M04	M04.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	Wiek (\leq 40)	kobiety	P2	2B	
M04	M04.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	pozostałe inne niż pojedyncze		P2	2B	
M04	M04.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	Ogółem		P2	2B	0,00
M04	M04.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	wiek (> 40)	mężczyźni	P3		
M04	M04.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	wiek (> 40)	kobiety	P3		
M04	M04.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	Wiek (\leq 40)	mężczyźni	P3		
M04	M04.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	Wiek (\leq 40)	kobiety	P3		
M04	M04.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	pozostałe inne niż pojedyncze		P3		
M04	M04.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	Ogółem		P3		0,00
M04	M04.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	wiek (> 40)	mężczyźni	P4		
M04	M04.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów	wiek (> 40)	kobiety	P4		

		otrzymujących wsparcie					
M04	M04.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	Wiek (≤ 40)	mężczyźni	P4		
M04	M04.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	Wiek (≤ 40)	kobiety	P4		
M04	M04.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	pozostałe inne niż pojedyncze		P4		
M04	M04.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	Ogółem		P4		0,00
M04	M04.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	wiek (> 40)	mężczyźni	P5		
M04	M04.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	wiek (> 40)	kobiety	P5		
M04	M04.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	Wiek (≤ 40)	mężczyźni	P5		
M04	M04.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	Wiek (≤ 40)	kobiety	P5		
M04	M04.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	pozostałe inne niż pojedyncze		P5		
M04	M04.1	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	Ogółem		P5		0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	wiek (> 40)	mężczyźni	P2	2A	
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	wiek (> 40)	kobiety	P2	2A	
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	Wiek (≤ 40)	mężczyźni	P2	2A	
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	Wiek (≤ 40)	kobiety	P2	2A	
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	pozostałe inne niż pojedyncze		P2	2A	
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	Ogółem		P2	2A	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	wiek (> 40)	mężczyźni	P2	2B	

M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	wiek (> 40)	kobiety	P2	2B	
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	Wiek (≤ 40)	mężczyźni	P2	2B	
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	Wiek (≤ 40)	kobiety	P2	2B	
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	pozostałe inne niż pojedyncze		P2	2B	
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	Ogółem		P2	2B	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	wiek (> 40)	mężczyźni	P3		
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	wiek (> 40)	kobiety	P3		
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	Wiek (≤ 40)	mężczyźni	P3		
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	Wiek (≤ 40)	kobiety	P3		
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	pozostałe inne niż pojedyncze		P3		
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	Ogółem		P3		0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	wiek (> 40)	mężczyźni	P4		
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	wiek (> 40)	kobiety	P4		
M06	M06.1; M06.2; M06.3;	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	Wiek (≤ 40)	mężczyźni	P4		

	M06.4; M06.5						
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	Wiek (≤ 40)	kobiety	P4		
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	pozostałe inne niż pojedyncze		P4		
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	Ogółem		P4		0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	wiek (> 40)	mężczyźni	P5		
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	wiek (> 40)	kobiety	P5		
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	Wiek (≤ 40)	mężczyźni	P5		
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	Wiek (≤ 40)	kobiety	P5		
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	pozostałe inne niż pojedyncze		P5		
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	Ogółem		P5		0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	wiek (> 40)	mężczyźni	P6		
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	wiek (> 40)	kobiety	P6		
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	Wiek (≤ 40)	mężczyźni	P6		
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	Wiek (≤ 40)	kobiety	P6		
M06	M06.1;	O4 - Liczba gospodarstw	pozostałe inne niż		P6		

	M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	pojedyncze				
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4; M06.5	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	Ogółem		P6		0,00

Tabela C2.2: Monitorowanie wskaźników produktu w podziale na rodzaj gałęzi rolnictwa – ŁĄCZNIE

Działanie	Poddziałanie	Wskaźnik	Kryterium klasyfikacji 1	Skumulowana 2014–2016
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	Uprawy polowe	140 391,56
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	Zwierzęta żywione paszami treściwymi	
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	Ogrodnictwo	
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	Mleko	284 433,68
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	Mieszane (uprawy i zwierzęta gospodarskie)	54 176,90
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	Sektor nierolny (przemysł spożywczy...)	
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	pozostałe zwierzęta żywione w systemie wypasowym	
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	pozostałe uprawy trwałe	
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	wino	
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	Ogółem	479 002,14
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	Uprawy polowe	4,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	Zwierzęta żywione paszami treściwymi	
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	Ogrodnictwo	
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	Mleko	15,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	Mieszane (uprawy i zwierzęta gospodarskie)	1,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	Sektor nierolny (przemysł spożywczy...)	
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	pozostałe zwierzęta żywione w systemie wypasowym	
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	pozostałe uprawy trwałe	
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	wino	
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	Ogółem	20,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	Uprawy polowe	
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	Zwierzęta żywione paszami treściwymi	
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	Ogrodnictwo	
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	Mleko	
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	Mieszane (uprawy i zwierzęta gospodarskie)	
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	Sektor nierolny (przemysł spożywczy...)	
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	pozostałe zwierzęta żywione w systemie wypasowym	
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	pozostałe uprawy trwałe	
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	wino	
M06	M06.1; M06.2; M06.3;	O1 - Wydatki ze środków publicznych	Ogółem	0,00

	M06.4	ogółem		
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	Uprawy polowe	
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	Zwierzęta żywione paszami treściwymi	
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	Ogrodnictwo	
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	Mleko	
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	Mieszane (uprawy i zwierzęta gospodarskie)	
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	Sektor nierolny (przemysł spożywczy...)	
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	pozostałe zwierzęta żywione w systemie wypasowym	
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	pozostałe uprawy trwałe	
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	wino	
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	Ogółem	0,00

Tabela C2.3: Monitorowanie wskaźników produktu w podziale na wielkość – ŁĄCZNIE

Działanie	Poddziałanie	Wskaźnik	Kryterium klasyfikacji 1	Skumulowana 2014–2016
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	< 5 ha	
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	>= 10 ha do < 20 ha	14 987,13
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	>= 20 ha do < 50 ha	181 534,07
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	>= 5 ha do < 10 ha	
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	>= 50 ha	282 480,94
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	Ogółem	479 002,14
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	< 5 ha	
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	>= 10 ha do < 20 ha	1,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	>= 20 ha do < 50 ha	9,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	>= 5 ha do < 10 ha	
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	>= 50 ha	10,00
M04	M04.1; M04.2; M04.4	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	Ogółem	20,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	< 5 ha	
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	>= 10 ha do < 20 ha	
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	>= 20 ha do < 50 ha	
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	>= 5 ha do < 10 ha	
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	>= 50 ha	
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	Ogółem	0,00
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	< 5 ha	
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	>= 10 ha do < 20 ha	
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	>= 20 ha do < 50 ha	
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	>= 5 ha do < 10 ha	
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	>= 50 ha	
M06	M06.1; M06.2; M06.3; M06.4	O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	Ogółem	0,00

Tabela C2.4: Monitorowanie finansowanych operacji dotyczących integracji obywateli państw trzecich (zmieniony art. 14 rozporządzenia 808/2014) – SKUMULOWANE

Wskaźnik	Priorytet	Cel szczegółowy	Skumulowana 2014–2016
O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P2	2A	
O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P2	2B	
O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P3	3A	
O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P3	3B	
O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P4	4A	
O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P4	4B	
O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P4	4C	
O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P5	5A	
O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P5	5B	
O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P5	5C	
O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P5	5D	
O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P5	5E	
O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P6	6A	
O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P6	6B	
O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem	P6	6C	
O1 - Wydatki ze środków publicznych ogółem			
O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	P2	2A	
O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	P2	2B	
O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	P3	3A	
O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	P3	3B	
O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	P4	4A	
O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	P4	4B	
O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	P4	4C	
O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	P5	5A	
O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	P5	5B	
O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	P5	5C	
O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	P5	5D	
O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	P5	5E	
O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	P6	6A	
O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	P6	6B	
O3 - Liczba wspieranych działań/operacji	P6	6C	
O3 - Liczba wspieranych działań/operacji			
O12 - Liczba uczestników szkoleń	P2	2A	
O12 - Liczba uczestników szkoleń	P2	2B	
O12 - Liczba uczestników szkoleń	P3	3A	
O12 - Liczba uczestników szkoleń	P3	3B	
O12 - Liczba uczestników szkoleń	P4	4A	
O12 - Liczba uczestników szkoleń	P4	4B	
O12 - Liczba uczestników szkoleń	P4	4C	
O12 - Liczba uczestników szkoleń	P5	5A	
O12 - Liczba uczestników szkoleń	P5	5B	
O12 - Liczba uczestników szkoleń	P5	5C	
O12 - Liczba uczestników szkoleń	P5	5D	
O12 - Liczba uczestników szkoleń	P5	5E	
O12 - Liczba uczestników szkoleń	P6	6A	
O12 - Liczba uczestników szkoleń	P6	6B	

O12 - Liczba uczestników szkoleń	P6	6C	
O12 - Liczba uczestników szkoleń			

12.d) Tabela D: Postępy w osiągnięciu celów

Zatwierdzone operacje

Priorytet	Cel szczegółowy	Wskaźnik	Działanie	Poddziałanie	Na podstawie zatwierdzonych operacji (2014-2016)
P2	2A	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	M04	M04.1	2 857,00
P2	2B	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	M04	M04.1	
P2	2B	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	M06	M06.1	5 670,00
P3	3A	O4 - Liczba gospodarstw rolnych/beneficjentów otrzymujących wsparcie	M03		7 963,00
P3	3A	O9 - Liczba gospodarstw rolnych uczestniczących w systemach wsparcia	M09		8 557,00
P3	3A	O9 - Liczba gospodarstw rolnych uczestniczących w systemach wsparcia	M16	M16.4	
P5	5B	O2 - Inwestycje ogółem	M04		
P5	5B	O2 - Inwestycje ogółem	M07		
P5	5C	O2 - Inwestycje ogółem	M04		
P5	5C	O2 - Inwestycje ogółem	M06		
P5	5C	O2 - Inwestycje ogółem	M07		
P5	5C	O2 - Inwestycje ogółem	M08	M08.6	

Zrealizowane operacje

Priorytet	Cel szczegółowy	Wskaźnik	Kryterium klasyfikacji 1	Na podstawie osiągniętych celów zrealizowanych operacji *
P1	1A	T1: procent wydatków w ramach artykułów 14, 15 i 35 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 w odniesieniu do ogółu wydatków poniesionych w ramach PROW (cel szczegółowy 1A)		
P1	1B	T2: łączna liczba operacji współpracy otrzymujących wsparcie w ramach działania dotyczącego współpracy (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013) (grupy, sieci/klastry, projekty pilotażowe...) (cel szczegółowy 1B)		
P1	1C	T3: łączna liczba uczestników szkolenia na podstawie art. 14 rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 (cel szczegółowy 1C)		
P2	2A	Liczba gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich na inwestycje związane z restrukturyzacją lub modernizacją (cel szczegółowy 2A)		
P2	2A	R1 / T4: procent gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich na inwestycje związane z restrukturyzacją lub modernizacją (cel szczegółowy 2A)		0,00
P2	2B	R3 / T5: procent gospodarstw rolnych korzystających z planów rozwoju działalności gospodarczej/inwestycji dla młodych rolników otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich (cel szczegółowy 2B)		
P3	3A	R4 / T6: procent gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie w ramach systemów jakości, rynków lokalnych i krótkich cykli dostaw oraz grup/organizacji producentów (cel szczegółowy 3A)		1,10
P3	3B	R5 / T7: procent gospodarstw rolnych uczestniczących w systemach zarządzania ryzykiem (cel szczegółowy 3B)		
P4	4A	Lasy/inne zalesione obszary w ramach umów o zarządzanie wspierających różnorodność biologiczną (ha) (cel szczegółowy 4A)		
P4	4A	R6 / T8: procent lasów/innych zalesionych obszarów w ramach umów o zarządzanie wspierających różnorodność biologiczną (cel szczegółowy 4A)		0,00
P4	4A	Grunty rolne w ramach umów o zarządzanie wspierających różnorodność biologiczną lub krajobrazy (ha) (cel szczegółowy 4A)		1 301 221,45
P4	4A	R7 / T9: procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie wspierających różnorodność biologiczną lub krajobrazy (cel szczegółowy 4A)		9,01
P4	4B	Grunty rolne w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarki wodnej (ha) (cel szczegółowy 4B)		1 260 283,43
P4	4B	R8 / T10: procent gruntów rolnych w		8,72

		ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarki wodnej (cel szczegółowy 4B)		
P4	4B	Grunty leśne w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarki wodnej (ha) (cel szczegółowy 4B)		
P4	4B	R9 / T11: procent gruntów leśnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarki wodnej (cel szczegółowy 4B)		0,00
P4	4C	Grunty rolne w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarowania glebą lub zapobiegania erozji gleby (ha) (cel szczegółowy 4C)		1 682 868,77
P4	4C	R10 / T12: procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarowania glebą i/lub zapobiegania erozji gleby (cel szczegółowy 4C)		11,65
P4	4C	Grunty leśne w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarowania glebą lub zapobiegania erozji gleby (ha) (cel szczegółowy 4C)		
P4	4C	R11 / T13: procent gruntów leśnych w ramach umów o zarządzanie dotyczących poprawy gospodarowania glebą lub zapobiegania erozji gleby (cel szczegółowy 4C)		0,00
P5	5A	R12 / T14: procent gruntów nawadnianych, w odniesieniu do których następuje przechodzenie na bardziej sprawny system nawadniania (cel szczegółowy 5A)		
P5	5B	T15: całkowita suma inwestycji na rzecz efektywności energetycznej (cel szczegółowy 5B)		
P5	5C	T16: inwestycje na rzecz wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych, ogółem (cel szczegółowy 5C)		
P5	5D	R16 / T17: procent dużych jednostek przeliczeniowych objętych inwestycjami w zakresie gospodarki zwierzęcej w celu redukcji emisji gazów cieplarnianych lub amoniaku (cel szczegółowy 5D)		
P5	5D	Grunty rolne w ramach umów o zarządzanie w celu redukcji emisji gazów cieplarnianych lub amoniaku (ha) (cel szczegółowy 5D)		
P5	5D	R17 / T18: procent gruntów rolnych w ramach umów o zarządzanie w celu redukcji emisji gazów cieplarnianych lub amoniaku (cel szczegółowy 5D)		0,00
P5	5E	Grunty rolne i leśne objęte umowami o zarządzanie przyczyniające się do pochłaniania dwutlenku węgla i ochrony węgla (ha) (cel szczegółowy 5E)		71 243,06
P5	5E	R20 / T19: procent gruntów rolnych i leśnych objętych umowami o zarządzanie przyczyniającymi się do pochłaniania dwutlenku węgla i ochrony węgla (cel szczegółowy 5E)		0,30
P6	6A	R21 / T20: miejsca pracy stworzone w ramach projektów objętych wsparciem (cel szczegółowy 6A)	mężczyźni	
P6	6A	R21 / T20: miejsca pracy stworzone w ramach projektów objętych wsparciem	kobiety	

		(cel szczegółowy 6A)		
P6	6B	R22 / T21: procent ludności wiejskiej objętej strategiami lokalnego rozwoju (cel szczegółowy 6B)		72,38
P6	6B	Ludność netto korzystająca z ulepszonych usług		26 759,00
P6	6B	R23 / T22: procent ludności wiejskiej korzystającej z ulepszonych usług/infrastruktury (cel szczegółowy 6B)		0,10
P6	6B	R24 / T23: miejsca pracy stworzone w ramach projektów objętych wsparciem (LEADER) (cel szczegółowy 6B)	mężczyźni	
P6	6B	R24 / T23: miejsca pracy stworzone w ramach projektów objętych wsparciem (LEADER) (cel szczegółowy 6B)	kobiety	
P6	6C	Ludność netto korzystająca z ulepszonych usług		
P6	6C	R25 / T24: procent ludności wiejskiej korzystającej z nowych lub ulepszonych usług / infrastruktury (ICT) (cel szczegółowy 6C)		0,00

12.e) Tabela E: Monitorowanie działań przejściowych – ROCZNIE

Działanie	Działanie (kod) na podstawie rozporządzenia (WE) nr 1698/2005 (DZ=działanie zawieszona)	Całkowite wydatki publiczne (EUR)
M01	331, 111	
M02	114, 115	
M03	132, 133	2 087 602,32
M04	216, 121, 125, 123	
M05	126	
M06	112, 141, 311,312,313	
M07	321, 322, 323	
M08	221, 222, 223, 226, 227, 122, 123	24 406 339,44
M09	142	26 947 904,53
M10	214	168 667 560,73
M11	214	61 009 153,23
M12	213, 224	
M13	211, 212	108 059,46
M14	215	
M15	225	
M16	124	
M19	411, 412, 413, 421, 431	1 352 558,31
	DM 113	88 386 081,85
	DM 131	
	DM 341	

12.f) Tabela F: Osiągnięcie wskaźników ram wykonania

Tabela F1: Wskaźniki ram wykonania

Applicable	Priorytet	Wskaźnik	Osiągnięte wskaźniki ram wykonania (Rok {0})* (A)	uzupełnienia w celu dostosowania (B)	Obliczone poziomy wykonania (ROK 2016)** (C)=(A-B)/E	Cel pośredni 2018 (z PROW) (D)	Cel 2023 (z PROW) (E)
X	P2	Całkowite wydatki publiczne P2 (w EUR)	479 002,14		0.01%	11.74 %	4 613 410 340,00
X	P2	Liczba gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich (PROW) na inwestycje w restrukturyzację lub modernizację (cel szczegółowy 2A) + gospodarstwa korzystające z planów rozwoju działalności gospodarczej/inwestycji dla młodych rolników otrzymujących wsparcie z programu rozwoju obszarów wiejskich (cel szczegółowy 2B)	21,00		0.03%	8.89%	73 515,00
X	P3	Całkowite wydatki publiczne P3 (w EUR)	29 051 860,34		1.87%	22.15 %	1 554 610 914,00
	P3	Liczba gospodarstw rolnych otrzymujących wsparcie w ramach systemów jakości, rynków lokalnych i krótkich cykli dostaw oraz grup	16 536,00		30.11%		54 923,00

		producentów (cel szczegółowy 3A)					
X	P3	Liczba gospodarstw rolnych uczestniczących w programach zarządzania ryzykiem (cel szczegółowy 3B)				10%	180,00
X	P4	Całkowite wydatki publiczne P4 (w EUR)	756 293 814,03		18.18%	40.09%	4 160 899 209,00
X	P4	Grunty rolne objęte umowami o zarządzanie przyczyniającymi się do poprawy różnorodności biologicznej (ha) (cel szczegółowy 4A) + poprawy gospodarki wodnej (ha) (cel szczegółowy 4B) + poprawy gospodarowania glebą i/zapobieganiu erozji gleby (ha) (cel szczegółowy 4C)	1 927 331,64		76.97%	70%	2 504 000,00
X	P5	Całkowite wydatki publiczne P5 (w EUR)	27 349 124,23		9.09%	30%	300 997 069,00
	P5	Liczba inwestycji w oszczędności energii i efektywność energetyczną (cel szczegółowy 5B) + inwestycji w zakresie wytwarzania energii odnawialnej (cel szczegółowy 5C)	0,00		0%		0,00
X	P5	Grunty rolne i leśne objęte umowami o zarządzanie przyczyniającymi się	1 005,23		1.23%	70%	82 000,00

		do pochłaniania CO ₂ i ochrony pochłaniaczy CO ₂ (ha) (cel szczegółowy 5E) + Grunty rolne objęte umowami o zarządzanie w celu redukcji emisji gazów cieplarnianych lub amoniaku (ha) (cel szczegółowy 5D) + Grunty nawadniane, na których wprowadza się bardziej efektywne systemy nawadniające (ha) (cel szczegółowy 5A)					
X	P6	Liczba operacji wspieranych w celu poprawy podstawowych usług i infrastruktury na obszarach wiejskich (cele szczegółowe 6B i 6C)	31,00		1.13%	23.28 %	2 740,00
X	P6	Całkowite wydatki publiczne P6 (w EUR)	13 045 329,91		0.59%	16.67 %	2 214 370 077,00
X	P6	Ludność objęta lokalną grupą działania (cel szczegółowy 6B)	20 051 423,00		124.39 %	100%	16 120 000,00

Tabela F2: Alternatywne wskaźniki ram wykonania

Applicable	Priorytet	Wskaźnik	Osiągnięte wskaźniki ram wykonania (Rok {0})* (A)	uzupełnienia w celu dostosowania (B)	Obliczone poziom wykonania (ROK 2016)** (C)=(A-B)/E	Cel pośredni 2018 (z PROW) (D)	Cel 2023 (z PROW) (E)
X	P3	Liczba operacji zakończonych w ramach działań / poddziałań / typów operacji: Przetwórstwo i marketing produktów rolnych, Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych, Tworzenie grup i organizacji producentów, Podstawowe usługi i odnowa miejscowości na obszarach wiejskich - Inwestycje w targowiska lub obiekty budowlane przeznaczone na cele promocji lokalnych produktów (3A)	8 571,00		12.41%	46.57%	69 045,00
X	P4	Fizyczna powierzchnia użytków rolnych objętych umowami zapewniającymi	7 040 788,94		96.49%	80%	7 296 652,00

		zachowanie różnorodności biologicznej (4A) w ramach działania „Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (art. 31)”					
--	--	--	--	--	--	--	--

12.g) Tabela G: Wskaźniki specyficzne dla programu

Tabela G1: Tabela celów specyficznych dla programu

RDP

Kod	Nazwa wskaźnika celu	Cel szczegółowy	Jednostka	Wartość docelowa 2023	Wartość docelowa 2016	Uwagi
5.1	Liczba beneficjentów w ramach inwestycji zapobiegających zniszczeniu potencjału produkcji rolnej	3B	-	990,00		

AIR

Nie zdefiniowano szczegółowych wskaźników celu

Tabela G2: Tabela wskaźników produktu specyficznych dla programu

RDP

Nie zdefiniowano szczegółowych wskaźników produktu

AIR

Nie zdefiniowano szczegółowych wskaźników produktu

13. LEGENDA

Priorytet/Cel szczegółowy

P1: ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie i leśnictwie oraz na obszarach wiejskich
1A) Wspieranie innowacyjności, współpracy i rozwoju bazy wiedzy na obszarach wiejskich
1B) Wzmacnianie powiązań między rolnictwem, produkcją żywności i leśnictwem a badaniami i innowacją, w tym do celów ulepszonego zarządzania środowiskiem i lepszych wyników
1C) Wspieranie uczenia się przez całe życie oraz szkolenia zawodowego w sektorach rolnictwa i leśnictwa
P2: Zwiększenie rentowności gospodarstw i konkurencyjności wszystkich rodzajów rolnictwa we wszystkich regionach oraz promowanie innowacyjnych technologii w gospodarstwach i zrównoważonego zarządzania lasami
2A) Poprawa wyników gospodarczych wszystkich gospodarstw oraz ułatwianie restrukturyzacji i modernizacji gospodarstw, szczególnie z myślą o zwiększeniu uczestnictwa w rynku i zorientowania na rynek, a także zróżnicowania produkcji rolnej
2B) Ułatwianie wejścia rolników posiadających odpowiednie umiejętności do sektora rolnictwa, a w szczególności wymiany pokoleń
P3: Wspieranie organizacji łańcucha żywnościowego, w tym przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, dobrostanu zwierząt oraz zarządzania ryzykiem w rolnictwie
3A) Poprawa konkurencyjności producentów rolnych poprzez lepsze ich zintegrowanie z łańcuchem rolno-spożywczym poprzez systemy jakości, dodawanie wartości do produktów rolnych, promocję na rynkach lokalnych i krótkie cykle dostaw, grupy producentów oraz organizacje międzybranżowe
3B) Wspieranie zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem w gospodarstwach
P4: Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów związanych z rolnictwem i leśnictwem
4A) Odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie różnorodności biologicznej, w tym na obszarach Natura 2000 i obszarach z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami, oraz rolnictwa o wysokiej wartości przyrodniczej, a także stanu europejskich krajobrazów
4B) Poprawa gospodarki wodnej, w tym nawożenia i stosowania pestycydów
4C) Zapobieganie erozji gleby i poprawa gospodarowania glebą
P5: Promowanie efektywnego gospodarowania zasobami i wspieranie przechodzenia w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu
5A) Poprawa efektywności korzystania z zasobów wodnych w rolnictwie
5B) Poprawa efektywności wykorzystania energii w rolnictwie i przetwórstwie spożywczym
5C) Ułatwianie dostaw i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii, produktów ubocznych, odpadów i pozostałości oraz innych surowców nieżywnościowych dla celów biogospodarki
5D) Redukcja emisji gazów cieplarnianych i amoniaku z rolnictwa
5E) Promowanie ochrony pochłaniaczy dwutlenku węgla oraz pochłaniania dwutlenku węgla w rolnictwie i leśnictwie
P6: Promowanie włączenia społecznego, zmniejszania ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich
6A) Ułatwianie różnicowania działalności, zakładania i rozwoju małych przedsiębiorstw, a także tworzenia miejsc pracy
6B) Wspieranie lokalnego rozwoju na obszarach wiejskich
6C) Zwiększanie dostępności technologii informacyjno-komunikacyjnych (TIK) na obszarach wiejskich oraz podnoszenie poziomu korzystania z nich i poprawianie ich jakości.

Działanie/Podśrodek

M01 - Transfer wiedzy i działalność informacyjna (art. 14)
M1.1 - Wsparcie dla działań w zakresie kształcenia zawodowego i nabywania umiejętności
M1.2 - Wsparcie dla projektów demonstracyjnych i działań informacyjnych
M1.3 - Wsparcie krótkoterminowej wymiany zarządzających gospodarstwami rolnymi i lasami oraz wizyt w gospodarstwach i lasach.
M02 - Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem i usługi z zakresu zastępstw (art. 15)
M2.1 - Wsparcie korzystania z usług doradczych
M2.2 - Wsparcie tworzenia usług zarządzania gospodarstwem rolnym, zastępstw i doradztwa w tym zakresie oraz usług doradczych w zakresie leśnictwa
M2.3 - Wsparcie dla szkolenia doradców
M03 - Systemy jakości produktów rolnych i środków spożywczych (art. 16)
M3.1 – Wsparcie na przystępowanie do systemów jakości
M3.2 - Wsparcie działań informacyjnych i promocyjnych realizowanych przez grupy producentów na rynku wewnętrznym
M04 - Inwestycje w środki trwałe (art. 17)
M4.1 - Wsparcie inwestycji w gospodarstwach rolnych
M4.2 - Wsparcie inwestycji w przetwarzanie produktów rolnych, obrót nimi lub ich rozwój
M4.3 – Wsparcie na inwestycje związane z rozwojem, modernizacją i dostosowywaniem rolnictwa i leśnictwa
M4.4 - Wsparcie inwestycji nieprodukcyjnych związanych z realizacją celów rolno-środowiskowo-klimatycznych
M05 – Przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof oraz wprowadzanie odpowiednich środków zapobiegawczych (art. 18)
M5.1 - Inwestycje w działania zapobiegawcze, których celem jest ograniczanie skutków prawdopodobnych klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof
M5.2 - Inwestycje w odtwarzanie gruntów rolnych i przywracanie potencjału produkcji rolnej zniszczonego w wyniku klęsk żywiołowych, niekorzystnych zjawisk klimatycznych i katastrof
M06 - Rozwój gospodarstw i działalności gospodarczej (art. 19)
M6.1 - Pomoc w rozpoczęciu działalności gospodarczej na rzecz młodych rolników
M6.2 – Pomoc na rozpoczęcie pozarolniczej działalności gospodarczej na obszarach wiejskich
M6.3 - Pomoc na rozpoczęcie działalności gospodarczej na rzecz rozwoju małych gospodarstw
M6.4 - Wsparcie inwestycji w tworzenie i rozwój działalności pozarolniczej
M6.5 - Płatności na rzecz rolników kwalifikujących się do systemu dla małych gospodarstw, którzy trwale przekazali swoje gospodarstwo rolne innemu rolnikowi
M07 - Podstawowe usługi i odnowa wsi na obszarach wiejskich (art. 20)
M7.1 - wsparcie sporządzania i aktualizowania planów rozwoju gmin i wsi na obszarach wiejskich i ich podstawowych usług oraz planów ochrony obszarów Natura 2000 i innych obszarów o wysokiej wartości przyrodniczej i planów zarządzania nimi
M7.2 - Wsparcie inwestycji związanych z tworzeniem, ulepszaniem lub rozbudową wszystkich rodzajów małej infrastruktury, w tym inwestycji w energię odnawialną i w oszczędzanie energii
M7.3 - Wsparcie infrastruktury szerokopasmowej, w tym jej tworzenia, ulepszania i rozbudowy, pasywnej infrastruktury szerokopasmowej oraz zapewniania dostępu do łączności szerokopasmowej i publicznej e-administracji
M7.4 - Wsparcie inwestycji w tworzenie, ulepszanie i rozwijanie podstawowych usług lokalnych dla ludności wiejskiej, w tym rekreacji i kultury, i powiązanej infrastruktury

M7.5 - Wsparcie inwestycji w infrastrukturę rekreacyjną, informację turystyczną i infrastrukturę turystyczną o małej skali służącą publicznemu korzystaniu z tych usług
M7.6 - Wsparcie na badania i inwestycje związane z utrzymaniem, odbudową i poprawą stanu dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego wsi, krajobrazu wiejskiego i miejsc o wysokiej wartości przyrodniczej, w tym dotyczące powiązanych aspektów społeczno-gospodarczych oraz środków w zakresie świadomości środowiskowej
M7.7 - Wsparcie inwestycji ukierunkowanych na przeniesienie działalności i przebudowę budynków lub innych obiektów położonych w osadach wiejskich lub w ich pobliżu, mających na celu poprawę jakości życia lub poprawę wyników osady w zakresie oddziaływania na środowisko
M7.8 - Inne
M08 - Inwestycje w rozwój obszarów leśnych i poprawę żywotności lasów (art. 21-26)
M8.1 - wsparcie na zalesianie i tworzenie terenu zalesionego
M8.2 - Wsparcie na rzecz tworzenia i utrzymania systemów rolno-leśnych
M8.3 – Wsparcie na zapobieganie zniszczeniom lasów wskutek pożarów lasów, klęsk żywiołowych i katastrof
M8.4 – Wsparcie na odtwarzanie lasów po zniszczeniach wskutek pożarów lasów, klęsk żywiołowych i katastrof
M8.5 – Wsparcie inwestycji zwiększających odporność ekosystemów leśnych i ich wartość środowiskową
M8.6 – Wsparcie inwestycji w nowe technologie w dziedzinie leśnictwa oraz w pozyskiwanie, przetwarzanie i wprowadzanie do obrotu produktów leśnych
M09 - Tworzenie grup i organizacji producentów (art. 27)
M9.1 - Tworzenie grup i organizacji producentów w rolnictwie i leśnictwie
M10 - Działanie rolno-środowiskowo-klimatyczne (art. 28)
M10.1 - Płatności z tytułu zobowiązań rolno-środowiskowo-klimatycznych
M10.2 - Wsparcie dla ochrony oraz zrównoważonego użytkowania i rozwoju zasobów genetycznych w rolnictwie
M11 - Rolnictwo ekologiczne (art. 29)
M11.1 - Płatność na rzecz konwersji na ekologiczne praktyki i metody w rolnictwie
M11.2 - Płatność na rzecz utrzymania ekologicznych praktyk i metod w rolnictwie
M12 - Płatności dla obszarów Natura 2000 i płatności związane z ramową dyrektywą wodną (art. 30)
M12.1 - Rekompensata na rzecz obszarów rolnych w ramach sieci Natura 2000
M12.2 - Rekompensata na rzecz obszarów leśnych w ramach sieci Natura 2000
M12.3 - Rekompensata na rzecz obszarów rolnych objętych planami gospodarowania wodami w dorzeczach
M13 - Płatności dla obszarów z ograniczeniami naturalnymi lub innymi szczególnymi ograniczeniami (art. 31)
M13.1 - Rekompensata na obszarach górskich
M13.2 - Rekompensaty na rzecz innych obszarów charakteryzujących się szczególnymi ograniczeniami naturalnymi
M13.3 - Rekompensaty na rzecz innych obszarów charakteryzujących się szczególnymi ograniczeniami
M14 – Dobrostan zwierząt (art. 33)
M14.1 - Płatność na rzecz dobrostanu zwierząt
M15 - Usługi leśno-środowiskowe i klimatyczne oraz ochrona lasów (art. 34)
M15.1 - płatności na rzecz zobowiązań leśno-środowiskowych i klimatycznych
M15.2 - Wsparcie ochrony i propagowania genetycznych zasobów leśnych
M16 - Współpraca (art. 35)
M16.0 - Inne

M16.1 - Wsparcie tworzenia i działania grup operacyjnych EPI na rzecz wydajnego i zrównoważonego rolnictwa
M16.2 - Wsparcie projektów pilotażowych i opracowywania nowych produktów, praktyk, procesów i technologii
M16.3 - (Inne) Współpraca między małymi podmiotami przy organizowaniu wspólnych procedur pracy i wspólnym korzystaniu z pomieszczeń i zasobów oraz rozwoju lub marketingu usług turystycznych
M16.4 - Wsparcie horyzontalnej i wertykalnej współpracy między podmiotami łańcucha dostaw na rzecz utworzenia i rozwoju krótkich łańcuchów dostaw i rynków lokalnych oraz wsparcie działalności promocyjnej w kontekście lokalnym w odniesieniu do rozwoju krótkich łańcuchów dostaw i rynków lokalnych
M16.5 - Wsparcie wspólnych działań podejmowanych w celu łagodzenia zmiany klimatu lub przystosowania się do niej oraz wsparcie wspólnych podejść do projektów środowiskowych i bieżących praktyk środowiskowych
M16.6 - Wsparcie współpracy między podmiotami łańcucha dostaw na rzecz zrównoważonego dostarczania biomasy do stosowania w produkcji żywności i energii oraz w procesach przemysłowych
M16.7 - Wsparcie dla lokalnych strategii rozwoju innych niż RLKS
M16.8 - Wsparcie opracowania planu urządzenia lasu lub równoważnych instrumentów
M16.9 - Wsparcie zróżnicowania działalności rolniczej na działania dotyczące opieki zdrowotnej, integracji społecznej, rolnictwa wspieranego przez społeczność lokalną oraz edukacji w dziedzinie środowiska i żywności.
M17 – Zarządzanie ryzykiem (art. 36)
M17.1 - Składka z tytułu ubezpieczenia upraw, zwierząt i roślin
M17.2 - Fundusz wspólnego inwestowania dotyczący niekorzystnych zjawisk klimatycznych, chorób zwierząt i roślin, inwazji organizmów szkodliwych i incydentów środowiskowych
M17.3 - Narzędzie stabilizacji dochodów
M18 - Finansowanie uzupełniających krajowych płatności bezpośrednich dla Chorwacji (art. 40)
M18 - Finansowanie uzupełniających krajowych płatności bezpośrednich dla Chorwacji
M19 – Wsparcie dla rozwoju lokalnego w ramach inicjatywy LEADER (RLKS – rozwój lokalny kierowany przez społeczność) (art. 35 rozporządzenia (UE) nr 1303/2013)
M19.1 - Wsparcie przygotowawcze
M19.2 – Wsparcie na wdrażanie operacji w ramach strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność
M19.3 – Przygotowanie i realizacja działań w zakresie współpracy z lokalną grupą działania
M19.4 - Wsparcie na rzecz kosztów bieżących i aktywizacji
M20 - Pomoc techniczna z inicjatywy państw członkowskich (art. 51-54)
M20.1 - Wsparcie na pomoc techniczną (inną niż krajowa sieć obszarów wiejskich)
M20.2 - Wsparcie na rzecz utworzenia i funkcjonowania krajowej sieci obszarów wiejskich
M113 – Wcześniejsza emerytura
M131 – Zgodność z normami opartymi na prawodawstwie wspólnotowym
M341 – Nabywanie umiejętności, aktywizacja i wdrożenie